کرزی

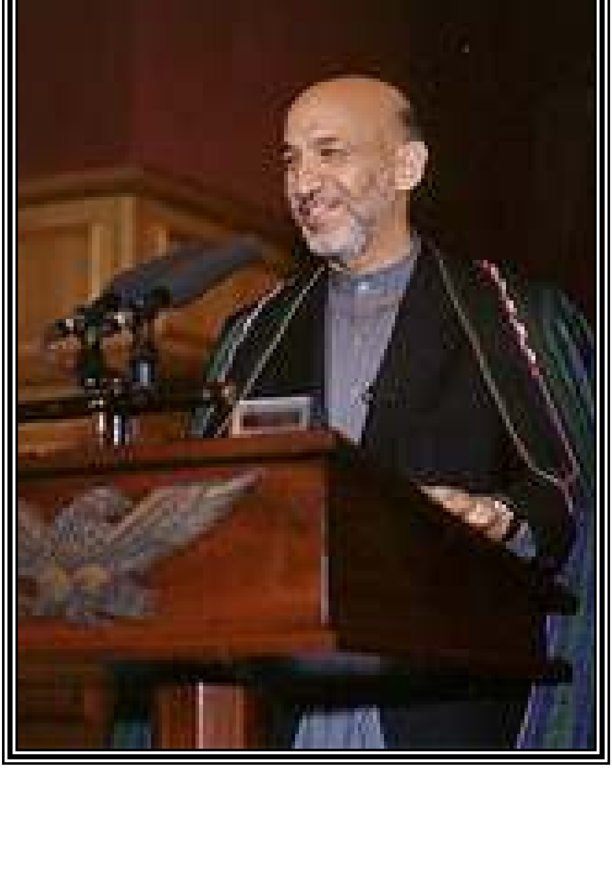

کرزی

(د افغانستان د ولسمشر حامد کرزي ژوندلیک)

لیکوال

نیک بي مایلس

پښتو ژباړن
غلام ولي نوري

Download from: aghalibrary.com

د کتاب پېژندنه:

❖ د کتاب نوم	:: کرزی
❖ لیکوال	:: نیک بي مایلس
❖ ژباړن	:: غلام ولي نوري
❖ خپرندوی	:: سنځر خپرندویه ټولنه
❖ کمپوز او ډیزاین	:: مطیع الله روهیال
❖ چاپکال	:: ۱۳۸۷ ش – ۲۰۰۸ ع
❖ چاپشمېر	:: ۵۰۰ ټوکه

اړیکي

aracozia@yahoo.com

ګرځنده

۰۰۹۳(۰) ۷۰۰۳۱۸۴۹۳

ډالۍ

خپله دا ژباړه د هیواد د تکړه لیکوال
او پېژندلي څـــــېړونکي
استاد محمد معصوم هوتک
نامه ته ډالۍ کوم

غلام ولي نوري

د ژباړن خبري

دا نصیب هم په سرې نوري کوي روان کندهار ته وم، خو خپل ځان مي په کاناډا کي وموند. دا د ۲۰۰۷ م کال د اکسټ ۱۲ مه وه، چي د کندهار ښار ته نژدي مي موټر ټکر سو. دا سي ښکارېده لکه تقدیر چي د افغانستان او پاکستان په نسخو زما روغتیا نه وه نویشته کړې.

خو د غرب د عصري او پرمختللي ټکنالوژۍ څخه په مننه، چي زه یې بیرته د دي جوګه کړم چي د خپلي خوارکۍ پښتو په ننګ قلم راپورته کړم. دا ځل مي درمنله د یوه کاناډایي ډاکټر له خوا کېده. پر کټ تر کښېنستلو وروسته مي د عادت له مخي افغاني ټولي نسخي او ایکسرې ورښکاره کړې، خو افغاني ایکسرې حتی په دې کي هم پاته راغلې وه، چي زما د سر په کوپړۍ کي دروزنه ونیسي. ډاکټر هغه ایکسرې وکتلې، چي کومي نتیجي یې نه ځني واخیستي. له همدې کبله یې زه د ایکسرې خوني ته بوتلم هلته یې د عصري ایکسرې ماشین په غېږ ورکړم. تقریبا تر ۱۵ دقیقو وروسته یې زه بیرته هغه خوني ته راوستم، چي ور څخه بیولې یې وم.

تر لږ ځنډ وروسته د اوو ډاکټرانو یوه ډله راغله راته ویې ویل، چي د وروځو له منځ څخه بیا تر نزلې پوري دي دا هډوکي دوه ځایه درز کړی دئ.

اوه زما خدایه!

دا څه اورم؟

فکر نه کوم په هغه وخت کي چي پر ما څه تېرېدل بل څوک یې حس کړي، خو د تقدیر په وړاندي به خوار انسان څه وکړي.

ما وويل نو چاره څه ده؟

دوی وويل چاره دا ده، چې موږ باید ستا سر د یوه غوږ څخه تر بله پوري عملیات کړو تر څو وکولای سو هغه هډوکي دننه تداوي او له نس څخه دي غوښه پریکړو د هغو وینو و مخ ته یې ورکړو، چې د هډوکو د ماتېدو پر وخت بهېدلي او د مغزو پر خوا تللي دي.

یا پاکه ربه چې ستا فضل او کرم نه وي نو زه خوار به څه وکړم. اې د کایناتو خالقه! زه دي لکه چې د خپل هیواد ، اسلام او ژبې د چوپړ له پاره نور نه وم په کار؟ رب العالمینه بس تاسي پوهیږئ او کار مو.

له ډاکټر څخه مي وپوښتل که چیري زه عملیات ونه کړم نو څه به وسي؟ ده په جواب کي وویل چې ته په بخت ډېر بیداره یې، چې ستا د سر وینه مغزو ته نه ده رسېدلې که چیري رسېدلې وای نو تاسي به یا تر نامه لوړ یا کښته فلج سوي وای، او که چیري عملیات ونه کړې نو د پورتنیو یادو سوو مشکلاتو سره د مرګ خطر هم تړلی وي. دا چې په زړه کي مي څه تېرېدل یو الله خبر دئ. بس د الله امر ته مي غاړه ایښې وه. د کایناتو رب په خپلو کارونو ډېر ښه پوهېږي.

ما د ډاکټر څخه ۱۵ دقیقي وخت وغوښت، چې تر څو په همدي اړه د خپلو قریبانو او دوستانو سره سلا او مشوره وکړم. ټولو د عملیات کولو مشوره راکړه چې ما هم ډاکټر ته په هو سر وخوځاوه. تر ۱۷ ساعته وروسته چې پر هوښ راغلم که ګورم د جانسن په نامه یو امریکایي ډاکټر راته ولاړ و، چې تازه د خپلي فلسطینۍ مېرمني له کبله د اسلام په مقدس دین مشرف سوی و. ده چې زه ولیدم چې را پر سد سوم پر ځیګر یې لاس راکښېښوی راته ویې ویل Noori you will be all right Inshaullah . خو وروسته چې به ما د خپل صحت په اړه پوښتنه څني کول ډېر به خواشینی

کېده او کوښښ به یې کاوه، چي په یو چم مي له ځان څخه تېر کړي. یو وخت چي مي ډېر مجبور کړ راته ویې ویل ستا روغتیا به ډېر ډېر وخت وغواړي. ده زما سره دومره مینه کوله، چي زه ډېر ورته حیران وم ما ته دا سي ښکاربدی لکه خپل ورور.

په روغتون کي نور غیر مسلمان ډاکتران هم وه، خو د جانسن میني او اخلاص بېخي حد نه درلود. دا مینه د اسلام د هغي رڼا له کبله وه، چي زما او د ده زړه ته یې لار موندلې وه تر دې نو بل کوم ټینګ تړون کېدای سي؟

تر ده وروسته ډاکټر رټکوسکي راغلی، چي زما عملیات یې تر سره کړي وه. ده وویل چي ښه کېږې انشاالله. زما تر دوباره معاینې او ایکسرې وروسته یې راته وویل چي هر څه ډېر سم دي او تاسي کولای سئ، چي نن پر ۱۲ بجي د روغتون څخه ولاړ سئ. ایا که زه په پاکستاني او یا افغاني روغتون کي وای څو ورځي به یې ساتلی وای؟ د دوولسو بجو په شاوخوا کي زما خوږ دوست اېر هم راورسېد ، چي سمدستي مو د روغتون څخه خپله کډه را بار کړه.

دا کیسه مي ځکه دونه اوږه کړه، چي یو خو لوستونکو ته وښیم، چي دا کتاب مي په څنګه وخت کي ژباړلی او بل د هغو ملګرو د ډاډ له پاره چي زما د روغتیا په اړه اندېښمن دي، خو زه اوس الحمد الله بالکل روغ رمټ یم.

تر دې دوې میاشتي وروسته د کاناډا د البرټا ولایت د مرکز ایډمنټن د لوې مارکېټ پر کتابتون وربرابر سوم. هلته مي د نورو کتابونو تر څنګ دغه کتاب هم پیدا کړ. ډېر مي خوښ سو، چي سمدستي یې د ژباړلو فکر راسره پیدا سو. د روغتیا په دغسي وضعیت کي مي د دغه

کتاب ژباړه پیل کړه. د ژباړې په وخت کې به همېشه د کورنۍ د غړو له خوا د سختو نیوکو سره مخامخ کېدم، چې ویل به یې دا ستا صحت او دا کتاب! کله ښه سې بیا به یې وژباړې خو ما د چا دا ونه منل او نه مې تر اوسه په خپل ځان دا منلې ده، چې ما دومره سخته ضربه لیدلې، خو که مې ومنل په هغه صورت کې نو رښتیا هم مریض یم. تر اوسه لا د تندي پاړسوب راسره دئ او دا چپه سترګه خو مې ښېخي ډېره پړسېدلې وه، ما به خپلو ملګرو ته ویل لکه دا غربیان چې هم په کړوپ کشي کې ښه تجربه نه لري. خو اوس چې یې پاړسوب کښېته سوی هر څه سم معلومېږي. خو کله چې به مې دغه سرګذشت خپلو ملګرو ته وایه نژدې و، چې د زړه حمله پر راسي. خو ما الحمدالله هیڅ کمې نه ده احساس کړې او د دغه کتاب پر پښتۍ عکس مې هم تر عملیاتو وروسته اخیستی دئ.

یو څه هم د کتاب او لیکوال په اړه:

د ژباړې په وخت کې مې کوښښ کاوه، چې ژباړه یې ډېره ساده وي. د ارچیوال په نامه یوه دوست له دې کبله د کتاب د ژباړلو څخه منع کولم، چې د مسعود صفت پکښې سوی دئ. ارچیوال ورور او د ده همنظروته وایم چې د مسعود له پاره همدومره بس ده، چې مړ دئ.

ښاغلی لیکوال یې د افغانانو سره خورا ډېره مینه لري او د افغانانو د کلتور او تاریخ څخه ښه خبر دئ، چې د احساساتو یې باید درناوی وسي. په کتاب کې ځیني غلطې وې، چې هغه مو تر وسه او پر خپل ځاي اصلاح کړي دي. په کتاب کې د ولسمشر کرزي ډېر اړخونه را اخیستل سوي دي چې د راتلونکو تاریخ لیکوونکو له پاره تر ټولو ښه سند دئ، خو که چیري دغه کتاب د ولسمشر کرزي د خولې څخه یو تکړه افغان لیکوال لیکلی وای ډېر به خوندور وای.

په پای کې د ښاغلي مطيع الله روهيال څخه مننه، چې په خورا سخت وخت کې يې د دغه کتاب کمپوز په ورين تندي وکړ او ګټوري مشورې يې هم را څخه ونه سپمولې. ويښ ملګري فرهنګي ټولنه هم د هېرولو نه ده، چې د دغه کتاب په چاپ کې يې تر خپله وسه مرسته وکړه.

نور نو دا تاسو او کتاب!

په سپېڅلې مينه او ادب
غلام ولي نوري
۶/ ۶/ ۱۳۸۷ ش

د سر خبري

په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره په ۱۹۸۷م کال د پاکستان په پېښور کي هغه وخت ولیدل کله چي ما د افغان مطبوعاتو پروژې له پاره افغان زده کونکي نیول دا د بوستن پوهنتون د ارتباطاتو د کالج پروژه وه او زه یې ساحوي مشر وم.

د حضرت صاحب په تنظیم کي کرزی زموږ ارتباطي کس و، د ده ډله یوه له هغو ۷ ډلو څخه وه، چي په افغانستان کي د سرو لښکرو پر ضد جنګېدل.

د ځینو ډلو سره په ځانګړې توګه د بنیاد ګرو سره چي له غرب سره یې حساسیت درلود، معامله ډېره ګرانه وه، چي له هغوی څخه کسان تر لاسه سي او موږ دغه افغانان په ژورنالیزم کي ور وروزو.

د دې بر عکس بیا د حضرت صاحب ډله ډېره دوستانه وه دا ځکه چي هلته به موږ همېشه د کرزي د ګرم هر کلي سره مخامخ کېدلو او له بله پلوه ده ډېره ښه روانه انګلیسي ویل چي زه ډېر ور څخه متاثر سوی وم.

ما او کرزي دوه ځله په رسمي توګه سره ولیدل او په پېښور کي څو نور واره په غیر رسمي توګه په هغه ځایونو کي چي غربیان، افغانان او پاکستانیان به سره راغونډ سوي وو، ما د خپلي نوي دندي له پاره چي په بوستن پوهنتون کي د ښوونکي په توګه ټاکل سوی وم د ۱۹۸۸ م اګست په اخیر کي پېښور پرېښود او تر دې ورسته مي بیا ۱۶ کاله له کرزي سره ونه لیدل، بیا مي هغه وخت ور سره ولیدل چي دی کله د لنډ مهالي ادارې مشر و.

په ۲۰۰۴ کال کي مي دا موقع تر لاسه کړه، چي پسرلی په کابل کي تېر کړم هلته مي د کرزي د وياند او د ده په مطبوعاتي دفتر کي مي د مشاور او ژورناليزم د ښوونکي په توګه دنده تر سره کړه. بالاخره مي هغه کابل وليد چي په اړه مي يې د خپل افغان ملګرو څخه ډېر څه اورېدلي وه چي ډېر تکان ورکوونکی و.

په اوونۍ کي مي ۶ ورځي په ارګ کي د ولسمشر د وياند جاويد لودين له پاره کار کاوه چي دا زما له پاره يو په زړه پوري امتياز و، کوم کسان چي مو ږ په پېښور کي روزلي وه له هغوی څخه ځيني اوس په کابل کي وه او له هغوی څخه دوو يې په ارګ کي کار کاوه.

حامد علمي د ولسمشر د وياند مرستيال و او عبدالصبور د ولسمشر رسمي عکاس و، زموږ د مرکز بل فارغ اکرام شينواری و چي اوس په کابل کي د امريکا د ږغ راډيو د پښتو څانګي راپورتور و.

ما دی په دغه دوبي کي ډېر ونه ليدی يو وخت دی د خپل دفتر څخه په ګل خانې مانۍ کي د خپل وياند دفتر ته د هغوی پوښتني ته راغلی و موږ په هغه ورځ د پېښور د وختونو په اړه په مفصله توګه وږغېدلو او کله کله به مو په مطبوعاتي کنفرانس کي چي د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي جوړېدی سلام سره وايه.

کله چي زه د دوبي په پای کي تللم، د ولسمشر د وياند مرستيال ماته يو فلزي بکس راکړ، چي په لاجوردو ښکلی سوی و. دننه په بکس کي يو کارډ و چي پر هغه ليکلي وه ،د افغانستان د ولسمشر جلالتماب کرزي لخوا ډالۍ، خو لاسليك يې نه و پر کړی.

د ۲۰۰۵م کال په پیل کې د بوستن پوهنتون مرستیال جوسیپ میرکودیو راته وویل چې ولي ولسمشر کرزی ته زموږ په پوهنتون کې د مېلمه وینا کوونکي په توګه بلنه نه ورکوو؟

ما هم جاوید لودین ته تلیفون وکړ، هغه اوس د ولسمشر د دفتر مسئول سوی و، کله چې ما لودین ته وویل، هغه لومړی شکمن، خو بیا یې وویل ته ودرېږه زه به د ولسمشر تقسیم اوقات وګورم (دا دئ وخت سته خو زه باید په دې اړه له ولسمشر سره وږغېږم).

یوه ورځ وروسته جاوید لودین راته ټلیفون وکړ ده وویل چې ولسمشر راضي دئ، زه ډېر خوشاله سوم.

یوه شپه وړاندي چې دی زموږ پوهنتون ته راسي، کرزي ته په یخ او باراني بوستن کي د مسچوسیټ د والي میټ رومني لخوا تود هر کلی وویل سو، والي د هر کلی پوره ترتیبات د استقبال د قطعې او بجه خانې په شمول په هوايي ډګر کي ورته نیولی وو.

په دا سبا باران نه و او پنځه ویشت زره تماشاچیانو چې په هغه کي زده کوونکي، والدین یې، کورنۍ او دوستان یې، د بوستن په پوهنتون کي کرزي ته د یو اتل په څېر ښه راغلی ووایه. کرزي زده کوونکو ته د نړۍ سره د خپل هیواد اړیکي او بیا د دغه کوچني او خوار ملت د نړیوالو لخوا هېرېدل ور په زړه کړل چې د یوولسم سپټمبر پېښې یې یو ځل بیا خلکو ته ور په یاد کړې.

تر دې وړاندي چې کرزی د بوستن څخه لیدنه وکړي ما له هیلن دیر د جنرال الکتریک مدیر جک ویلخ او مېرمن یې سوزي او د ښارنوال الن ډېرشویز سره ولیدل، هیلن راته وویل چې ولي کرزي ته نه وایې چې ستاسو په اړه به کتاب ولیکم، هغه ته د دې وړاندیز وکه او خلک له دې

سره ډېره مینه لري چي د کرزي له کیسو څخه خبر سي، ما هم دوې پاڼې پروپوزل ولیکی او جاوید لودین ته مي ورکړی چي ولسمشر ته یې تقدیم کړي، په بوستېن پوهنتون کي تر وینا وروسته ده او ورسره پلاوي واشنګټن ته پرواز وکړ، له هغه ځایه نیبراسکا ته، چي هلته کرزي افتخاري ډګري تر لاسه کړه او بالاخره کابل ته لاړ.

تر دې وروسته مي د خپل وړاندیز په اړه یوه میاشت هیڅ وا نه ورېدل، وروسته لودین راته ټلیفون وکړ راته ویې ویل چي ولسمشر د کتاب په اړه راضي سوی دئ نو اوس باید څه وکړو؟.

ما له بوستېن پوهنتون څخه رخصتي واخیسته او د سپتمبر په نیمایي کي مي کابل ته پرواز وکړ.

ما درې میاشتي په یوه مېلمستون کي تیري کړې چي (Chez Ana)چیز انا نومېده او زما د ژورنالیزم د یوه پخوانۍ ملګري ایدوارډ ګیراډیټ لخوا چلول کېده، ما به له کرزي سره چي کله به یې وخت درلود لیده، حتی زه به یو څو ساعته وړاندي لا نه پوهېدم چي نن ماښام به له کرزي سره وینو که نه، یاور به ټلیفون راته کوي چي نن ماښام ښاغلی ولسمشر غواړي ستاسو سره وویني، په کومه شپه چي به مو له ولسمشر سره لیدل یو تور روسی لاډا موټر به د چیز انا مخ ته راته او زه به یې تر ارګ پوري وړلم، تر ټولو امنیت ځایونو به تېر سوو، تر هغه چي موږ به د ارګ دننه ته ورسېدو زه به له موټره کښته سوم ، پیاده به د دېوالونو په بغل کي د ولسمشر د دفتر پر لور روان سوم، د دېوالونو بغل ته به وسله وال کسان ولاړ وو او په (Lapel Microphones) لیپل مایکروفونو کي به یې خبري کولې، په ګل خانه کي دننه د ولسمشر دفتر ته تر رسېدو وروسته ما یو ګړی انتظار ایسته او بیا د ولسمشر دفتر ته ور ننوتلم چي

هلته به مو د افغان کلتور له مخې د غېرږې روغبړ او د لاس روغبړ کاوه او د ولسمشر له تود هر کلي سره به مخامخ کېدو .

اکثره وخت به موږ د ده په دفتر کې سره لیدل دا یو لوی دفتر دی چې مستریح خونه، د ځرمنې قیمتي سوفا ، چوکیو او د ولسمشر په مېز ښایسته سوې ده، په دغه وخت کې به یاور، مشاورین او حتی د کابینې وزیران هم حاضر وه، چې ده به هغوی ته د پاته کېدلو ویل، کرزی د نورو افغانانو په شان د کیسې ویلو خورا ښه استعداد لري چې اورېدونکي ور څخه خورا خوند اخلي، کله کله به زه او دی د ده د دفتر تر شا په جلا ځای کې تنها و، چې هلته به مو تر خپل کار وړاندې د یو څو دقیقو له پاره په تلوېزون خبرونه وکتل، په دغه ساړه منې کې به د شپې لخوا کرزي، کریمي رنګه پټو پر ځان تاو کړی و، چې دا ډول پټوان ټوله افغان نارینه پر اوږو کوي، مرکز ګرمي په نور افغانستان کې خو څه، حتی په ارګ کې لا نه وه پاته.

موږ به قهوه څښل، خو کرزي به تر قهوې چای له افغاني اوسکو، بادامو، پستې، انګور او کلچو سره خوښول چې دا هر څه به تر موږ وړاندې د ولسمشر د پخلنځي خدمتګارانو لخوا ایښودل سوي وه، کرزي به لکه یو سوداګر همېشه د افغاني تولیداتو صفت کاوه، ده به امر کاوه، دا وخوره او دا وخوره، دا انګور، بادام او اوسکي تر ټولو غوره دي، موږ به یو څو دقیقې باندار سره وکی، پسته او انګور به مو خوړل وروسته به ما خپل ټیپ ریکارډر چالانه کی، ما به موضوع ورته وټاکله او ده به پر هغه خبرې پیل کړې، دی یو ډېر ښه ویاند ، فصیح او ډاډمن او هغه څوک دئ چې د خپلې پوهې او ځیرکتیا څخه خبر دئ، حتی یو په یو په غیر رسمي ناسته کې هم.

یوه غرمه ټلیفون راغلی چې راته ویې ویل، ولسمشر غواړي ماخستن ستاسو سره په خپل استوګنځای کې ووینې، دا ځای د ارګ په ساحه کې دوه پوړه ودانۍ ده، دې ځای ته په ورتګ سره باید سړی د څو نورو امنیتي پوستو څخه تېر سي تر څو سړی د همدې سرای او سپنیزې دروازې ته ورسېږي، د دروازې او کور تر منځ دایره شکله لار وه، دغه دایره په اصل کې باغ و، چې د کبانو حوضونه یې هم لرل.
یو یخ نومبر چې زه ورغلم کرزي د دغه باغ پر شاوخوا پر جغلین سړک چابک قدم واهه، دننه په سرای کې زه د انتظار صالون ته رهنمایي سوم او وروسته به هغه خوني ته چې ولسمشر به مېلمانه پکښې لیدل.
کله چې ما د کرزي سره د سرای په انګړ کې ولیدل خونه د خلکو څخه ډکه وه. ده له ټولو سره په لوړ اواز روغبړ وکړ او کله چې ما مرکه پیل کړه نو ټوله به خاموش سول خو کله کله چې به د کرزي د کوم ځای نوم او یا تاریخ په یاد نه و بیا به یې یوه مېلمه ته د هغه دور په یادولو له پاره ور زېږ کړه خو کله کله به دا مباحثه تر ډېره روانه وه تر څو چې ټوله به پر هغه موافق سول، د ده په کور کې زموږ لیدني به خامخا د ماخستن ډوډۍ له ځان سره لرله.
ولسمشر به د ډوډۍ خوړلو په خونه کې د هغه اوږده مېز پر سر کښېناست او زه به یې راسته اړخ ته کښېنولم، ده به د ډوډۍ خوړلو په وخت کې راته وویل د دې خوند وګوره او دا خو بیا افغاني ځانګړې خواړه دي او اکثره وخت به یې سالن په خپله زما په غاب کې را اچاوه، پلو چې خوندور افغاني خواړه دي همېشه به د مېز پر سر له ترکارۍ، تازه کاهو، رومیانو، ملیو او افغاني وچې ډوډۍ سره پروت و، د دې تر څنګ به په کوچني بوتلانو کې اوبه او د انارو جوس هم پروت و، خو هیڅ ښځه به

زمونږ سره پر مېز نه وه، د افغاني کلتور له مخي ښځې باید د نامحرمه له سترګو څخه پناه وي، زما سترګې تر پایه په دغه کور کې پر یوې ښځې هم ونه لګېدې، د مېز پر سر ټوله خبرې په پښتو او په دري ژبو وې، ښېله دې چې ما ته به یې یو څه په انګلیسي ویل غوښتل، تر ډوډۍ وروسته خوارږه خواږه به تازه مېوه، پوډین، چای او یا قهوه وه، ډوډۍ به اکثره وخت پر نهه یا نهه نیمې بجې ختمېدل چې تر هغه وروسته به زه بیرته خپل هوټل ته تلم چې د خپل ټیپ په ترتیبولو به مصروف کېدم او د راتلونکي ټلیفون انتظار به مې ایسته.

څه چې ما غوښتل هغه مې بالاخره پر ۸ سپټمبر تر لاسه کړل او ما خپل کورته د کرسمس له پاره ځان را وروسوی او کوم څه چې ما په هغه مانېامونو کې له حامد کرزي څخه تر لاسه کړل اوس دا دئ ستاسو په لاسونو کې دي.

پېژندنه

په ۱۹۸۰م کلونو کې د پاکستان پېښور د مځکې پر مخ له په زړه پوري ځایونو څخه و.

د زاړه هندوستان پلازمېنه چې اوس د پاکستان شمال غربي وحشي پولي ولایت ، د لرغونو پښتنو ښار او د اوښانو د بې شمېره کاروانونو او بریمنو لښکرو تم ځای دئ، چې د افسانوي کوتل خیبر څخه تېرېږي چې له همدی ځای څخه ۲۵ مایله لېری د غرب پلو ته د افغانستان خواته پروت دئ.

په نولسمه پېړۍ کې برطانوي اردو دلته یو ګارنېزون جوړ کړ چې ور سره سم یې د هندوکوش په لوړو څوکو کې امنیتي پوستې هم واچولې. یوه له هغو پوستو څخه چیري چې ځوان وینسټن چرچل له هغه څخه د برطانیي تر رهبري لاندي د هندو سکانو او پښتنو تر منځ جګړه څارل تر اوسه د چرچل په څار ځای مشهوره ده.

کله چې سرو لښکرو په ۱۹۸۰م کال کې پر افغانستان یرغل وکړ پېښور ور سره سم په لومړیو کې د لس ګونو وروسته د زرګونو او په پای د ملینونو هغو افغانانو په موقتي کور بدل سو ، چې د کمونیستي رژیم او مجاهدینو تر منځ د جګړو څخه به یې امان غوښت.

جهاد د مسلمانانو د هغې جګړې نوم دئ چې د سرو لښکرو په مقابل کې به جنګېدل او جنګیالیو ته به یې مجاهدین او یا سپېڅلي فرشتې ویل.

مهاجر لا د وړاندي په پېښور کې په پنډغالو کې ځای پر ځای سوي وه چې اکثرو دغه پنډ غالو د ښار ګوټي بڼه لرل. افغانانو د زاړه پېښور په

نریو او کږو وږو بازارونو کي ځانو ته دوکانونه جوړ کړي وه چي د کور غالۍ او زېورات یې پکښې پلورل چي په دغه زېوراتو کي د بدخشان د نامتو کانونو لال او جواهر کار سوي وه. د دې تر څنګ به یې د سرو لښکرو چکوشونه، لورونه، نظامي نښانونه د سرو لښکرو د سر تیرو خولۍ چي اکثرو دغو شیانو به له ځان سره خورا خیالي کیسې هم لرلې داسي چي په څه ډول یې دغه شیان د سرو لښکرو د مړو سوو سرتیرو څخه تر لاسه کړي دي.

د ښار د بهر په دوړنه میداني کي به افغانانو د انسانانو وحشي لوبه یعني بوزکشي کول.

مهاجرینو ته په کنډکونو خیریه اداري جذب سوي وې لکه د ملګرو ملتونو خوراکي پروګرام، د سره صلیب نړیواله کمېټه او نورو دې ته ورته تجارتي کمپنیو، اکثرو دغو کمپنیو مهاجرو ته د خپل بخت د ځلېدونکي ستوري په سترګه کتل او خپل د خیرات خورجینونه به یې هغو غربیانو ته نیولي وه چي د افغانانو سره به یې خواخوږي لرل او دوی به بیا په دغه ټولو پیسو په پېښور کي د ځان له پاره په ښکلیو ودانیو کي خورا مستریح ژوند جوړ کړی و، چي خدمت ګاران، اشپزان، کالي مینځونکي او چوکیداران به یې د اند له پاسه وه.

افغان جنګیالیو د خون ګرمو غریبانو د سرې جګړې اتلان جوړ سوي وه چي په دغه ډله کي یې خپله ولسمشر رونالډ ریګن هم راتلی. ټیکساسي کنګرس مین چارلي ویلسن خو جهاد خپله شخصي جګړه بلل او د ریګن اداري مالي مرسته چي په هغه کي وسلې هم راتلې، برابرولې او تر څنګ یې CIA د افغان جنګیالیو سره پټ عملیات هم تر سره کول.

CIA خو بالاخره د اوږې څخه ویشتونکي الوتك ضد ستینګر* او میزایل هم مجاهدینو ته ورکړل له همدې کبله روسان د افغانستان پرېښودلو ته اړ سول. د سرو لښکرو د اشغال سره سم د افغانستان پوله دغربي ژورنالیستانو پر مخ وتړل سوه خو که به څوك افغانستان ته تلي نو به د مرګ جدي ګواښ ورته متوجه و، خو که به افغانستان ته دننه د مجاهدینو د وسله والو ګروپونو سره تلې هلته به هم د نیولو او ایسارولو وېره موجوده وه، چې بې شمېره دغسي کسان د افغانستان تر ټولو په بدنام او وېره وونکي د څرخي پله په زندان کي ساتل کېدل چې هلته هره لحظه د مرګ امکان موجود و په داسي حال کي نو بیا هیڅ ژورنالیست افغانستان ته د ننه د تګ زړه نه ښه کاوه.

خو ځینو بیا لکه د کریشن ساینس مونیټور ایډوارډ ګیراډیت او د نیویارك ټایمز ډوناټیلا لورچ بیا دا خطر پر ځان منلی و ځکه چې دوی کابل ته په بورقه کي ننوتل، نو ویلای سو چې د دوی دا کار د مېړاني یو ستر مثال او ژورنالیزم ته یوه نه هېرېدونکې ډالۍده.

دا چې پېښور د افغانسان سره نژدې او افغانستان ته دننه تګ هم خورا خطرناك و نو له همدې کبله پېښور د معلوماتو په بازار واوښت او د مقناطس ښه یې غوره کړه چې د نړۍ له هر ګوټ څخه یې ژورنالیستان ځان ته راکش کړل.

د افغانستان د مقاومت هري لویي ډلي او ځینو کوچنیو ډلو هلته مرکزونه لرل او د دوی ویاندویان به ډېر لېوال وه چې د غربي ژورنالیستانو سره نه یوازي معلومات شریك کړي، بلکي په افواهاتو

---

* امریکایانو هغه وخت مجاهدینو ته ستینګر او میزایل ورکړل کله چې په دې باوري سول چې نور نو روسان د مجاهدینو د مقابلې توان نه لري، (ژباړن).

اوغلطو معلوماتو اضافه. اکثره دغه ژورنالیستان د دې ځای له ژبې، کلتور، مختلفو کورنیو، ګروپونو او ډلو تر منځ د اړیکو څخه نا خبره وه.

هري افغاني ډلي خپله خبرپاڼه لرله چي په هغه کي به په پېښو د دوی د مجاهدینو د بریالیتوب په زړه پوري داستانونه چي اکثره به يې بې اساسه او له حقیقته لیري وه، راتلل.

هغه ژورنالستان چي هلته يې ډېر وخت تېر کړی و اکثرو به د پروفیسر سید مجروح پر خبرپاڼه اعتبار کاوه. ښاغلی مجروح د کابل پوهنتون د فلسفې پخوانی استاد و، د ده د معلوماتو مرکز چي د (افغان معلوماتو مرکز) نومېده تر نورو ټولو افغانو ډلو تر معلوماتي مرکزونو د اعتبار وړ و.

ښاغلی مجروح په ۱۹۸۸ کال کي د حکمتیار ډلي د بنسټ پالو له خوا ووژل سو. پېښور یوازي دا نه چي د ژورنالیستانو څخه ډک و، بلکي ګڼ شمېر نور افغان مهاجر، قوماندانان، مجاهدین، جاسوسان، ورانکاران، ایجنټان او نیك بخته سرتیري هم پکښې اوسېدل.

ښار به اکثره وخت په ترهګریزو چاودونو لړزېدی او داسي شپې خو بیخي لږ وې چي په هغه کي دي د ماینونو ډزي نه تر غوږو کېدلې.

د پاکستان د قوي استخباراتي شبکې ISI جاسوسان چي اوس په KGB ننوتلي وه او د KGB همکاره استخباراتي اداره (خاد) امریکایي CIA او برطانوي M16 جاسوسان به په مشهوره زرغون هوټل کي سره را ټول وه او مېزونه به د چایو څښونکو څخه ډك وه او هر یوه به خپل غوږونه د هغه بل مېز کسانو ته متوجه کړي وه تر څو پر هغه مېز د ناستو کسانو څخه چي هغوی به په پوسکي خبري کولې، یو څه واوري.

دا و هغه پېښور چي ما ورته په ۱۹۸۶م کال کي د بوسټن پوهنتون د افغان میډیا پروژې له پاره زمینه پکښي برابره کړه، په لومړي سر کي مي هیله لرله چي د پاکستاني حکومت څخه به رسمي اجازه تر لاسه کړم تر څو دغه پروژه د پاکستان په خاوره کي تر سره کړم. ډېر میټینګونه او روغبړونه مي وکړل او د چایو کوپونه مي وڅښل، خو وروسته وپوهېدم چي هیڅ پاکستانی افسر به زما پر مکتوب لاسلیك ونه کړي له همدې کبله مي تصمیم ونیوی چي بېله پاکستان له اجازې هلته خپل کار پیل کړو وروسته به ګورو چي بیا څه پېښیږي.

موږ د پېښور په یونیورسیټي ټاون کي یوه ټولګۍ پیدا کړه چیري چي اکثره د خیریه مرستو اداري میشتي وې او زموږ د پروژې د لومړۍ دورې شپږمه اوونۍ وه ،چي شاګردان مو ونیول، همدلته په لومړي ځل ما له حامد کرزي سره ولیدل.

موږ د هري ډلي څخه په مساوي توګه کسان وغوښتل د کسانو د تر لاسه کولو له پاره به موږ د هري ډلي مرکز ته ور تللو او خپله پروژه به مو ورته تشریح کوله، تر څو نیم درځن کسان زموږ دغه کورس ته راولېږي. موږ یې په انځوریزو خبرونو، تصویري ژورنالیزم او چاپي ژورنالیزم په ډګرونو کي وروزو، خو کله چي به موږ د پروفیسر مجددي د ګوند سره تماس نیوی نو زموږ تماسي کس درونډ، خوشاله، د زوم په شان پاك حامد کرزی و.

په هغه وخت کي د بړش کلن ځوان و خو د سر وربښتان یې رژېدلي وه او په پاکه ږیره کي یې سپین وربښتان پیدا سوي وه. اکثره غربیان به له ده سره په اړیکو نیولو ډېر خوشحاله کیدل، ځکه چي دی ډېر ځېرك، ښکلی

او د درانه شخصیت خاوند و او په روانه انګلیسي ژبه ږغېدی، له همدې کبله که به له ده سره ږغېدلو ، نو د هغه مشکوکې ژباړې خبره به هم حل وه.

د دې تر څنګ ډېر ډیپلوماتیك و او د سخت دریزو ډلو څخه یې کرکه لرل په ځانګړې توګه د ګلبدین حکمتیار له اسلامي ګوند څخه.

کرزی منځلاری دئ، د ښه شخصیت خاوند او فصیح و له همدې کبله نو (ANLF) ملي نجات د ده نوم د دعوت سوو کسانو په لېست کې کېښود ، ده به هم اکثره وخت په دغسې مراسمو کې چې په پېښور کې به د امریکا قونسلګری، د جان دوکسن په ځای کې جوړېدل، ګډون کاوه.

جان د امریکا د معلوماتي خدمتونو امریکایي مرکز مشر و چې وروسته یې بیا ځای ریچارد هوګلنډ ونیوی، دغسې غونډې به د اکثرو پاکستاني او افغاني مېلمنو د شرابو د تندي د ماتولو تر ټولو ښه وخت برابر کړی و خو کرزي به خپله تنده په چای او یا فانتا ماتوله.

تر دوو دورو فارغینو وروسته افغان مطبوعاتي مرکز تاسیس سو او هغه کسان پکښې په دندو وګومارل سول چې موږ په دغو دوو دورو کې د مختلفو ډلو څخه روزلي وه. دغه مرکز په یقیني توګه هغه کارونه وکړل چې موږ یې هیله لرل، دوی به ټوله خبري اړخونه تر پوښښ لاندي نیول چې دا کار د غربي ژورنالستانو له پاره خورا ګران او له بله پلوه یې نړۍ ته د افغانستان دننه حقیقي انځور وړاندي کاوه چې په رښتیا هلته څه روان دي؟

د ۱۹۸۸م کال په اګست ما پېښور پرېښود او بیا مې ۱۶ کاله د کرزي سره ونه لیدل، په دغو کلونو کې چې له افغانستان څخه کوم خبرونه راتلل خورا وېره ونکي وه. د سرو لښکرو ضد جهاد په کورنۍ جګړه واوښت، افغانستان چې څونه د سرو لښکرو د اشغال په وخت کې وران

سوی و او کورنۍ جګړې نور هم پسي وران کړ. کورنۍ جګړې د طالبانو و مذهبي تحريك ته د راتګ زمينه برابره کړه، په لومړي سر کې يې د افغانستان ځينو سيمو ته سوله راوړه چې له همدې کبله نړۍ ورته شاباسی ووايه، دغه شاباسی ډېر ژر په وېره، تکانونو او کرکه د طالبانود سختي واکدارۍ او اسامه او د هغه ترهګري ډلي ته په فنا ورکولو بدل سو.

وروسته د ۲۰۰۱م کال د ۱۱ سپټمبر پېښه رامنځ ته سول او نړۍ هم په ګډه پرېکړه وکړل چې طالبان بايد نور له واکه لېرې او اسامه بايد له دغو کارونو څخه منع سي.

تر دغه بد امنۍ وروسته زه ډېر حيران او خوشاله وم کله چې د بون په غونډه کې زما د پېښور د وخت زوړ ملګری حامد کرزی پکښې د افغانستان د لنډ مهالي اداري مشر وټاکل سو. وروسته د لويي جرګې لخوا د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سو، په پايله کې د ۲۰۰۴م کال په منې کې د ازادو ټولټاکنو له لاري د افغانستان لومړنی منتخب ولسمشر وټاکل سو.

د طالبانو له ماتي څخه نيولې بيا د ولسمشری تر ټاکنو پوري خلکو د افغانستان د ښه راتلونکي له پاره خورا ښه اميدونه لرل، طالبانو چې کوم هيواد يرغمل نيولی و اوس ترې ازاد سوی و، موسيقي په لوړ اواز ږغېدل، خلکو به ملي اتڼونه کول، په هوټلونو کې به يې ودونه کول چې هالونه به يې په پلاستيکي ګلانو ښايسته سوي وه دا ځکه چې په افغانستان کې تازه ګلان خورا لږ پيدا کيږي.

بازارونه له مالونو او خامي جادې له ترافيکو ډکي وې، رستورانونه پرانيستي وه، نوي کورونه، ودانۍ او دفترونه په خورا زور ليدل کېدل،

د موبایل ټلیفوني کمپنیو تر منځ سیالۍ زور اخیستی و او د شخصي راډیو سټېشنونو او ورځپاڼو هم همدا حال و.

کرزی بالکل د راك ستوری جوړ سوی و، د ده شنه لویه چپنه، وړینه قره قولي، د نوي افغانستان سمبول او هیله جوړ سوی و، چي کرزي د نړیوالي ټولني په مرسته د افغانستان هغه وقار چي د ترهګرۍ له کبله داغ سوی و، بیرته پر ځای کړی او افغانستان بیرته نړۍ ته راغلی و. د افغانستان مشکلات خورا ډېر وه چي ابادي یې د ټولو ګډه هیله وه خو په مخ کي یو مایوسه او غریب افغانستان پروت و، چي هر څه یې وران سوي وه.

نژادي او قومي تربګني چي څو لسیزي خورا په زور رواني وې په یوه شپه کي نه سو حل کېدلای، یو نوی حکومت باید له سره ودان سوی وای چي په هغه کي اجرائیه قوه، مقننه قوه او د قضائیه قوې ټولي څانګي راتلې.

په مکمله توګه زیربنا ته اړتیا وه چي په هغه کي سړکونه، د برېښنا ماشینونه، مکتبونه، د اوبو سیستم او داسي نور چي ټوله د کلونو جګړو په جریان کي وران سوي وه او یا بیخي له منځه تللي وه خو دا هر څه په بیړه نه سوای رغېدلای او دې ټولو یو امنیتي ځواك ته اړتیا لرل تر څو په افغانستان کي یې یو خوندي چاپېریال را منځ ته کړی وای.

امریکا او د ناټو غړو هیوادونو باید دغه ځواك برابر کړی وای خو د سپټمبر د ۱۱ نېټې څخه بیا تر اوسه پوري دغه سي یو پوره ځواك چا افغانستان ته برابر نه کړ، په امریکا کي د بوش اداري تصمیم ونیوی چي د افغانستان امنیت به ساتي او ولسمشر کرزي ته به د نوي افغانستان د وعدې د پوره کولو توان ورکړي. افغانستان اوس هم ژغورل کېدای سي

خو نه په هغه لومړۍ بيه، طالبانو اوس په پاکستان کي خوندي پنا ځايونه موندلي دي او هلته د وران کارو کارونو له پاره تنظيم کيږي.

اسامه لا ژوندی دئ چي کېدای سي په راتلونکي کي پر امريکا او غرب باندي بريدونه وکړي

د مخدره موادو سوداګرو حکومت کمزوری او په فساد اخته کړ، حامد کرزی چي د هيواد ژغورونکی و د کابل په ارګ کي بندي پاته سو.

زه په دې باور لرم چي کرزی د افغانستان د مشرتوب له پاره تر ټولو غوره کس دئ، دی يو ربښتونی افغان دئ او پر خپل افغان ملت باور لري، دی يو فاسد انسان نه دئ، د ده فصاحت، پوهه او ښه شخصيت ده ته دا ځواک ور کوي چي د هيواد د غرب او شمال تر منځ پول جوړ کړل سي چي تر اوسه دا کار هيڅ افغان ونکړ خو کرزی هم دا کار په تنهايي نه سي کولای.

که په افغانستان کي د امريکا او د هغه د ملګرو دا زړه نا زړه حالت وي افغانستان به بيا يو ځل ناکامه سي خو که چيري اوس مورږ د افغانستان د کاميابی بيه ادا نه کړو نو ضرور به يې د ناکامۍ بيه ورکوو.

د افغانستان تاریخ ته لنډه کتنه

هغـه سـیمه چي د افغانـستان پـه نامـه سـره پېژنـدل کېـږي پـه دوامداره توګه د ډېرو زمانو څخه انسانان پکښې اوسېدلي دي. د لرغـون پېژندني شواهد ښیي چي افغانان د هغو لومړنیو خلکو له جملې څخـه وه چي په کرهڼه او مالداري یې لاس پوري کړ. د افغانستان پخواني ښارونه د لرغوني نړۍ د لومړنیو ښاري مرکزونو څخـه وه. د(Bronze) زمانـه چي (۲۰۰۰-۳۰۰۰) قبل المیلاد ده د منډیګک اقتصاد چي همدا ننني کندهار ته نژدې دی پر غنمو، اوربشو، پسونو او بوزو ولاړ و*. په دغه زمانه کي افغانـستان د (Mesopotamia) او شـرق تـر مـنځ د مهـاجرت او تجـارت عمـومي لار وګرځېـدل. د ۲۰۰۰ قبـل المـیلاد پـه پیـل کـي افغانـستان د اریایي قومونو کور سو، چي د دې هیواد لرغوني نوم اریانـا و. همـدا نـوم نن هم پـه پراخـه توګـه اسـتعمالېږي، ځکـه چي د افغانـستان ملي هـوایي کرښه اریانا نومېږي، دا اوسنی کابل هم په هغـه زمانـه کي منځتـه راغلـی دئ.

د ۴۸۶ – ۴۲۲ قبل المیلاد کلونو کي ستر فـاتح داروس (Darius) د افغانستان تقریباً ټولي سیمي د پارس د امپراتورۍ برخه وګرځولې خو پارسیان لومړني خلک وه چي د بهرنیو یرغلګرو په وړاندي یې د افغانانو کرکه وپېژندل چي د دوی واکمني به همېشه د قومونو بلـواو چلـنج کولـه. لوی سکندر دوهم یرغلګر و چي پارس یې لاندي کړ. د خپـل پـلار د وژنـي پـه بـدل کـي یـې داروس وواژه، او تـر دې وروسـته د ده راتلـونکي فـتح

---

* منډیګک د کندهار د خاکرېز ولسوالۍ په جنوب کي واقع دئ، (ژباړن).

افغانستان و، خو کله چې دی په ۳۳۰ قبل المیلاد افغانستان ته ننوتی او د ستري مقدونیې د امپراتورۍ برخه یې وګرځوي د سخت مقاومت سره مخامخ سو. دده واکمني هم د بلواو سره لاس او ګرېوان وه چې تر څلور کاله جګړې وروسته یې خپل پوځ مرکزي اسیا ته روان کړ. تر هغه وروسته بیرته افغانستان ته راوګرځېد لوی ښارونه یې فتحه کړل او تر هغه وړاندي چې پر هندوستان حمله وکړي د روخشانې په نامه د یو قومي مشر د لور سره یې واده وکړ. نوموړی په هندوستان کي ټپي او په بلوچستان کي د دوه دېرشو کلونو په عمر مړ سو. خو د یونان کوم کلتور چې ده سیمي ته د ځان سره راوړی و افغانستان یې په راتلونکو پېړیو کي تر سختي اغېزې لاندي و. د سکندر تر مړیني وروسته افغانستان د یوناني څلورو والیانو لخوا سره ووېشل سو چې دوی هم بالاخره د یونان څخه خپله آزادي واخیستل او پنځه پنځوس کاله یې واکمني وکړه. تر میلاد درې پېړۍ وړاندي بودا له هندوستان څخه په افغانستان کي معرفي سو، چې دلته یې د سوونو کلونو په اوږدو کي خورا ښه وده وکړه، چې دوې غبرګي ستري مجسمې یې په بامیان کي په څلورمه میلادي پېړۍ کي په پرښه کي جوړي سوې. دغه مجسمې پنځلس سوه کاله د بهرنیو یرغلګرو په وړاندي ولاړې وې، چې حتی هغه وخت هم ،چې چنګېزخان دغه ښار ټوله وران کړ خو طالبانو په ۲۰۰۱ م کال کي ټوټه ټوټه کړې. د عربیا څخه په اوومه میلادي پېړۍ کي اسلام افغانستان ته راغلی چې د دوه سوه کالو په اوږدو کي نژدې ټوله هیواد سوني اسلام ومانه. د دیارلسمي پېړۍ په نیمایي کي د چنګېزخان مغول ډلي د مرکزي اسیا زیاتي اسلامي سیمي فتحه کړې خو د همدې پېړۍ په پای کي مغولو پخپله اسلام قبول کړ. نن تقریباً د افغانستان ۹۹ فیصده وګړي

مسلمانان دي، چي ۸۰ سلنه یې سوني او ۱۹ یې شیعه ګان دي.
د دیارلسمي او اتلسمي پېړۍ تر منځ د افغانستان خاوره او د هغه مهمه تجارتي لاري چي په هغه کي د وربښمو لرغونې لار هم راځي د امپراتورانو د ځای ناستو، کورنیو او ټوپکسالارانو له خوا تل تر حملو لاندي راغلي دي چي واکمني پر کول یې اسان کار نه و. غزنوي کورنۍ چي په ۹۶۲ م کال کي راپورته سوه په ټینګه توګه یې اسلام په افغانستان کي حاکم کړ، چي تقریباً دوې پېړۍ یې واکمني وکړه چي د غوریانو له خوا برطرفه سول، هغوی بیا چنګېزخان له واکه لیري کړي وه چي ځان یې سره منظم او یوه پېړۍ وروسته بیرته رادبره سول. ګوډ تېمور څلور دېرش کاله واکمني وکړه چي د هغه ځای ناستی بهلول د هندوستان تخت لاندي کړ. ده هلته د لودي کورنۍ واکمني رامنځته کړه. او هغه وخت یې پای وموندی چي کله بابر د مغولو واکمني راوستل، او کابل یې ونیوی. د ده په وړاندي افغان آزادي بخښونکي توریالیان له روښان څخه نیولې تر ختټکه، میرویس، او د ده تر زوی میر محمود پوري چي هغه نه یوازي د بهرنیو یرغلګرو په وړاندي وجنګېدل بلکي پارس یې هم لاندي کړ، تر هغه وخت پوري چي پارسي مشر نادرشاه بیرته د پارس د مځکي تر څنګ یې د افغانستان ډېري جنوبي سیمي هم لاندي کړې. په ۱۷۴۷ م کال کي نادرشاه ووژل سو پارسیان پسې واخیستل سوه او نوی افغانستان د احمدشاه دراني په واسطه منځ ته راغی. درانیانو مغولو ته د اوسني پاکستان په سیمه کي ماته ورکړه، او له هرات څخه یې پارسیان وشړل د افغانستان واکمني یې د مرکزي اسیا څخه تر ډهلي او کشمیر څخه تر عربي سمندر پوري وغځول. تقریباً نوي کاله افغانستان د بهرنیو یرغلونو څخه خوندي و، خو کورنۍ شخړي خورا پکښې ډېري وې، چي بالاخره

دوست محمد خان په دې بريالی سو چې نژدې ټوله افغانستان يې سره يو ځای کړ.

وروسته برتانويانو په ۱۸۳۹ م کال پر افغانستان يرغل وکړ چې يو غلام باچا يې پر تخت کښېناوه، چې ډېر ژر پر خپل دغه تصميم پښېمانه سول. افغانانو د برتانويانو د واکمنۍ پر خلاف په ۱۸۴۲ م کال کې د اکبر خان په مشري پاڅون وکړ چې د کابل د ټوله برتانوي ګارنېزيون او د هغوی د ساتونکو په وژنه تمام سو. د ۴۵۰۰ سرتېرو او ۱۲۰۰۰ د کمپ له کارکوونکو څخه يې يوازې يو کس په جلال آباد کې برتانوي اډې ته ژوندی ورسېدی. دا د افغانانو او برتانويانو د لومړۍ جګړې پای و. دوست محمد خان چې د برتانويانو د لاسه جلا وطن و بيرته راوګرځېد او پر تخت کښېناست. په ۱۸۷۸ م کال برتانويان بيرته راوګرځېدل دوی په دې وپوهېدل چې افغان مقاومت ته به هيڅکله ماته ورنکړي نو د يوې لويې معاملې د لارې يې د افغانستان څخه يوه لويه سيمه جلا کړه، چې افغانانو بيا تر اوسه دغه سيمه نه ده تر لاسه کړې. د ۱۸۸۹ م کال د جولای د ميوند په مشهوره جګړه کې يوې افغاني پېغلې ملالۍ له دې کبله چې په جګړه کې هغه سرتېري چې د افغانانو بيرغ يې لېږدوی ووژل سو دې بيرغ راپورته او مخ په وړاندې يې يووړ او نه مړ کېدونکی نوم يې وګټی. کله چې برتانويان له افغانستان څخه ووتل د خپلو بهرنيو چارو د اداره کولو حق يې ځني واخيست. همدې شي د ډيورنډ کرښې رامنځته کولو ته لاره هواره کړه، چې د افغانستان او برتانوي هند پوله يې وټاکل، چې افغان قوم يې پر دوو دايمي برخو ووېشی چې هغه يوه يې اوس د اوسني پاکستان برخه ده. افغانستان همدا شان تر ۱۸۹۵ م کال وړاندې چې روسان د پولو و ټاکلو ته راضي کړې ځيني سيمې يې وبايللې.

د شلمي پېړۍ په شروع کي چي افغانستان په کراره د ترقۍ پر لور حرکت وکړ برتانویانو د دریم ځل له پاره په ۱۹۲۱ م کال کي د افغانستان د لاندي کولو هڅه وکړه، بیا یې هم ماته وخوړل. افغانستان یو ځل بیا د خپلو بهرنیو چارو واک تر لاسه کړ او امان الله خان د باچا په توګه خپل ځان غوره کړ. دی په ۱۹۲۹ م کال د یوه غاصب حبیب الله کلکاني له خوا له واکه لیري کړل سو. حبیب الله د نادرخان په واسطه ووژل سو او دی پخپله په ۱۹۳۳ م کي ترور سو. تر ده وروسته یې زوی ظاهرشاه واکمن سو، چي په ۱۹۷۳ م کال کي نوموړی د داود خان او افغان کمونیستې ډلي له خوا له واکه ګوښه سو. ظاهرشاه ایټالیا ته په رخصتۍ تللی و، چي کودتا رامنځته سوه او هلته پسې پاته سو چي په ۲۰۰۲ م کال کي ولسمشر کرزي بیرته کابل ته راوست تر څو د خپل ژوند پاته وخت د ارګ په ماڼۍ کي تېر کړي.

په ۱۹۷۸ م کال کي داود خان د کمونیستي کودتا د لاري له واکه لیري او ووژل سو. تره کی واک ته ورسېد، چي ورسره سم د شکمنو مخالفینو پراخي نیوني، شکنجې او وژني پیل سوې. مجاهدینو د کمونیستې حکومت پر ضد جهاد شروع کړ. په را وروسته کال یعني ۱۹۷۹ م کال کي تره کی ووژل سو او حفیظ الله امین ولسمشر سو. د ده د واکمنۍ په وخت کي د امریکا سفیر اډولف ډبس په کابل کي ووژل سو. څو میاشتي وروسته امین ووژل سو او روسانو ببرک کارمل د افغانستان د ولسمشر په توګه نصب کړ. په ۱۹۸٦ م کال کي د ده پر ځای ډاکټر نجیب وټاکل سو.

د مجاهدینو سر سخت ویني بهوونکي ښورښ په پایله کي ۱۰ کاله وروسته په ۱۹۸۹ م کال کي روسان له افغانستان څخه ووتل.

مجاهدينو د نجيب د کمونيستي حکومت په وړاندې خپلې مبارزې ته دوام ورکړ، چې بالاخره يې کابل په ۱۹۹۲ م کال کې ونيوی او د پروفيسر رباني په مشرۍ يې د مجاهدينو حکومت جوړ کړ* د مجاهدينو د خپلمنځي شخړو له کبله د دوی حکومت بريالی نه سو، چې په ۱۹۹۴ م کال کې د طالبانو غورځنګ رامنځته سو، د کابل پر لور يې حرکت وکړ، چې په ۱۹۹٦ م کال يې کابل لاندې کړ او نجيب چې د واک څخه تر ليرې کېدو وروسته د ۱۹۹۲ م کال راهيسې په کابل کې د ملګرو ملتونو په دفتر کې پناه اخيستې وه راوايستل سو او په دار کړل سو. د طالبانو حکومت د عام وژنې، شکنجو، په عام محضر کې د اعدامولو او د ښځو سره د بد سلوکۍ له کبله په نړيواله کچه وغندل سو. دوی همدا شان د سعودي اسامه په مشرۍ نړيوالې ترهګرې ډلې ته اجازه ورکړه چې افغانستان د خپل مرکز په توګه وکاروي. دوی تقريباً د افغانستان ټوله خاوره لاندې کړه، خو د شمال هغه سيمې چې د بختور مسعود له خوا اداره کېدې په نيولو تر پايه بريالي نه سول. د مسعود شمالي ټلواله د ۲۰۰۱ م کال پر نړيوال تجارتي مرکز او پنتاګون باندې د حملو په تعقيب چې په افغانستان کې د اسامه په روزن ځايونو کې پلان سوي وې د طالبانو په ماته کې د امريکا د اشغال پر وخت خورا مهم رول ادا کړ.

تر طالبانو وروسته لنډ مهاله اداره د حامد کرزي په مشرۍ رامنځته سوه، چې ائتلافي او نړيوال سوله ساتو ځواکونو يې امنيت ساته. بيړنۍ لويې جرګې کرزی په ۲۰۰۲ م کال کې د انتقالي ادارې د مشر په توګه وټاکی او وروسته بيا په ۲۰۰۴ م کال کې د آزادو ټاکنو له لارې د

---

* د يادوني وړ ده چې د مجاهدينو لومړی ولسمشر رباني نه بلکې پروفيسر مجددي و، (ژباړن).

افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر سو، نوي اساسي قانون رامنځته سو او په ۲۰۰۵ م کال کي پارلماني ټاکني تر سره سوې او افغانستان سولي، ثبات او خوشبختۍ ته پر هغه اوږده او مشکله لار سفر پیل کړ.

(۱)

حامد کرزی

ولسمشر کرزی د آس دسپرلۍ پر مهال

په نولس سوه اتیایمو کلونو کې افغانانو سرو لښکرو ته ماتې ورکړه، خو د دوی هغه هڅې چې خپل هیواد به اداره کوي د کلونو په ورانیو او تشدد واوښتې، د اتیایمو کلونو په نیمایي کې طالبانو یو څه نظم او ثبات راوستی، مګر د هسپانیې د توندلارو عیسوي ډلو په شان زاړه پالي او زیږ رژیم ،چې له دوی سره سعودي متعصب هم ورسره و، چې همدلته یې د نړیوال تروریزم له پاره اډې هم جوړې کړې، خو د افغانانو له پاره دا کار د تحمل وړ نه و.

د ۲۰۰۱ م کال د ډسمبر پر پنځمه نېټه یعني پر نیویارک او واشنګټن باندي د القاعدې تر حملو دوې میاشتې وروسته د امریکا متحده ایالاتو او برتانیې پر افغانستان باندي د حملې تابیا وکړه. د ډسمبر پر اوومه پر افغانستان باندي د هوا له لاري حمله وسوه، خو د دواړو هیوادونو سپېشل فورس (ځانګړي پوځ) لا د وړاندي په افغانستان کي دننه د هوايي بمباریو له پاره د هدف ټاکلو او د شمالي اتحاد په راټولولو اخته وه، تر څو له دغي لاري طالبان له منځه یوسي. طالبانو پر دوی حمله په اصل کي پر اسلام حمله بلل. د متحده ایالاتو او د هغوی ملګرو هدف یوازي دا نه و، چې د طالبانو کرغېړن حکومت له منځه یوسي، چي یو وخت یې حمایه کاوه، بلکي د القاعده سازمان د اډو او ښوونیزو روزنځایونو له منځه وړل هم وه، چې د شتمن سعودي الاصله اسامه بن لادن له خوا چلول کېدل. په همدې وخت کي بیا د جرمني په بون

کي یوه ببړنۍ غونډه راوبلل سوه، تر څو تر طالبانو وروسته د یو نوي حکومت پر جوړښت سره وړغېږي.

حامد کرزی چې په همدې غونډه کي د افغانستان د لنډمهالي اداري د مشر په توګه وټاکل سو، د سپتمبر تر یوولسمي وروسته دستي افغانستان ته داخل سو، تر څو په جنوب کي پښتانه د طالبانو په وړاندي راپورته کړي. د امریکا د هوایي ځواک او سپېشل فورس په ملاتړ د حامد کرزي کوچنۍ ډلي په چټکۍ سره غټ کلي او ښارګوټي یو په بل پسې تر خپلي ولکې لاندي راوستل. د نومبر پر دوولسمه شمالي ټلواله له غرونو څخه راکښته سوه او پر کابل یې حمله وکړه او طالبان یې بېله کومي نښتي له کابل څخه وشړل. په دوهمه ورځ د شمالي ټلوالي جنګیالي کابل ته د جشن لمانځلو په موخه داخل سول او د ښار د ځېل سوو خلکو له خوا یې تود هرکلی وسو. طالبان چې پخپلو پیک اپ موټرونو کي له ښار څخه وتل، ادعا یې کوله، چې دوی پخپله ښار پرېښووی، دا مهال کرزی او یو شمېر افغان جنګیالي د سپېشل فورس د مشاورینو سره د کندهار په شمال کي د شاه ولیکوټ په کلي کي وه. امریکایي الوتکو پر هغه کرښه بمباري کوله، له کومه ځایه چې د طالبانو یوې کوچنۍ ډلي پر یاد سوي کلي باندي ډزي کولې.

افغان جنګیالي، څو کلیوال او امریکایان د همدې کلي په څنډه کي یوې غونډۍ ته وختل تر څو هوایي حملې وڅاري. کرزی هم همدې غونډۍ ته پر لاري و، چې یو ملګري یې ورته وویل، چې د سیمي مشران راغلي دي او هغوی غواړي ستاسي سره وویني. کرزی بیرته راوګرځېدی او هغه کور ته ولاړی چیري چې د کلي مشران ناست ول. نابېره یوې درنې چاودني د سرای کړکۍ ماتي کړې، دروازې یې والوزولې او د کنډوکپري

ودانۍ خاوري خځلي پر کرزي او هغه مشرانو راتوی سوې. دا ځکه چي یو لوی ۲۰۰۰ پونډه سټلایټ رهبري سوی بم د امریکایي B - 52 ډوله الوتکي څخه په غلطه توګه و ناسم ځای ته رهنمایي او وغورځول سو.

په دې پېښه کي درې تنه امریکایان، یو شمېر افغان جنګیالي د ځینو ملکي کسانو په شمول ووژل سول. په همدې وخت کي یو امریکایي سرتېري او یو قومي مشر پر کرزي ځانونه واچول، دوی کرزی له هغه ځای څخه راوایستی او د یو غرګي په منځ کي یې یو سرای ته بوتلی. یاور یې سمدستي ورڅخه د وینو او خاورو په پاکولو پیل وکړ. په همدې وخت کي یې سټلایټ ټلیفون ته زنګ راغلی، د کرزي یاور ټلیفون راپورته کړ، خو له هغه خوا په انګلیسي خبري کېدې او ورته وویل سوه چي ټلیفون کرزي ته ورکړه.

دا د بي بي سي راډیو خبریاله لیزدوسیټ وه چي له بون څخه یې ټلیفون کړی و، هغې ورته وویل: تبریک دي وي تاسي د افغانستان د انتقالي ادارې د مشر په توګه ونومول سواست. تر دې وروسته بل زنګ راغلی، دا په کندهار کي د یو افغان قوماندان ټلیفون و، چي ویل یې: د طالبانو یو لوړ پوړی استازی شاه ولیکوټ ته پر لاري دئ، غواړي چي تاسي ته د طالبانو د تسلیمۍ لیک وړاندي کړي.(*)

حامد کرزی د ۱۹۵۷ م کال په ډسمبر کي د افغانستان په کندهار ولایت کي دې نړۍ ته راغلی دئ. کرزی معنی دی د کرز د کلي دئ او د ده د کورنۍ نوم هم له همدې څخه سرچینه اخلي. افغانان د خپلو کوچنیانو د زېږېدلو نېټه نه لیکي، نه یې لمانځي او حتی ځیني افغانان په دې نه پوهېږي چي په کوم کال زېږېدلي دي، خو کرزی یوې تعلیم یافته او مشهوري کورنۍ ته منسوب دئ.

د کرزي پلار د پوپلزیو د قبیلې مشر و، لکه څنګه چې تر ده وړاندي یې پلار هم همدا دنده لرله پوپلزي د ابدالي قبیلې یوه پښه ده، چې دوې پېړۍ یې تر هغه وخته پوري چې پاچا ظاهرشاه په ۱۹۳۷ م کال کي واک ته ورسېد افغانستان اداره کاوه. خو کله چې په ۱۹۹۹ م کال د کرزي پلار د طالبانو له خوا ترور سو، نو کرزی د خپلي قبیلې مشر سو، خو نوموړی په قومي مسایلو چندان سر نه ګرځوي، دی وایي: زه یو ساده افغان یم.

دا چې د کرزي کورنۍ د پخواني پاچا محمدظاهرشاه سره نژدې اړیکي لرلې، نو کله چې دی د لنډمهالي ادارې د مشر په توګه ونومول سو، لومړی کار یې دا و، چې پاچا له ایټالیا څخه تر یوې اوږدې جلا وطنۍ وروسته بیرته خپل وطن ته راولي او پخپل پخواني قصر کي یې ځای پر ځای کړي، چې دوستان او د کورنۍ غړي به یې پر راټول وي.

حامد کرزی اته ورونه او یوه خور لري، خو دی د عمر له مخې منځنی دئ. ده به ویل چې مور یوه لوستې، خو محافظه کاره او دودیزه کورنۍ یو، مور ډېر شتمن نه وو، په کندهار کي نوري کورنۍ وې چې هغه تر موږ ډېري مړې وې.

خو دا کورنۍ د خپلي اوږدې او ښې سابقې له مخې چې د وخت د حاکمي کورنۍ سره یې لرله او په یو لوی کور کي د مستریح ژوند کولو له کبله ډېره مشهوره وه. په داسي حال کي چې د کرزي پلار یو ځواکمن خان او مور یې یوه روحاني ښځه وه، چې اکثره وخت به یې روژه وه. ده وویل چې ښه راشه درشه او د لوړ مورال لرل یې د خپلي مور څخه زده کړي دي.

کرزی د افغانستان د تاریخ د څو هغو سوله ییزو دورو څخه د هغې دورې په پای کي زېږېدلی دئ، چې د پاچا واکمنۍ قومي فیډرالي

شکل درلود، داسي چي اکثریت پښتانه په جنوب، تاجک او اوزبک په شمال او رتل سوي شیعه هزاره اقلیت په مرکز کي مېشت وه.

کرزي د خپل ژوند یو څو کلونه په کرز کي تېر کړل او مکتب یې هم دلته پیل کړ، خو تر لومړۍ ټولګي ویلو وروسته یې کورنۍ کابل ته کډه سوه، دا مهال د کرزي پلار (اروا ښاد عبدالاحد کرزی) په پارلماني ټاکنو کي د ولسي جرګې غړی سو، چي ډېر افغان تاریخ پوهان دغه لسیزه د دیموکراسۍ لسیزه بولي. د ظاهرشاه حکومت یو اساسي شاهي نظام و، د پارلمان له پاره به داسي آزادي ټاکني تر سره کېدې لکه د نن ورځي آزادي ټاکني، کاندیدانو به د خپل ځان او هم د خپلو همفکره کاندیدانو له پاره تبلیغاتي کمپاین چلاوه، ویناوي به یې کولې او خپلو مؤکلینو ته به یې مېلمستیاوي جوړولې، دا مهال مشر کرزی (عبدالاحد کرزی) څلو ښت کلن و.

کابل په هغه شپوورځو کي پاک، منظم او یو نړیوال ښار و، چي د جادو هري خوا ته یې ګڼي وني ولاړي وې، غربي دیپلوماټانو به په کابل کي هستوګنه خورا خوښول په ځانګړې توګه د هندوکش د غرو لمني. د کابل د هغه مهال عکسونه د دغه ښار د برم ښه نماینده ګي کوي، چي ټولو حکومتي کارکوونکو به غربي جامې اغوستې وې او د وزارتونو ودانۍ ډېري منظمي او ښایستې وې.

د افغانستان کوکنارو د اروپا په نشه یي کلتور کي ښۀ نوم درلود، خو شتمن او مالدار قاچاقبران د هغوی د هیروئینو کارخانې د لېږد د نړیوالو چینلو څخه لا څو کاله لیري وه.

کله چي افغانستان شاهي نظام او پارلمان درلود، د حکومت زیات کارونه په ولایتي او کلیوالي سطحه تر سره کېدل. د افغانستان ډېر

سیاسي ځواک له منتخبو حکومتي چارواکو او حتي د شاهي کورنۍ سره نه و ، بلکي ډېر څه د محلي خانانو په واک کي وه. په دي کي شک نسته چي په کابل کي حکومت حاکم و ، بلکي اطراف محلي روایاتو اداره کول. ډېر شیان د سوونو کلونو پخوا په ډول په افغاني لارو چارو تر سره کېدل او حلېدل، چي هیڅ لیکلي اسناد به یې نه لرل. د کرزي په یاد دي چي څنګه به د ده پلار محلي ستونزي د قوم د مشر په توګه هوارولې، نه د هغه ځواک څخه په استفاده چي دی یو منتخب چارواکی و.

کرزی راته وویل، چي اکثره وخت به زما پلار د محلي ستونزو د هواري له پاره ورغوښتل کېدی، دغه شخړي به یا د مځکي، ملکیت، اوبو ، واده او داسي نورو پر سر وې. دا هر څه د مسئلې په لوی والي پوري اړه درلوده، ځیني به د کوچنیو خانانو له خوا هوارېدلې او د ځینو له پاره خو به د یوې ډلي مشهورو خانانو اړتیا وه. دعوه د دواړو خواوو څخه اورېدل کېده او پرېکړي بیا په خان پوري اړه درلوده، چي تور ته تور او سپین ته سپین ووایي. هیڅ کاغذ او لاسلیک ته اړتیا نه وه، بس همهغه فتوا هر څه وه. د حامد کرزي د کورنۍ ورځنی ژوند همېشه د دغسي پېښو ډک و.

افغانان په کورونو کي یو مېلمستون لري، چیري چي هلته مېلمانه د کورنۍ د مشر او د هغه د زامنو سره چای د بادامو او وچکو سره څښي او حتی ډوډۍ هم خوري. په دې وخت کي ښځي بالکل د نظره نهامي وي، ښېله دې چي مېلمه د نژدې خپلوانو څخه وي، که داسي نه وي نو مېلمه به د مېلمستون پرته د کور بله برخه هیڅ ونه ویني. د حامد کرزي مېلمستون په کُلي توګه د محلي سیاست له پاره ځانګړی سوی و ، چي همېشه به د ستونزو حل، د خوښیو او کوزدو مراسم پکښې تر سره کېدل.

ځیني وخت به مسئله ډېره لویه وه، چي د خان لخوا به ډېر کسان
پکښې دخیل وه، تر څو دوا ړو غاړو ته په مېلمستون کي ښه راغلی
ووایي، مشر کرزي (عبدالاحد کرزي) او نورو مشرانو به د همدې مشکل
د هواري له پاره هغه کلي ته سفر کاوه.
د کرزي (حامد کرزي) د مځکي پر سر یوه داسي مسئله په یاد ده،
چي د هغه د حل له پاره د کندهار د ټولو بانفوذه کسانو اړتیا وه. حامد د
خپل پلار سره د دغي لوبي د لیدلو له پاره د کندهار او ارزګان ولایتونو
تر منځ د نېش په نامه یوه کلي ته ملګری و، شاید دا د دغه ځوان له پاره
په اصل کي یو درس و، چي کله دی یو ورځ د قوم مشر سي، څنګه به د
خلکو ستونزي حلوي. د کلي د خلکو له پاره دا یوه لویه لوبه وه، چي د
سلو په شاوخوا کي کسان ورته راغونډ سوي وه، چي په هغو کي به ځینو
شاهدي ورکول او نورو به یوازي له مشرانو سره لیدل او د پرېکړې پایلي
ته به یې انتظار ایسته، دواړو خواوو به خپل دلایل وړاندي کول، د کرزي
پلار او نورو مشرانو به په خورا دقت غوږ ورته نیولی و، وروسته به
مشران پخپل منځ کي سره جرګه سول او پر مسئله به ورېغږېدل. کرزی
(حامد کرزی) وایي چي کله به دوی موافقې ته سره ورسېدل بیا به یې
دواړو غاړو ته ور ږغ کړل او فیصله به یې ورته واورول، دواړي غاړې به
له پرېکړې څخه راضي وې او تر پایه به هغه ته وفاداره وو.
د افغان کلتوري ځواک څخه چي په دغه ورځ یې ځوان کرزي توان
ولید ډېر ځني اغېزمن سو او هغه هر څه یې اوس هم ښه په یاد دي، مګر
دغه پېښه د یوه بل علت له کبله هم د ده په ذهم کي پاتي ده. کرزیان د کلي
تر ټولو مشهوري او روحاني کورنۍ مېلمانه وه، چي د کرزي د قوله هغه
کورنۍ لا تر اوسه هم په همهغه کلي کي اوسېږي، چي د خپلو ښایستو

اسانو په لرلو سره هم د ډېر اعتبار څښتنه وه. افغانان د اسانو په سپرلیو کې افسانوي شهرت لري او هغو اسانو ته زیات ارزښت ورکوي، چې ګړندي، ځواکمن او زړه ور وي.

دا هر څه د افغانانو په ملي لوبه بزکشي کې رانغښتي دي. د دې لوبې وتلي کسان د شمال څخه دي. د بزکشۍ ټکي په ټکي معنی (goat grabbing) ده، چې د دغه لوبې سوچه فورم ښېله لوبډلو په آزاد میدان کې تر سره کېږي. بوزه او یا سخوندر حلال سوی او یا یې سر پرېکړل سوی وي، وروسته پر مځکه ایښوول کېږي، آس سپاره په زاړه آزاد فورم کې (۵۰) او حتی (۱۰۰) کسان وو، پایځې یې رانغښتې، د لرګي لاس لرونکې غمچینه به یې په غاښو کې وه، چې خپل یا د بل آس غاښ ور وانه چوي، کوښښ به یې کاوه چې د مړې بوزې پر لوري مانور وکړي، چې ورسره سم یوه وحشي اله ګوله د اسانو شیشنی او کپ اچونه رامنځته سي. د دوړو او غبار په منځ کې یو سپور داسي کښته سي چي یوه پښه به یې په رکاب بله د آس تر خېټې لاندي (۷۵) پونډه سخوندر له مځکي څخه راپورته کړي او کوښښ کوي چي له هغه سره د میدانه ووزي. په داسي حال کي چي هغه نور سپاره دی تعقیبوي او هڅه کوي چي سخوندر د ده له لاسه وباسي چي په دې ډول نومرې جوړي کړي، باید سپور کس سخوندر د اس پر ملا باندي په روښانه او آزاده توګه د ټولو تعقیب کوونکو څخه یوسي.

کله کله داسي کېږي، چي دوه سپاره چي یوه یې یوه پښه نیولې او هغه بل یې بله پښه نیولې وي له میدانه وزي. زیات وختونه دا د دغو کسانو په ځواکمنتیا پوري اړه لري، چي ځیني وختونه له ډېره زوره د سخوندر څخه پښه جلا کېږي او یوه ته یوازي پښه پاته کېږي، او هغه بل د نور سخوندر سره د بري تر سرمنزله رسېږي.

په اوس وخت کې دغه لوبه د دوو لوبډلو تر منځ تر سره کېږي، چې میدان یې هم د فوټبال د لوبغالي په اندازه وي. داد تماشاچیانو له پاره یو څه خوندي بڼه لري، تر هغه چې په آزاد میدان کې به د خپل ژوند د ژغورلو له پاره په داسي حال کې ځغاستل چې د یوې لویې ګلې په پښو کې پایماله نه سي، خو هغه انفرادي آزاد شکل د دغې زړې لوبې هم له منځه ورسره ولاړی.

بزکشي رسمي بڼه لري چې په دقت سره باید سره منظمه سوې وای او دغه لوبې څو ورځې په بر کې نیولي وای، هغه خان چې فکر کوي چې د دې لوبې اقتصادي توان لري نوبه یې په اوونیو دغه لوبه غځوله. له همدې له پاره به یې بلنلیکونه لېږل، خوراکي توکي به یې ذخیره کول، د خوب خوني به یې اماده کولې او غوره لوبغاړي به یې د لوبې د تر سره کولو له پاره ورته راغوښتل. شاید خان له یوه مهم بلونکي او یا هم له یوه ستوري لوبغاړي لخوا وننګول سي، خو که چیري دی خپلو مېلمنو ته په وړ خوړو او سرپناه کې پاته راسي او یا د سیالو ډلو تر منځ شخړه رامنځته سي او یا نقدي جایزې مناسبې نه وي نو هغه خان به اعتبار او ځواک دواړه له لاسه ورکړي.

د بزکشۍ د تر سره کولو فکر دي باید تر هغو پوري په مغزو کې درونه ګرځي، تر څو چې تاسي ډاډه نه سئ چې تاسي یې تر اوده وتلای سئ او یا هغه صلاحیت، ځواک او نفوذ چې تاسي په افغان حکومت کې تر لاسه کړی دئ د بايللو خطر ته غاړه کښېږدی خو کله چې کرزی واک ته ورسېد تر همدې اغېز لاندي راغلی و.

حامد کرزی د نوي دیموکراتیک افغانستان د ولسمشر په صفت په ډېره ښه توګه د خپل واک له محدودیتونو څخه خبر دئ او د دې هڅه نه

کوي چې هر هغه څه چی دی پوهېږي تر سره کړي. د مختلفو جنګسالارانو سره د ده ګذاره یې تر ټولو غوره بېلګه ده، نوموړی پر دې بریالی سوی دئ، چې ځیني زورواکان د خپل ځواک له مرکزونو څخه لیري کړي، د مخدره موادو د تولید د مخنیوي په ساحه کي ځکه پاته راغلی دئ، چې نوموړی پوهېږي چې په اوسني وخت کي د دغه کار په تر سره کولو کي بېوسه دئ.

بیرته د نېش کلي ته ورګرځو، څنګه چې کرزي او پلار یې د کوربنو سره چای وڅښلې، یو کس د دوی د درناوي له پاره خپل یو کورنی آس راوست، ځوان حامد پر آس د سپرلۍ پرېکړه وکړه، که څه هم تر دې وړاندي نوموړی پر آس نه و سپور سوی، نوموړي پر آس پښه واړول او حرکت ته یې چمتو کړ او په کراره یې له کلي څخه لیري بوت. ده په کړه خندا وویل چې تر دې مهاله خورا ښه و. خو کله چې مي د آس مخ د کلي پر لور راوګرځاوه نوموړي آس د بربښنا په شان په ډېره تلوسه د خپل کور پر خوا منډي کړې. همدا د ده لومړی ځل دئ چې پر آس سپرېږي نو په دې نه پوهېدی چې په څه ډول یې ودروي، ځکه نو نوموړي د خپل قیمتي ژوند دژغورلو په هڅه کي و او اس هم سیخ سیده و خپل غوجل ته منډي وهلې. څنګه چې اس د غوجل دروازې ته په ورننوتو و، کرزي په همدې وخت کي له مغز څخه کار واخیست او د غوجل ددروازې د سر تیر یې ونیوی، له همدې کبله دی لوړ د دروازې پر سر پاته سو او اس تر ده لاندي تېر سو. نوموړی هلته ځړېدلی پاته سو، چې وروسته له ژوبل کېدو پرته مځکي ته را کښته سو.

کرزی وایي: دا حالت ډېر بېروونکی و، ټولو راوځغستل چې وګوري زه خو به نه یم خوږ سوی، د کلي یوه سپین ږیري سړي راته وویل،

چي ډېر ښه ته ډېر چالاکه هلک يې ! وروسته چي دوى کلى پرېښووى يو کس له يوه ډېر ښايسته کوچني آس سره راغلى او هغه يې حامد ته د تحفې په توګه ورکړ. کرزى وايي چي ما هغه ته د نصواري روښانه رنګ او سپين ټکو له کبله د «بادام ګل» نوم ورکړ. نوموړي د غه آس ډېر کلونه د ځانه سره وساتى،او اکثره وخت به هغه پېښي ته د افغاني سيرت او عنعنې د ښېلګي په توګه کتل. سره د دې چي د ده د هيواد بې رحمه تاريخ په خونخواري کي د افغانانو شهرت او د نه بخښونکي توريالیتوب سره سره کرزى د خپلو خلکو پر سخاوت او مېلمه پالنه باور لري.

په رشتيا د ټولو افغانانو په ځانګړې توګه د پښتنو ژوند خو د عزت، مېلمه پاني او کسات څخه جوړ دئ، دا د يوه افغان فريضه ده، چي پخپل کور کي د ټولو خلکو مېلمه پالنه وکړي حتى که دښمن هم وي. مګر عزت او وقار ته د هر ډول سپکاوي کسات بايد واخيستل سي، چي بل هيڅ شى نه پکښې ځايېږي. د کرزي پلار او نورو مشرانو پرېکړې کولې او قومي شخړې يې هوارولې، د پرېکړې د دواړو غاړو په عزت او حساسيتونو پوهېدل، چي په يوه معظله کي يې د راپورته کېدو امکان وي.

په کندهار کي کرزيانو په خورا اساسي کور کي ژوند کاوه، چي باغ هم پکښې و. د کور غولى خورا لوى و، چي حامد کولاى سواى پر آس سپرلي پکښې وکړي، په دغه سراى کي باغ، د کبانو حوض، ونې، ګلان او د ده پکښې ډېر الوتونکي هم په ياد دي، دى وايي چي ډېر مستريح او باډسپلينه ژوند مو درلود. کرزى وايي چي په سلوك کي اصول ډېر سخت وه خو زما په روزنه کي يې مهم رول ولوباوه او په ژوند کي يې ښه لوري ته سوق کړم. مور دا زده کړل چي نه يوازي د خپلو والدينو احترام او

اطاعت وکړو بلکې عموماً ټولو مشرانو ته په درنه سترګو وګورو. دا د افغانانو د ژوند اصلي لار ده، خو دا لاره په ځانګړې توګه په کليوالي سيمو کي ډېره قوي ده.

کله چي کرزی ولسمشر سو، ده يوه والي ته بلنه ورکړې چي په ارګ کي د ده سره وګوري او والي خپل کوچنی زوی هم ورسره راوست، دا هلک د دوه نيمو کلونو و، کله چي پلار او زوی د ولسمشر و دفتر ته ور ننوتل، کرزي سمدستي دغه هلک واخيست په غېږ کي يې ونيوی او مچ يې کړ.

کرزي وويل چي دغه هلک هم خپله وظيفه لرل، ځکه چي همداسي روزل سوی و، چي تر سره يې کړي او سره له دې چي ما په روغبړ سره د دغه کوچني هلک هر څه ور ګډوډ کړل بيا هم ده خپله ذمه واري هېره نه کړه. دې هلک مخکي لا له خپلي کورنۍ څخه زده کړي وه، چي تر معرفت وروسته ځونه ژر چي کېدای سي بايد دمشرانو لاس ور مچ کړي، خو کرزي ده ته دا موقع په لاس ور نه کړه، مګر کله چي ولسمشر دغه کوچنی ملګری کښېنته کړ، سمدستي يې ورته اسلام عليک ووايه، او د کرزي لاس يې ور مچ کړ. کرزی وايي چي وروسته نومړي د دې احساس وکړ، چي اوس يې نو په سمه توګه خپله وظيفه تر سره کړې ده. په همدې ډول مور را لوی سوي يو، په افغاني عنعنوي کورنيو کي بايد کوچنيانو ته ور ښوول سوي وي چي بايد دمشرانو ډېر درناوی وکړي.

ځوان کرزی ډېر آرام هلک و، خو کله چي يې کورنۍ کابل ته ولاړه، يوه ډله انډيوالان يې پيدا کړل، په حقيقت کي دا دوې کوچنۍ ډلي چي يوه يې په مکتب او هغه بله په ګاونډيتوب کي. هر هغه ملګری چي بايد د هغه بل کور ته ورسي بايد د خپلي کورنۍ اجازه ولري، والدين تل

پوهېږي چې کوچنيان يې چيرې او له چا سره دي. حتی په تنکۍ ځوانۍ کې د کرزي کوچنيانو بايد يو ځای ته د تللو له پاره د خپلو پلرونو څخه اجازه اخيستې وای، په ځانگړې توگه سينما ته. کرزی وايي ما د عمر د تفاوت په خاطر د خپلو ورونو او خوندېو سره ډېره راشه درشه نه لرل، مگر کله کله به زموږ دوستان لکه د کاکا، ماما، عمه او خاله زامن او اکاگان سره راغونډېدل او سينما ته به تللو، حامد او ملگرو يې له فوټبال سره مينه لرله او همدا شان پر بايسکل به يې د ښار چکر واهه.

د کرزي تر ټولو ښې خاطرې اکثره په استالف کې له مېلو څخه دي، دا يو کوچنی کلی دئ، چې د کابل څخه د يوه ساعت د موټر د مزل په اندازه ليرې پروت دئ، او د خپلې کلالۍ له کبله خورا مشهور او زرغونتوب يې پر ښاري کورنيو خورا اغېزه ښندي، چې په مېله ور ووزي او يا د اوونۍ پای هلته تېر کړي. استالف د (۲۰۰۱ م) کال په جگړو کې سخت وران سو، خو په هغه وخت کې خورا زرغون او په زړه پوري کلی و، لکه يو رغيانه چې سيندونه، حوضونه، باغونه او ځنگلونه ولري. د همدې ځای د اکثرو کورنيو د ژوند روزگار د لاسي کلالۍ توليدات دي، چې خورا روښانه زرغونه او په شنه ښيښه سينگار سوي وي، چې په مارکيټ کې د ښار په هره برخه کې تر لاسه کېدلای سي. په کال کې يو ځل به د کرزي ماما چې د دولتي مطابعو رئيس و* په استالف کې به يې لويه مېله جوړول، کرزی وايي چې د کورنۍ ټوله کوچنيان، ټوله زما د کاکا او ماما زامن له خپلو والدينو، نيکونو او اناگانو سره هلته درې يا څلور ورځې تېرولې، چې شاوخوا به مو ځغستل، ونو ته به ختلو او په سيندونو کې به

---

* د کرزي ما ما اروا ښاد محمد ابراهيم کندهاری و، چې د پخواني شاه اعليحضرت محمد ظاهر د پاچهۍ په دوره کې د دولتي مطابعو رئيس و، ژباړن.

مو لوبي کولې او دامېلې زما د کوچنيوالي تر ټولو غوره وختونه وه.

کوچنيانو ته د امتياز په توګه ځوان کرزي هم د موقع څخه په استفاده سره ځان ښودنه کړې وه او د ده هغه توره تر اوسه په ياد ده، چې يو وخت يې په استالف کې د مېلې پر مهال کړې وه. د ده اکا يو افغان هنرمند د نتو په نامه راوستی و، چې غزلي ووايي. نتو په ټوله هيواد کې د محلي غزلو په ويلو شهرت درلود. حامد چې په هغه وخت کې به نهه يا لس کلن و د نتو تر څنګ کښېناست، او هغه ته يې غوږ ونيوی، کله چې نتو غزله ختمه کړه کرزي ورته وويل:

"ښاغلې!"

زاړه هنرمند کښته ورته وکتل او ورته ويې ويل:

بلې زويه!

حامد غوښتل چې ده ته په افغاني موسيقي کې خپله وړتيا وښووي، او ترې وې پوښتل: آيا تاسي کلاسيکه غزل هم ويلای سئ؟ د ده مطلب راګونه وو، لکه کلاسيک هندي راګونه، چې په افغانستان کې هم ويل کېږي. کرزی وايي دا داسي و لکه سړی چې د کليوالي هنرمند څخه وپوښتي، چې بيتون راته ووايه او له همدې کبله نتو پر ما ډېر په غوسه او قهر سو او ويې ويل، چې له مخې مي ورک سه، او ته بيا په کلاسيکه موسيقي څه پوهېږې؟

د کرزي ياد دي چې کابل په هغه وخت کي نه يوازي پاک، خوندي، پر موډ برابر او د يوې ښې فعالي ادارې درلوونکی و، د پخواني پاچا له واک څخه تر ايسته کېدو وروسته چې کله کرزی هندوستان ته د لوړو زده کړو له پاره ولاړی، او د لومړنۍ ژمنۍ رخصتيو په جريان کي بيرته کابل ته راوګرځېد نو ډېر حيران سو، چې د پاکستان په نسبت په

افغانستان کي څونه ښه اداري نظام حاکم دئ. پاکستان ته په اوښتلو سره باید ټول مسافرین له بس څخه کښته سوي وای او د پاسپورټ له کنټرول څخه تېر سوي وای. مګر کله چي افغانستان ته راواوښتو نو ټوله مسافر په بس کي پر خپلو سیټونو ناست وه او پولیس بس ته راپورته سو، پاسپورټونه یې له مسافرو څخه ټول کړل، وبهرنیو مسافرینو ته یې بیرته بس ته پاسپورټونه راوړل، او کرزي ته یې وویل چي ستاسي پاسپورټ دلې په پوله کي راسره ساتو، چي وروسته بیاتاسي کولای سئ د بهرنیو چارو له وزارت څخه یې تر لاسه کړئ. کرزی وایي په ډېر ډاډ سره چي زه یوه اوونۍ وروسته د بهرنیو چارو وزارت ته ورغلم پاسپورټ مي تیار هلته پروت و. ما د افغانستان د اداري سیسټم په مؤثروالي ډېر ویاړ کاوه، کله چي ځوان کرزي د بس په ذریعه د پاکستان او هندوستان سفر وکړ کابل ورته اروپایي ښار غوندي ښکارېده. تقریباً هر چا غربي جامې اغوستلې، د هغه وخت عکسونه د ده د دې ادعا تایید کوي، که څه هم هلته ډېر موټرونه نه ول، خو ښار د برېښنایي او ډېزلي بسونو خورا ښه ترانسپورټي سیسټم درلود، چي د ښار ټولي برخي یې تر پوښښ لاندي راوستلي وې. کابلیان ډېر جهان دیده او د غرب اغېزه له ورایه پر څرګندېدله. کرزی وایي تاسي کولای سوای چي هر ډول عصري موسیقي واروئ، لکه د Tom Jones او Engelbert Humperdink. نوموړی به همېشه د افغان موسیقۍ مرکز په نامه د موسیقۍ دوکان ته ورتلی، چي د ده یو دوست یې خاوند و. تر دې وړاندي چي د کوم یوه د رانیولو پرېکړه وکړي دی به په یوه کوچنۍ غرفه کي کښېناست، ګوشکي به یې په غوږو کړې او هغه به یې واورېد. په همدې ډول زیات ښه رستورانتونه هم موجود وه.

د کرزي د زده کړي په وخت کي افغاني ټولګي د زده کړي او

ډسپلین مرکز و. ټولګی د افغان ځوانانو د جوړښت په بنه کي خورا مهم رول لوباوه، دی وايي چي موږ د ښوونکو خورا زیات احترام کاوه. هیڅ پروا یې نه کوله، چي ته د خپلو ملګرو سره تر ښوونځي بهر څونه بد یې خو په هغه وخت کي چي تاسي ښوونکی لیدلی وای نه یوازي ستاسي شخصي ښوونکی بلکي هر یو نو باید ځان دي سم کړی وای.

په لومړي سر کي د حامد ښوونځی خورا ډېر خوښېده، مګر دا خوښي پر ظاهرشاه تر کودتا وړاندي وه، چي وروسته هر څه کمونیزم پرغمل کړل.

کله چي په ۱۹۷۳ م کال کي ظاهرشاه د ایټالیا په سفر بوخت و، داود خان چي لومړی وزیر او د شاه اخښی او د اکا زوی و، واک پخپل لاس کي واخیست، کله چي داود خان لومړی وزیر و ښیله دې چي کمونیستې و په بهرنیو اړیکو کي روسیې ته خورا نژدې و، له همدې کبله روسانو ورسره خورا زیاتي نظامي مرستي د عصري وسلو په شمول وکړې. دلته په دننه کي داود خان پلان درلود، چي د خلق او پرچم افغان کمونیستې ډلي شا ته پرېږدي، کوم چي د شاهي نظام سرسخت دښمنان او په اردو کي یې سختي ریښې لرلې. شوروي اتحاد په لومړي سر کي د داود خان کودتا وستایل، خو دی کمونیزم ته نژدې خورا وطن پال افغان و، چي پر یوې قوي سیاسي ډلي مرکزي حکومت او د مرکز لخوا کنټرولېدونکي اقتصادي پرمختګ یې باور درلود. هغه کمونیستانو چي د داود خان سره یې د واک په نیولو کي مرسته کړې وه اوس د کابل په اداره کي د نوي اعتبار تر لاسه کولو په خاطر په جامو کي نه ځایېدل او د دوی اغېزه تر ښوونځیو پوري ور ورسېده. د حبیبیې لېسې په شمول چي کرزی هم همدلته زده کړي کولې چي د ښار تر ټولو لوی او غوره منځنیو

ښوونځيو څخه شمېر کېده کرزی وايي چي مور ته د کمونستي ښوونکو راتګ پيل سو او هغوی په ځانګړې توګه ځيني خلک تعقيبول.

زه نه وم خبر چي يو ښوونکی به د داسي چا خلاف وي لکه زه، زما تر اوسه د بيالوژي يو کمونيست ښوونکی په ياد دئ چي زه يې ښه نه ايسېدم، ځکه چي ده فکر کاوه چي زه ډېر مستريح ژوند لرم. هغه ډېري احمقانه نظريې لرلې، ده فکر کاوه چي زموږ په کور کي هر څه په بربښنا تر سره کېږي، چي مازي يو بټن ووهو نو د اشپزخانې څخه خواړه پر پټه باندي راوزي. يوه ورځ د لسم ټولګي ځوان حامد د بيالوژي ښوونکي د انسان تکاملي نظريه چلنج کړل. کرزی وايي چي دا داسي مضمون و، چي ما ډېره مطالعه پکښې لرله، د ډاروين تيوري او داسي نور او زه پوهېدم چي په همدې اړه زه تر همدې ښوونکي ډېر معلومات لرم. کله چي ما هغه چلنج کړ نژدې و، چي زه يې ټکولی وای، او همدا لومړی ځل و چي په ښوونځي کي د مشکل سره مخامخ سوم.

د ۱۹۷۳ م کال کودتا په ډېرو شيانو کي د کرزي د فاميلي ژوند په شمول تغير راوست. د ده پلار د شاه سره د نژدې اړيکو له کبله تر فشار لاندي و، يو څو کاله وروسته خو د همدې اړيکو له امله د څرخي پله زندان ته ولېږل سو. همدې زندان ته کمونيستانو په لسګونو زره سياسي بنديان ولېږل، چي اکثره شکنجه او ووژل سول.

کله چي کرزی له حبيبيې ښوونځي څخه فارغ سو، پرېکړه يې وکړه چي نوري زده کړي په هندوستان کي تر سره کړي. کودتا او کمونيست ښوونکو کېدای سوای چي د ده پر انتخاب اغېزه کړې وای، مګر د دې په مخنيوي کي د ده ورونو ډېر رول ولوباوه. د ده دوو ورونو په متحده ايالاتو کي زده کړي کولې او هغوی ده ته وويل: چي ته بايد داسي

ځای ته ولاړ سي چیري چي انګلیسي زده کولای سي. ده په دوو ژبو خبري کولای سوای پښتو او دري. دري ته فارسي هم ویل کېږي او دا د فارسي افغاني ډول دئ. همدا دواړي ژبي د کرزي په کور کي ویل کېدلې او دا د افغاني سیرت تر ټولو ښه نمونه ده. کابل او نور افغان ښارونه څو قومیز دي، چي د هیواد د هري برخي خلک پکښې تر سترګو کېږي. کرزی وایي ټوله لوستي کسان په دواړو ژبو ږغېدای سي، او دواړي په مساوي توګه دوې افغاني ژبي وې، چي هیڅ یوې تر هغه بلي امتیاز نه درلود، هیچا دا فکر نه کاوه چي پښتو یوازي د پښتنو ژبه ده او فارسي د نورو ګروپونو. دوی د افغانستان ژبي وې چي دا تر ټولو غوره ټکی دئ، موږ دوه ژبیز خو یو کلتور مو دي.

کرزي د یوه کلتور داسي مثال وړاندي کړ: ده وویل چي په راوروستو کي د زابل څخه زما یو ملګری زما د لیدو له پاره راغلی. د ده ښه، چپنه، بګړۍ، کالي، کړه وړه او هغه د خبرو کولو طرز یوه ذره هم زما د یوه نژدې بدخشاني انډیوال د ښې، کړه وړو او خبرو تر طرز توپیر نه درلود. یادي سوي دواړي سیمي یو له بل څخه د زر کیلومتره په واټن لیري دي. کرزی وایي څومره ډېر چي د افغانستان تاریخ ته ورننوزې هغونه لږ توپیر به د سیمو تر منځ ووینې. د کرزي پلار چي د کندهار و، قرقولي یې پر سر کوله (د کرزي له خولې) په همدې ډول یوه بل خان مهین یار له هزاره جاتو څخه او نورو هم د هیواد له هره ګوټه څخه همدا خولۍ پر سر کول او یو شان کړه وړه یې لرل.

کرزی وایي تر ټولو غوره کتاب چي پر لویه جرګه باندي وکښل سو، لیکوال یې د شمال و نه د جنوب په کوم ځای کي چي دا جرګه زېږېدلې ده. موږ ټول یو افغان یو.

ډېر افغان ځوانان په هغه وخت کې هندوستان ته د زده کړو لـه پاره تلل، چې په هغو کې یو د کرزي د ماما زوی و، چې هلته د طب لوستلو له پاره تللی و (په را وروسته کې هغه په متحده ایالاتو کې د سرطان یو مشهور متخصص سو). کرزی په لومړي سر کې ډهلي ته ولاړ، چې ډېر ژر ورته معلومه سوه چې د هغه ځای د وژونکي ګرمۍ توان نه لري،ځکه چې دی د سمندر له سطحې څخه په شپږ زره فوټه لوړ کابل کې رالوی سوی و، چې حتی په دوبي کې یې هم ګرمۍ سړې ته تکلیف نه ورکاوه، خو ډهلي د ده له پاره ډېر ګرم و. د کرزي د ماما زوی ده ته وویل چې ته باید شیملا (Simla) ته ولاړ سې، هغه ځای د غونډیو پر سر آباد دئ، او د Himachal په نامه یې پوهنتون درلود.

د کرزي هغه شپې په یاد دي، چې کله د ډهلي څخه اورګاډی و شیمله ته ورداخل سو، چې خورا ډېر حیرانوونکی و، موږ د ښار ګرمي تر شا پرېښووله او اورګاډی په ښایستو کلیو کې مخ په وړاندې روان و او د غونډیو سیمو ته په ورختو و. د هغه ونو ګلان چې پټلۍ ته به نژدې ولاړې وې چې کله به اورګاډی ورسره ټکر سو نوګلان به ډبو ته رادننه سول او وریځې به داسې کاښکا بېدلې لکه په یوه کړکۍ چې راننوزي او تر هغه بلې ووځي. شیملا د غونډیو پر سر آباد دئ، چې په دوبي کې به برتانوي افسران او لوړ رتبه دولتي چارواکي د خپلو کورنیو سره د ښارونو څخه له ګرمۍ ورته راتښتېدل. د برتانویانو همدا ځای ډېر خوښېده له همدې کبله یې دا ځای په اوړي کې د هندوستان مرکز وټاکه. همدې ځای له کرزي څخه زړه یووړ. کرزی وایي چې هغه ډېر په زړه پوري ځای و. حیرانوونکي منظرې یې لرلې، د غرونو سرونه به یې په واورو پوښلي وه، او موسم یې زما خوښېده. ده هغه پوهنتون ته درخواست وکړ خو هغوی د حبیبیې

لېسې و ډيپلومې ته اعتبار نه ورکاوه، خو نوموړی لومړی افغان و چې هلته داخله ورکړل سوه.

لومړۍ څو مياشتي د کرزي له پاره ډېري سختي وې، ځکه چې نوموړی همدلته تنها افغان و، له کورنۍ او دوستانو څخه ليري و او درسونه يې هم ټوله په انګليسي ژبه وه، چې د ده هم په هغه وخت کي نه وه زده. دی وايي کوم ژوند چې ما په کابل کي درلود دا تر هغه خورا سخت و. په لومړي سر کي نوموړی قصر ته ورته جورجايې مېلمستون په يوه کوچنۍ خونه کي چې په (Summer Hill) کي واقع او د ښار غربي سيمه ده اوسېده او دا هغه سيمه ده چې کله به مهاتما ګاندي له شيملا څخه ليدنه کوله دلته به پاته کېدی. وروسته همدا ځای د All India د طبي ساينس د انسټيټيوټ په مېلمستون واوښت. کرزی وايي چې دا ډېر په زړه پوري ځای و، خو دلته نه ډوډی او نه هم حتی چای ورکول کېدې، او له بله پلوه زموږ د کالج څخه د يوه ساعت پياده تګ په اندازه ليري و. کله چې به د ټولګيو څخه وزګار سوم بيا به په غونډيو کي يو جونګړي ته ورتلم، چې هلته د بيا رغوني څو تنه کارګر اوسېدل او ما به ډوډۍ له هغوی سره خوړل. دا خواړه ډېر ښه نه وه، چې اکثره به له رېګو څخه ډک وه. تر دغه غريبي ماښامنۍ وروسته به کرزی بيرته خپلي خوني ته راګرځېده او د پوهنځي کتابونه به يې لوستل.

کله چې دی هلته و، نو انګليسي بيا اجباري وه. دی په دې هم وپوهېده، چې په افغانستان کي تعليم دی په لابراتوار کي د ساينسي تمرينو له پاره سم نه و اماده کړی. په عمومي پوهنه، ساينسي تيوريو او نړيواله پوهنه کي ده احساسوله چې تر اکثرو هندي زده کوونکو په مايلونو مخکي دئ. دی وايي چې د رياضي، فزيک او کېميا ټولي

فارمولې او عنصرونه مو په زړه کې ناست وه. موږ د امریکا تاریخ ، د ناپیلیون جګړې، اوسنۍ چارې لوستې وې. ما د میسیسیپي ، امازون او نورو شیانو په اړه خورا ډېر معلومات لرل او تر خپلو هندي ټولګیوالو زیات مخکې وم. خو کله چې به په لابراتوار کې عملي درس ته راغلو نو بیابه هغوی زما څخه خورا ډېر وړاندې وه. په تیوریو کې ځوان کرزی ښېخې بلبل غوندې و. خو کله چې به لابراتوار ته ورداخل سو نو بیا به هر څه ځنې ورک سول. د ده د بوټاني درسونه په لومړي سر کې ډېر سخت وه.

په شیملا کې مشکلاتو دغه تازه ځوان پر یوه جګړه واړاوی. کله چې دی ولسمشر سو، نو ډېر ځله یې په کنفرانسونو کې د دې یادونه وکړل، چې د افغان تعلیمي بنسټ باید سم سي. داسي چې د عمومي زده کړې او عملي زده کړې تر منځ باید مناسب توازن وي.

په لومړي سر کې د کرزي له پاره د انګلیسي ژبې ټولګی هم خورا مشکل و. وروسته د ده له استادانو څخه یو دې ته متوجه سو چې دی په انګلیسي کې مشکل لري، البته چې دا ډېر غوره انسان و، له ده څخه یې وپوښتل چې څه ډول قاموس کاروي؟ کرزي په جواب کې ورته وویل چې فارسي – انګلیسي قاموس کاروم. پروفیسر خپل سر وټکاوه او وې ویل: نه ! نه ! هغه بیا مه کاروه! له هغه قاموس څخه به ته هیڅکله انګلیسي زده نه کړې، داسي قاموس کاروه چې ټوله انګلیسي وي. کرزی هم یوه دوکان ته ولاړ یو لوی انګلیسي قاموس چې د Random House له خوا چاپ سوی و په ۳۰ روپۍ چې د هغه وخت دوه ډالره کېدل رانیوی.

د ماخوستن تر ډوډۍ وروسته به کرزی خپلې خونې ته تلی او خپل کتابونه به یې لوستل. کله چې به له داسي یوه لغت سره مخامخ سو، چې د ده به نه و زده، نو قاموس ته به یې مراجعه کول. دی وایي چې په

قاموس کي به له نورو داسي لغاتونو سره مخامخ سوم، چي زما به نه وه زده، چي هغه به مي هم ورسره وکتل. هره شپه به ده پنځه یا شپږ پاڼي له لغاتونو او د هغوی په ساده تشریح ډکولې. کرزی وایي چي همدا کار مي دوې درې میاشتي وکړ، چي زیات مشکل و. خو کله چي زه ډهلي ته د خپل استوګني د اوږدېدلو د درخواست له پاره ولاړم، او هغه افغان هلکان چي هلته ما پېژندل چي کله زه په انګلیسي ږغېدم ډېر حیران سول. البته زه دې ته نه وم متوجه خو انګلیسي مي په دوو درو میاشتو کي زده کړې وه.

کله چي کرزی بیرته شیملا ته راوګرځېد په یوه هوټل کي یې استوګنه غوره کړه، چي د یوې کونډې او د هغې د درو لوڼو له خوا پر مخ بېول کېده. چي یوه یې د ده همزولې او هغه نوري دوې یې تر ده لږ څه مشري وې. دی وایي چي د هغوی پلار وفات سوی و او دا یوه ډېره ښه کورنۍ وه او هلته محاورې زما د انګلیسي په قوي کولو کي ډېره مرسته راسره وکړه. په همدې ډول دی د هندي او افغاني کورنیو تر منځ په توپیرونو هم پوه سو.

افغاني کورنۍ د پرېمانۍ ژوند خوښوي ، هر څه چي لري هغه را اخلي او هیڅ د سپما فکر نه لري. دوی هر شی پرېمانه را اخلي، دوی د مېز پر سر خورا زیاته ډوډۍ ایږدي، دوی پیسې مصرفوي او حتی که دوی کالي هم و نه لري چي دا د افغانانو یو جلا کردار دی.

پوهنتون په کرزي له یوه لیول څخه بل ته پورته کاوه، خو تر اوسه لا هغوی د حبیبي لیسې ډیپلومه نه منل او نه یې کرزي ته ویل چي څوم نومره دئ. خو کله چي یې د لیسانس دوره پای ته ورسول د ماسټرۍ پروګرام ته ور داخل سو، وروسته نو پوهنتون د ده د لېسې ډیپلومه ومنل

او د تېرو درو کلونو نومرې يې هم ورته وويلې. وروسته دی وپوهېدی چي يوازي د لومړۍ دورې د انګليسي په مضمون کي ناکامه سوی دئ او په نورو مضمونونو کي بريالی سوی دئ، له همدې کبله به نومورې ته اجازه ورکول کېده چي د يوه لېول تر ختمولو وروسته په لوړ لېول کي زده کړې ته دوام ورکړي.

په ۱۹۷۸ م کال کرزی کابل ته د ژمي د يوې بلي رخصتۍ تېرولو له پاره کور ته راغلی. دی په کابل کي و هغه کس چي شاه يې له واکه لېري کړی او شاهي نظام يې ختم کړی يعني داودخان پخپله په يوه ويني بهېدونکي کودتا کي د کمونيستانو له خوا له واکه ګوښه او ووژل سو. کرزی په هغه ګړي و ارګ ته نژدې د خپل يوه ملګري په کور کي و چي د داود خان مخالفينو ارګ محاصره کړ.

کله چي داود خان د افغان کمونيستي ډلو په ملاتړ شاه له واکه ګوښه کړ، دی په تدريجي توګه و ښي خوا ته وګرځېد او زيات کمونيستانو يې له خپل حکومت څخه وشړل. ده همدا شان هڅه وکړه افغانستان چي يوازي اقتصادي او نظامي تکيه يې پر شوروي اتحاد ده له اتکا څخه يې خلا کړي، په جنوب کي هندوستان او په غرب کي ايران او عربي هيوادونو ته وروګرځېده. همدې شي په ماسکو کي ډېر تشويشونه راولاړ کړل، چي افغانستان ته يې په غربي اسيا کي د روسيې د نفوذ د خپرولو او د چين د تېري په وړاندي د کيلي په سترګه کتل او د هند ګرمو اوبو ته يې د روسيې تر ټولو لنډه لار بلل. روسان په پټه لګيا وه چي د افغانستان په اردو کي خپل جاسوسان اختراغ کړي چي د اړتيا په وخت کي استفاده څني وکړي.

داود خان د پښتونستان په موضوع کي په نرمښت ښوولو د خپل

ټبر پښتنو ملاتړ هم له لاسه ورکړ دا د پښتنو سیمه ده چي په ۱۸۹۳ م کال کي انګرېزانو په خودسرانه توګه د ډیورنډ د کرښي په توګه ورڅخه جلا کړه. د هندوستان د تجزیې په وخت کي د هندوستان پښتونستان پاکستان ته پاته سو. داود خان په اول سر کي د واحد پښتونستان شعار ورکاوه، چي د پاکستان قهر یې راولاړ کړ، خو په ۱۹۷۸ م کال کي بیرته د خپلي خبري څخه پر شا سو او د اسلام اباد سره د ښو اړیکو په لټه کي سو.

د ۱۹۷۸ م کال د اپریل پر ۲۷ مه د شورویانو په ملاتړ خلق او پرچم په نیمګړي ائتلاف سره پر ارګ حمله وکړل، داود خان او د هغه تقریباً ټوله کورنۍ یې ووژل. کرزی وایي چي داود خان د کمونیستانو په مقابل کي د اتل په څېر ودرېد. داسي ویل کېږي چي کله داود خان له کمونیستانو سره مخامخ سو، د افغانستان بیرغ یې په لاس کي و. هغه ځای چي داود خان پر وژل سوی دئ، په ګلخانه کي دننه د لوي دروازې سره نژدې دئ. د عصل رنګه ډبرو څخه جوړه د هغه ودانۍ سره چیري چي حامد کرزی د هیواد د ولسمشر په توګه هره ورځ د خپل هیواد چاري پر مخ پکښي بیایي. کرزی چي هره ورځ خپل د کار دفتر ته ځي پر هغه ځای تېرېږي او چي کله ورته راورسېږي د دېوالونو تر شا او درانه امنیت لاندي چابک چابک قدمونه پورته کوي. که څه هم هلته د هغه وژني اوس هیڅ فزیکي نخښه نه ده پاته، مګر هغه ځای ولسمشر کرزي ته یو ډېر ښه ور یادونکی دئ، چي ډېرو لږو افغان مشرانو له دې دفتر سره په ژوندوني مخه ښه کړې ده.

د ۱۹۷۸ م کال کودتا په اصل کي د افغانستان په یوه لویه غمیزه واوښتل. نوي کمونیستي مشرانو د افغانستان د پېړیو د عنعناتو او

ژوند په بدلولو پیل وکړ. دوی پر ټولو کسانو چي زړو اصولو ته به ژمن، پر تعلیم یافته او روحاني قشرونو، قومي مشرانو او د مځکي پر څښتنانو باندي تېری او ظلم وکړ. دوی د هر هغه چا پـه وړانـدي ډېر لـه تـشدده ډک چلن کوي چي مازي به د دوی د مخالف شک پر کېده، او ډېر داسي کسان چـي هـیڅ شـکمن بـه نـه وه. پــه لـسګونو زره کـسان ووژل سـول، خـو کمونیستانو د هغو په اړه لاپي وهلې. دوی پر یوه ودانۍ باندي د هغو وژل سوو کسانو یو لیست راځوړند او علان کړ، چي ۱۲ زره کسانو تـه رسېده. همدې شي د افغانستان د ورانۍ بنسټ کښېښود.

(۲)

د جهاد پیل

ولسمشر حامد کرزی

حامد کرزی د شاهي کورنۍ سره د خپل فامیل د نژدې اړیکو او د پلار د سیاسي بوختیاوو له کبله به همېشه د سیاسي چارو څخه خبر و. د کرزي په کوچنیوالي کي مشر کرزی لومړی ولسوال او بیا په کندهار کي د تجارت د خوني رئیس و. د حامد په تنکۍ ځواني کي په طبعي توګه د دوی کور د سیاسي بحثونو مرکز و. دی وایي چي هیڅکله یې د خپل پلار سره په دې اړه بحث نه دئ کړی. په راوروستو کي د سرو لښکرو ضد جهاد په دوران کي او تر هغه وروسته کرزیانو او د هغوی سیاسي محور بې شمېره سیاسي بحثونه کړي دي، چي په هغوی کي به د ډلي د غړو سره تصمیمونه هم شامل وه.

دی وایي چي ما ته خپل ځان سرزوری سیاسي او داسي څوک ښکاره سو، چي ببړنی عمل مي غوښت. زه ټینګه عقیده لرم او همېشه مي عمل په همدې رڼا کي وي که کوم شی صحیح راته ښکاره سي، د هغه له پاره جګړه کوم. کرزی فکر کوي چي د ده د شخصیت همدا برخه یو څه ورته له خپله پلاره په میراث پاته ده، خو زیاته یې له خپلي مور څخه بولي، چي ډېره قوي روحیه او عقیده یې لرل. د حامد کرزي سیاسي عقیدې هغه ته دا توان ورکړ چي خپل ژوند اداره کړي.

د ۱۹۷۸ م کال تر کودتا وروسته چي کله کرزي افغانستان پرېښود او په شیمله کي خپل پوهنتون ته راوګرځېد په کابل کي یې د خپلي کورنۍ سره اړیکي وشلېدې. دا کشمکش لا په افغانستان کي جاري و، وروسته نومړی ته خبر ورسېد چي پلار یې د کمونیستي حکومت له خوا چي په رأس کي یې نورمحمد تره کی و زندان ته لېږل سوی دئ. مشر کرزی او د حامد له یوه اکا سره د څرخي پله په بدنام زندان کي بندیان وه.

کرزی وایي چي دا یوازي د خدای په فضل او چانس سره و چي هغه ژوندی پاته سو. ډېر افغانان چي دغه زندان ته لېږل سوي وه بیا ژوندي راونه وتل. دا د ځوان کرزي له پاره خورا سخت وخت و، چي خبر یې تر لاسه کړ، چي پلار اوتره یې په دغه بدنام زندان کي زنداني سوي دي او له بله پلوه د خپلي کورنۍ سره د تماس نیولو هیڅ امکان نه و. ده کوښښ کاوه چي د افغانستان چاري تعقیب کړي او د وضعیت د ښه والي هیله یې لرل، خو هر څه ورځ تر بلي بدترېدل.

څو میاشتي وروسته چي تره کي د داود خان څخه واک تر لاسه کړ په خپله ووژل سو. د تره کي د قاتل او ځای ناستی حفیظ الله امین دوره لږ څه اوږده وه. دی هم په یوه بله کودتا کي یو کال وروسته د کریسمس په ورځ ووژل سو. دې کودتا د افغانستان تاریخ په ژوره توګه بدل کړ او د نړۍ سیاسي ډګر ته یې تکان ورکړ.

کرزی په هغه وخت کي په شیمله کي د لیسانس د کچي شاګرد و او په (Political science) کي د ماستړ ډیګرۍ د تر لاسه کولو په هڅه کي و او د همدې دورې وروستی سمستر یې و چي د ده سره یو ځای د میلیونونو افغانانو ژوند چپه سو. د ۱۹۷۹ م کال د ډسمبر په وروستیو کي ده د پوهنتون په انګړ کي قدم واهه، چي دوې نجوني یې ولېدې چي ډېري احساساتي ږغېدلې او له هغوی څخه یې د افغانستان نوم واورېد او له موضوع څخه خبر سوم. کرزی وایي څه چي ما هلته واورېدل په کامله توګه یې زما ژوند تغیر کړ، دا د ۱۹۷۹ م کال د کریسمس ورځ وه، چي روسانو پر افغانستان یرغل وکړ. حفیظ الله امین یې وواژه د واک واګي یې په لاس کي ونیولې او د دوی ګوډاګی ببرک کارمل یې د نوي افغان مشر په توګه نصب کړ. د روسانو یرغل سره جګړه خپل اوج ته

ورسول، داسي چې د امریکا ولسمشر جیمي کارټر یې په جواب کې د پاکستان سره خپلې اړیکې پیاوړي کړې او د ۱۹۸۰ م کال د ماسکو د المپیک له لوبو څخه یې خپل لوبغاړي ور وغوښتل.

د همدې خبر په اورېدلو سره کرزي په لومړي سر کې پرېکړه وکړه چې زده کړې پرېږدي او د افغان مقاومت سره یو ځای سي، تر څو خپله خاوره بیرته تر لاسه کړي. دی وایي چې تر ډېر فکر او سوچ وهلو وروسته زه دې پایلې ته ورسېدم چې دا به زما د هیواد له پاره ډېر په ګټه وي چې زه په هندوستان کې پاته سم او خپلې زده کړې پای ته ورسوم.

د هغه ډراماتیکو پېښو سلسله چې په ۱۹۷۳ م کال کې د شاهي نظام په ړنګېدلو سره پیل سوې وه، د یوه ښورښي غورځنګ راپورته کولو ته لاره هواره کړه، چې وروسته مجاهدین او په سپېڅلو فرشتو مشهور سول. دا داسي غورځنګ و، چې په ژوره توګه د اسلامي توندلارو او عنعنوي منځلارو تر منځ سره وېشلی و. خو هدف یو هغه داسي چې یوه هم د روسیې مداخلې ته اجازه نه ورکول، د پېښو دغه سلسله چې د ظاهرشاه د واکه د لیري کولو څخه راپیل سوې وه داسي ښکارېدل چې یوه یې تر هغه بلې خورا خطرناکه ده. د تره کي د کمونیستي وحشي ځانګې زیږ او ناروا چلن ډېر افغانان د خپل هیواد پرېښوولو ته اړ ایستل او پاکستان او ایران ته مهاجر سول، چې هلته بیا په مجاهدینو بدل سول. کله چې امین واک تر لاسه کړ وحشت یې تر تره کي څو چنده سو، چې دې د یاغیانو په قوي کولو کې ډېره مرسته وکړه. دا کار روسانو ته د زنګ د خطر په معنی و، چې په زیاته پیمانه یې په افغانستان کې سرمایه ګذاري کړې وه او غوښتل یې چې پېښې همدلته کنټرول کړي. روسانو د اسلامي بنسټپالني د راپورته کېدلو څخه بېره لرل چې کېدای سوای د شوروي اتحاد د

جنوبي پولي په اسلامي هيوادونو کي لکه تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان او په قرغزستان کي په پراخه پيمانه خپور سي. په همدې خاطر دوى لاس په کار سول چي امين له واکه ليري کړي او پر ځاى يې منځلاري او نرم ببرک کارمل نصب کړي، کوم چي تره کي له دې کبله چي د کابله يې ورک کړي چکسولواکيا ته د سفير په توګه لېږلى و.

د ۱۹۷۹ م کال په فبروري کي په افغانستان کي د امريکا سفير اډولف ډبس (Aduloph Dubs) چي د شوروي چارو يو تکړه کارپوه و، په کابل کي و خپل دفتر ته پر لاري د ځينو کسانو لخوا چي د افغاني پوليسو لباس يې اغوستى و يرغمل ونيول سو. نوموړى د کابل هوټل ته يوووړل سو او هلته يې يرغمل کوونکو د ځينو بنديانو د خوشي کولو غوښتنه وکړه. امريکايي مرکچيان په خبرو لګيا وه تر څو افغان حکومت په دې راضي کړي چي د هوټل پر خوني يرغل ور نه وړي چي ډزي پيل سوې. ډبس ووژل سو او هغه درې نور يرغمل کوونکي ژوندي پاته سول. امريکا چي په هغه وخت کي يې افغانستان ته محدودي مرستي ورکولې تر دغي پېښي وروسته يې په کلي توګه بندي کړې. د ډبس په مرګ کي د روسيې پر لاس لرو شک کېږي، خو تر اوسه يې په دقيقه توګه پخلى نه دئ سوى.

تر دې لس مياشتي وروسته د روسانو د پلان نتيجه د ۱۹۷۹ م کال د ډسمبر د ۲۵ مي يرغل راووت.

په پاکستان کي د کمونيست رژيم مخالفينو ډېر ژر وده وکړه، او په پرله پسې توګه يې و حکومت ته سرايت وکړ. په لومړي سر کي په لسګونه زره بيا په سلګونه زره او د شوروي تر اشغال وروسته په ميليونونو افغانانو خپل هيواد پرېښود. د افغان او شوروي د جګړې د

اوج په وخت کې د افغاني مهاجرينو شمېر چې پاکستان، ايران او نورو ځايونو ته مهاجر سوي وه څلورو ميليونو ته رسېده، چې دا د نړۍ په تاريخ کې د مهاجرو تر ټولو لويه شمېره ده. د حامد کرزي له دې فکره څخه چې زده کړې پرېږدي د مقاومت سره يو ځای سي د تشدد اندازه له ورايه معلومولای سي.

د شوروي تر اشغال وروسته هغه ځوان افغان چې په هندوستان کې يې زده کړې کولې د امريکا د حکومت له خوا ورته وړانديز وسو، چې امريکا ته ولاړ سي، ځکه چې د ده ځيني ورونه لا د وړاندې په امريکا کې په زده کړو بوخت وه. نوموړی په ډهلي کې د امريکا سفارت ته ورغلی او اړين فارمونه يې ډک کړل. دا ته وويل سول چې د خپلې کورنۍ له کبله ته ډېر قوي کېس لرې، چې بېله کوم مشکله به امريکا ته د تګ اجازه درکول سي. خو کرزي د هغه په مخالفت پرېکړه وکړه. دی وايي ما فکر کاوه که زه هلته ولاړ سم نو د هندوستان په پرتله به زه هلته د افغانستان د پېښنو له جريان څخه ليري يم له همدې کبله مې پرېکړه وکړه چې د ۱۹۸۰ م کال په پسرلي کې په پاکستان کې د مهاجرو د کمپونو څخه ليدنه وکړم.

دی او د اکا زوی يې لومړی د پېښور او وروسته له هغه ځای څخه کوټې ته ولاړل او يوه مياشت يې د افغان مهاجرو سره وليدل او هغه وضعيت يې وليدی، چې دوی ژوند پکښې کاوه. تر دې وروسته نوموړی بېرته شيملې ته راوګرځېدی چې خپله ډګري واخلي او ډېر ژر د مقاومت د ليکو سره يو ځای سي.

د کرزي زده کړې مفتې نه وې، ځکه چې په همدې وخت کې يې پلار په زندان کې او کورنۍ يې په ګډوډ حالت کې په افغانسان کې تر شا پرې ايښې وه. خو له ده سره د کورنۍ يوه بل غړي مرسته کوله. کرزي

وايي چي زه د خپل ورور چي په شيکاګو کي يې په هوټل کي د خدمتي ويټر په توګه کار کاوه ډېر پوروړی يم. هغه ډېري پيسې نه ګټلې خو په مياشت کي به يې د سلو ډالرو د چک سره يو ليک رالېږی، تر څو د پوهنتون مصارف په تر سره کړم. هغه وروسته خپل يو شخصي رستورانت پرانيست او وروسته نور چي خورا ښه ګټه وټه يې لرل د شوروي تر اشغال وروسته د ببرک کارمل نوي غلام حکومت ډېر هغه سياسي بنديان چي تره کي او امين زنداني کړي وه د ښه نيت په توګه آزاد کړل. د کرزي پلار او اکا هم په همدې جمله کي وه، خو په لومړي سر کي نه وه. دوی له دې کبله چي د شاهي نظام سره يې تودې اړيکي لرلې بايد يو څو اوونۍ نور هم د څرخي پله په زندان کي پاته سوي وای. کله چي دوی خوشي سول مشر کرزی سيده له افغانستان څخه مکې مکرمې ته د حج د ادا کولو له پاره ولاړ. له هغه ځايه د پاکستان کوټې ته ولاړ.

د کورنۍ نور غړي به د افغانستان څخه يو يو يا دوه کسان پر وخت وتل، چي ځيني به امريکا ته تلل او ځيني به به‌ېا په پاکستان کي پاته کېدل.

حامد د فراغت په ډګري سره په ۱۹۸۲ م کال کي ونازول سو. دی وايي چي په پوهنتون کي يې وخت ډېر ښه تېر سو. خو اوس زه دې ته اماده وم چي په مقاومت کي د خپل پلار او نورو افغاني ورونو سره يوځای سم او په هغه جګړه کي برخه واخلم چي افغانستان د خپلو افغانانو له پاره ګټي.

د ۱۹۸۳ م کال په پيل کي کرزي شيمله پرېښوول، د کوټې پر لور روان سو. دی وايي چي د دغه ۴۸ ساعته سفر په جريان کي چي د بس او اورګاډي په اقتصادي کلاسونو کي و، په لومړی ځل له دې څخه خبر

سوم، چي د سرو لښکرو په وړاندي مبارزه کي څونه اختلافونه موجود دي له کوم شي سره چي دی مخامخ سو هغه اسلامي توندلاريتوب و.

د يوې پېښې په دې سفر کي کرزی په همدې اورګاډي کي د ځينو ځوانو افغانانو چي د ده همزولي وه خبري واورېدې، چي د سرو لښکرو په وړاندي د جهاد په اړه يې کولې. دا د اسلامي حزب کسان وه، چي په افغان مقاومت کي تر ټولو ډلو راډيکاله ډله وه. کله چي دوی خبري سره کولې کرزی په دې پوه سو، چي د افغانانو مبارزې ته يوه بله ناروغي ورپېټچکاري سوې ده، چي همدې شي دی ډېر ناآرامه کړ.

ده وويل زه د هغو سياسي او ايډيالوژيستي غورځنګونو څخه خبر سوم، چي غوښتل يې افغاني عنعنات، ارزښتونه او د هغوی د ژوند کولو طريقه يو مخ بدله کړي. داسي چي د حکومت ټوله فورمونه بايد په يوه بنسټ پاله مذهبي حکومت بدل سي او ټولي چاري د قرآن څخه د دوی د خپل ډول توندلاري ژباړي په رڼا کي تر سره سي. کرزی وايي چي دغو ځوانانو په اورګاډي کي دا هم ويل، چي د دوی لار تر ټولو غوره ده، او په افغان مقاومت کي نور عناصر او د هيواد نور ټوله خلک بې معنی دي. د دوی دا نظريه د هغه وطن پالي روحيې سره په ټکر کي راتلل، چي د کرزي ژوند ته يې لار موندلې وه. په اورګاډي کي باندې د راډيکال اسلام په اړه د ده لومړی بحث و، نه وروستی.

کرزی وايي د مياشتو او کلونو په تېرېدو سره زه وپوهېدم چي دغه راډيکال غورځنګونه ډېر پلرونه لري. هر يوه د هغوی په قوي کولو کي لاس درلود، لکه غرب، ګاونډيانو او هر يوه ،چي بالاخره په افغانستان، متحده ايالاتو او ټوله نړۍ کي د وراني سبب سو.

کله چي ولسمشر کرزی د ګاونډيانو په اړه ږغېږي، نو اشاره يې

يوازي يوه ګاونډي ته وي چي هغه پاکستان دئ. له ده سره په خبرو کي به ځو ځله د ګاونډيانو خبره رامنځ ته شول چي ور سره سم به يې د خواښينې ځپې پر مخ راماتي سوي ، چي ويل به يې چي وګوري يو مسلمان ورور هيواد دده هيواد څونه له دربدري سره مخامخ کړي دي.

په همدې مياشتو کي ده په ډېره آزاده توګه پر پاکستان او د هغه پر نظامي مشر جنرال پروېز مشرف باندي له دې کبله انتقادونه کوله چي افغانستان ته د طالب او القاعده جنګياليو د را اوښتلو په مخنيوي کي پاتي راغلي دي. دا هغه څه وه چي د امريکايې قوماندانانو او په ايساف کي د ناټو د قوماندانانو په خبرو کي هم څرګندېدل.

په ۱۹۸۳ م کال کي د کرزي منزل کوټه د بلوچستان محافظه کاره ښار و. دا د پاکستان شمال غربي قبايلي ولايت دئ او د هيواد تر ټولو سيمو عنعنوي سيمه ده. بلوچستان يوه لويه سيمه ده، چي د افغانستان د جنوبي پولي څخه بيا تر عربي سمندر پوري غځېدلی دئ. دا ولايت همهغسي پاته دئ لکه څرنګه چي د برتانوي هند سرحدي سيمه وه او د پښتونستان د نظريې له پاره مهمه کيلي ده، چي تر اوسه د عمل تر بريده نه ده رسېدلې، که چيري د عمل جامه ور واغوستل سي نو دواړه افغانستان او پاکستان بايد ډېري سيمي د لاسه ورکړي. برتانويان تر هغه وروسته چي په دې ونه توانېدل چي پښتانه د زور د لاري مهار کړي. بالاخره يې په سيمه کي د خپل حيثيت ساتلو له کبله سياسي وېشني رامنځ ته کړي ، چي تر اوسه لا هغه وېش پر خپل ځاي پاته دي او بلوچستان په قبايلي سيمو کي راځي چيري چي اسلام اباد محدود واك لري*.

* د ليکوال له معلوماتو څخه ښکاري لکه د پاکستان دروا غجن جادو چي پر ده هم اغېزه کړي وي چي هر وخت يې

په ۱۸۹۳ م کال دظاهرشاه نیکه عبدالرحمن خان د برتانیې لخوا د هندوستان د ګورنر مور تیمور ډیورنډ سره یو قرارداد لاسلیک کړ. د ډیورنډ کرښه د افغانستان او هندوستان تر منځ پوله سوه او پښتانه یې په دوو هیوادونو سره ووېشل. دغه کرښه له پیل څخه وغندل سوه او هیڅکله د پښتنو له خوا په رسمیت ونه پېژندل سوه، کوم چي له هغه پیل څخه یې د قوم د یووالي له پاره مبارزه پیل کړه. دغه یووالی تر سره نه سو او په ۱۹۴۸ م کال کي د هندوستان د وینې بهېدونکي تجزیه کېدو وروسته چي کله یو نوی هیواد د پاکستان په نامه وزېږېدی او د هند د ډیورنډ کرښي ټولي سیمي پاکستان ته په میراث پاته سوې او افغانستان خپله خاوره تر لاسه نه کړه، نور هم مشکل سو.

هغه تړون چي ډیورنډ کرښه رامنځته کړه تر یوې پېړۍ وروسته په ۱۹۹۳ م کال کي پای ته ورسېد، چي باید پاکستان همدا سیمي افغانستان ته حواله کړي وای، خو پاکستان هغه تر اوسه لا ورسره ساتلي دي. دغه پوله په سیمه کي ژوره اغېزه لري په ځانګړې توګه خو د امریکا او ناټو له پاره یو زبېښناک جوړ سوی دئ. د کله چي دوی په ۲۰۰۱ م کال کي طالبان له واکه ګوښه کړل. دا ټولو منلې ده چي طالبان او القاعده د پولي د دواړو غاړو ته آزاد تګ راتګ کوي، خو امریکایې او ناټو ځواکونه بیا په دې اړ دي چي دغه کرښه مراعت کړي او له بله پلوه پاکستان هم د قبایلي سیمو په ساتلو کي پاته راغلی دئ. کوټه او پېښور د طالبانو د غورځنګ او القاعدې له پاره خوندي ځایونه دي او طالبان او القاعده چي په هغه سیمو کي نن هم خپل آزاد مرکزونه لري خورا خوند

په همدي پلمه غرب غولولي دي. دا څنګه امکان لري چي بلوچستان دي د پاکستان د اټومي ازمايښتونو مرکز وي او بيا دي هلته د دوي واك محدود وي. ژباړن.

ځني اخلي.

کله چي کرزی د ۱۹۸۳ م کال په جنوري کي کوټي ته راغلی نو هيڅ ورته حيران نه سو، ځکه چي دا ځای داسي و لکه افغانستان، داسي چي ټوله خلک، کلتور او موسيقي يې يوه وه. کرزی وايي چي ډېر په دغه دوکانونو کي افغاني موسيقي اورېدل کېدل او همدا شی نن هم حقيقت لري. د محلي خلکو لخوا د افغان مهاجرو خورا تود هرکلی وسو، داسي ښکارېدل لکه دغه قوم، چي د ډيورنډ کرښي د پاکستان خوا ته سره يو سوې وي. په لويه پيمانه د ايران او پاکستان لخوا د مهاجرو قبلول د دې ښکارندوی دي چي د روسانو ضد جګړې ښه ملاتړ درلود او دا د کرزي تر ټولو خوښ شی و. دی د همدې شي په ليدلو خوښ ښکارېده، خو د شيمله څخه د سفر پر مهال چي د اسلامي توندلاري څخه خبر سو خفه و، ځکه چي هغوی د کوټي په ټولنه کي ځالي جوړي کړي وې.

مشر کرزی د پروفيسر مجددي په ملي نجات حزب کي د کوټي د دفتر مشر و، او حامد کرزی هم هلته ورغی چي کار ورسره وکړي او د خپل پلار سره په يوه کور کي اوسېده.

صبغت الله مجددي منل سوی اسلامي عالم دئ، په پراخه توګه يې سفرونه کړي دي، په ۱۹۷۳ م کال د داود خان تر کودتا وروسته تر ممکنه نيوني او يا وژني د بېري له کبله له هيواد څخه جلا وطن سو، په اوسلو او کوپنهاګن کي يې د اسلامي زده کړو مرکزونه جوړ کړل، او د منځلاري سياسي نظريې خاوند دئ. له وړاندي يې په افغانستان کي د کمونيستيانو د زېږېدلو سره مخالفت درلود او په کابل کي له ۱۹۵۹ م څخه تر ۱۹٦۴ م کال پوري په دې تور بندي سو، چي په هغه ځای کي د هغو ځوانانو سره ملګری و کوم چي د روسيې د لومړي وزير د وژلو پلان

يې درلود. ده ملي نجات په ۱۹۷۹ م کال کې جوړ کړ، تر څو د افغانستان د آزادۍ له پاره جګړه وکړي.

ملي نجات يوه له هغو اوو لويو ډلو څخه وه، چې په افغانستان کې يې د کمونيستي حکومت او روسانو د اشغال پر ضد جګړه کوله. دوی ټولو په کوټه او پېښور کې دفترونه لرل، چې د خيبر د افسانوي کوتل څخه يو څو ميله ليرې موقعيت لري او دغه سيمه د پاکستاني حکومت تر کنټرول لاندي ده. ځوان افغانان په دواړو ښارونو کې د جهاد له پاره د نوم ليکنې له پاره ورمات وه.

دغه مقاومت کوونکې ډلې هري يوې ځان ته خپله ايډيالوژي لرلې د اسلامي حزب د ګلبدين حکمتيار د زهرجني توندلاري نظريې څخه نيولې بيا تر منځلاري ملي نجات پوري چې د کرزي غوندي روايتي او پاچا غوښتونکي يې تر اغېزې لاندي راغلي و. حکمتيار چې وروسته يې کابل په کنډواله بدل کړ، په نولس سوه اويايمو کلونو کې چې کله دی د تياره مسلمانانو وروڼو د ډلې مشر و، هغه وخت په متعصب مسلمان مشهور سو، چې ويل کېږي د کابل په پوهنتون کې به يې پر لڅ مخو ښځو تېزاب پاشل.

خو هدف يو و، هغه دا چې ټولو په افغانستان کې د روسانو ماته غوښتل، خو مقاومت کوونکو ډلو د مبارزې له پاره هيڅ ګډه ستراتيژي نه لرل. هر چا جهاد کاوه، په انفرادي شکل د کوچنيو ډلو په سطحه، د قومونو، کليو او ولايتونو په سطحه. کرزی وايي چې دا يوه ملي مبارزه وه، خونه هماهنګه او متحده. مجاهدينو د کوچنيو او لويو ډلو په واسطه په ګوريلايي شکل نظامي عمليات تر سره کول، د عملياتو جزئيات ،چې څه وخت او چيري بايد حمله تر سره سي او څنګه بايد هدف ته ورسېږي په

ساحه کي قوماندانانو ته پربښودل سوي وه.
دا د امریکا د ویټنام څورونکي جګړې ته ورته جګړه وه، په افغانستان کي شخړه د نظامي لحاظه داسي وه، چي یو منظم اردو د جګړې یوې خواته او یو خپل سری ګوریلایي څواک بلي خوا ته و. څواکمن سور لښکر پر افغانستان په درانه ټانکونو او مځکني څواکونو چي هغه په هوا کي د (MIG) او (Sukhoi) جنګي بم غورځوونکو الوتکو او ښه مجهز او بېروونکو (Hind) څرخکو له خوا حمایه کېدل. مجاهدین لکه وېټنامیان په سپکه توګه په روسي جوړ کلاشینکوفونو سمبال وه او د جنګ ډګر ته به اکثره وخت چي په واورو پوښلي کوتلونو اخوا به وه ورځي او اوونۍ په چمپلانو کي سفر کاوه تر څو یوه هدف ته ورسېږي. روسانو په ځایي ژبه خبري چي پښتو او دري وې خبري نه سوای کولای چي د همدې له پاره به یې تکیه پر افغان ژباړونکو وه، چي هغوی به اکثر وخت دوه طرفه اجنټان وه. مجاهدینو کولای سوای چي سرپناه، ډوډۍ، اوبه او استخباراتي معلومات په هر کلي کي تر لاسه کړي. په لومړي سر کي زیاتو څارونکو په افغانانو کي داسي کوم څرک نه لیدی چي روسانو ته دي ماته ورکړي، ما ته په همدې اړه د جهاد د لومړي سر د یوه امریکایي او افغان تر منځ د بحث وویل سوه.
دغه امریکایي تازه د افغانستان څخه راستون سوی و، ویل یې چي روسان ډېر قوي دي افغانان هیڅکله هم هغوی ته نه سي تکیه کېدای. هغه پیاده رو ته اشاره وکړه او وې ویل چي زه نه غواړم داسي ووایم چي اخیر به دوی تاسي د دغه پیاده رو په شان له مځکي سره برابر کړي. افغان ورته وویل چي بلې ! کانګریټ کلک ښکاري خو هغه درځ ته وګوره چي واښه سر ترې را ایستلی دئ. موږ همداسي شان یو. اوس د ټولو لرغونو

ښارونو او نظامي کلاګانو په اړه فکر وکړه، چي یو وخت ټوله ابدي ښکاربدل خو اوس هغوی ټول په کنډواله بدل سوي دي. موږ او روسان هم همداسي یو چي په اخیر کي به یې موږ وګټو.

همداسي د طالبانو په خبرو کي هم ښکاربدل، چي د امریکا ملګرو ځواکونو ته چي طالبان یې له واکه لیري کړل ویل چي که امریکایان ساعتان لري موږ بیا وخت لرو.

کرزی وایي چي موږ همېشه خوشبین و او زه فکر کوم چي په همدې اړه هیچا موږ ته د هیلي تمه نه لرل. خو موږ ټوله په دې پوهېدلو، چي موږ به بالاخره بری تر لاسه کړو او اشغالګر به له خپله هیواد څخه وشړو.

په کوټه او پېښور کي د ملي نجات په مرکزونو کي کرزیانو او د نورو ډلو مشرانو تقریباً په لویه سطحه مجاهدینو ته سیاسي، دیپلوماتیکي او لوژستیکي ملاتړ برابروي. کرزی وایي چي هره ورځ به موږ کوښښ کاوه چي دا ډاډه کړو چي جنګیالي، وسلې، مرمۍ، کالي، خواړه، طبي اسانتیاوي او نور هغه اړین توکي لري چي د دوی په عملیاتو کي په کار راځي. کله چي د مقاومت اغېزه راڅرګنده سول خورا زیات نړیواله توجه حضور او ملاتړ یې راجلب کړ. په دغه ملاتړ کي وسلې، پیسې او د هیوادونو سره ملاقاتونه او روابط ټینګول چي په هغه کي پاکستان، سعودي عربستان، متحده ایالات، برطانیه، فرانسه او نور شامل وو. د وخت په تېرېدلو سره حامد کرزي په زیاته دغه نماینده ګي پر غاړه لرل. د ډلي اداره لویه سول او یو مغلق تشکیل یې رامنځته کړ. چي پر مختلفو ریاستونو او کمېټو وېشلی و، لکه نظامي، سیاسي او عملیاتي.

د روسانو اشغال نړۍ په دوو علتونو د افغانستان دروازې ته

راوستل. لومړی علت بشري و، مهاجر د سېلاب غوندي له هیواد څخه د پاکستان او اېران تر پولو ور اوښتل. غربي مرسته کوونکو ادارو ته په لویه کچه په اېران کي ښه راغلی ونه ویل سو له همدې کبله یې په لوی تعداد پام د پاکستان شمال شرق سرحدي سیمو ته واړاوه، چي له پاکستان سره د مهاجرو د دغه ناڅاپي څپې په اړه مرسته وکړي او د ښووني او روغتیا په ډګرونوکي ورسره په پراخه پیمانه اساسي او د تجهیزاتو مرسته وکړي. په ځانګړې توګه د هغو افغان زخمیانو سره چي خپلي پښې یې د کمونیستي ځواکونو په ښخو سوو پرسونل ضد ماینونو کي له لاسه ورکړي وې. دغه ماینونه شوپرک نومېدل، چي په لسګونو زره د روسي الوتکو له خوا غورځول سوي وه. د دغو کوچنیو پلاستیکي وزرونه د هغوی په پراخه اندازه خپرېدل ډاډمنوي کله چي د څو زره فوټه لوړي څخه وغورځول سي. او د دوی خام زرغون رنګ دوی ته دا زمینه برابروي، چي په سیمه کي خپاره سي او د دوی اندازه او شکل پر کوچنیانو اغېزه ښندي چي کله دغه اله راپورته کړي نو لاسونه او کله کله خو سترګي له لاسه ورکوي. اکثره دغه خیریه ټولني د پاکستان په خوا کي پاته سوې او په کوټه او پېښور کي یې خپلو هڅو ته دوام ورکاوه. بې پولي ډاکټران او دوو نورو فرانسوي طبي ټولنو افغانستان ته دننه ولاړې او د دوی ډاکټرانو او کارکوونکو ژوبل مجاهدینو ته د خپل ژوند په بیه طبي مرستي برابرولې. د بې پولي ډاکټرانو یوې ډاکټري (Laurance Laumonier) سلګونه مایله د شمالي افغانستان په غرونو کي پر پښو مزل وکړ، تر څو د احمدشاه مسعود ټپیانو ته چي په دوامداره توګه به د سرو لښکرو او افغان کمونیستې ځواکونو تر حملو لاندي راتله طبي مرستي برابري کړي.

له افغانانو سره د نړيوالو خيريه مرستو دويمه درجه علت سياسي و. کله چې روسانو افغانستان اشغال کړ امريکا يې په وړاندې سمدستي عکس العمل وښود. په ضرب د يوې شپې کې پاکستان د سرې جګړې په لومړي کرښې واوښت او د دوی اړيکي چې يې د متحده ايالاتو سره ښېخې د پرېکون په حال کې وې بيرته جوړې سوي وې. ولسمشر کارتر هغه وخت پر پاکستان خپلې مرستي بندې کړې کله چې د پاکستان قوي نظامي مشر ضياء الحق په اپريل کې د خپل هستوي پروګرام له بندولو څخه انکار وکړ. په نومبر کې پاکستاني پاربدلو کسانو د امريکا پر سفارت حمله وکړه هغه يې وسوځاوه او يو امريکايي سمندري سرتېری يې مړ کړ. مګر د روسانو اشغال دې ته زمينه برابره کړه چې پاکستان او امريکا دا هر څه يو طرف ته کړي او امريکا ته په پاکستان کې دا زمينه برابره سي چې د افغان مقاومت کوونکو سره پټې مرستي وکړي، که وکولای سي چې دا ځای ورته په ويټنام بدل کړي.

کرزی وايي زه فکر کوم چې د نړۍ له پاره دا ډېره ګرانه وه چې په دې پوه سي چې افغانان دې د نړۍ له دوو زبرځواکونو څخه يوه ته ماته ورکړي، خو وروسته په تدريجي توګه به موږ د روسانو د افغانستان اشغال د امريکا د ويټنام د تجاربو د مقايسې خبري اورېدې، روسان په يوه داسې جګړه کې موښتي وه چې نه يې د بري څرک ښکارېده او نه يې پای درلود.

ستره لوبه په غربي اسيا کې دبرتانوي امپراتورۍ او تزاري روسيې تر منځ د يو بل د لاندې کولو د هڅو ښان و. سړه جګړه تر دويمې نړيوالې جګړې وروسته د امريکا او شوروي اتحاد تر منځ ونښتل. خو اوس د نولس سوه اتيايمو کلونو په جريان کې سړه جګړه په توده جګړه

بدله سوه، چي د ستري لوبي يو اضافه دور و او افغانستان يو ځل بيا د لوبي ډګر ګرځېدلی و.

(۳)
زبرځواک ته ماته ورکول

د افغانستا ولسمشر حامد کرزی په بوستون پوهنتون کي د وینا پر مهال

حامد کرزي افغانستان هغه وخت پرېښود، چې د لېسې شاګرد و، خو کوټې ته په داسې حال کې راورسېدی چې لوستی ځوان و. دا مهال د افغانستان په جهاد کې د شمولیت له پاره تیار و، مګر په بل ډول. دی وایي چې زه په دې وپوهېدم چې تر ټولو لوی جهاد زده کړه ده، هغه څه چې ما ته کوم چا رازده کړل د بهرنیانو تر هغه ښکاره مداخلو کم نه وه چې د افغاني جهاد د عملي کولو له پاره یې کولې. دا هغه هڅې وې چې وروسته یې افغانستان د اور په لمبو کې وسوځاوه. "ګاونډیان همدلته په کار بوخت وه"

پر افغانستان د سرو لښکرو یرغل د سهېل لوېدیزي اسیا سیاسي نقشه په یوه شپه کې رامنځته کړل. تر روسي یرغل لاندې د سیمې نورو هیوادونو ته تیوریکي ګواښ و. په تاریخي توګه روسانو پلان درلود چې ګرمو اوبو ته ځان ورسوي او دا یوازې د پاکستان او اېران د لاندي کېدو په صورت کې کېدای سوای. ځکه چې ناټو یې مدیترانې ته ټولې ممکنه لارې بندې کړې وې. د امریکا او پاکستان اړیکې چې د امریکا د سفارت تر سوځلو وروسته خړې پړې سوې وې په بېړه بیرته سره ورغول سوې. د پاکستان د اردو ځواکمن کس ضیاء الحق پر افغانستان د سرو لښکرو په تېري کې په سیمه کې د خپل نفوذ د زیاتولو له پاره یوه موقع ولیده. نېکپال ضیاء په تمامه معنی د ساړه جنګ محاسبه کړې وه او په دې پوهېده چې تر څو د رېګن اداره دې ته ژمنه وي چې روسان به راپرځوي نو پاکستان ته به د مرستو سېلاب ورمات سي او جنرال ضیاء به دا پرېکړه کوي چې دا مرستي په څه ډول مصرف کړي او چا ته یې ورکړي.

ضیاء د هغه خطر چي شورویانو د ده هیواد ته متوجه کړی و پروا ونه کړه، ده یو داسي افغانستان غوښت چي د دواړو هیوادونو پاکستان او شوروي اتحاد دوست وي. عنعنوي افغان پښتانه په زیاته چي بیا یې له پاچا سره خواخوږي لرل او د یوه متحد پښتونستان خوبونه یې لیدل د ضیا په زړه کي کوم ځای نه درلود. ده له بنیادګرو سره د خپلي استخباراتي اداري ISI په واسطه اړیکي بسته کړې له همدې کبله نو د امریکا مرستي یوازي تر دغو ګروپونو پوري رسېدې.

د اوو لویو جهادي ډلو څخه درې یې منځلاري وې، چي جهاد یې د افغاني ارزښتونو سره سم کاوه، په دغه کي د کرزیانو مشر پروفیسر مجددي، پیر سید احمد ګیلاني چي د اسلامي محاز مشر و او محمد نبي محمدي د اسلامي حرکت مشر شامل وه، چي په راوروسته کي د مجاهدینو د حکومت مرستیال ولسمشر سو.

کرزی همدا شان د همدغو منځلارو په ډله کي برهان الدین رباني هم راولي (چي بیا وروسته د مجاهدینو په حکومت کي ولسمشر سو) او د اسلامي جمعیت مشر و خو نورو ډېر تفاوت درلود. رباني د حکمتیار سره په ګډه په نونس سوه شپېتمو کلونو کي د تشددي او راډیکالو مسلمانانو ورونو سازمان رامنځته کړ. د دغو منځ لارو ډلو پلویان نیشنلیسټ او ملت پال وه، چي د افغاني ارزښتونو او عنعناتو له پاره یې جګړه کول. د دوی تر منځ خورا لږ سیاسي اجنډاوي، پټې معاملې او یا یې بهرني ملګري لرل. په همدې حساب نو دوی د پیسو او هغه پټو نظامي مرستو د وېش د لیست په پای کي راتلل. هغه نورو درو لویو ډلو ته کرزی توندلاري وایي، چي د عربو تر نفوذ لاندي راغلي وې، او هغوی مالي مرستي ورسره کولې، تر څو پر افغانستان د راډیکال اسلام

ایډیالوژي مسلطه کړي. په دوی کې د حکمتیار اسلامي ګوند ، یونس خالص چې د اسلامي ګوند د یوې بلې څانګې مشر و او عبدالرب رسول سیاف د اسلامي اتحاد مشر و. سیاف اسلامي زده کړې کړي دي او د اسلامي ورونو (اخوان المسلمین) سازمان غړی و او د جهاد په دوران کې د سعودي عربستان له خوا خورا ډېري مالي مرستي ورسره کېدې او د اسامه بن لادن نژدې ملګری و. د ۹/۱۱ کمېسیون په راپور کې د ده نوم د خالد شیخ محمد د ښوونکي په توګه راغلی و کوم چې د ۱۱/ ۹ د حملو طراح و. په راپور کې دا هم راغلي وه، چې د ۲۰۰۱ م کال د سپتمبر پر ۹ چې په کومه حمله کې د شمالي ټلوالي قوماندان احمدشاه مسعود ووژل سو د مرکې زمینه یې ده برابره کړې وه.

کرزی وایي دغو توندلاور د ټولي نړۍ د غرب په شمول د مرستو زیاته برخه تر لاسه کوله. چې په پایله کې یې منځ لاري په کُلي توګه هېر سول او ځنډي ته سوي وه. دا رشتیا وه چې توندلارو د غرب تقریباً ټولي مرستي تر لاسه کولې دا ځکه چې غرب دا هېره کړې وه چې هغه مرستي چې دوی د افغان جهاد له پاره کوي د کومو مارانو په روزلو مصرفېږي، ځکه چې جهاد لا د وړاندي د پاکستان له خوا یرغمل سوی و.

د غرب د دغو مرستو تر ټولو وړ کرشمه حکمتیار و، نوموړي د توند لاري اسلامي نظریې ښښتن و او په مکمله توګه یې ددې زغم نه درلود، چې د خپلو نژدې شیطانانو سره معامله وکړي او ببله دربغه یې پر هغه چا حمله کوله چې د ده په مخ کې به یې ځان اچاوه.

د جهاد په جریان کې حکمتیار په منظمه توګه په افغانستان کې دننه پر خپلو رقیبو افغان ډلو ګزارونه کول، په ځانګړې توګه په هغو سیمو کې چې ده به غوښتل خپل ځواکونه د سرو لښکرو سره مخامخ

کړي. البته دا خبره تر همدې ځایه نه خلاصه کېدل نوموړي همدا کار په پاکستاني خاوره کي هم کاوه او هلته به يې منځ لاري او هوښيار مشران هدف ګرځول. نوموړی په افغانستان کي دننه د غربي ژورناليستانو په وژنه هم ګرم دئ، تر څو د ده افغان رقيبان لکه احمدشاه مسعود له شهرته څخه ليري وساتي، د حکمتيار د افغانستان د ورانۍ هڅي د ودان افغانستان له وخت څخه پيلېږي د شوروي تر جګړې وروسته کلونه تر همدې ورځي پوري دوام کوي، چي په پټه د عربي القاعده غورځنګ ملاتړی کوي.

د پروفيسر مجددي په تنظيم کي د حامد کرزي وظيفه د عملياتو په څانګه کي وه، چي مجاهدينو ته د وسلو اکمالات وکړي او افغانستان ته د تګ چاري يې منظمي کړي. همدې ډلي د مهاجرو په ټولو چارو کي مرستي کولې، تر هغه ځايه چي په توان کي به يې وه. د دې ټولو سره په هند کي لوستي کرزي د مهاجرو افغانانو له پاره د انګليسي ژبي زده کړي يو مرکز جوړ کړ. کرزی وايي هر څه چي ما په دغه جريان کي تر سره کړل د انګليسي ژبي زده کړې دغه مرکز مي تر ټولو لوی خدمت و. دا ډېر لوی او ستر کار و، ډېرو افغانانو چي په دغه مرکز کي يې انګليسي زده کړل خپلو زده کړو ته پسې ادامه ورکړه، ځيني خو بې تر لوړې سطحي پوري ورسېدل. زما هغه افغانان په ياد دي او کله چي مي راپه زړه سي چي ما له دوی سره د دوی په ښوونه کي مرسته کړې ده ډېر خوشحاله سم.

دغه جهادي ډلو منځ لارو او توندلارو په منظمه توګه په دغو وختونو کي غونډې تر سره کولې تر ۱۹۸۵ م کال پوري لا هيڅ ډلي رسمي اتحاد نه درلود. کرزی د ګيلاني د اسلامي محاذ، د رباني د جمعيت او د مولوي يونس خالص د اسلامي ګوند د خپلي څانګي د مشر سره په ښه

اړیکو لرلو سره خوند اخیست. کرزی وایي چې ما خورا لږ یعني بیخي لږ تماس د حکمتیار او سیاف د اسلامي اتحاد سره درلود، دا تر هغه وخت پوري چې دی ولسمشر سو، خو کله چې یې د سیاف سره ولیدل او په دغه لیدنو کې سیاف له خپلې توندلاري تاریخچې سره پر کرزي اغېزه وکړه.
په دا تېرو درو کلونو کې د بون د غونډې څخه نیولې او د اساسي قانون څخه د ملاتړ راهیسې سیاف د افغانستان د دولت د پیاوړتیا له پاره کار کړی دئ، او بله لا دا چې هغه اوس د پارلمان غړی هم دئ.
کرزی وایي چې همېشه موږ په خپل منځو کې پر توپیرونو سره ږغېدلو، موږ منځلارو به تل د لویې جرګې او شاه د بیرته راوستلو ننګه کوله او توندلارو به زموږ وړاندیزونه به یې ردول خو متأسفانه دوی پیسې لرلې چې زموږ وړاندیزونه به یې شا ته کړل. کله چې مجددي، ګیلاني او محمد منځ لاري توب خوښاوه او د یوه ازاد افغانستان په لټه وه نو بلیونونه ډالر دغو راډیکالو ګروپونو ته ور پمپ سول کوم چې د افغانستان دمسخه کېدو په لټه کې وه. دوی غوښتل چې افغانان د پېړیو د عنعناتو څخه بې برخي کړي، خپله توند لارې نظریه پر وتپي او د ملت په چارو کې بهرني نفوذ ته په ستره پیمانه لاره اواره کړي. کرزی وایي د دوی همدا کار په ژوره توګه زموږ پر روحیاتو تاثیر کاوه خو موږ پوهېدلو چې دا غلطه لار ده او همدا سي هم سول او د همدې شي تر ټولو لوی بار افغانانو پر اوږو پورته کړل.
منځلارو په اصل کې دوې جګړې پر مخ بېولې: یوه د سرو لښکرو د هیواد څخه د شړلو جګړه او بله افغانستان هغسي ساتل لکه څرنګه چې منځلارو پېژانده، داسي هیواد چې منظم حکومت به لري په سر کې به یې شاه وي، ټوله عنعنوي ارزښتونه به یې ساتلي وي او داسي

افغانستان چي په افغانانو پوري اړه ولري. دا د هغې د سیسې په وړاندي مبارزه وه چي د افغانستان په وړاندي عملي سوې وه. داسي چي تجزیه یې کړه او حکومت پر وکړه. دغه شخړه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته خورا وغوړېده او تر هغه ډېر کلونه یې دوام وکړ، چي کله د سرو لښکرو اخیري ټانک د امو له سیند څخه واوښت. دا هغه رود دئ، چي شوروي اتحاد او افغانستان سره بېلوي، خو دا هر څه لا خورا لیري وه.

د شوروي د اشغال په سبب څو میلونو افغانانو خپل کورونه پرېښوول، اکثرو یې په ایران او پاکستان کي په بې شمېره کمپونو کي واړول او کرزی به اکثره وخت د بهرنیو مرسته کوونکو پلاوو سره د ژباړن په توګه له دغه کمپونو څخه لیدنه کول. ده یو وخت د ستر اغا خان سره د ژباړن په توګه هم کار کړی دئ. شهزاده صدرالدین اغا خان هغه څوک دئ چي په راوروسته کي د ملګرو ملتونو د مهاجرینو د عالي کمیشنری UNHCR مشر و. اغا خان د شیعه فرقې د اسماعیلیه څانګي روحاني مشر دئ، چي په ۱۱ مه پېړۍ کي منځته راغله. زیات شمېر اسماعیلیه په شمالي پاکستان او یو کم شمېر هزاره اسماعیلیه په افغانستان کي ژوند کوي. تر طالبانو وروسته د نوي رژیم په راتګ سره اغاخان د افغانستان د بیا رغوني له پاره پنځه اویا میلیونه ډالره مرسته وکړه. د ځینو مهاجرینو له پاره په کمپونو کي ژوند داسي و، لکه په افغانستان کي د دوی ژوند. د مهاجرینو ځینو کمپونو خو بېخي د دایمي کلو بڼه غوره کړل، چي منظم کورونه، ښوونځي او مسجدونه به یې لرل. ځیني داسي پېښي خو هم لیدل سوي وې چي د کلي ټولو خلکو د خپلو مشرانو سره یو ځای د سرو لښکرو تر اشغال وروسته پاکستان ته رامهاجر سوي وه. په ځینو ځایونو کي خو د خلکو ژوند عادي بېله کومه تغیره روان و. خواړه، کالي، اوبه،

سرپناه، روغتیایي خدمتونه او داسي نور اړین توکي ورته د نړیوالي ټولني له خوا برابرېدل. ډېرو غیر حکومتي ټولنو NGOs مهاجرو ته ډېري مرستي او هر ډول د ښووني او روزني چاري برابرولې.

د سرو لښکرو تر اشغال وروسته شوروي اتحاد په سوونو میلیونه ډالره مرسته د افغانستان سره وکړه، کله چي غربي هیوادونو پر کمونیستي رژیم خپلي ټولي مرستي ودرولې او پر ځای یې د پولي هغه بلي غاړي پاکستان کي د افغاني مهاجرو سره پیل کړې. انجوګانو روغتیایي کلینیکونه، ښوونځي او د حرفوي زده کړو مرکزونه جوړ کړل او د ملګرو ملتونو د خوراک نړیوال سازمان په زرونو ټنه خوراکي توکي برابرول.

کرزی په دې باور دئ، چي د مهاجرت یو تر ټولو مثبت اړخ دا دئ، چي افغانان سره ګډ سول، د افغانستان د مختلفو برخو خلکو سره وپېژندل چي دا په بل صورت کي له امکان څخه لیري وه. کرزی وایي چي د مثال په توګه د افغانستان د شمال ځیني ازبکان کوټي ته راغلل، چي البته دا د جنوب د پښتنو سیمه وه، هلته یې په زړه پوري د ازبکانو بازار (ازبک بازار) جوړ کړ او موږ په دې ډېر خوشحاله و، چي دوی زموږ سره هلته اوسېدل. ټولو کسانو په دغه کمپونو کي خواخوږي سره لرل او ټوله ځپل سوي وه او موږ په دغه غم کي ټوله سره یو ځای وو. د مهاجرت یو بل ښه اړخ دا دئ چي افغانان د پراخي نړۍ سره آشنا سول چي خورا لږو یې دغه پېژندګلوي لرل.

په پېښور او کوټه کي به دوی پاکستانی ټلوېزیون کاته او بي بي سي راډیو چي په پښتو او دري یې خپروني لرلې غوږ نیوی. هندي فلمونه به یې په سېنما کي کتل او د هالیوډ جنګي فلمونه به یې په ویډیو کي

کتل* همدا شان مهاجرو د مختلفو غربیانو سره وپېژندل، د اروپایي او امریکایي خیریه ادارو له کارکوونکو سره اوکولای یې سول چې په مفت ډول انګلیسي ژبه زده کړي همدا سي دوی ته د ښووني موقع برابره سول، او ښه روغتیایي مرستي ورته برابري سوې، چې پخوا تر دې هیڅکله نه وې ورته برابري سوي. دا چې مهاجرو زیات وخت له هیواد څخه لیري تېر کړ، خو کله چې دوی خپل هیواد ته راستانه سول نو دوی د هغه ډول تعلیمي او روغتیایي خدمتونو هیله لرله، لکه دوی چې له هیواد څخه بهر لیدلي وه. خو دا د کرزي د حکومت له پاره ډېره ګرانه وه، چې هغسي شرایط ورته برابر کړي.

کرزی د هغو افسانوي جنګیالیو په لیکه کي نه و، لکه احمدشاه مسعود، عبدالحق، جلال الدین حقاني او جنرال عبدالرحیم وردګ. په پېښور کي نوموړی د هغو غربیانو په منځ کي و چې په خیریه ادارو کي یې کار کاوه په (Best-dressed Afghan) غوره پر افغان سره مشهور و. د نوموړي رول د ده د زده کړو، د ژبې د مهارت او د کرزي د کورني اعتبار له کبله په سیاسي او ډیپلوماتیکو چارو کي خورا د هوښیارتوب و. چې همېشه به یې سروکار د نورو افغاني ډلو د استازو پاکستاني او بهرني حکومتونو له چارواکو سره و. د بله پلوه په جهاد کي د مجاهد په صفت ګډون کول فرض او په یو ډول د ده د اعتبار له پاره ډېر ضروري و، چې د مقاومت کوونکو سره یو ځای سي. له همدې کبله په ځانګړې توګه د جنګ په وروستیو یعني په ۱۹۸۷ – ۱۹۸۸ م کلونو کي د ځینو کوچنیو او لویو ګروپونو سره افغانستان ته دننه ورتلی، چې هلته د سرو لښکرو په وړاندي په وسله واله مبارزه کي برخه واخلي. کرزی وایي چې زه بېخي په

---

* په پاکستان کي هندي فلمونو ته په سینما کي د ایښوولو اجازه نسته، (ژباړن).

دي پوهېدم چي د دغي مبارزې جګړيزه اړخ څونه ستونزمن و، روسان او د هغوی افغان ملګري په اورني جګړه کي خورا ګټور و.

دوی مځکه په ټانکونو، هوا په خپلو (Hind) هيلوکوپټرونو او (Sukhoi) جنګي الوتکو کنټرولول او همدا شان يې درنه توپچي لرل. کله چي به مجاهدينو ته د مختلفو هيوادونو له خوا په پټه وسلې رسېدلې هغه به هم د پاکستان د لاسه موږ ته راوتلې، چي اکثره به سپکي وسلې وې، چي هغه افغانستان ته د مجاهدينو پر اوږو او د قچرو، اسانو او اوښانو پر شا وړل کېدلې.

دا د مجاهدينو د جنګ ډول و: د جنګياليو يوه کوچني ګروپ به سپکي وسلې او يو څو د (RPG) راکټونه او يا هوان افغانستان ته دننه د يوه خاص هدف له پاره د ځان سره وړل، چي هغه ته رسېدل به څو ورځې وخت په بر کي ونيو. کله چي به دوی د هدف ځای ته راورسېدل دا به يا د افغان اردو اډه يا به د سرو لښکرو پوسته او يا به د غرونو په منځ کي پر غزېدلې لار د کمين سيمه وه. دوی به هلت ځای پر ځای حمله به يې وکړه، څونه مرګ ژوبله چي به يې اړولای سول وابه يې ړول، بيرته به په غرونو کي پر همهغه لار خپلي فناه ځای پاکستان ته واوښتل. نور وختونه به ګوريلايي ګروپونه په يوه ځای کي تر څو ورځو پوري پاته سول او هلته به يې ډېر هدفونه په نښه کړل.

د مجاهدينو اکثره جنګي عمليات په غرونو کي پر پښو تر سره کول، چي دغه غرونه به په کال کي څو مياشتي په واورو پوښلي وه. کرزی وايي چي زيات وخت به جنګياليو د سړک پر ځای د موټرونو له پاره د سيندونو د نس او يا د اسانو او اوښانو له لارو څخه کار اخيست چي هغه يې هم يوازې د شپې لخوا بېله بټيو کارولای سول، زه تر اوسه ډېر حيران

یم چې دغه ټویوټا ،نیشان اومیټوبیشي وسایطو څنګه پر دغسي لارو تګ کاوه.

په افغانستان کي د پخو سړکانو څخه اخوا په موټرو کي سفر کول کوړ ووړ او ډاروونکی دئ. ځیني وختونه خو سړک داسي ښکاري لکه هیڅ لاره چي نه وي هغه وخت خو بیا ډېر خطرناک وي، چي د کړنګ سر ته په ورختو وي. د یوه ګړي په جریان کي کېداى سي،چي موټر په سوونو فوټه لاندي شوه سي، چي زیاتره دغه د اوښانو لرغوني لاري د هوا څخه په نصواري منظرو کي خو داسي ښکاري لکه یو چا چي په لرګي کرښه ایستلې وي. دغه فرعي لاري د موټر له پاره مناسبي دي خو لويي لويي ډبري پر پرتې دي، تر دې وړاندي چي پر هغه دي موټر تېر سي نو ډبري يې بايد په لاس ورڅخه لیري سي.

د جهاد په ورځو کي د دې سخت خطر هم و چي په ناڅاپي توګه د یوې څوکي څخه روسي څرخکي رانښکاره سي او د موټرو، اوښانو او قچرو پرهغه کاروانونو حمله وکړي چي د متحده ايالاتو مرستـه سوي وسلې به یې مجاهدینو ته وړلې.

کرزی د همداسي یوه سفر یادونه داسي کوي : یو کوچنی کاروان په پاکستان کي بسته او د لوړو غرونو د لاري افغانستان ته ننوت. دوی څو ساعته پر ډېره خرابه لار سفر وکړ. دی وايي چي موږ تر یوې درې واوښتو چي هلته بیا رود ته ور داخل سو او په رېګستان کي تېر سوو چي هلته واوره اورېدلې وه، چي سړی یې تصور هم نه سي کولای. ما خپل سر د موټر تر کړکۍ دباندي را ایستلی و، چي زکام سوم. همدې ګروپ ټوله شپه سفر وکړ، چي بالاخره د شپې درې بجې یو ځای تم سول. دی وايي چي کله څو ساعته وروسته زه راکښېنستم زما په شاوخوا کي د

افغانستان د غرونو ښکلا حیران کړم، تر غرمې وروسته لمر موږ ګرم کړو، او یوه شپه مخکې چې زکام سوی وم ورسره ښه سوم.

کله چې دوی هلته ولاړ وه، له دوی څخه یوه کس د خپلې وسلې یو ټک پر واورین غره باندې وکړ، چې ورسره سم د چې ورسره سم د یخو او پاکو اوبو رابهېدل پیل سول. یوه کس یو نلکه ورسره واخیسته په سوري کې یې ور ووهل چې ورسره سم د غره څخه د اوبو رابهېدل پیل سول، چې البته ده دغه کار بل وخت هم تر سره کړی و.

دا په هغه ګروپ اړه لري چې د روسي ځواکونو څخه څنګه ځان چپوي او کومه لار اخلي. دغو موټري سفرونو به په ښه ورځ کې ۱۲ ساعته سفر کاوه خو که به کوم مشکل پېښ سو تر دې به هم اوږد بېده، کله چې به دوی خپل منزل ته ورسېدل هلته به پنځلس یا شل ورځې پاته کېدل د حمله وکه او وځغله عملیات به یې تر سره کول او په کلیوالو سیمو کې به اوسېدل. استراحت، خوراک به یې کاوه او د محلي خلکو سره به یې کتل. کرزی وایي دا له دې کبله و، چې مجاهدینو دننه په هیواد کې د پوره ملاتړ څخه برخمن وه او هر چیري چې به موږ تللو دوی به موږ ته اوبه، ډوډۍ او نور هغه څه راکول، چې د دوی به په توان کې وه. همدا ډول محلي خلکو به موږ ته استخباراتي معلومات هم برابرول پر وخت به یې د کمونستي ځواکونو له حرکت څخه خبرولو. خو همېشه د دې خطر و داسي نه چې په دغه کلي کې کمونستانو کوم جاسوس ونه لري له همدې کبله نو مجاهدینو هیڅکله په پوره توګه استراحت نه دی کړی. موږ همېشه هڅه کوله چې ځان پټ وساتو خو بیا به هم له دې څخه بېرېدلو چې په کمین کې ونه خېژو.

یوه شپه کرزی د یوه ګروپ جنګیالیو سره د کندهار ښار هغې

سیمي ته ولاړ، چي دی پکښې بلد و. دوی تر نیمي شپې وروسته هغه ځای ته په خیر ورسېدل او ورته د محلي خلکو له خوا شلومبې ورکړل سوې، کرزی وایي چي زما هغه عملیات یو څه د هغه خلکو د سخاوت له کبله په یاد دي، او یو څه له دې وجي چي زه تر اوسه په دې پوه نه سوم، چي ولي هغه موږ تر سره کړي. ده له ځانه سره د (RPG-7) راکټ ګولۍ وړلې او د جنګیالیو ګروپ تر ۵ – ٦ ساعته پیاده تګ وروسته د شپې پر یوه بجه کندهار ته راورسېدل. د چای او شلومبو تر نوشجان کولو وروسته مو یوه کوچنۍ حمله تر سره کړه، چي یو څو دقیقې یې دوام وکړ، چي وروسته په ځغستا بیرته د خپلو مرکزونو پر لور وخوځېدو.

دی فکر کوي چي دا ډول عملیات په کلیوالي سیمو کي ګټور وه، خو په ښارونو کي بې ګټې وه. ځکه چي غیر ضروري تلفات به یې د لږ څه په بدل کي اړول. کرزی وایي چي زه تر اوسه هغه ته زموږ د غورځنګ د غیرتاکتیکي عمل د نمونې په توګه ګورم.

کله ناکله به مجاهدینو د سرو لښکرو سرتېري او هغه افغانان ونیول چي د کمونستانو سره به یو ځای سوي وه.

کله چي کرزی په لومړي ځل د کمونیستي اردو د افغان نیول سوي سرتېري سره مخامخ سو، د هغه څه له امله چي هغه بندیانو ورته وویل ډېر حیران سو. دوی فکر کاوه چي موږ یعني مجاهدین د افغانستان سره خیانت کوو، ځکه چي موږ له هیواد څخه بهر په یوه بهرني هیواد کي ژوند کاوه او دوی همدلته وه، چي د هغه څه له پاره جنګېدل چي فکر یې کاوه صحي دئ.

کله چي به کمونیستي سرتېري ونیول سول، که به افغان او یا روسی و نو ژوند به یې خورا لنډ بده. ځیني وختونه روسي عسکر د

مجاهدینو د یو قوماندان د تبادلې له پاره ساتل کېدی، خو په ټولیز ډول په افغانستان کي د ننه ګوریلایانو پر پښو عملیات تر سره کول چي په داسي صورت کي نو د بندیانو سره د معاملې هیڅ ځای نه پاته کېدی. د کرزي د ګروپ پالیسي دا وه ،چي یا بندیان پاکستان ته ورسره بوزي او یا یې د (ICRC) دفتر ته ورتسلیم کړي. کرزی د دغسي یوې پېښي یادونه کوي، چي په یوه ډېر یخ غره کي د چای څښلو له پاره په یوه جونګړه کي تم سو. په هغه وخت کي له بندیانو څخه یو تن چي افغان کمونیسټ و کرزي ته راغلی ورته وې ویل : لطفاً ما پاکستان ته مه وړه. دلې مي ووژنه، پرېږده چي په دا خپل وطن کي مړ سم.

کرزي په جواب کي ورته وویل : ولي دا فکر کوې چي موږ به تا پاکستان ته تا په لاس ورکړو ؟هیڅ فکر مه خرابوه، موږ به هیڅکله داسي ونه کړو. کله چي دغه ګروپ پاکستان ته ورسېد دوی بندیان (ICRC) ته ور حواله کړل او کرزي له (ICRC) څخه وغوښتل هغه نفر چي د دې خواست یې کړی و، چي په خپل وطن کي دي ووژل سي بیرته خپل وطن ته بوزي او په خوندي توګه یې د کابل او کندهار پر لویه لار آزاد کړي. کرزی وایي چي هغه کس تر اوسه ژوندی دئ. زه هغه پېژنم ځکه چي هغه ما ته راغلی او راته ویې ویل چي هغه پېښه مي په یاد ده، او زه اوس وپوهېدم چي تاسي یو ربښتینی وطن پال یاست او زه له دې کبله چي د کمونیستانو د پوځ سره ولاړ وم پر غلطه وم. هغه څه چي د سرو لښکرو سره د جنګ په ډګر کي یې تغیر راوست امریکایي ستینګر توغندی وې، چي د CIA له خوا پټې مجاهدینو ته ورکړل سوې. دغه قوي د اوږې څخه ویشتونکي توغندی د (Raytheon) کمپنۍ له خوا جوړي سوي وې چي په مقناطیسي برېښنایي پلټونکي الې سمبال او خورا مغلق چلېدونکی سیستم لري.

دغـه توغنـدی ډېـري سـپکي وې، چـي د مجاهـدينو پـر اوږه افغانـستان تـه ولېـږدول سي. د يـوه ښـه تربيـه سـوي ويـشتونکي پـه لاس هغـوی د روسـي حملـه کوونکـو څرخکـو او الوتکـو پـه مقابـل کـي خـورا اغېزمن و. CIA په سوونو سټينګر توغندی مجاهدينو ته ورکړې او داسي ويل کېږي چي له کبله يې درې سوه الـوتکي راغورځول سوي دي. لـه دې کبله چي د مجاهدينو هر ګروپ سټينګر د ځان سره لرل د جنګ بڼه بدلـه کړل ځکه چي روسي الوتکو بـه پـه لوړه فضا کـي پروازونـه کولـه چي لـه همدې کبله به پر مځکه د جنګياليو په مقابل کي بې اغېزې وې.

د مجاهـدينو پـه لاس کـي ددغـو توغنـديو ايـښوول د روسـانو هوايي بهتري ته د پای ټکی کښېښود. او د زيـاتو الوتکو او پيلوټانو د بايللو له کبله يې جګړه ډېره لنډه کړه، کرزی وايـي چـي د نـړۍ لـه پـاره دا ډېره ګرانه وه، چي پـه دې بـاور وکـړي چي افغانـان بـه د نـړۍ د دوو سترو ځواکونـو څخـه يـوه تـه ماتـه ورکـوي. پـه تـدريجي توګـه مـوږ د روسـانو د افغانستان د اشغال او د امريکا د ويټنام د تجربو د مقايسه کولو اورېدل پيل سول. عيني هغـه څـه چي امريکـا پـه ويټنـام کـي ليـدلي و داسي چي روسان د يوه ښورښ سره مخامخ و داسي جګړه چي د پـای او ګټلو هـيڅ څرک يې نه ښکاري. د سياست په ډګر کي تـر ټولـو لـوی تغيـر ورکـوونکی ټکی دا و، چي کلـه ميخايـل ګورباجوف واک تـه ورسـېد او د کمونيسټ ګوند کانګريس ته په وينا کي يې وويل چي افغانستان شوروي اتحـاد تـه د يوه ويني بهېدونکي ټپ په توګه اووښتی دئ.

کرزی وايي کلـه چي د شوروي اتحـاد د مـشر څخـه داسي خبـري اورېدل کېدې، دا د دې نښه وه چي هغه غواړي د افغانـستان څخـه پـر شـا سي. موږ په دې پوهېدو چي د روسانو وتل حتمي دي، او پـه نظـامي ډګـر

کي هغوی لا د وړاندي ماتې خوړلې وه.

د نونس سوه اتيايمو کلونو په وروستيو کي روسي ځواکونه د کليوالي سيمو څخه ورتول سول چي هلته خورا بې اغېزې وه او ښارونو ته راغونډ سول تر څو د هغوی څخه د وروستي کرښي په توګه دفاع وکړي. تر دې وروسته د هغوی سره يوازي د ښارونو او لويو لارو کنټرول پاته و. کرزی وايي چي افغان ولس د هغوی سرسختی دښمن و. هيڅ يرغلګر ځواک نه سي کولای چي په افغانستان کي پاته سي. چي تر اوسه هيڅوک پر دې نه دي توانېدلي او نه به وتوانېږي. له همدې کبله نو موږ له هغه لومړي سره پوهېدو، چي روسان به وزي. څه چي موږ يې په اړه وړاندوينه نه سو کولای هغه ورسره راوروسته غمېزه وه.

د کرزي په ۱۹۸۷ م کال کي د يوه ځوان امريکايي ژورناليست سره خبري کول په ياد دي، دا هغه وخت و چي ما تازه د ملي نجات د معلوماتو څانګه جوړه کړې وه او د يوه ژورناليست سره مي لومړی سلسله يي مرکه وه. هغه زما څخه وپوښتل چي روسان به ووزي؟ ما ورته وويل چي بلې ! هغوی به ووزي. تر هغه وروسته موږ د روسانو سره تر وروستۍ مورچې پوري جنګ وکړ.

د ۱۹۸۸ م کال په اپريل کي پاکستان او افغانستان او متحده ايالات او روسيه د ضمانت کوونکو په توګه يو قرارداد لاسليک کړ، چي د ۱۹۸۹ م کال تر فبروري پوري د ټولو روسي سرتېرو د وتلو غوښتنه پکښې سوې وه.

دا چي د روسي لښکرو تر وتلو وروسته به څه پېښېږي کرزی يې په اړه هيڅ نه پوهېده، خو نورو بيا دا هر څه ليدلای سوای. په ۱۹۸۵ م کال کي دی فرانسې ته د ژورناليزم په يوه کورس کي د ګډون له پاره ولاړ،

چي د فرانسوي حکومت له خوا افغان معلوماتي افسرانو تـه امـاده سوی او دا په ملي نجات کي د ده وظيفه وه. د اوو تنظيمونو د هر يـوه څخـه دوه دوه تنه ولاړل. کرزی وايي چي زما په يـاد دي، چي د پـاريس پـه يـوه جـاده کي مي د اسلامي حزب د يوه ملګري سره قدم واهه، چي هغه هـم د همـدې کـورس ګـډونوال و ، پـه همـدې وخـت کـي د فرانـسې پـر ښايـست او ترقـي رډغېدو ، چي دا څونه په زړه پوري ځای دئ. ما خپـل ملګـري تـه وويـل کلـه چي سرې لښکري له افغانستان څخه ووزي افغانستان به پـه دا سـي سـوله کـي وي لکـه فرانـسه. پـه همـدې شـان مترقـي او خوشـبخته بـه وي، زمـا ملګري راسره مخالفت وکړ، چي نه دلته نور ځواکونه په کار لګيا دي.

د اسـلامي حزب همـدې غـړي ده تـه وويـل چـي د سـرو لـښکرو تـر وتلو وروسته به د راډيکالو ډلو تر مـنځ د افغـانسـتان د کنټـرول پـر سـر پـه کلونو جګړه روانه وي. کرزي په هغه اعتبار نه کاوه. دی وايي چي ما ورتـه وويل، چي ستا په خبرو باور کول راته ګران دي. کرزی يوازي په جنوبي او جنوب غربي افغـانستان کي جګړه کـړې وه، پـه ځـانګړې توګـه پـه کنـدهار کي چي د ده سيمه وه، چي د راډيکـالو پـر ځـای يـې خپـل قوميـان پکـښې واکمن وه. دی په دې نه پوهېده چي د هيواد په نـورو سـيمو کـي تونـدلارو څونه نفوذ کړی دئ.

خوالبته په خواشيني سره هغـه څـه پـېښ سـول، لکـه زمـا ملګـري چي ويلي وه.

(۴)

د سولي له منځه تلل

کله چي نړۍ افغانستان هېر کړ

د څلورو ډلو ترړون چې له افغانستان څخه د شوروي ځواکونو وتلو ته لاره برابره کړې په جنيوا کې د افغانستان د کمونيستې حکومت، پاکستان، امريکا او روسيې چې دا وروستيو دو هيوادونو د ضمانت کوونکو رول لوبوی تر منځ سره سو. د نړيوالې غلطې ډيپلوماسۍ په پايله کې چې په افغانستان کې يې پر مخ بېول مجاهدينو هيڅ قانوني ارزښت نه درلود. په رسمي توګه خو افغان کمونيستې حکومت روسان افغانستان ته وروبلل. پاکستان چې افغان مقاومت ته يې مهاجر برابرول په رسمي توګه هغه هيواد و، چې پر خپل ګاونډي يې د سرو لښکرو يرغل خپه کړی و. امريکا چې په هغه وخت کې يې مقاومت ته د پاکستان له لارې پټې مرستې ورکولې او روسانو چې په کابل کې د رژيم سره نظامي مرستې کولې د دوی په زړه پورې ډلې وې او دوی يې ضمانت کوونکي و.

د مجاهدينو ډلې په دې باندې چې په رسمي ترړون کې نه وه شامل سوي ډېر خوابدي وه، ځکه چې هغوی فکر کاوه چې همدا اوس يې د نړې يو زبر ځواک پر ګونډو کړ. د پردې شا ته هم د مجاهدينو او نجيب الله د حکومت تر منځ خبرې رواني وې، چې ځيني پټې او ځيني ښکاره وې چې د حامد کرزي له نظره چې دا تر روسانو وروسته افغانستان په وضعيت پورې اړه درلوده، په جنيوا کې د کابل او مقاومت کوونکو ډلو تر منځ غير رسمي تماسونه هم نيول سوي وه او داسې پلان هم و، چې مجاهدين د هغه څه څخه خبر کړي څه چې د څلورو ډلو تر منځ په خبرو کې وويل سول.

روسانو موافقه وکړه چې د ۱۹۸۹ م کال د جنوري پر ۱۵ نېټه به خپل ټول ځواکونه له افغانستان څخه باسي. د دې موافقې تر ټولو منفي ټکی دا و، چې روسان او امريکايان پر دې سلا سول، چې په افغانستان

کي دخیلو ډلو ته به وسلې نه ورکوي او د افغانستان په چارو کي به لاسوهنه نه کوي، خو دې ببله تشریفاتي چارو بل کوم څه د ځان سره نه لرل.

کرزی وایي چي د مقاومت هغو ډلو چي د دغه تړون سره یې نظریات ډېر په ټکر کي راتلل او ځینو نورو ډلو چي عملاً د جګړې په ډګر کي وه دغه تړون له دې کبله رد کړ چي مجاهدینو ته ګډون نه و پکښې ورکړل سوی. خو په عمومي توګه د مجاهدینو د مقاومت ډلو نظر ورته مثبت و. مقاومت وګټل او روسان له افغانستان څخه ووتل، د اوو ډلو ائتلاف اماده ګي نیول تر څو د روسانو تر وتلو وروسته خلا ډکه کړي خو دغه ائتلاف د روسانو تر اشغال وروسته د مقاومت په جریان کي خورا ډېر سره وېشل سوی و. په دوی کي درې منځلاري ډلي او څلور توندلاري ډلي وې. په منځلارو کي د پروفیسر صبغت الله مجدد اسلامي نجات، اسلامي حرکت او اسلامي محاز شامل وو. څلور توندلاري عبارت وه له جمعیت اسلامي، اسلامي اتحاد، د حکمتیار اسلامي حزب او د خالص اسلامي حزب. کرزی وایي چي په دغه توندلارو کي بیا هم ځیني نرم هم وه لکه رباني او خالص چي د هغه درو منځ لارو ډلو ائتلاف ته نژدې وه او په زیاتو غونډو کي به یې ګډون کاوه.

په اسلامي نجات کي د حامد کرزي رول د هغه د کورنۍ پس منظر، تعلیم، د ژبي ځواک او طبیعي اغېزمنتیا له کبله ډېر سوی و. دغه ډله پر ده ولاړه وه په ځانګړې توګه د غربي هیوادونو سره د نماینده په توګه ځکه چي ده د امریکا د متحده ایالاتو د چارواکو او نورو عربي ډیپلوماټانو سره ښه اړیکي جوړي کړي وې، په دغه اړیکو کي ببله شکه هغه د CIA سره ښه اړیکي لرل او هغه اړیکو او ملګرتیا چي کرزي د جهاد

په دوران کي جوړ کړي وه دی يې د يو ايډيال په توګه پرېښود که چيري افغانستان تر کلونو وروسته يو رهبر ته اړتيا ولري لکه تر طالبانو وروسته نو دی به وي.

ملي نجات تر ټولو د شاه خوښوونکې ډله وه، چي رهبري يې همېشه د پاچا سره چي په ايټاليا کي اوسېدی په تماس کي وه. حامد کرزی د ډلي نماينده و. کرزی وايي چي په ۱۹۸۸ م کال کي ما ايټاليا ته په منظمه توګه سفرونه پيل کړل، چي د کاله به يو يا دوه ځلي هلته تللم تر څو د عليحضرت سره ووينم، همدا ليدني خو د طالبانو په وخت کي خورا ډېري سوې. کرزی وايي چي زه وپوهېدم چي باچا څونه د افغانستان په چارو بوخت دئ، چي همېشه به خوشبين او د درک وړ يو افغان و. په ايټاليا کي به ده کرزي ته هغه څه ويل چي په عين شکل به هغه څه ده له قومي مشرانو او مذهبي رهبرانو څخه د افغانستان په دننه کي اورېدل. اعليحضرت به همېشه هغه پوښتنې مخ ته راته ايښودلي لکه څنګه چي به زما پلار راڅخه کولي داسي چي ته د امريکا ملاتړ د ځان سره لرې؟ نو کله چي به ما په هو جواب ورکړ نو ده به ويل ډېر ښه. اوس موږ دغه کار کولای سو. معنی دا چي شاه په دې باور و، چي په آخر کي به مقاومت کمونيستي حکومت رانسکوروي او افغانستان ته به آزادي ګټي او د افغانستان خلکو ته به يو نظام رامنځته کړي که چيري امريکا د دوی تر شا ودرېږي لکه څرنګه چي د جهاد تر شاه ودرېد د وسلو او تجهيزاتو مرسته يې ورسره وکړه. کرزی وايي هغه ډېر واقعيت بينه او په غوره توګه د مشکلاتو حلوونکی و.

کرزی وايي چي زما د ژوند يوه تر ټولو غوره کاميابي او خوشحالي دا وه چي زه پر دې برياليی سوم چي د ۲۰۰۲ م کال په اپريل کي

روم ته ولاړ سم، او اعليحضرت بيرته خپل ګران افغانستان ته راولم، په ځانګړې توګه هغه قصر ته چي ده په هغه کي بادشاهي کړې او ۳۰ کاله ورڅخه مسافر و.

کله چي روسان د وتلو په حال کي وه امريکا او پاکستان او (سعودي عربستان په افغانستان کي د توندلاري اسلامي حکومت په راوستلو کي دلچسپي لرل او ايرانيان د شيعه) د درو سوو په شاوخوا کي افغان قومي مشران په اسلام اباد کي سره، راغونډ سول تر څو په جلا وطني کي يو حکومت رامنځته کړي. کرزی وايي چي ځينو مهمو قومي مشرانو په هغه کي د ګډون کولو څخه ډډه وکړل ځکه چي يو خو دا غونډه د افغانستان په خاوره کي نه وه، بل دا چي دا د بهرنيانو لخوا رامنځته سوې وه. سره له دې بيا هم ټاکني وسوې، پروفيسر مجددي د ولسمشر او پروفيسر سياف د لومړي وزير په توګه وټاکل سول. هيڅ هيواد د دغسي يوه جلا وطنه حکومت د رسميت پيژندلو سره دلچسپي نه لرل. خو موږ د دې شي کومه پروا نه کوله، ځکه چي موږ د دغه حکومت په جوړولو کي د مخ په وړاندي تګ يو څرک وليد دغه شي مقاومت کوونکي پر يوه ميز سره کښېنول ځکه چي تر دې وړاندي هيڅ دا سي نه وه سره ليدلي. که څه هم د يووالي خوند مو نه و. حکمتيار چي په هغه حکومت کي د بهرنيو چارو وزير ټاکل سوی و، ډېر ژر له حکومت څخه جلا سو او پر ځای يې پروفيسر رباني وټاکل سو. د نظامي کارپوهانو په نظر د حکمتيار کسان چي د جهاد په دوران کي عادي جنګيالي وه تر روسانو او طالبانو وروسته په تر ټولو ورانوونکو او تجزيه کوونکو توپکسالارانو واوښتل.

کله چي روسان له افغانستان څخه ووتل تر شا يې يو غلام حکومت د ډاکټر نجيب په مشري پرېښود او نجيب هغه څوک دئ چي په

۱۹۸۶ م کال کې د ببرک کارمل ځای ناستی سو. نجیب په خټه پښتون دئ خو د زده کړو په جریان کې کمونیست سو. په ۱۹۷۹ م کال کې چې کله روسانو افغانستان اشغال کړ، دی یې د خاد د مشر په توګه نصب کړ. خاد د روسانو د KGB معادل دئ. پر همدې چوکۍ نوموړی په خورا وژونکي او ډاروونکي انسان واوښت چې ډېر ژر یې د قصاب لقب وګاټه.

د مقاومت ډلو، عربي حکومتونو او په پېښور کې د غربي مرستو ټولني فکر کاوه چې مجاهدین به ډېر ژر په کابل ورننوزي او د نجیب حکومت به د هغوی په مخ کې د بوس په شان وي. کرزی وایي چې موږ یعني مقاومت کوونکو فکر کاوه چې د نجیب حکومت به ډېر ژر اخیري سلګۍ ووهي. خو موږ غلط فکر کاوه. روسانو افغان کمونیست اردو تر هغه ډېر ښه روزلی، منظم کړی، تجهیز کړی او په یو جنګي ماشین بدل کړی و تر هغه چې موږ یعني مقاومت کوونکو یې فکر کاوه.

کرزی وایي چې موږ په دغه شي تر یوه ډېر سخت درس اخیستلو وروسته ډېر ژر پوه سوو، چې په ۱۹۹۰ م کال کې د موقت حکومت تر جوړولو وروسته مو پر جلال آباد حمله وکړه. جلال آباد د کابل او پېښور په منځ کې پروت دئ او د خیبر کوتل ته تر ټولو نژدې افغان ښار دئ. د افغانستان او پاکستان تر منځ لویه لار هم له همدې ځایه تېرېږي او د کابل شرقي دروازه ده. کرزی وایي چې موږ هلته سخته ماته وخوړل او دا د مجاهدینو له پاره یوه غمیزه وه. اطراف او کلي د هغوی د واک څخه بهر و خو لوی ښارونه تر هغه وخت پوري د دوی په واک کې وه تر څو چې ټوله حکومت په وروستي ځل تسلیم سو. د نجیب حکومت تر درو کالو پوري بېله د روسانو د مستقیم نظامي ملاتړ څخه ژوند وکړ.

مجاهدینو نور حیرانوونکي شیان لرل. نه یوازي دا چې

کمونیستې حکومت تر روسانو وروسته دونه قوي راووت چې فکر یې نه کېدی. بلکې افغانستان په خپله نور هغه ځای نه و لکه څنګه چې مهاجرو د جنګونو په کلونو کې پرېښي و. کرزی وايي روسانو د اشغال په دوران کې د افغانانو اروا بدله سوې وه. مور یعنې مقاومت کوونکي اوس بهرنیان سوي و او هغه افغانان چې د جنګونو په جریان کې په افغانستان کې پاته سوي وه داخلیان وه.

البته ډېر مجاهدین چې په کلونو د روسانو په مقابل کې جنګېدلي وه ببله دې چې وسلې پر مځکه کښېږدي، خپلو کورونو ته راستانه سي او په خپلو مځکو کې کار وکړي نور هیڅ نه غوښتل. دوی احساس کاوه چې د څه له پاره چې دغه مقاومت راپورته سوی و هغه یې تر سره کړ، چې هغه له هیواد څخه د سرو لښکرو ایستل وه. د دوی له پاره جګړه نوره ختمه وه او هدف تر سره سوی و. کرزی وايي چې زه په دغه شي د روسانو تر وتلو وروسته ډېر ژر وپوهېدم. دی وايي چې زه د کندهار ښار جنوب پلو ته په یوه کلي کې وم چې د یوه ښه مجاهد سره مې ولیده، دا شین کالی ملنګ و، ما له هغه څخه وپوښتل چې اوس په څه لګیا یې ده راته وویل چې د روسانو تر وتلو وروسته مې نه غوښتل چې د افغانانو سره جګړه وکړم له همدې کبله مې جنګ بس کړ اوس بزګري کوم.

په همدې شیان ډېری مجاهدین وه چې خپلې وسلې یې پر مځکه کښېښوولې او د کرزي له نظره همدا دوی تر ټولو ښه مجاهدین وه. خو د مقاومت لویې برخې په پاکستان کې د خپلو مرکزونو څخه د کمونیستې حکومت په وړاندې جګړو ته ادامه ورکړه، او د مهاجرو یوه لویه برخه یې چې په پاکستان، ایران او نورو ځایونو کې اوسېدل هم افغانستان ته راونه ګرځېدل. معنی دا چې د روسانو تر وتلو وروسته ډېر لږ تغیرات

راغلل. کرزی وايي موږ د روسانو د اشغال د دوران قصابي د نجيب د حکومت سره تړل او فکر مو کاوه چي جهاد ته بايد تر پايه ادامه ورکړل سي.

د مهاجرو لويه برخه د نولس سوه نيويمو کلونو په اوږدو کي او بيا د ۲۰۰۱ م کال د طالبانو تر سقوط پوري چي په افغانستان کي څه ورانی روان و ليري پاته سول. کله چي طالبان د کابل څخه ليري سول او د حامد کرزي په مشري لنډ مهاله اداره رامنځته سوه وروسته په لوی شمېر مهاجر افغانستان ته رامات سول. په دوی کي زياتو خپل کورونه د تېرو شلو کلونو راهيسي نه وه ليدلي او په همدې جلا وطني کي يې يو نوی افغان نسل زېږولی و. چي په هغوی کي ډېرو يې د خپل لس کلني او شل کلني ژوند په جريان کي پښه په خپل هيواد کي نه وه ايښې چي زياتو يې د ځان سره نوي ارزښتونه او توقعات راوړل.

د نجيب الله سره د درې کلني جګړې په جريان کي يو بل مشکل راپورته سو، چي حتی د روسانو تر وتلو وړاندي لا د مقاومت کوونکو ډلو لخوا د واک د تر لاسه کولو له پاره جګړه پيل سوه. د روسانو تر وتلو وروسته دا جګړه نوره هم سخته سوه. کله چي مختلفو ډلو د واک د تر لاسه کولو له پاره په مانورو لاس پوري کړ او نجيب په ۱۹۹۲ م کال کي په داسي حال کي مجاهدينو ته واک وسپاره چي د هغوی تر منځ سخته بې نظمي رامنځته سوې وه. د حکمتيار ځواکونه چي د پاکستان د ISI د چينل د لاري امريکا حمايه او شتمن عربي اسامه بن لادن تکويه کول په پراخه توګه د شمال د افسانوي قوماندان احمدشاه معسود سره نښتل، چي هغه هم په پراخه پيمانه د امريکا له مرستو څخه برخمن و.

دغو دوو مسلطو ځواکونو د دې له پاره مانورونه کول تر څو په

کابل کي داسي ځایونو ته ځان ورسوي چي په پای کي نجیب واک وسپاري. دوی کابل تر لاسه کړ. د نجیب رژیم وروستۍ سلګۍ وهلې چي پر دېوالونو به داسي شعارونه ورته لیکل سوي وه چي یوازي یو له بل سره د خپل ځان ساتلو له پاره جګړه وکړئ. ځواکمن ازبک توپکسالار* چي په شمال کي د نجیب قوي متحد و د ۱۹۹۲ م کال په جنوري کي د خپلو ملېشو سره دنجیب څخه بېل سو او د مسعود سره ملګری سو. د نجیب څخه د دوستم جلا کېدنه د هغه د حکومت د پای شېبې خورا لنډې کړې. په جنیوا کي د ملګرو ملتونو تر نظارت لاندي خبرو پر دې موافقه وکړل چي نجیب دي د مجاهدینو د ډلو پر ځای (یوې بې طرفي اداري) ته په تدریجي توګه واک وسپاري. کرزی وایي چي دا نو هغه وخت و، چي د نجیب حکومت وروستۍ سلګۍ وهلې او موږ یعني مقاومت کوونکو د تغیر راوستلو له پاره اماده ګي نیول.

کله چي د نجیب په حکومت کي درزونه پیدا سول، تر دې حده چي په خپله ونړېږي، حکومتي ګارنېزیونونه خپلي خواوي بدلي کړې او مقاومت ته د ښار ګوټو تسلیمول پیل شول خو هر څه مځکي لا پر غلطه لار خوځېدلي وه چي د کابل لار د مجاهدینو د نورو وینو او وحشت سره تړل سوې وه.

لوموړي ښارګوټي چي مجاهدینو ته په لاس ورغلي هغه د ارزوګان ولایت مرکز ترینکوټ و. د کرزي هغه یاد دي وایي چي کله موږ د ښار پر لور حرکت کاوه یوه قوماندان ما ته را ږغ کړل چي ژر کوه ښار د سقوط په حال کي دئ. ما هغه ته وویل چي ته ژر مځکي ولاړ سه او زه هلته دوې ورځي وروسته ورسېدم. کله چي هلته ورسېدم او څه چي مي

---

* لیکوال دوستم په غلطۍ سره تاجک کړی و.

ولیدل تکان مي وخوړ. تیاره یوه قصابي وه چي هر چیري د انسانانو جسدونه تر سترګو کېدل چي دا ټوله افغانان وه. کرزی وایي ما فکر کاوه چي ولي دا خلک ووژل سول؟ چا ووژل؟ زه د هغه وخت راهیسي د هغه سوالونو په جواب پسې ګرځم خو تر اوسه مي لا جواب نه دي ورته موندلي. زه اوس په دې باور یم چي هغه وژني او وحشت زموږ له پاره یوه ښه نښه وه، خو موږ دونه هوښیاران نه وو، چي په هغه په خپل وخت کي وپوهېږو. د ترهګرو تاکتیکونه یوه نوې پدیده وه، چي بېله شکه ورته د مقاومت په جریان کي د داسي کسانو لخوا لکه حکمتیار ورپېچکاري سوې وه، چي د هغه د قدرت تندي هیڅ حدود نه پېژندل او د هغه سخت دریځه بنسټپالنه د هغه د سعودي او ISI ملاتړو لخوا هڅول کېدل.

کرزی وایي څنګه چي مجاهدین پر مخ تلل او ښارګوټي یې نیول د بهرنیانو د نفوذ نښانې راڅرګندي سوې هر شي وحشي بڼه غوره کړل او افغانان پخپله دونه ظالم او شدید سول چي یو د بل په وینو نه اوبېدل. کرزی وایي کله چي کابل موږ ته تسلیم سو، وژني رواني وې خو دوه کاله وروسته کله چي مجاهدین یو د بل په وړاندي جنګېدل دا هر څه خورا په وحشي بڼه او خلاص متې تر سره کېدل، چي تر هغه وروسته مو په پوره او ربښتینې توګه د افغاني دولت ټوټه ټوټه کېدل ولیدل.

په همدې وخت کي یو بل دولت هم پر نړېدو و، له افغانستان څخه د سرو لښکرو تر وتلو وروسته کمونیستي زبر ځواک هم رانسکور سو. د برلین دېوال ونړېد، اوسپنیزه پرده ماته سوه او د نورو خپلواک سوو هیوادونو له کبله د شرقي اروپا په نقشه کي تغیر راغی. سړه جګړه پای ته ورسېده او غربیانو وګټل. دا نړۍ د پېښنو سلسلې سره ښورول هغه زلزلې چي شوروي اتحاد یې نسکور کړ او ځینو نورو تکانونو یې د

افغانستان له پاره روښانه او خواشینوونکې لړۍ لرل. د حامد کرزي په پلرني ټاټوبي کي د غربي نړۍ دلچسپي پر یوه اصول ولاړه وه. په جنوبي اسیا کي د روسانو مخه ډب کول او سرې لښکري په داسي یو جنجال اخته کول او بې کفایته کول چي ښورښ ته ماته ورکړي لکه څنګه چي متحده ایالاتو په ویتنام کي ماته وخوړل. کله چي سرې لښکري ووتلې هغه هدف هم ورسره سم د ستي سر ته ورسېد.

په ۱۹۹۲ م کال کي د مقاومت کوونکو ځواک پر دوو اصلي ځواکونو وویشل سو، ملېشه هم ور اضافه او د ګلبدین حکمتیار ځواکونه چي د جنوب لخوا یې پرمختګ کاوه د افغان پلازمینه د دوو ځواکونو د زامو تر منځ راګیر و خو دا وخت دا زامي یو د بل په مقابل او د نجیب د پاته شونو ځواکونو په وړاندي کار کاوه. مسعود لومړی په حمله لاس پوري کړ د افغاني اردو د پاته شونو څخه یې د هوايي ډګر په شمول د ښار لویې ودانۍ ونیولې. حکمتیار په خوب بیده و چي له امله یې ځواکونه د ښار په څنډو کي پاته سول.

کرزی هغه روښانه پېښه بولي. دی وایي چي په ۱۹۹۲ م کال کي زه د مجاهدینو په هغه لومړۍ ډله کي وم چي کله نجیب د واک د سپارلو اعلان وکړ کابل ته ننوتل. ما د پروفیسر مجددي سره سفر کاوه ځکه چي هغه اوس د افغانستان ولسمشر و او هغه ډېره ترخه تجربه وه. کرزی د ۱۹۷۸ م کال راهیسي د کابل ښار نه و لیدلی په ځانګړې توګه پر داود خان تر خونړۍ کودتا وروسته چي ده هیواد پرېښاوه. په اپریل کي چي د مسعود ځواکونو په لویه پیمانه د ښار په شرقي دروازې یرغل ور وړ کرزی په پېښور کي د جلا وطني حکومت په غونډه کي و او ناکامي هڅي یې کولې، تر څو مسعود او حکمتیار وهڅوي چي ځواکونه سره یو کړي.

خو حکمتیار هغه رد کړ. کابل ته د مجاهدینو په بریالی او منظمه توګه راتګ د کرزي یاد دي. موږ په یوه کاروان کي سفر کاوه. چي په سلګونو کسانو د ټولو مقاومت ډلو استازیتوب کاوه خو حکمتیار زموږ سره نه و، ځکه چي دغه کاروان د مسعود لخوا چي په یوه ټانک کي سپور و رهنمایي کېدی، موږ د پېښور څخه جلال آباد او بیا کابل ته ولاړو. په دا سبا چي کابل ته ننوزو شپه مو د څرخي پله او نظامي اکاډیمی سره نژدې تېره کړه. ما په هغه شپه خپله خونه له جنرال نوروز سره شریکه کړه، چي زما انډیوال او په لنډ مهالې اداره کي لوی درستیز ټاکل سوی و، چي یو خورا باډسپلینه او مسلکي عسکر و. هغه شپه ډېره یخه وه. په دا سبا افغان اردو همهلته و چي مجاهدین د کابل ښار ته بدرګه کړي.

کرزی وایي چي کله مي هلته راغونډ سوی نظامي ځواک ولید ښایست او مسلکیتوب یې ډېر حیران کړم او دا زما لومړی ځل و چي روسي روزل سوی اردو له دونه نژدې څخه وینم، چي مجاهدینو په کلونو ورسره جګړه وکړه. د هغوی لباس خورا منظم، او وسلې او وسایط یې خورا پاک او اخلاق یې د باډسپلینه سرتېرو و. د اردو مشران د ولسمشر مجددي سره یوې خوني ته ننوتل چي ورسره د تسلیمی پر شرایطو وږغېږي، وروسته موږ موټرانو ته وختلو او د کابل پر لور روان سولو.

د ښار اوسېدونکي کله چي مقاومت کوونکي دښار څنډو ته ورسېدل د جګړو سره ډېر اشنا سوي وه چي هیڅ د وارخطایی احساس یې نه کاوه خو د همدې بري له کبله یو ډول محتاط و. خو کله چي موږ ښار ته ننوتو په خلکو کي مي یو ډول ببره ولیده. کله چي موږ د روسي جوړ لوی اپارتمانونو یعني مکروریانو څخه تېرېدو د اپارتمانونو پر کړکیو پردې کش سوي وې او خلکو د کړکیو تر شا موږ ته کتل.

دغو مشرانو په موقتي توګه په يوه ماڼۍ کي واړول چي وروسته د متحده عربي اماراتو سفارت سو. کرزي خپل پلرني ښار ته په حيرانوونکي احساس سترګي ور واړولې. کرزی وايي چي کابل لا تر همدې وخت پوري روغ و خو را وروسته ونړېد. د روسانو سره د جګړې کولو وروسته د نجيب سره د جنګ په دوران کي کابل لا تر دي مهاله هغسي روغ رمټ ، پاك ستره او منظم ښار و لکه کرزي چي په ځواني کي پرې ايښی و. د ښار لويي وداني د وزارتونو په شمول، مسجدونه او د دارالامان پرتمينه ماڼۍ چي د شاه امان الله خان له پاره په نونس سوه شلمو کلونو کي جوړه سوې وه تر اوسه ولاړه وه. خو بالاخره دا هر څه د راوروسته کلونو په جريان کي ونړېدل. زه چي هلته وم ډېر احساساتي وم خو هغه وخت خوشحالي په دې کي وه چي موږ برى لمانځه خو په دې نه و خبر، چي دا د تراتيژيديو پيل دئ. مجاهدينو د همدې بري د لمانځني په خاطر په زرګونو د توپکو ګولۍ په هوا کي فير کړې چي بيرته مځکي ته راتګ يې په درځنونو بېګناه انسانان او يوه شپه دمخه د کرزي د خوني ملګری جنرال نوروز د ورور په شمول يې ووژل.

په جادو کي د ډزو ږغونه اورېدل کېدل، ځکه چي د نجيب د اردو ځينو پاته شونو مقاومت وکړ خو نور اکثره ډزي د خوشحالۍ وې، خو د مسعود او حکمتيار د زرګونو جنګياليو سره ګډېدل ډېر ژر يوې بلي چاودني ته زمينه برابره کړه او دا د بلي افغاني جګړې پيل و.

نوي حکومت په پېښور کي د مقاومت کوونکو تر منځ د خبرو په ترڅ او د څلورم لاربنود د واک د سپارلو د موافقې په رڼا کي منځته راغلی. داسي چي پروفيسر مجددي به دوې مياشتي د ولسمشر په توګه وظيفه تر سره کوي. وروسته به رباني څلور مياشتي او تر هغه وروسته به

واک د مجاهدينو د رهبرانو شورا ته سپارل کېږي. تر هغه وروسته به لويه جرګه د افغانستان حکومت ټاکي چي پر همدې لار به ملت مخ په وړاندي درومي. کرزی وايي چي هيڅ شی د پلان مطابق تر سره نه سو. کله چي مجاهدينو واک تر لاسه کړ خپله په دوی کي د ځينو ډلو تر منځ جګړه نوره هم بنسټيز سوه.

په حقيقت کي د واک د رسمي سپارلو څو ساعته وروسته د مسعود او حکمتيار تر منځ جګړه پيل سوه، چي يو د بل ځواکونو کابل ودانۍ په ودانۍ او بلاک په بلاک په کنډواله بدل کړ. کرزی په دې باور دئ چي د دغه ورانوونکي جګړې تخم په ډېره ښه توګه د واک سپارلو وړاندي کرل سوی و چي کله د مجاهدينو ځينو مشرانو او د بهرنيانو د ګټو ساتونکي کابل ته د نجيب د حکومت سره د خبرو کولو له پاره پر خپل سر راغلل. د پردې تر شا خورا ډېر کسان وه چي د هري ډلي په وړاندي به يې د سيسې جوړولې. هر هيواد کوښښ کاوه چي د پلازمېني يا هيواد يوه برخه ونيسي تر څو دوی پر واکمن وي.

د مجاهدينو تر بري وروسته کرزی د بهرنيو چارو وزارت ته ولاړ تر څو همدلته د بهرنيو چارو د وزير د مرستيال په توګه خپل يو پوسټ اشغال کړي. خو د هغې ورځي وروسته په افغانستان کي هر څه پر بد مخ واوښتل. دی وايي چي دا يوه بدمرغي وه. د ملي يووالي ټولي هڅي په اوبو لاهو سوې. اردو او وسلې يې سره ووېشل سوې، هري ډلي چي په کومه وسله، ټانک يا الوتکي نيولي وې خپل دډلي نوم به يې پر ليکلی و. د کرزي د اټکل له مخي د دوو درو کلونو په جريان کي ډېر ښه افغان هوايي ځواک چي څلور سوه روغي الوتکي او سل څرخي الوتکي يې لرلې او په سوونو ښه روزل سوي پيلوټان يې په ډېره اساني سره له منځه ولاړل.

کابل د درو ځلورو ډلو تر منځ وویشل سو. چې نور افغان ښارونه هم همداسي در واخله. کندهار چې د کرزي پلرنی کور دئ، قومي وفادارو د ډلو ځای ونیو او ښار د درو ځلورو قومونو تر منځ سره وویشل سو. یوازینی ځای چې د یوه کس په واک کي و هغه غربي ولایت هرات و چې د ایران سره پر پوله پروت دئ. کرزی وایي چې د اسمعیل خان تر قوي رهبری لاندي هرات جوړ پاته سو او ژوند هم پکښې ډېر ښه و، چې وروسته بیا کرزي هغه کابل ته راوست. هر چیري د ښارونو په شمول د ډلو تر منځ خپل منځي جګړه پیل سوه. ځورونه د هري ورځي کار وګرځېد. دی هغه ته د افغانستان د ودانیو، ملکیتونو، میراثونو، قانونیت او په لویه توګه د خلکو د ژونداساسي بربادي وایي. ما تاسي ته د اساسي ورانۍ وویل دا ځکه چې زه په دې باور یم چې دا د دغو ډلو هدف و چې د افغانانو ژوند ور وران کړي او هیواد د بېوسۍ منګولو ته ور ټېل وهي. پر روسانو باندي زموږ بری په غمیزه او ماته بدل سو.

پروفیسر مجددي یوازي تر خپل ټاکلي وخت پوري چې دوې میاشتي و واک په لاس کي درلود، چې وروسته یې رهبري شورا ته واک وسپاره او هغوی د افغاني لنډ مهالي اادارې مطابق چې په پېښور کي ټاکل سوی و رباني د ولسمشر په توګه وټاکی. خو د کرزي په نظر اصلي مشکل وروسته رادبره سو. حکمتیار همدا پروسه رد کړه او پر کابل یې راکټونه و اورول، چې په زرونو خلک یې ووژل او بې شمېره ودانۍ یې ورانې کړې. د مسعود ځواکونو په جواب کي د حکمتیار پر مرکزونو حمله وکړه چې په همدې ترڅ کي نور ګروپونه هم په جګړه کي ورګډ سول. کرزی وایي چې ځیني ورځي خو به له کورونو څخه نه سو وتلای او کله کله خو به راکټونه زموږ په کورونو کي هم ولګېدل. دی وایي چې زما په

شخصي کور کې دوه ځله راکټونه ولګېدل. موږ کوښښ کاوه چې حکومت همداسي فعاله وساتو، خو ناممکن و. لنډه مهاله اداره په خپله تر دې وروسته په خورا بېوسه توګه وېشل سوې وه. کرزی وایي چې یوه ورځ د بهرنیو چارو په وزارت کې زما دفتر ته یو پولیس راغی ماته یې وویل چې موږ دوه کسه پاکستانیان نیولي دي چې هغوی د نورو دو کسانو سره لیدل سوي وه، چې د لومړي وزیر له دفتر څخه راروان وه. کرزي وایې ما وویل چې دا څنګه امکان لري چې موږ دي همداشي بهرنۍ نړۍ او افغانانو ته تشریح کړو چې د ولسمشر کسان دي له دې کبله یو څوك توقیف کړي چې د لومړي وزیر له کسانو سره قدم وهي.دا داسي یوه نړۍ وه چې هر څه پر خپل سر پکي روان و ، چې په مکمله توګه د عادي او نورمال حالت اصول پکي له منځه تللي وه ، چې دا شي هر چا ته څرګند و.

د بهرنیو چارو د وزیر په توګه د ده د رول له مخي کرزی په بار بار د ملګرو ملتونو او په غرب کې د خپلو زړو ملګرو څخه مرسته وغوښتله خو هیچا یې پر خبره غوږ ونه نیوی. کرزی وایي چې دا اوس ډېره روښانه وه چې د شوروي اتحاد تر ماتېدلو وروسته افغانستان غربیانو پرېښود خو حتی موږ د غرب د پرېښوولو دا نښي په ۱۹۸۹ م کال کې د روسانو تر وتلو وروسته لانه لیدی ځکه چې وسلي د جنېوا د تړون پر خلاف را رواني وې. تر هغه وخت پوري چې کله موږ په پېښور کې و د غرب ډیپلوماټیکه ټولنه زموږ سره په چارو کې دخله وه خو چې کله مجاهدینو په کابل کې واك تر لاسه کړ غرب ولاړ.

امریکا خو د CIA د افغان عملیاتو تر بندولو څو میاشتي وړاندي کډه بار کړه. د برطانیې سفارت چې د روسانو د ټوله اشغال او د کمونیستې حکومت په جریان کې پرانیستی و وتړل سو. کرزی وایي چې ما هغوی ته

پـه خـورا ټينګـه وويـل چـي دا کـار مـه کـوئ، خـو هغـوی وکـړ. د امريکـا سـفارت خـو څـو کالـه وړانـدي لا افغانـسـتـان پـرې ايـښـی و، حـال دا چـي د امريکا حکومت د روسانو ضد جګړه کي د افغان مقاومت ملاتړ کاوه. خو اوس د ۱۹۹۲ م کـال پـه پـسرلي کـي دا دخالـت پـای تـه رسـېدلی و. افغانستان د يوه بې ارزښته دولت حيثيت خپل کړی و. کرزی وايي چي د دغو غميزو د لړلي تر شا دغه سببونه وه چي موږ افغانان يې په کلونو د اور په لمبو کي وسوځولو چي وروسته يې په ۱۱/ ۹ کي امريکا او ټولـه نړۍ په غبږ کي راونغاړل.

د غرب د ملاتړ پرته افغانستان د نورو د اغېزو پـه مخنيوي کـي ناتوانـه و او دا دغـرب دښـمني ايډيالوژۍ وې چي غـرب د دغـه خطر پـه پېژندلو کي پاته راغلی و. د سعودي شتمن اسامه بن لادن چي وروسته پر غرب د حملو له کبله د نړۍ تر ټولو ستر غوښتونکی جنايتکار سو د جهاد تر پردې لاندي يې په خورا ارامه توګه خپل فعاليتونه کوله چي د نولسوه اتيايمو کلونو په جريان کي د پېښور په شاوخوا کي ليدل کېدی. هغـه پـه سعودي کي بسپنه راغونډول تر څو تونـدلاري ډلـي پـه حمايـه کـړي، لکـه حکمتيار او سياف او ځوان سعوديان به يې په افغانستان کي د جګړې لـه پاره استخدامول. د ۱۹۸۸ م کال په شاوخوا کي يې يوه ډله جوړه کړه، چي په القاعده سره وپېژندل سول. چي ورتـه (Matia costa nostra) وايـي چي ساده مفهـوم يې بنسټ کېـدای سي. د شـاهي کـورنۍ سره د ده د تقريـري مخالفت په پايله کي هغوی دي په ۱۹۹۱ م کال کي لـه هيـواد څخـه وشـړی او ده خپـل ټـول پـام پـه افغانـسـتان او افريقـا کـي د راډيکـال اسـلامي غورځنګونو و ملاتړ ته واړوی، په سوډان کي يې يـو کـور رانيـوی چي لـه هغه ځايه به يې په يمن او افريکا کي امريکايي هدفونه په نښـه کول.

کرزی د مجاهدینو دوره د نورو ځواکونو له پاره د لویو مداخلو وخت بولي چي البته دا مثبتي مداخلې نه وې. دی وایي چي هیواد په نابېره توګه د ټولو ګاونډیانو د پلانونو له پاره پرانیستل سو. که چیري دوی غوښتل چي وران یې کړي کولای یې سوای. که یې زړه سوی وای چي یوه ډله د هغه بلي په وړاندي وجنګوي ورته مشکل نه وه. که یې غوښتي وای چي وژني وکړي په مخ کي ورته کوم خنډ نه و. ځینو مصلح کسانو غوښتل چي د افغانستان په اړه خپل اواز پورته کړي خو هغه چا نه اورېده. افغانسان خپل اواز له لاسه ورکړی و، او دا چي غربیان له افغانستان څخه پر شا سول د کرزي په وینا په لوی لاس د افغانستان ټولواکي کمزورې سوه.

کرزي بالاخره په ۱۹۹۹ م کال کي کابل پرېښود ځکه چي نور هلته د ده له پاره ژوند کول ناممکن و. دی وایي چي د ولسمشر رباني او بهرنیو چارو د وزیر سیاف سره یې ښې اړیکي لرلې خو په کابل کي حالت ورځ تر بلي خرابېدی. د بې نظمۍ په دغه دوران کي به کرزي هره ورځ وزارت ته د کار راپور ورکاوه، ماسوا له هغو ورځو څخه چي راکټي حملې به خورا ډېري وې او موږ به له کوره نه سوای وتلای. وروسته یوه ورځ یو افغان چي ده نه پېژندی د ده دفتر ته راغلی ورته وې ویل چي ولسمشر رباني غواړي ستا سره ووینې. دی وایي چي زه یو څه شکمن سوم ځکه چي دا هغه عادي لار نه وه چي زه به ولسمشر ورغوښتم سره له دې بیا هم ما ورته وویل چي داسي ده نو درځه. هغه ناآشنا کس کرزی یوې ودانۍ ته بوتلی چي دی ډېر ښه پوهېدی چي دلته رباني د چا سره نه ګوري او لوړ منزل ته یې رهنمایي کړ، چي هغه ځای د تحقیقاتو د دفتر غوندي ښکارېدی. موږ کښېنستو چي یو بل نابلده کس هم راغی او زما

څخه يې پوښتني پيل کړې داسې چې څوک د ملي نجات پر طرف و؟ مختلفو کسانو د چا خوا ونيول؟ دا دغو کسانو خورا ناوړه پوښتنې وې چې زه هيڅ نه پوهېدم چې دا څوک دي چې زما څخه پوښتني کوي. د کرزي ژوند شايد په خطر کي لوېدلی وای ځکه چې دی په غيرخوندي ځای کي د ناپېژندلو کسانو سره په يوه وژونکي او ډاروونکي ښار کي و. خو کله چې به اوس ده جواب ورکاوه او يا به يې د تشريح له پاره غوښتنه ځني کول، راکټ د همدې ودانۍ پر سر ولګېد ، خاوري، ډبري او د ښيښو ماتي ټوټې پر دوی راشوه سوې. کرزی له ودانۍ څخه وتښتېد او وزارت ته راغلی هلته يې ويني او هغه دوړي و خاوري لـه ځان څخه پرېولې او د بهرنيو چارو وزير يې پيدا کړ او له پېښي څخه يې خبر کړ. هغه ډېر حيران سو چې داسې پېښه څنګه امکان لري چې تر سره دي سي، چې دا زما او ستا دواړو له پاره يوه اشاره ده چې نور حالات د کنټرول څخه بهر دي. وروسته ما ده ته وويل چې نور دا ځای زما څخه پاته دئ. کرزي موټر کرايه کړ له هغه ځايه پېښور او بيا کوټي ته ولاړ. رباني دغه پېښه په سختو ټکو وغندل او هغه خلک چې له ده څخه يې پوښتني کړې وې د افغانستان دښمنان وبلل خو په هغه وخت کي د ده خبرو چنداني ارزښت نه درلود.

د هغه وخت کيسې ويل د ځوروني، ورانې، هيواد پلورني او د افغانستان د خلکو د غميزي او غربت پارونه ده. داسې ډېري کيسې ستـه چې هغه کسان چې خپل هيواد ته راستانه سول، څنګه بيرته پاکستان او ايران او نورو هيوادونو ته وتښتېدل. کرزی وايي چې د ډېرو داسې دسيسو کيسې سته چې د بهرنيانو لخوا پر لار اچول سوي وې تر څو د افغانستان روح ور ووژني.

هغـه دا و چـي طالبـان صـحنې تـه راوړانـدي سـول او د افغانـانو اکثریت د حامد کرزي په شمول د هغوی خوا ته ور مات سول.

(۵)

د طالبانو راپورته کېدل

طالبان چې په لومړي سر کې د مجاهدینو له پخوانیو ډلو څخه جوړ وه راپورته سول، ځکه یې طالبان بلل، چې د مذهبي ښوونځیو څخه راوتلي وه. طالب په اصل کې مذهبي عالم ته ویل کېږي. دغو ښوونځیو ته مدرسې هم وايي چې د پاکستان په خاوره کې موقعیت لري او زده کوونکي یې هغه افغان ځوانان دي چې کورنۍ یې د روسانو د اشغال په وخت کې پاکستان ته مهاجري سوي وې.

مدرسې د اسلام ډېر زیږ او سختګیره شکل تدریسوي، چې تر جګړې وړاندي افغانانو هغه هیڅ نه پېژانده. ډېرو افغانانو د سوني اسلام په حنفي ښوونځیو کې زده کړي کړې دي چې د قرآن تر ټولو د زغمه ډکه ترجمه ده. په پاکستان کې مدرسې وهابیزم تدریسوي چې په لویه پیمانه د سعودیانو لخوا راوړل سو، چې غوښتل یې د روسانو له خوا د اشغال سوي افغانستان په مذهبي او سیاسي چارو کې نفوذ وکړي.

د ځوانو افغانانو جذبېدنه او د دغه ایسار سوي دیني زده کړو په اړه د دوی د نه پوهي له کبله مدرسو دغه متعصب ځوانان سره راغونډ کړل، تر څو د طالبانو تر سپین بیرغ لاندي د مذهب په نامه مارچ وکړي.

په ۱۹۹۴ م کال کې رواني کورنۍ جګړې هیواد ټوټه ټوټه او په یوه بې قانونه دولت او د سیمې د ټوپکسالارانو او بدمعاشانو په خوندي ځای یې بدل کړ. افغانانو سولې، نظم او ثبات ته ډېره اړتیا لرله او دوی طالبان خپل ژغورونکي ولیدل، په نولس سوه نویمو کلونو کې طالبان د یو ځواک په توګه د راپورته کېدو په حال کې وه، چې د ۱۹۹۴ م کال په پسرلي کې تر یوې پېښې وروسته په پرهېزګارو سره مشهوره سول. کرزی هغه کیسه داسي کوي، چې په کندهار کې یو ټوپکسالار له خپلې حریفي ډلي څخه دوې نجوني وتښتولې چې وروسته د هغه ټوپکسالار په مرکز

کي ورسره ډله ییز جنسي تېری وسو، د طالبانو یوې کوچنۍ ډلې پر هغه مرکز حمله وکړه، نجوني یې آزادي کړې او هغه خلک یې په دار وځړول. د دغـې ډرامـاتیکي ژغـورني خبـر خـورا ژر پـه پراخـه کچـه خپـور سـو. پاکستانیانو دا یوه موقع وګڼل او د طالبانو سره یې د وسلو، وسایطو او نظامي مشاورینو مرسته پیل کړه. پاکستان د هغې ستري تجارتي لاري چي مرکز یې اسیا ته غزېدلې دئ، چي د افغانستان له جنوب څخه تېرېږي پـه اړه ډېـر تـشویش درلـود، دغــه لار د حکمتیــار د ځواکونــو لخــوا کنټرولېده، د دې مخالفت یې وکړ چي دغه پاکستاني بار سوي موټران دي افغانستان ته نه را اوړي، او هلته دي پر پوله پـه افغـاني موټرانـو کـي خالي سي. حتی تر دې وروسته هم لاره ډېره ډاروونکې وه او اکثره به دغه مـوټران د وسـلوالو داړه مـارانو لخـوا تـښتول کېـدل. کلـه چـي طالبـانو سـرحدي ښـارګوټی سـپین بولـدک د اسـلامي حـزب لـه ځواکونـو څخـه ونیـوی، پاکـستان دوی دې تـه وهڅـول چـي هغـه تـښتول سـوی کـاروان راخوشي کړي چي البتـه دوی هم همدا کـار وکـړ. پـه همدې اوونـۍ کـي طالبانو کندهار ونیوی او د کابل پر لور په حرکت کي سول.

کرزی وایي د کندهار هر سړی پخپله طالبانو ته تسلیم سو، ځکه وژني، لوټماري او ورانۍ لا رواني وې د کله چي د مجاهدینو ډلو یو د بل په وړاندي جګړه پیل کړې وه. د مجاهدینو ځینو ډلو د طالبانو سره جګړه وکړه خو ډېر ژر یې له دې کبلـه ماتـه وخوړه چي طالبـانو پـه پراخه اندازه ملاتړ تر لاسه کړی و او مجاهدینو هم د زړه له کومي جنګ نه کاوه. کرزی وایي چي موږ د دغه غورځنګ پـه اړه خورا لـوړي هیلي لرلـې، مـوږ هیله لرل چي طالبان به سوله راولي او افغانستان به بیرتـه افغانـانو تـه پـه لاس ورکړي. ولسمشر رباني، ما او نورو ګروپونو د دوی حمایت وکړ.

طالبانو د شمال پر خوا مخ پر کابل روان سول، او پـه غـرب کـي د هرات پر خوا چي د اسماعیل خان له خوا اداره کېدی، د ده ځواکونو د ځو اوونیـو لـه پـاره مقاومـت وکـړ خـو بـالاخره د ۱۹۹۵ م کـال د سـپتمبر پـه میاشـت کـي هـرات د طالبـانو لاس تـه ولوېدی. اسـماعیل خـان ایـران تـه مهاجر سو، طالبان په همدې کال د کابل تر څنډو پوري ورسېدل، د لاري په اوږدو کي به یې د حکمتیار ځواکونه خالي سلاح او ماتـه ورکـول خـو د احمدشاه مسعود د ځواکونو له خوا چي د کابل د ساتلو هڅه یې کول مخه ونیول سوه. بالاخره طالبانو چي په پراخه اندازه د پاکستان او سعودیانو لخوا اکمال سوي وه د ۱۹۹٦ م کال د اګست په وروستیو کي یې جلال آباد چي د مرکز شرقي دروازه وه ونیوی او تـر هغـه یـوه میاشت وروسـته یـې کابل پخپله ولکه کي کړ. برطرفـه سـوی کمونیسـټ ولسـمشر نجیـب الله چي د ۱۹۹۲ م کال راهیسي یې د ملګرو ملتونو په دفتر کي پناه اخیستې وه له هغه ځایه راوایست او د ولسمشر ماڼۍ ته نژدې یې په دار وځړاوه. طالبانو دوه کاله په شمال کي د مزار شریف د نیولو له پاره چي د دوستم ټینګ مرکز و د د ډېرو تلفاتو په ورکولو سره جګړه وکړه خو دغه چاره ډېر ژر پـه پاکسـتاني مدرسـو کـي د طالبـانو پـه اسـتخدامولو او د وسـلو او موټرو پـه اکمـال سـره تـر سره سوه. د ۱۹۹۸ م کـال پـه منـي کـي طالبـانو د افغانـسـتان پـر ۹۰ فیـصده خـاوره کنټـرول درلـود. هغـه نـوره ۱۰ فیـصده خاوره چي د شمال غرنۍ سیمه وه د احمدشاه مسعود او د تاجکو، ازبکو او هزاره وو د شمالي اتحاد تر یوه بیـرغ لانـدي اداره کېـده. طالبـان پـه دې ونه توانېدل، چي د شمال دغه سیمي تر خپل واک لاندي راولي خو په نور ټول افغانـستان کـي یـو زیـږ قـانون حـاکم کـړ. پـه تـدریجي تو ګـه هیـواد د بهرنیانو لخوا یرغمل سو چي داسي اسلام یې ورته راوړ چي نړۍ یې سره

ولړزول.

کرزی وايي چي افغانانو په لومړي سر کي ځکه طالبانو ته ښه راغلی وو ايه چي قانون او نظم يې رامنځته کړ چي تر دې وړاندي بې قانوني، وژني او ورانی روان و. هر ځای چي به طالبانو نيوی هلته به سوله راتله. خو هلته به ډېر فشار او خورا ډېر ټينګار و. دوی هيواد شا ته بوتلی او ټوله هغه منځلاري شيان يې بند کړل چي په پراخه توګه منل سوي دي.

د ساعتيري پر ټوله فورمو، د کاغذباد الوزولو په شمول بنديز لګېدلی و. دوی خلک دې ته اړ ايستل چي راډيوګاني او تلويزيونونه مات کړي او د هر ډول موسيقۍ پر اورېدلو بنديز و. نارينه له ږيري خريلو څخه بند سوي وه. د ورځي پنځه وخته لمونځ چي د افغانانو عادت ګرځېدلی دئ چي په هر ځای کي يې وخت راورسېد تر سره کړي اوس بايد په مسجد کي ادا سوی وای، خو پر ښځو د بنديز له کبله بيا طالبان د بهرنۍ نړۍ د ډېري غندني سره مخامخ وه. هيڅ ښځي نه سوای کولای چي بې له محرم کس څخه چي هغه به هم بالغ وي تر کور بهر ووزي، خو دا بيا د هغو ښځو له پاره خورا لوی مشکل و، چي مړونه به يې په جګړه کي وژل سوي وه. حتی که به يو څوک هم ورسره و نو بورقه يې بايد اغوستې وای. ښځو ته د کار او زده کړي اجازه نه وه خو دوی وعده کړې وه چي کله پر ټول شر او فساد بريالي سي بيا به د نجونو ښوونځي پرانيزي او کرزی وايي چي دوی لا خپل هغه شکنجو، د لاس و پښو پرېکولو او د اعدامولو قانون ته زور وکړی و. خو غرب ته تر ټولو تکان ورکوونکی شي د کوچنيو خطاوو له کبله په جادو کي د خلکو وهل، په لوبغالو کي د سرونو پرې کول او په ډېرو ويشتل چي خلکو به هغه ته په ډېره خاموشي

سره کتل.

طالبانو د خبرو نه کولو او هیڅ معاملې تر سره کولو قانون هم وضع کړ. کرزی وایي کله چې طالبانو کابل ولکه کړ دوی له دې څخه انکار وکړ چې د مجاهدینو د هغه ډلو سره قدرت شریک کړي چې له دوی سره یې د کابل په نیولو کې مرسته کړې وه او زیات دغه ناراضه مجاهدین د طالبانو پر ضد سول. کرزی له همدې غورځنګ څخه په لومړي سر کې بېل سو. د طالبانو په اړه چې په لومړي ځل په بدو شیانو وپوهېدم هغه په ۱۹۹۴ م کال کي د اعتراض په شکل کرزي په کابل کې د مجاهدینو د غیر فعال حکومت ته استعفی ورکړل، کابل یې پرېښود او کوټې ته راغلی چې هلته تر اوسه لا د پروفیسر مجددي مرکز موقعیت درلود. د طالبانو یو غړی چې یو ملا و کرزي د سرو لښکرو سره د جګړې راهیسي پېژنده د ده لیدلو ته راغلی. دغه ملا د افغانستان څخه راغلی او یو ناروغ یې راوستی او له کرزي څخه یې وغوښتل چې داسي زمینه ورته برابره کړي چې دغه مریض جرمني ته او یا بل غربي هیواد ته د تداوي له پاره ولېږي. کله چې مو د ناروغ کس په اړه خبري پای ته ورسولې د افغانستان په اړه بحث شروع سو. ده وویل ښاغلې کرزیه ! د طالبانو دغه غورځنګ مخ په وړاندي ځي خو زه غواړم تاسي ته یو شی ووایم، زموږ تر منځ مېز و او دغه ملا خپل لاس لوېشت کړ او پر مېز یې کېښېښود او ویې ویل : بهرنیان چې زموږ هره لوېشت خاوره نیسي د زرګونو افغانانو وینې به وبهوي. دوی به د دې له پاره زموږ په زرګونو خلک ووژني. دوی به هیڅ رحم ونه کړي. دا د طالبانو د غورځنګ دریمه میاشت وه، چې زه په دغه لومړي خطر وپوهېدم چې هر څه سم نه دي.

راتلونکي خبر یو بل ملا چې ملا یارمحمد نومېده ورته راوړ. یوه

ورځ هغه په کوټه کي د کرزي دفتر ته ورغی او ورته ويې ويل چي په دغه تحريک کي داسي کسان سته، چي مورِ يې نه پېژنو. دوی په ناڅاپي توګه زمورِ په هيواد کي راښکاره سول. دا څوک دي؟ مورِ هغوی نه پېژنو. خو تر اوسه لا خورا مجهز او خورا ښه وسلې لري. دا څه روان دي؟ ولي مورِ افغانان دونه مسکينان يو چي دغه بهرنيان بيا خورا په غوره کي دي.

همدا رازونه همداسي پسې ښکاره کېدل، کله چي طالبان د کابل پر لور روان وه داسي چي سيمي به بېله د افغانانو د ښکاره دخالت څخه ورته تسليمېدلې. په داسي حال کي چي د طالبانو مهم مشران او قوماندانان په کندهار کي وه او ځايونه به ورته تسليمېدل. کرزی وايي دا چا کول؟ د رازونو افشا کېدل په همدې شان روان وه او زه وپوهېدم چي د طالبانو غورځنګ څونه تر اغېزې لاندي دئ.

په غورځنګ کي يوه بله نښانه هم راد بره سوه : په ۱۹۹۵ م کال کي هيڅ افغان طالب د کرزي سره تماس نه درلود. زه په دې وپوهېدم چي دوی زما سره په تماس نيولو کي مايوسه سوي دي او په کوټه کي زمورِ کور ته راسي چي ما او زما پلار د پروفيسور مجددي په اداره کي کار کاوه او په دې هڅه کي و تر څو غربي هيوادونه افغانستان ته د مرستي له پاره رامات کړو. طالبانو به له کرزي سره د يوه مخالف کس په توګه کتل. چي البته دوی صحي هم وه. د ۱۹۹۵ م کال په نيمايي کي دی په دې وپوهېدی چي ځيني شيان خورا بد پر خرابېدو دي، ځکه چي طالبانو افغان کريکټر بايله او غورځنګ يرغمل سوی و. د چا له خوا؟ کرزی وايي چي يوه ورځ د څرخي الوتکي يوه پيلوټ چي ماله ډېره وخته راهيسي پېژانده زما د ليدلو له پاره څو واره زمورِ کور ته راغی خو د دريم او که د څلورم مجلس په جريان کي يې ما ته وويل چي ما د طالبانو له پاره يوه

وظيفه تر سره کړل. ما ته وويل سول چي يو لوی ډيري عرب سړي د ځو نظامي افسرانو سره د شرقي ولايتونو له يوې سيمي ځخه کندهار ته راوړه. دی وايي چي دغه عرب د پيسو دوه ډک بکسونه د ځان سره لرل او دی د طالبانو مرکز ته ورغلی چي د ملا عمر او ملا رباني سره وګوري.

د دغه پيلوټ د کيسې تر اورېدلو وروسته کرزی په دې خبر سو چي د عربي هيوادونو ډېر کسان د نورو بهرنيانو سره د کندهار د هوايي ډګر شاوخوا سيمي ته راغلي دي.

په همدې شان ډېري همدا ډول کيسې کرزي ته د هغو پخوانيو مجاهدينو لخوا ويل کېدې چي د جهاد له وخت راهيسي يې ورسره پېژندل او په افغانستان کي دننه د روان بحران ځخه خبر وه. وروسته نوموړی وپوهېده چي طالبانو پر هغه بنديزونه لګولي دي. يوه کس ده ته وويل چي په کندهار کي د بهرني استخباراتي شبکي يوه افسر راته وويل چي د کرزي ځخه ليري ګرځه. وروسته چي کله امريکايي ځواکونو په هغه پسي د سوالونو د جوابولو له پاره کتل موږ د هغه د تسليمي چاري منظمي کړې خو هغه پاکستان ته وتښتېد هلته د پاکستانيانو له خوا ونيول سو او امريکايانو ته يې په لاسه ورکړ چي هغوی بيا ګوانتنامو ته ولېږه. د همدې تېښتي له کبله ده خپل ځان مشکوک مجرم ثابت کړ. يو بل وخت چي طالبانو کابل ولکه کړ او په شمال کي د احمدشاه مسعود د ځواکونو سره په جګړه لګيا وه يو ځوان طالب په کوټه کي زموږ کور ته راغلی او زما د ليدلو له پاره يې هلته ځو ورځي تېري کړي وې. بالاخره يوه کس وويل چي دغه نفر د يوې هفتې راهيسي انتظار کوي که چيري وخت لرې له هغه سره وګورئ. د هغه سره مي د ماخستن تر ډوډۍ وروسته وخت وټاکه کله چي ډوډۍ وخوړله سوه، هغه مي په لوړ منزل کي خپل د

مجلس خوني ته راوغوښت، چي موږ به هلته کار کاوه. ما ترې وپوښتل چي تاسي څوک یاست؟ ده کرزي ته خپل نوم وواېه او هغه نفر په مرکزي افغانستان کي د ارزګان ولایت څخه و. ده کرزي ته وویل چي زه د پروان په ولایت کي وم، چي دا ځای د کابل شمال پلو ته دئ او هلته مي یو ډېر نابلده شی ولید. ده وویل چي زه د طالبانو د هغه ۱۵۰ کسیزي ډلي غړی وم چي موږ ته وظیفه راکړل سوه، چي د پروان ولایت د غوربند د سیمي کنټرول په لاس کي واخلو. خو کله چي موږ د هغه ولسوالۍ کلي ته ورسېدو چي نور ځواکونه بیا د وړاندي لا هلته رسېدلي وه او ډېر خلک یې وژلي وه. موږ هغه څوک و چي باید پر دغه ځای مو حمله کړې وای.
دغه ځوان کرزي ته وویل چي په دا سبا سهار موږ د څلورو پنځو SUVموټرانو کاروان ولیدی، چي توري سیښې یې وې له دوی څخه تېر سول. دی وایي چي کله دوی تېر سول موږ زموږ قوماندان سره راغونډ کړو او راته ویې ویل چي دا یو راز دئ، چي دا خلک څوک وه او څوک هلته تر موږ مخکي ورسېدل. موږ د چا له پاره جګړه کوو؟ ما فکر کاوه چي موږ د افغانستان له پاره جنګېږو، د ښه حکومت له پاره جګړه کوو خو دلته اوس نور کسان دي. دغه قوماندان ولاړی چي د همدې شیانو په اړه ښه فکر وکړي، چي وروسته یې بیرته موږ سره راټول کړو. ده خپلو جنګیالیو ته وویل چي زه نور په دغه جګړه باور نه لرم. دا زموږ جنګ نه دئ. دا افغاني شی نه دئ، په تاسي کي چي هر څوک غواړي ولاړ سي کولای سي ځکه چي دغه کسان به سزا ونه ویني.
دغه ځوان طالب کرزي ته وویل چي وروسته ما خپل ګروپ پرېښووی خپل کلي ته راغلم او هلته مي دا کیسه خپل پلار ته وکړه، هغه راته وویل چي کوټي ته ولاړ سه هلته همدا کیسه حامد کرزي ته وکه. دا د

دغه ځوان داستان و، چې تر هغه وروسته د کرزي د کور څخه ولاړ او بیا یې تر اوسه نه دئ لیدلی.

کرزی وایي چې دغه پېښې زه په دوو شیانو باوري کړم، یو دا چې د افغانستان په ورانولو کې د بهرنیانو لاس و بل دا چې زه یې په سهېل ختیځ کې د طالبانو په مخالف مرکز بدل کړم. ما نه دغه طالب پېژانده او نه هم د هغه پلار، خو بیا هم هغه خپل زوی سیده ما ته راولېږه.

د کرزي په باور چې یو څرګند لاس او هڅې په طالبانو کې لیدل کېدې، چې افغانستان بې حرمته کړي. نژادي نفرت راولاړ کړي. د افغان ټولني سپکاوی وکړي، زړه ورتوب یې ور مسخه کړي او په خپلو کولمو یې نس ور وګنډي. دوی غوښتل چې افغانان بې عزته کړي. د خپل پېژند څخه یې محروم، غیرانساني او بې کلتوره یې کړي. د بېلګې په توګه چې ښځه د خپل خاوند په مخ کې وهل او یا مېړه یې د خپلې ښځې په وړاندې له دې کبله په بازار کې وهل او سپکول چې مېرمنې یې غلط رنګ بوټونه په پښو کړي دي. کرزي ته په همدې اړه د ملګرو ملتونو د یوه کارکوونکي لخوا چې د بنګله دیش هیواد اوسیدونکي و د هغو تاکتیکونو په اړه وویل چې کله ده په افغانستان کې د کار کولو پر وخت لیدلي و. ده ماته وویل چې زه په افغانستان کې د بنګله دیش په شان د توهینونکو پېښو شاهد یم او کله چې ما هغه ولیدې سمدستي وپوهېدم چې خورا اساسي هڅې رواني دي تر څو د افغانانو څخه خپل تهذیب واخلي، اروا یې ور ووژني، او په مذهبي توند لاریتوب یې وربدله کړي. اسلام؟ طالبانو هیڅ اسلام نه عملي کاوه، برعکس دوی اسلام ته د ماتې ورکولو اله وه چې د همدې له پاره راوتلي و چې اسلام او افغانستان یو ځای سره وران کړي. هر څه چې دوی تر سره کړل هغه د اسلام پر ضد وه. د

ښځو سپکاوی اسلام نه دئ، کوچنیان د ښوونځیو څخه محروموول اسلام نه دئ، د ژوند اخیستل د اسلام پر ضد دي او خپل هیواد خرڅول د اسلام پر ضد کار دئ.

کرزی په دې باور دئ، چې طالبان د بهرنیو ځواکونو اجنټان سول، تر څو افغانستان د زرګونو کلونو د تاریخ او کلتور څخه بې برخي کړي اوافغانان هغه وخت په دې وپوهېدل چې د افغاني مشرانو اساسي وژني پیل سوې، چې په هغو کې د کرزي خپل پلار، او بل لوی قوماندان عبدالحق وژل او د بامیانو د بتانو ورانول شامل وه. د بودا دغه جوړه مجسمې چې یوه یې ۱۷۵ فوټه لوړه په بامیانو کې په یوه پرښه کې ۱۸ سوه کاله په افغانستان کې تر اسلام وړاندي جوړه سوې وه، دا یوه تاریخي خزانه وه، خو طالبانو هغه د ۲۰۰۱ م کال په اپریل کې په چاودېدونکو توکو او توپونو ونړول او ذره ذره یې کړل. چې په نړۍ کې یې په پراخه توګه پر ضد مظاهرې وسوې. کرزی وایي چې افغانانو دا کار غلط باله، خو په هغه وخت کې دوی د همدې شي د مخنیوي له پاره توان نه درلود. په هزاره بامیانو کې د طالبانو څخه نفرت کېده، هزاره ګانو د شمالي ټلوالي په ملاتړ په مزارشریف کې جګړه وکړه خو د طالبانو له خوا په اساسي توګه د کسات اخیستلو له کبله ووژل سول. د بامیانو اوسني اوسېدونکي وایي چې دوی د دې شاهدان دي چې دغه بتان د پاکستان د نظامي مشاورینو لخوا ونړول سول.

که څه هم کرزی او پلار یې په افغانستان کې نه وه، خو دوی د هغو پخوانیو مجاهدینو له کبله چې په پخواکي یې ورسره ملګري وه او اوس د طالبانو د غورځنګ غړي وه په واسطه په افغانستان کي معلوماتو ته په پراخه کچه لاس رسی درلود. دغه معلومات کرزیانو ته پر هغه

سربېره راتلل چې د کرزي سره د تماس نه نيولو اخطارونه ورکول کېدل.
کله چې د داسې کيسو اورېدل ډېر سول چې د طالبانو په غورځنګ کې د افغانانو واک ورځ تر بلې لږېږي کرزی په دې فکر کې سو چې د طالبانو په وړاندې يو مقاومت سره منظم کړي. کرزی وايي تر دې وړاندې چې موږ دغه مرحلې ته ورسېږو موږ کوښښ کاوه چې له دوی سره خبرې وکړو.
موږ د ۱۹۹۵ م کال په پيل کې يو لوړ رتبه پلاوی کندهار ته د ملا عمر سره د ليدلو له پاره ورولېږی خو ده له موږ سره د ليدلو څخه انکار وکړ او خپل مرستيال دوهم لمبر کس ملا رباني يې د هيئت سره د ليدلو له پاره ور ولېږی. د کرزي پلاوي دوی ته وړانديز وکړ، چې طالبان دې د افغان کارپوهانو څخه مرسته وغواړي لکه اقتصاد پوهان، انجنيران او تيکنوکراتان چې هيواد پر پښو ودروي. خو طالبانو دغه وړانديزونه رد کړل. کله چې طالبانو په ۱۹۹٦ م کال کې کابل ونيوی دوی حامد کرزی په ملګرو ملتونو کې د خپل استازي په توګه وټاکی، خو ده دغه وظيفه د ځينو ښکاره لاملو له کبله رد کړه. دی وايي چې ما به د افغانستان نماينده ګي نه کولای بلکې د بل چا استازی به وای. په ۱۹۹۸ م کال د طالبانو د بهرنيو چارو وزير چې تر اوسه لا د کرزي نژدې ملګری و، ورڅخه وغوښتل سول چې د امريکا د شاردافير سره وګوري. چې طالبانو وروسته دغه پېښه په رسمي توګه پر کرزي تړل. امريکايي شاردافير وويل چې امريکا داسې معلومات تر لاسه کړي دي چې د خوست په ولايت کې د ترهګرو روزنيز مرکزونه دي کوم چې د افغانتسان سهېل ختيځ کې د پاکستان پر پوله پروت دئ. د بهرنيو چارو وزير وويل ډېر ښه که تاسې زما څخه په دې اړه پوښتنه کوئ زه خو په داسې هيڅ شي نه يم خبر او نه موږ هلته کومې اډې لرو، شاردافير وويل چې موږ شواهد لرو.

وزير وويل که تاسي د دغو شيانو په اړه معلومات لرئ نو په دې به هم پوهېږئ چي دغه اډې چيري دي، د هغوی اکمالاتي لاري درته معلومي دي او تاسي بايد په دې هم خبر ياست چي چا جوړي کړي دي او د دغو فعاليتونو اصلي مرکزونه چيري دي. نو په دغه قضيه کي تاسي د اصلي سرې سره خبري نه کوئ. د کرزي په قول چي د درو مياشتو په جريان هغه وزير د خپلي دندي څخه ليري سو. د تروريستانو د روزنيزو مرکزونو مسئله د طالبانو تر وس تېر کار و.

د ۱۹۹۵ م کال په پای کي کرزي په آزاده توګه د طالبانو مخالفت پيل کړ او په ۱۹۹۶ م کال کي په فعاله توګه يې د دوی د مخالفينو په راغونډولو لاس پوري کړ. دا د ملي نجات د رهبري سره د بحث کولو څخه راپيل سو او د نورو منځلارو افغانانو سره چي په کوټه کي اوسېدل او له هغه ځايه پاشل سوي وه. په اسلام آباد کي د غرب د مختلفو هيوادونو د سفارتونو سره په ملاقاتونو کي به کرزي د طالبانو په وړاندي خبري کولې او غربيان به يې په غوږځنګ کي د راپورته کېدونکي خطر له نښو څخه خبرول. مګر په يوه سفارت کي د ملاقات پر وخت يوه غربي ډيپلوماټ ده ته وويل چي تا د طالبانو پر ضد خورا خپله خوله پرانيستې ده. سړيه له ځان سره پام کوه هغوی به دي کوکي موکي کړي. خو کرزی وايي ځونه چي به زه په افغانستان کي له حالاتو خبرېدم هغونه به زه د طالبانو مخالف واقع کېدم.

ده په اسلام آباد کي غونډې تر سره کړې او بله يې په استانبول کي د افغان ګروپونو سره ملاقاتونه وو. دغه پروسه ډېره لويه سوه چي په ۱۹۹۸ م کال کي په فرانکفورټ کي يې لويه غونډه راوبلل چي ورپسې ځلوېښت مخور افغان مشران په روم کي سره جرګه سول کرزی وايي چي

تر هغه وروسته د طالبانو ضد دغه غورځنګ ډېر ژر وغوړېدی، او هر یوه لکه رباني، ملي نجات، احمدشاه مسعود او موږ ټولو برخه پکښې اخیسته. د دغو خبرو نتیجه دا سول چي دا ټوله د افغانانو حل و او هغوی د لویې جرګې د رابللو پرېکړه وکړه. د طالبانو ضد دغه ټلوالي اعلامیه خپره کړه چي د نړۍ مطبوعاتو هم ورته توجه وکړل. موږ همدا شان دا اعلامیه طالبانو ته ولېږل او هغوی ته مو په لویه جرګه کي د ګډون بلنه ورکړه خو دا هر څه یې رد کړل.

کرزي په دوامداره توګه د نړیوالي ټولني سره په تماس کي و او په هفته واره توګه به یې په اسلام آباد کي د امریکا، برطانیې، فرانسې، جرمني او ایټالیا له سفارتونو څخه لیدني کولې.کرزي په منظمه توګه روم ته شاه ته د حالاتو په اړه د راپور ورکولو له پاره سفرونه کول او ده د طالبانو د نسکورولو له پاره یوه پلان هم جوړ کړي و چي د لوي جرګې جوړول هم پکي شامل و.

کرزي څو واره واشنګټن ته سفرونه وکړل د سنا د بهرنیو اړیکو کمېټې ته یې وینا وکړه او د بهرنیو چارو د وزارت د مامورینو سره یې د سنا او پارلمان په ډېرو غونډو کي ګډون وکړ. دی وایي چي دې کار بېله دې چي سیاسي ملاتړ تر لاسه کړم نور کومي خاصي پایلي نه لرلې. په افغانستان کي د نظامي عملیاتو له پاره هیڅ ملاتړ نه و موجود. شاید افغانستان دونه مهم نه و او د افغانستان غمیزه او د افغانانو وژنه د دغوهیوادونو له پاره کوم د اندېښني وړ شی نه و. موږ یو غریب هیواد و په تجارتي لحاظ مو دوی ته څه نه سوای ورکولای. کرزی وایي چي غربي حکومتونو د افغانستان مسئلې ته د غرب په عینکو کي کتل. زه اوس پوهېږم چي دوی به شاید غوښتل چي زموږ ملاتړ د اصولو له مخي وکړي او دوی زموږ په

زړونو او روح کي د دې توان نه لیده چي موږ دي طالبان راوپرزوو. دوی یوازي پر ټانکونو او توپونو حساب کاوه. دوی د دغه څواکمن ملت د زړه اواز نه اورېده چي دا هر څه تر سره کولای سي، خو نه دا چي په افغانستان کي رواني غمیزي ته د پای ټکی کښېږدي.

د قومي مشرانو څخه نیولې د ناراضه طالبانو په شمول او ژورنالستان په کوټه کي د کرزي کور ته راتلل او د بي بي سي، امریکا ږغ او آزادۍ راډیو له پاره به یې مرکې ورسره کولې. د ده ږغ وزن درلود چي دی په هغه وخت کي نه و په خبر، خو د بي بي سي دري او پښتو څانګو به افغانانو ته معلومات رسول چي حتی طالبانو د دغسي پروګرامونو پر اورېدلو بندیز لګولی و خو ډېرو افغانانو به په پټه غوږ ورته نیوی. کرزی وایي چي په یوه مرکه کي ما پر طالبانو ږغ وکړ، چي د بهرنیانو څخه خپل ځانونه جلا کړي، ما ویل چي پروګرام ستاسي سره یعني د افغاني طالبانو سره نه دئ دا بهرني طالبان دي چي هیواد یې یرغمل کړی دئ. دغه نشراتو خورا زیاتي اغېزې لرلې، تر دې وروسته افغاني طالبان تر ډېر فشار لاندي راغلل څکه چي پر دوی باندي نور هغو بهرنیانو چي غورځنګ یې کنټرولوی اعتبار د لاسه ورکړی و.

د طالبانو او د هغوی د پلویانو له پاره د کرزیانو فعالیتونه د یوه زنګ په معنی وه او حامد د دوی یو ښکاره او ژبور مخالف راڅرګند سو. لومړی دوی هڅه وکړه چي دی راضي کړي. یو ځل دوی ده ته قومي مشران ور واستول چي ته څه غواړې؟ راسه زموږ سره یو ځای سه که غواړي چي د بهرنیو چارو وزیر سې موږ به دي همدا اوس وټاکو. په جواب کي کرزي ملا عمر ته یو لیک ولیکه، چي په هغه کي راغلي وه، چي افغانانو ستا څخه ډېري هیلي لرلې خو تا دوی ته غم او مایوسي راوړل. داسي چي

افغان کوچنیان دي له ښوونې څخه محروم کړل. په هیواد کي آزادي نسته او همدا شان داخلي جنګونه. ما ده ته وویل چي یوازینۍ لار چي هیواد له دغه غمیزي راوباسي هغه د لویي جرګې رابلل دي، چي بله هیڅ لاره نسته. ښېله دې چي فنا کېږي. ملا عمر په جواب کي وویل چي زه ستا د ځینو غوښتنو سره موافق یم خو نه د لویي جرګې سره.

طالبانو همدا شان کرزي ته د ده د سرکښو فعالیتونو او د طالبانو پر ضد د وینا له کبله اخطار هم ورکړ، چي په پایله کي یې په ۱۹۹۹ م کال کي پلار ور مړ کړ. دی وایي چي شاید دوی به په ما پسې وه دا چي دوی زه نه سوم پیدا کولای نو زما پر ځای یې زما پلار وواژه. خو ما پر خپل ځان چاپېر هیڅ څوک نه لرل چي ما دي وژغوري، حامد او پلار یې څو واره د ممکنه ترور په اړه سره ږغېدلي و خو مشر کرزي به ویل دوی په ما هیڅ هم نه کوي ځکه چي زه سپین ږیری یم او له بله پلوه دوی پوهېږي، چي دا ټولي چاري ته تر سره کوې. له ځان سره دي پام کوه. حتی یوه ورځ تر هغه وړاندي چي د ده پلار ووژل سي د کرزي په یاد دي چي په کوټه کي هغه زما کور ته چي دده د کور په مخامخ کوڅه کي و راغلی او زموږ ځینو کسانو هغه احاطه کړی او بدرګه کاوه. ده ورته وویل چي دا تاسي هلکان څه کوئ؟ دوی به په ما هیڅ هم ونه کړي بلکي د ده پر شاوخوا راټول سئ یعني د حامد امنیت وساتئ. خو په دا سبا مشر کرزی وویشتل سو او مړ سو.

د کرزي د پلار دا هیله وه، چي په خپل کلي کي دي ښخ سي. د ده د همدې هیلي د پوره کولو په خاطر حامد کرزی د خپلو ملګرو افغانانو د درناوي له پاره همدا کار وکړ. دی وایي چي ما یې جسد له کوټي څخه د افغانستان کندهار ته انتقال کړ. په سلګونو کسان به په مراسمو کي د

ګډون له پاره راتلل خو طالبانو هیڅ مزاحمت ونه کړ.

د ده د پلار تر وژلو وروسته په پاکستان کې د امریکا سفیر ده ته وویل چې باید نور دا ځای پرېږدې ځکه چې کېدای سي هغوی تا هم ووژني، کرزي په جواب کې ورته وویل زه به هیڅ کله ولاړ نه سم، ددې پر ځای چې ما ته د دې ځای د پرېښوولو ووایي زما سره مرسته وکه. طالبانو په وار وار هڅه وکړه چې دی ووژني خو تر هغه وروسته د ده امنیت خورا ټینګ ساتل کېده. دی وایي چې خدای موږ وساتلو.

د ۲۰۰۰ م کال په جون کې کرزی د افغانستان کندهار ته (د شپې لیکونه واستول) چې هلته په پټه ووېشل سي چې په هغه کې یې د خلکو څخه غوښتي وه چې د طالبانو په وړاندې مقاومت وکړي او دغه رژیم ته خاتمه ورکړي. په لیک کې دا هم ویل سوي وه چې هیواد پر بهرنیو خرڅ سوی دئ او په خپله یې د افغانانو تر منځ مشکلات راپورته کړي دي. کرزی وای چې موږ یو ۱۵ کلن کوچنی پر بایسکله د شپې ناوخته د کندهار شاوخوا ته ولېږی او هغه د دغه لیک دوولس سوه کاپۍ توزیع کړې. طالبان وارخطا سول، او په زیاته اندازه ځواکونه یې ښار ته ور داخل کړل، سړکونه یې وتړل او په ټوله ښار کې یې مورچلونه ونیول.

د ۲۰۰۱ م کال وروسته چې کله طالبان له واکه ګوښه سول، دوی هم همدا د شپې د لیکونو خپرول په کلیو کې پیل کړل، په هغو کې به یې خلک ګواښل چې که د ناټو او ائتلافي ځواکونو سره همکاري وکړي نو د وهلو، شکنجه کولو او د مرګ د سزا سره به مخامخ سي.

د دې ټولو سره کرزي د هر چا سره چې غوږ به یې نیوی خبري کول جاري وساتل او د طالبانو په وړاندې کار یې همداسي جاري روان و.، چې دقیقه په دقیقه په افغانستان کې دننه خلکو ته ټلیفونونه کول هغوی به

يې په کوټه کي منل او له هغوی څخه به يې معلومات تر لاسه کول او ورته ويل به يې چي په افغانستان کي څه روان دي او کوښښ به يې کاوه چي د هغوی مورال ور لوړ کړي. کرزی وايي کله چي نړۍ زموږ مرستي ته راغله او موږ منظم سولو سبب يې دا و چي موږ دغه بې شانه ملاتړ مخکي تر لاسه کړی او منظم کړی و. د هغه پيلوټ کيسه چي څو مياشتي وړاندي يې د يوه ږيره ور او جګ عرب په اړه ويلې وه چي د پيسو دوه ډک بکسونه ورسره وه و کرزي ته خبرداری و، چي د پاکستان تر څنګ نور خارجي عناصر هم په افغانستان کي د نفوذ غځولو په هڅه کي دي. دغه جګ عرب ښايي شکه اسامه بن لادن و. کله چي ده د نولس سوه اتيايمو کلونو د جهاد په جريان کي خپل ځان په افغاني چارو کي ور داخل کړ، نو ده د منځلاري پروفيسور مجددي د ملي نجات سره هيڅ اړيکي نه ساتل د هغه پر ځای يې دې ته ترجيح ورکول چي خپلي پيسې او ايډيالوژي چي په توندلارو اسلامي ډلو کي نفوذ وکړي په ځانګړې توګه د حکمتيار او سياف سره.

په هر صورت هر يو زموږ په شمول د دې مسئوليت لري اوبايد وغندل سي چي داسي کسانو ته يې د راتګ اجازه ورکول، مګر غرب او راډيکال توند لارو مسلمانانو يو ځای کار سره کاوه، هيڅوک نه سي کولای غرب ددغه مسئوليت څخه خلاص کړي چي د دوی د مرستو څخه څه کوچ راووتل. په دا خورا نژدې وخت کي چي په افغانستان کي مذهبي توندلاري توب غوړيدلي و ملت يې سپك کړ او افغانانو ته يې لويه غميزه راوړل. اسامه په آزاده توګه کولای سوای چي په کندهار او د هيواد په نورو برخو کي خپل د روزني مرکزونه جوړ کړي له همدې امله نو نړيوالي ترهګرۍ په يوه داسي هيواد کي چي فعاله هوايي ډګرونه،

الوتکي او په پراخه پیمانه وسلې یې لرلې خپل وزرونه وغوړول .

په ۱۹۹۸ م کال کې چې کله د طالبانو د بهرنیو چارو وزیر امریکایي شاردافیر ته ویل چې دوی په خوست کې د ترهګرو د اډو په اړه هیڅ معلومات نه لري په همدې وخت کې په شرقي امریکا کې نایروبي او دارالسلام کې القاعدې د امریکا پر سفارتونو بمي بریدونه وکړل. د اګست پر اوومه په یوه وخت کې دغه موټرو چاودنو ۲۵۰ کسان ووژل او په سلګونو نور یې ټپیان کړل. امریکا په مستقیمه توګه بن لادن په دغو حملو کې په لاس لرلو تورن کړ. د اګست پر ۲۰ مه ولسمشر کلنټن د افغانستان په خوست کې د اسامه بن لادن ښوونیز مرکزونه او په سوډان کې یوه فابریکه چې د اسامه بن لادن ملکیت و او د امریکا د استخباراتو د راپورونو له مخې چې دا ځای اټومي وسلو بټۍ ده په کورز توغندیو وویشتل.

کرزی نن پوښتي چې ایا ولسمشر کلنټن په هغه وخت کې تر دې نور څه نه سوای کولای؟ که په هغه وخت کې نړۍ تر هغه ډېر څه کړي وای د نیویارک غبرګولي ټاورونه به نن ولاړ وای. دغه قوي درس مخکې لا هېر سوی و مشکل بیا راپیدا سو، او افغانستان یو ځل بیا ژغورلو ته اړتیا لرل.

(٦)

د ۲۰۰۱ کال د سپټمبر ۱۱ مه

په افغانستان کې د تروريزم پر ضد د جګړې پيل

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر نهمه دوه عرب د ژورنالستانو په بڼه یوه ویډیو کیمره عیار کړل او د افسانوي قوماندان احمدشاه مسعود چې د پنجشیر د زمري لقب یې ګټلی و پخپله پلرنۍ غرنۍ ښایسته دره کې چې په بریالۍ توګه د هغه په دفاع توانېدلی و د مرکې امادګي ونیول. مسعود د روسانو سره د جګړې په اوږدو کلونو کې ژوندی پاته سو، چې هغوی په وار وار هڅه وکړه، چې مځکه په بمباریو، ټانکونو او توپونو پر هغه باندي سور تنور وګرځوي. ده او د ده تاجک، ازبک او ترکمن اردو په دوامداره توګه روسانو ته سرخوږی جوړ سو او د شمال غرونه یې د جګړو په ټول جریان کې وساتل.

کله چې په ۱۹۹۲ م کال کې کمونیستي حکومت رانسکور سو، مسعود د مجاهدینو د بې اتفاقه حکومت د دفاع وزیر سو. کله چې په ۱۹۹۶ م کال کې طالبانو کابل ونیو دی غرونو ته پر شا سو او هلته یې په تکرار سره د طالبانو حملې د روسانو په شان پر شا کړې. چې د هغوی نظامي افسرانو د مجاهدینو په ټولو نظامي قوماندانانو کې ده ته د هوښیار قوماندان په توګه قایل وه. روسانو وروسته دی د طالبانو په وړاندي په جګړه کې حمایه کاوه.ښایسته، جادوګر، هوښیار او توریالي مسعود خورا لږ غرونه پرېښوول خو د هغو ژورنالیستانو سره به یې په ازاده توګه مرکې کولې چې پنجشیر ته به ورتلل او د افغان لانجې په وخت کې یو نړیوال اتل سو. ده د طالبانو سره وسله واله مبارزه کوله او په ځو ځو واره یې د امریکا او غربي هیوادونو څخه وغوښتل چې له ده سره د افغانستان څخه د طالبانو او د هغوی د عرب ملګرو په شړلو کې مرسته وکړي.

همدې شي دی نه یوازي د طالبانو او د هغوی د مشر ملا محمدعمر په

دښمن بدل کړ، بلکې د اسامه دښمني هم ور تر غاړې سوه، چې په یو ترهګر سره پېژندل کېده او په ۱۹۹۸ م کال کې په افریقا کې د امریکا پر سفارتونو د حملو طراح و.

مسعود د هغې کېمرې مخ ته کښېناست چې هغه عرب عیار کړې وه، تر څنګ یې پخوانی ملګری مسعود خلیلي ناست و، چې اوس د مسعود په اداره کې په هندوستان کې سفیر و. او د اسلامي وحدت سره یې تړاو درلود. خلیلي د انګلیسي په شمول په څو ژبو رېغبدلای سي، چې په دغو عربو کې د یوه یې هم انګلیسي زده وه.

یوه عرب کېمره روښانه کړه، چې سمدستي ورسره چاودنه رامنځته سوه. یو ډېر زوره ور بم په هغه کې ځای پر ځای سوی و او د مسعود کسانو د هغه په چیک کولو کې غفلت کړی و. مسعود ډېر شدید زخمي سو. یو عرب ځای پر ځای مړ سو او هغه بل چې کله د تښتي هڅه کوله د مسعود د ساتونکو لخوا ووژل سو. مسعود خلیلي او فهیم دشتي چې پر مسعود یې مستند فلم جوړاوه هم سخت ژوبل سول.

مسعود ګاونډي تاجکستان ته په څرخکه کې واستول سو، چې هلته یې ملګرو خورا زیات کوښښ وکړ، چې هغه وژغوري خو وې نه سوای کولای، خو ځیني څارونکي بیا وایي چې مسعود په هغه چاودنه کې سمدستي مړ سو.

دا حمله د القاعده کار و، خو دا چې دغه وژني د ۱۱ سپټمبر له پېښي سره تړاو درلود که نه لاتر اوسه نه ده روښانه. خو دا هم سر سره لګوي چې بن لادن غوښتل چې مسعود تر ۱۱ سپټمبر تر پېښي وړاندي له مخي لیري کړي او ځواکونه یې سره بې نظمه کړي، ځکه چې دی پوهېده چې امریکا به په امریکا کې تر حملو وروسته په طالبانو پسې راځي، خو

حامد کرزی په دې نه دئ خبر چې د دغو پېښو تر منځ تړاو و که نه. سړی نه پوهېږي چې د دغو دوو پېښو تر منځ ته تړاو و او که په تصادفي توګه يې وختونه سره برابر سول. دا هغه څه دي چې شايد موږ هيڅکله په خبر نه سو. په څه چې موږ پوهېږو هغه دا چې يو لوی افغان توريالی مو د لاسه ورکړ.

په ژوند کي مسعود اتل و خو په مړيني يې د پير مقام تر لاسه کړ. ده ته د ملي اتل لقب ورکړل سو او د هغه تصويرونه به د دوکانونو پر دېوالونو او په کورونو کي ځړېدل او يو رنګه تصوير يې چې څو منزله لوړ دئ د کابل په ترمينل کي د کرزي د کوچني عکس تر څنګ مښتی دئ. کاشکي مسعود ژوندی وای چې خپله شمالي ټلواله يې ليدلې وای چې طالبان له کابل څخه باسي او د ولسمشرۍ له پاره يو ځواکمن کانديد و.

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر پر ۱۱ مه کرزی په اسلام آباد کي و او د سفارتونو دوره يې کوله چې پر مسعود د حملې يې واورېدل خو په هغه وخت کي لا دا څرګنده نه وه چې د پنجشېر زمري وژل سوی دئ. کرزی تر ۱۱ سپټمبر يوه مياشت مخکي له مسعود سره ليدلي وه او د طالبانو په وړاندي پر روان کمپاين سره رېغېدلي وه او پر دې موافقې ته سره نژدې سوي وه چې دغه رېغيز مخالفت به په وسله وال شورش اړوي. په اسلام آباد کي د ورځي تر ملاقاتونو وروسته کرزی د ماښام د ډوډۍ دمخه قدم وهلو ته ولاړ، دا په اسلام آباد کي د ورځي پای خو په متحده ايالاتو کي د نه هېرېدونکي ورځي پيل و.

کرزی وايي چې زما موبايل ټليفون ته زنګ راغی. دا زما د ورور رېغ و، چې ويل يې يوه الوتکه د نيويارک په ښار کي د نړيوال تجارتي مرکز له يوه ټاوره سره ولګېده، کله چې مي دا واورېدل زه دستي

وپوهېدم چې دا اشتباه نه ده، کله چې یوه بله الوتکه د نړیوال تجارتي مرکز د هغه بل ټاور سره ولګېدل زه پوه سوم چې دا یوه تروریستي حمله ده.

د ورور تر ټلیفون وروسته کرزی د سبا ورځې له پاره په سفارتونو کې خپلې غونډې وځنډولې. دی وایي چې تر دې وروسته به نو د دوی هغه ټول څه ور په زړه سوي وي چې ما په دا تېرو شپږو کلونو کې ورته ویل. کرزي غرب ته د خطرناکه توندلاري غورځنګ په اړه خبرداری ورکړ، چې د طالبانو تر واکمنۍ لاندې یې په افغانستان کې خوندي ځایونه پیدا کړي وه. ده کوټې ته د تګ تیاری ونیو، او په دې پوهېده چې نور د خبرو وخت تېر دئ او هغه وخت رارسېدلی دئ چې افغانستان ته دننه ولاړ سم او طالبان له واکه لیري کړم.

یوه ورځ وروسته کرزی کوټې ته راورسېد په سلګونو کسان له ټولو سیمو څخه و ښار ته راغلي او دوی په دې باور وه چې اوس نو باید یو څه تر سره سي. کرزی د طالبانو په وړاندې پېژندل سوی مشر و او افغانانو هغه ته د لارښووني له پاره کتل. د طالبانو تر واکمنۍ لاندې افغانستان په یوه تیاره هیواد بدل سوی و، چې یوازې پاکستان، سعودي عربستان او متحده عربي اماراتو په رسمیت پېژانده. اوس پر متحده ایالاتو باندې ترهګرو بریدونه کړي وه چې هغوی په افغانستان کې تربیه سوي وه او د اسامه بن لادن له خوا هلته د ځانمرګي عملیاتو له پاره لېږل سوي وه، نو له همدې کبله افغانانو په عکس العمل کې د امریکا او د ملګرو د یوې لویې حملې تمه لرل. کېدای سوای چې افغانستان بیرته افغانانو ته حواله سوی وای.

کرزی وایي چې زموږ د کور پر شاوخوا خورا لویه ګڼه ګونه وه او

نور هم پسې را روان وه. په راتلونکو څو ورځو کې مې په پټه افغانستان ته د تګ تابیا وکړل. چې زه لا د وړاندې دې کار ته چمتو وم. کرزی په تېر مارچ کې د هرات د ځواکمن قوماندان اسمعیل خان سره ولیدل، چې اوس په ایران کې د طالبانو له کبله مهاجر سوی دئ، چې چارې سره همغاړې کړې. تر دې وړاندې شمال ته د مسعود د لیدلو له پاره تللی و. نو نور څه هغه دا چې پاکستان د کرزي د وېزې د اوږدولو څخه انکار وکړ، چې شاید دا به د طالبانو ضد فعالیتونو له امله و. دی وایې چې زما له پاره نور څه نه وه پاته چې تر سره یې کړم. زما له پاره یوازینۍ لار دا وه چې یا به تسلیمېدلای او یا به افغانستان ته دننه تللای، تر څو حمایت تر لاسه او جګړه وکړم.

تر دې څو ورځې وړاندې چې کرزی کوټه پرېږدي ده خپل ورور ته وویل چې د ده له پاره پیسې پیدا کړي او ورور ته یې وویل چې زه افغانستان ته ځم. هغه ډېر حیران سو او ما ته یې وویل چې خپل له دې پرېکړې څخه تېر سم، خو ما ورته وویل چې نه زه به خامخا ځم. د دا سبا ورځې د ماپښین پر پنځه بجې کرزي خپلې مېرمنې ته وویل چې زه سرحد ته د یوه ملګري وفاتحې ته ځم چې زما یو څو جوړې کالي، د غاښو برس او کریم سره تیار کړي. دې وویل چې نو بیا دې شیانو ته څه اړتیا ده. ته کولای سې چې په یوه ګړي کې ولاړ سې او بیرته راسې. ما ورته وویل چې خبره داسې نه ده که زه په دوو ورځو کې نه راغلم او یا مې ټلیفون نه راوکړ، نو ما هېر کړئ. د کرزي مېرمن ډېره حیرانه سوه، خو تر دې چې هغه نور څه ووایي کرزي دروازه بنده کړه او ووت. کرزی وایي چې ما نه غوښتل چې هر چا ته دا موقع ورکړم چې ما دې له خپلې پرېکړې څخه واړوي.

په کوټه کې د هغو ورځو په جریان کې چې دی لا افغانستان ته نه و تللی له ډېرو خلکو سره چې په هغه کې د امریکا نامعلوم چارواکي هم شامل وه ولیدل، او هغوی له ده سره ژمنه وکړه چې کله ته افغانستان ته ننوزي نو ستاسي مرسته به کوو. خو دی په دې نه پوهېدی، چې څونه ژر او په څومره پیمانه به امریکا په افغانستان کې د نظامي لحاظه مشغوله سي. له ده سره د نظامي ملاتړ وعده وسوه، خو په دې ډاډه نه و چې معنی هوایي ملاتړ دئ که مځکنی. ځواکونه دي او که یوازي وسلې او مهمات دي. کله چې کیسه ښکاره سوه ده دا هر څه او تر دې زیات لرل.

د ۱۱ سپټمبر تر پېښې وروسته د بوش اداري توجه د ساعتونو اوورځو په جریان کې افغانستان او اسامه ته راواوښتل. واشنګټن له پاکستان څخه ځیني غوښتني وکړې چې په هغه کې د پاکستان هوایي اډې او خاوره د امریکایي نظامي عملیاتو د مرکز په توګه کارول و، خو په دغو شیانو کې ځیني شیان د پروېز مشرف له پاره د سیاسي نګاه څخه ډېر ګران وه، چې ورسره موافق سي. د دې ټولو سره پاکستان په افغانستان کې د طالبانو حکومت په رسمیت پېژانده او استخباراتي اداره ISI یې د دغه غورځنګ په چارو کې ډېره داخله وه.

د بوش اداري د دې غوښتنه هم وکړه چې طالبان دي اسامه ونیسي او دوی ته دې وسپاري، په اسلام آباد کې د طالبانو استازي وویل چې دوی اسامه ته د افغانستان پرېښوول وویل ، خو د هغه په وړاندي به اقدام ونه کړو.

په افغانستان کې د اسامه د ترهګرو د روزلو کمپونو تر ۱۱ سپټمبر وروسته خورا ژر خالي سول او د امریکا د حملو د بېري له کبله په غرونو کې سمڅو ته وتښتېدل، چې د امریکایي بم غورځوونکو الوتکو

له پاره یې هیڅ مهم هدف پرې نه ښود. امریکایي نظامي پلان جوړونکو د بمبار له پاره په کابل کي ځیني هدفونه تر لاسه کړل چي کولای یې سوای د طالبانو پښې ور سستي کړي، خو په کورنۍ جګړه کي د هیواد زیربنا نړېدلې وه. دوی تر ټولو ښه لار دا ګڼل چي افغانستان ته کمانډو واستول سي، هلته د ترهګرو روزنیز مرکزونه او پټن ځایونه له منځه یوسي او د شمالي ټلوالي په مرسته چي اوس یې مشري د احمدشاه مسعود د مشر نظامي قوماندان محمد قسیم فهیم پر غاړه ده پر کابل او نورو ځایونو حمله وکړي او د اړتیا په وخت کي د امریکا د هوایي ځواک څخه کومک وغواړي. امریکایي چارواکو د شمالي اتحاد او پښتنو له مشرانو سره چي په هغه کي حامد کرزي او وتلي جهادي قوماندان عبدالحق او حتی په روم کي له ظاهرشاه سره خبري پیل کړې. باچا وویل چي دی غواړي د یوه سمبول په توګه د افغانانو خدمت وکړي او دوی بیرته سره راټول کړي او ده زیاته کړه چي هیڅکله به بیا تخت قبول نه کړي. متحده ایالات همدا شان د ائتلاف جوړولو په هڅه کي وه چي په هغه کي برتانیه هم د نظامي ملګري په توګه ورسره وه.

دا ببره وار په وار پر ډېرېدو وه، چي د امریکا حمله به طالبان بې نظمه کړي. داسي راپورونه هم وه چي طالب سرتېري اماده دي چي شمالي اتحاد ته تاوان ور واړوي، ملا عمر چي مرکز یې په کندهار کي و او له هغه ځایه یې افغانستان اداره کاوه د خپل دفتر څخه ووت په غرونو کي پټ سو، له ده سره دا ببره وه چي کېدای سي ځیني کسان د ده خوا پرېږدي او حامد کرزی یې پر ځان راټول کړي.

کله چي کرزي کوټه پرېښوو له شپه یې د افغانستان او پاکستان پر پوله د خپل یوه ملګري سره تېره کړه. سهار وختي یې هغه کور پرېښود

او د سهار ناري يې د خپل يو بل ملګري کور ته ورسوي، هلته يې د خپلو درو ملګرو سره وليدل چې د ده د طالبانو ضد غورځنګ غړي و. ده وويل موږ پر موټرسايکلانو سپاره بګړۍ مو وتړلې پولي ته پر عمومي لاره ور روان سولو. دغه وخت ببغمي وه او پر سړک چندان موټران نه وه. همدارنګه پر پوله نه ډېر پاکستاني عسکر او نه هم ډيرطالبان وه چې له همدې کبله موږ تر سرحد بېله کوم مشکله څخه واوښتو. دا چې د امريکا د خورا درنې هوايي بمبارۍ تمه کېده نو پر موټرسايکل سپرو کسانو ته د چا توجه نه ور اوښتل. کله چې دغه کوچنۍ ډله د کندهار هوايي ډګر ته راورسېدل، ډېر طالبان يې وليدل چې د پاکستان څخه راتلونکي او تلونکو موټرانو تلاښي يې اخيستل. کرزی وايي چې زما يوه ملګري راڅخه وپوښتل چې اوس بايد څه وکړو؟ ما جواب ورکړ چې هسي باندي درځه که يې ودرولو ويې درولو او که يې نه ودرولو ځني تېرېږو به. همدې شي کار وکړ ځکه چې طالبان د لويو موټرانو په چيکولو مصروف وه او موږ ته يې هيڅ پام نه سو. موږ له دوی څخه تېر او خدای موږ وساتلو.

دغه کسان د کندهار ولايت يوه کلي ته ولاړل، هلته ډېره آرامي وه هيڅوک شاوخوا نه تر سترګو کېدل، دوی د کرزي د اکا د زوی کور ته ورغلل خو چې هر څه يې دروازه وټکول چا جواب ور نه کړ. کرزی وايي چې بالاخره زما يو ملګری راغی موږ يې خپل کور ته بوتلو زموږ يې ښه عزت وکړ، د ماخستن ډوډۍ يې راکړه او د خوب له پاره يې ښه ځای. تر دې ټولو وروسته دا هغه سيمه وه چې کرزی پکښې لوی سوی، ډېر قريبان او انډيوالان يې دلته اوسېدل، او د ده کورنۍ دلته د ښه نامه څښتنه وه. اوس چې ده مرستي ته اړتيا لرل دوی بېله پوهېدلو ورسره وکړه. په دا سبا سهار کوربه دوی ته راغلی او ورته ويې ويل کومه وظيفه چې تاسي پر

غاړه اخیستې ده خورا درنه ده. بیرته کوټې ته ولاړ سئ ناحقه خپل ځانونه مه وژنئ. کرزي له ده څخه مننه وکړه او ورته ویې ویل چې نه. د همدې ملګري په کومک دوی د ورځې په نیمایي کې یې دغه کور پرېښود او د یوه بل د تره زوی کره ورغلل. د اکا زوی دوی ته د غرمې ډوډۍ ورکړه هغه ډېر بېرېده چې حتی خپله د دوو کالو لور یې هم مېلمستون ته نه پرېښوول، چیري چې دوی ناست وه. په همدې شپه د امریکا بمبارۍ پیل سوې.

امریکایي الوتکو به له هندي سمندر څخه د الوتکو لېږدوونکي بېړۍ څخه پروازونه کول او حتی د امریکا په متحده ایالاتو کې له اډو څخه به یې پروازونه کول او په افغانستان کې به یې هدفونه ویشتل، په امریکایي او برتانوي کورز توغندیو به په افغانستان کې د طالبانو نظامي اډې نوري مشکوکي قرارګاوي د ترهګرو روزنیز مرکزونه او د وسلو ډیپوګان ویشتل کېدل. د کابل په شمال کې د شمالي ټلوالي سرتېري د لومړۍ لیکې پر لور وخوځېدل او د مرکز څخه د یوې حملې په اندازه لیري وه.

په کندهار کې بمونه د طالبانو پر لویو وسله تونونو ولګېدل، او راکټونه هري خوا ته په ښار کې موښتل. کرزی وایي چې موږ بهر راووتلو ډېر خلک مو پر سړکونو ولیدل، چې د چاودنو څخه تېښتېدل. موږ بل داسي ځای هم نه درلود چې ورسو نو له همدې کبله په همدې هیله چې راکټونه به رابانديونه لګېږي همدلته پاته سوو.

په دا سبا د کرزي د ډلي سره د طالبانو مخالف ډلي یو بل ګروف یو ځای سو، چي هغوی لا د وړاندي د کندهار شمال ارزګان ته لېږل سوي وه، دغه ډلي پر دې خبري سره وکړې چي په کندهار کې پاته سي او که

ترینکوټ ته ولاړ سي، چي د ارزګان ولایت مرکز دئ، او له کندهار څخه ۷۰ مایله لیري د شمال خوا ته دئ. کرزی وایي چي فیصله پر دې باندي وسوه چي ترینکوټ ته ولاړ سو، یو ټکسي موټر مو راوغوښت، چي زموږ یوه ملګري چلوی او د ترینکوټ پر خوا روان سولو. موږ د شپې تر اتو بجو پوري سفر وکړ چي یو داسي ځای ته راورسېدو چي هلته د طالبانو ډېر ځواکونه پراته وه او د شپې پر اته بجې به ګرځ بندیز لګېده چي له همدې ځای څخه هیچا ته د تېرېدو اجازه نه ورکول کېده. یوه طالب پیره دار دغه کسان ودرول او موټر یې تلاښي کړ. هغه یو شی پیدا کړ چي کېدای سوای دوی ټوله یې په مشکل اخته کړي وای چي هغه ستلایټ ټلیفون و.

په افغانستان کي د سرو لښکرو تر وتلو وروسته په کورنۍ جګړه کي د ټلیفون سیستم وران سوی و. د مجاهدینو قوماندانان د جهاد په دوران کي په دې عادت سوي وه چي خپلي ټولي چاري او نظامي عملیات د لاسي مخابره له لاري سمبال کړي. موبایل ټلیفونونه چي تر طالبانو وروسته په افغانستان کي د نړیوالو اړیکو برقراره کوونکي سول، بندیز پر لګېدلی و خو د اوږدې فاصلې د تماس نیولو له پاره یوازي ستلایټ ټلیفونونه وه.

پیره دار ټلیفون راپورته کړ او ویې پوښتل چي دا څه شي دئ؟ د کرزي یوه نفر جواب ورکړ چي دا مازي یو بکس دئ، هغه وویل چي د مازي بکس څخه دي مطلب څه شي دئ؟ طالب وویل چي زه پوهېږم دا بکس نه دئ. هغه یو افغان طالب و د کرزي په نظر چي هغه خورا زورور افغاني احساس درلود. د امریکا په بمباریو سره ډېر طالبان په دې فکر کي وه چي له کوم طرف سره ودرېږي، کرزي نه غوښتل چي وپېژندل سي،

ځکه چي یوه بله ډله یوې غونډۍ ته ور وختل تر څو هلته د طالبانو قوماندان راضي کړي، چي دوی پرېږدي. د طالبانو قوماندان وویل پروا نه لري تاسي کولای سئ چي ولاړ سئ.

کرزی وايي چي کله يې ايله کړو ټکسي مو دونه تېز کړ چي په توان کي يې و، چي يوه رود ته ورسېدو او هلته ځني راکښته سوو. تر رود واوښتو بيا پر پښو روان سولو، چي د شپې پر يوولس بجې د ترينکوټ څنډې ته د يوه ملګري کور ته راورسېدل او شپه يې همدلته تېره کړه.

په دا بله ورځ دغه ډلي د دغه ملګري کور د لمر لوېدو پر مهال پرېښود او د ترينکوټ هغه بلي خوا ته د يوه محافظه کاره ملا کور ته ورغلل چي کرزي له ډېر پخوا څخه پېژندو او اوس يې ورور د ارزګان په ولايتي اداره کي قاضي و. تر دې وړاندي چي موږ هلته ورسېږو ما هغه ملا ته پيغام ولېږه چي قومي مشران راغونډه کړي، کله چي موږ هلته ورسېدو نو هغه قومي مشرانو هلته انتظار کاوه. کرزی وايي چي تقريباً د شپې پر نهه بجې ما په افغانستان کي دننه د طالبانو پر ضد خپل لومړی مجلس تر سره کړ. په دغه غونډه کي زما دوه ملګري ملا اوڅلور قومي مشران حاضر وه.

تر دې وړاندي چي کرزی څه ووايي يوه قومي مشر کرزي ته وويل چي موږ په دې پوهېږو چي ته د څه له پاره راغلی يې ايا امريکا ستا ملګرې ده؟ کرزي ورته په هو جواب ورکړ او ويې ويل چي حتی تر يوولس سپټمبر وړاندي زه نه يوازي د امريکا سره په تماس کي وم بلکي د فرانسې، ايټاليا، برتانيې او نورو سره مي اړيکي لرلې، چي هغوی زما سره د مرستي ژمنه کړې ده. ما تر دې وړاندي چي افغانستان ته راسم له واشنګټن، روم څخه مي پيغامونه تر لاسه کړل او په کوټه کي مي د

امریکایې چارواکو سره ولیدل. کرزی وایي په څه چې زه نه پوهېدم هغه دا و چې دوی به راسي او که به یوازې وسلې راولېږي، وروسته ملا وویل چې ستا سره خوسټلایټ ټلیفون درسره دئ امریکایانو ته ټلیفون وکه چې راسي په ترینکوټ کې دطالبانو د قوماندې پر مرکزونو بمبارې وکړي.

کرزي ورته نه وویل او زیاته یې کړه چې دی به داسي کار ونه کړي. دی وایې ما وویل چې دا زما ضمیر نه قبلوي چې امریکایانو ته ووایم چې زما خلک او هیواد رابمبار کړي. ملا وویل چې داسي ده نو بیا خو ته ډېر یو وطن پال انسان یې. کرزی هم په هوجواب ورکړ. ملا وویل په داسي حال کې به نو ته ګټونکی نه بلکې بایلونکی یې.

کرزي په قار جواب ورکړ، چې ستا مطلب څه دئ؟ وروسته ملا وویل ښه نو چې داسي ده نو ولس ستا سره دئ، او موږ به تاتر وروستۍ سلګۍ پورې وساتو. خو دغه کسان چې موږ یې په وړاندې درېږو ډېر ظالمان دي او له هیواد څخه بهر پراخ ملاتړ لري، چې پر موږ به هیڅ رحم ونه کړي. دوی به موږ بمبارې کړي، کورونه به مو په راکټونو راوولي او د ښځو او کوچنیانو غوښې به مو په درختو پورې وځړوي. ایا ته همدا غواړې؟ کرزي وویل چې نه زه دا نه غواړم . ملا وویل چې نو بېله امریکایانو موږ نه سو بریالي کېدلای. که ته دوی ته د بم غورځولو له پاره نه وایې دا نو ورته ووایه چې یو څه وسلې راته راوغورځوي چې کرزی هم ورسره موافق سو.

کرزی د همدې ملا په کور کې څو ورځې تېرې کړې او د ملا قاضي ورور به هر ماپښین د چای څښلو له پاره ورته راتلی. ده کرزي ته وویل چې ته به دا جګړه ونه ګټې، خو زه به ستا په اړه خبر ور نه کړم. په هر صورت طالبان په ښه توګه په افغانستان کې د کرزي د حضور څخه خبر و

او دوی له وضعیت څخه ډېر په ډار کي وه او په دې هڅه کي وه چي د کرزي ملګري پیدا کړي.

کرزی وایي چي دلته تقریباً تر لسو ورځو تېرولو وروسته زه بیرته هغه کور ته راستون سوم چي ما په ارزګان کي لومړۍ شپه پکښې تېره کړې وه، او هلته مي د طالبانو د یو لوړ پوړي پلاوي سره وکتل. دوی راته وویل که چیري امریکا درسره ملګرې ده نو سمه ده خو که نه وي پام کوه چي یوه کوچنۍ هڅه هم ونه کړې. مه خپل ځان وژنه مه تاریخ خرابوه او مه د دې سیمي خلک تباه کوه.

دا طالبانو ته څرګنده ده، چي ډېر افغانان اوس کرزي ته د خپل مشر په سترګه ګوري او هغه ځوک دئ چي کېدای سي د افغانانو څخه هغه ظالم قانون لیري کړي چي طالبانو پر ایښې دئ. یوه شپه کرزي ته پیغام ورسېد چي ملا عمر د ارزګان والي ته ټلیفون وکړ چي ویل یې کرزی ستا په ولایت کي دئ، چي ولي ستاسي ځواکونو لا هغه نه دئ نیولی؟ والي په جواب کي ورته وویل چي زه پوره ځواکونه نه لرم، چي هغه ونیسم. ملا عمر په جواب کي ورته وویل چي د ځواکونو د نه لرلو څه دي مطلب څه دئ، کرزی یوازی د لسو کسانو سره هلته دئ. والي جواب ورکړ چي ولس د هغه تر شا دئ او خلک ټوله د هغه پر خوا دي. موږ دوه ځله کوښښ وکړ چي هغه ونیسو خو د کلیوالو له خوا به زموږ مخنیوی وسو او زموږ له ورتګ څخه یې دی خبر کړی و. ملا عمر وویل چي دا سي ده نو دی به یې له کندهار غم وخوري او دوې ورځي وروسته د زرو نفرو په اندازه یو ځواک راورسېد تر څو کرزی ونیسي یا یې مړ کړي. بیا هم ده ته د خلکو لخوا خبر ورکړل سو چي وتښتي.

کرزی وایي طالب ځواکونو فیصله وکړه چي په همدې شپه چي

دوی راورسېدل په موږ پسې راسي خود سيمي خلکو موږ ته خبر راوړ او د طالبانو له پلان څخه يې خبر کړو. ده او ملګرو يې دغه ځای پرېښود او دوه ساعته يې پياده مزل وکړ چې د يوه بل قومي مشر کور ته راغلل هلته يې شپه تېره کړه چې البته د دغه قومي مشر دوه زلمي زامن د طالبانو قوماندان وه. دوی په همدې شپه په کور کې وه خو د کرزي په وړاندي يې هيڅ اقدام ونه کړ. سهار وختي موږ دغه ځای پرېښود او د ترينکوټ شمالي غرونو ته روان سولو، چې هلته به طالبان نه سي رارسېدلای او وسلې به هم راته راوغورځول سي.

دی په داسي ځای پسې ګرځېده چې د کليو څخه ليري وي که چيري جنګ مښلي ملکي خلکو ته خطر نه وي، د طالبانو او د هغوی له پيکپ موټرانو څخه ليري وي، که چيري وسلې ورته راوغورځي داسي نه چې تر دوی وړاندي طالبان ورته راورسېږي.

ده خپل سټلايټ ټليفون راوکيښ او په اسلام آباد کي يې د امريکا سفارت د خپل پلان څخه خبر کړ، چې وروسته د غرونو پر لور رهي سو. د ده ډله اوس پنځوس کسيزه سوې وه.

کرزی وايي چې د شپې پر اته بجې مو مزل پيل کړ او د شپې پر يوه نيمه بجه د غره يوې څوکي ته ورسېدو، چې البته دا د غره تر ټولو لوړه څوکه نه وه، خو بيا هم په دغه سيمه کي تر ټولو لوړ ځای و، چې خورا ټينګ يخ و، چې زما په ګمان هغه مي د ژوند تر ټولو سړه شپه وه. ده د دوبي کالي اغوستي وه چې حتی د اکتوبر په نيمايي کي پر اواره مځکه هوا ګرمه وي خو کله چې دوی له اواري مځکي څخه پورته سول هوا يو دم يخه سول. کرزی وايي چې غره ته ختلو زه ډېر ګرم کړم خو کله چې موږ ودرېدو نو ټوله بدن مي خوله و. موږ ټوله بيده سوو خو تر شلو

دېرشو دقيقو وروسته بيرته راپاڅېدو، خو د يخي له کبله داسي رېږدېدو چي هيڅ مو ځان نه سو کنټرولولای. کرزي خپل زنګنونه په سينه پوري ونيول خو بيا يې هم لړزه نه کړه راکابو. هغه نورو کسانو ځومره چي په توان کي يې وه هغونه لرګي راغونډ کړل او اور يې بل کړ خو بيا هم دوی سم نه سول تاوده. تر دې وروسته يې بيا حرکت وکړ چي د سهار پر نهه نيمو بجو يو ښايسته درې ته ورسېدل، چي غرونه پرې چاپېره وه او هلته يوې کورنۍ ژوند کاوه. کرزی وايي چي موږ له هغه سړي څخه چای وغوښتې او ده هم يو لوی چايبر چای پر اور راجوش کړې. ده يوازي شپږ ګيلاسونه لرل چي موږ به هر يوه يو ګيلاس وڅښه هغه بل ته به يې ورکړ، چي په همدې سره ټولو تودې چای نوشيجان کړې. په همدې وخت کي يې زموږ له پاره کډو راپوخ کړ. کرزی او ملګرو يې هلته دوې ورځي استراحت وکړ او دغه بزګر به هم چي څنګه يې توان و هغسي به يې دوی مړول، خو هغه د دې تياري نه لرل چي پنځوس کسه دي هره ورځ ماړه کړي. د همدې له پاره کرزي څو کسه نږدې بازار ته ولېږل چي خوراکي توکي رانيسي. خو دغه اکمالات هيڅکله تر کرزي پوري ونه رسېدل، ځکه چي طالبانو د غرونو ټولي لاري تړلي وې.

کرزي تر دې وړاندي چي طالبان يې ونيسي لاس په کار سو، په خپل سټلايټ ټليفون يې په اسلام آباد کي د امريکا د سفارت سره تماس ونيوی چي وسلې ورته راوغورځوي.

هغوی وپوښتل چي تاسي چيري ياست؟ کرزي وويل چي موږ په ارزګان کي په يوه سيمه کي يو. همدلته نوموړي ته د امريکايي ټکنالوژۍ د غوره والي څرک ولګېد. امريکايانو ورڅخه وپوښتل چي تاسي د ترينکوټ څخه پر کومه خوا راغلاست او ده هم په هغه اړه معلومات

ورکړل چي پر کومه لار راغلي او څونه ليري تللي دي. امريکايانو ورته وويل چي د سلو مترو په اندازه د اور مربع جوړه کړئ او په دا سبا بيا موږ ته ټليفون وکه.

دوی بوټي راغونډ او په هغه شانيې يې اور بل کړ، چي څنګه امريکايانو ورته ويلي وه، په همدې شپه دوی د هيڅ الوتکي ږغ وانه ورېد، چي د دوی پر سر الوزي خو په دا سبا چي کرزي امريکايانو ته ټليفون وکړ هغوی ورته وويل چي موږ ستاسي اور وليد. اوس موږ ته ستاسي موقعيت رامعلوم دئ. په همدې شان سبا شپه هم اور ولګوئ چي د شپې پر اته بجې به موږ تاسي ته وسلې در وغورځوو. دوی بيا اور بل کړ خو هيڅ الوتکه رانغله. کرزی وايي چي ما امريکايانو ته ټليفون وکړ، او ورڅخه ومي پوښتل چي څه پېښ سول دوی په جواب کي وويل چي په هغه شپه الوتکه له جرمني څخه راتلل خو پر وخت راونه رسېدل خو سبا به يې درته ولېږو.

په دا سبا شپه دوی بيا اور ولګوی او انتظار يې کاوه، دی ډېر ستړی و چي په نيمه شپه کي بيده سوی و، چي وروسته د شپې پر يوه نيمه بجه يوه کس ناري کړې چي الوتکي !

موږ الوتکي نه ليدې ځکه چي بتۍ يې نه لګېدې، خو ږغ مو يې اورېده خو چي کله يې پراشوټونه مځکي ته راخوشي کړل او د مځکي پر لور را راوان وه ليدل مو. دوه درې پر هغه ښباني سوي مځکه ولګېدل خو هغه نور په نورو سيمو کي راشوه سول. دوی نژدې ښکارېدل چي کرزي څو نفره ورسره روان کړل چي هغه راوړي، دوی په غره کي درې ساعته سخت مزل وکړ، تر څو هغه ځای ته ورسېدل چي پراشوټونه راشوه سوي وه. کله چي کرزي او کسانو يې د وسلو او مهماتو کريټونه پيدا کړل. نو

ورته څرګنده سوه چي دا ډېر درانه دي او دوی نه سي کولای چي ورسره یو یې سي. په همدې وخت کي سهار سوی و او د ده له کسانو څخه څو نفره ولاړل چي اوښان راولي . دوی اوښان پیدا کړل او د مالک څخه یې د یوې ورځي له پاره کرایه کړل، وسلې په دا سبا پر اوښانو د کرزي ځای ته راورسېدې، خو اوس د ده د کسانو شمېر ۱۵۰ ته رسېدلی و. اوازې په ټوله ولایت کي خپرې سوې او د ولایت د مختلفو برخو څخه به کسان راتلل د کرزي سره به یو ځای کېدل. په دغه وسلو کي (RPG-7) راکټونه ، توپکونه او مهمات شامل وه، کرزی وایي چي وسلې په خورا ښه وخت کي راورسېدې ځکه چي طالبانو ته زموږ ځای معلوم سوی و او په دا سبا شپه یې پر موږ حمله وکړه.

د غره پر هغه بلې خوا د کلي ملا د سهار پر درې بجې د لمانځه له پاره اماده ګي نیول چي د خلکو حرکت یې ولید هغه سمدستي د کرزي پر لور روان سو او دی یې خبر کړ د سهار تر لمانځه لږ مخکي د ټوپک ډزي واورېدل سوې چي دا د حملي خبرداری و. له ده سره ستلایټ ټلیفون و خو د ده کسان چي پر څو کوچنیو ګروپنو وېشل سوي وه هیڅ د ارتباط نیولو اله یا مخابره نه لرل. له همدې کبله نو یو ګروپ د هغه بل د حال څخه نه و خبر، چي څه ورپېښېږي. د ټوپکو دا جګړه د ماپښین تر څلوروبجو پوري روانه وه، کرزي هغه قومي مشرانو ته چي د ده سره ورسره وه، وویل راځي چي خپل ځانونه څرګند کړو. راځي چي د لويي جرګې ږغ وکړو. وروسته که موږ ووژل سو دغه اواز به ژوندی وي. د لويي جرګې ږغ به د دې زمینه برابره کړي چي ټوله ولس د طالبانو پر ضد راپورته سي. د هغو غرونو څخه کرزي د بي بي سي راډیو ته ټلیفون وکړ.

په لومړي سر کي یوه کس د ده سره د خبرو کولو څخه انکار وکړ.

کرزی وايي چي ده وويل که مورږ ستا زړغ خپور کړو نو تاسي به ټول په هغه غرونو کي ووژل سئ. ما ورته وويل چي ته دا د ټوپکو ډزي نه اوري؟ ايا دغه ټکان نه اوري؟ زما په اړه د تشويش کولو اوس خورا ډېر ناوخته دئ. مورږ غواړو چي زمورږ همدا ټليفون دي خپور سي. لطفاً دغه شېبه د افغانستان له پاره مه وژنه. بالاخره هغه نفر راضي سو او کرزی ټليفون خپل وياند ته ورکړ. «دا چي ولي کرزي دغه مهم وخت خپل وياند ته ورکړ ده يې په اړه څه ونه ويل» وياند وويل چي زه د کرزي په استازيتوب خبري کوم. مورږ د طالبانو پر ضد لويه جرګه رابولو. دا د طالبانو په وړاندي يو ملي پاڅون دئ. د هغه وينا بي بي سي په افغانستان کي نشر کړه. کرزی وايي چي دا زمورږ اخيري ټليفون و، چي و مو کړای سو ځکه چي د ټليفون بطرۍ ختمي سوې.

تر همدې ټليفون وروسته قومي مشرانو کرزي ته وويل چي نور خپل کسان له دې ځای څخه وباسي ځکه چي کېدای سي ډېر ژر زمورږ شمېر کم او يا محاصره سو، چي بيا به مورږ ته د رارسېدو څوک نه وي. ما ورسره خوښه کړه او ومي ويل چي راځئ. مشرانو لومړی حرکت وکړ ځکه دوی سوکه وه او د غره څخه مخ پر کښته روان سول، کله چي مورږ حرکت کاوه زمورږ يو کس چي پر هغه بله تپه و راغلی ويل يې چي تاسي چيري ځئ؟ مورږ برې تر لاسه کړ. طالبانو ما ته وخوړه او هغوی ولاړل.

طالبانو شايد ما ته خوړلې وي خو دوی خپلو قوماندانانو ته د دې اجازه ورنه کړه. دوی اوازه خپره کړه چي کرزی يې وواژه. له همدې وخت راهيسي په بهرنۍ نړۍ کي هيڅوک په دې نه و خبر چي دی چيري و. دی هم پدې نه و خبر چي په نور هيواد کي څه روان دي او نور يې د خپل ستلايټ ټليفون څخه ټليفونونه هم نه سو کولای. دی وايي چي پر مورږ د

طالبانو حملې هر څه بدل کړل او زما د مرګ اوازه خپرول يې تر ټولو لويه غلطي وه، ځکه چي دې د ترينکوټ خلک په دې اړ کړل چي ځانونه سره منظم او خپل مرکز بيرته تر لاسه کړي.

د طالبانو د ځواکونو تر ماتي وروسته چي په غرونو کي يې د کرزي پر ګروپ حمله وکړه دوی کولای سول، چي هلته استراحت وکړي او راتلونکي حرکت پلان کړي خو سپين ږيري قومي مشران لا د وړاندي درې ته شوه سوي وه، دا ښکاره وه چي قومي مشران او نور کسان په غوسه وه او دا د دوی له پاره ډېر مشکل کار و، چي په غرونو کي دي بيرته د کرزي و ځای ته راوګرځي. له همدې کبله ده خپلو کسانو ته امر وکړ، چي په قومي مشرانو پسي کښته سي او تعقيب يې کړي، خو د پښنو د دې اوږده سفر تر ټولو مهمه برخه لا نه وه را رسېدلې.

(۷)

د طالبانو نسکوریدل

د افغانستان نوی پیل

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د کندهار ولایت په شاه ولیکوټ ولسوالی
کې د امریکایې سپیشل فورس په منځ کې

د کرزي کوچنی اردو پر درو ډلو ووېشل سو او په غرونو کي يې هغه ځای پرېښود چي له طالبانو سره يې جګړه پکښې وکړه او په دره کي هغه ځای ته راکښته سول چي الوتکي ورته شيان راغورځولي وه. د کرزي ګروپ چي ټوله يوولس کسان وه د چارچينو د ولسوالۍ پر خوا روان سول، چي هلته د کرزي د پخواني ملګري کور و. کرزی وايي چي موږ په ساعتونو ساعتونو په ډېر اندېښمن حالت کي چي ډېر يخ هم و په ښايسته منظرو کي مزل وکړ. کرزی وايي چي موږ پر يوه طبيعي تونل وربرابر سوو، چي لاندي درې ته شوه سوی و او هلته مو يو ځای پيدا کړ، چي د اوبو صفا چينه د يوې غونډۍ څخه راوتلې وه. دوی هلته د اوبو څښلو او لږ استراحت کولو له پاره ودرېدل، چي په همدې وخت کي کرزي د سټلايټ ټليفون د بطرۍ په چيکولو مصروف سو. ټوله بطرۍ ختمي سوي وې، چي شايد له هري يوې څخه يو يو ټليفون سوی وای، چي شايد بېله سخت بېړني حالت څخه يې له ټليفون څخه استفاده نه وای کړې. زموږ اړيکي په مکمله توګه له نړۍ سره شلېدلي وې. هيڅوک نه پوهېده چي موږ چيري يو او حتی موږ لا تر اوسه ژوندي يو که نه؟

د امريکا او برتانيې د هوايي بمباريو کمپاين په افغانستان کي د اکتوبر پر ۷ پيل سو، چي کرزي ته په کندهار کي ورمعلوم هم سو. امريکايي او برتانوي کمانډو د CIA د ځينو افسرانو سره په افغانستان کي څو ځايونو ته رسېدلي وه تر څو محلي مقاومت او شمالي ټلواله سره منظمه کړي، چي پر کابل او مزار شريف حملي ته يې چمتو کړی. کله چي کرزی په غرونو کي و په شمال کي سخته جګړه روانه وه. اوس د نومبر په نيمايي کي طالبان د تېښتي په حال کي وه او مخالفانو يې نيم هيواد ځني ولکه کړی و. تر افغانستان بهر هڅي رواني وې چي د ملګرو ملتونو تر

نظارت لاندې د ځانګړي استازي لخدر ابراهیمي په مشرۍ او د افغان مقاومت د څلورو ډلو په ګډون د جرمني په بن کې یو کنفرانس دایر کړي کله چې دا هر څه د تر سره کېدو په درشل کې وه، حامد کرزي د افغانستان په غرونو کې د خپل تقدیر پر لور قدم واهه او د افغانستان دا نوی پیل ډېر نژدې و چې د ده د ژوند پای سي.

کرزی وايي چې موږ خپل مزل ته داسې ادامه ورکول چې په یوې غټې درې ننوتلو چې غرونو احاطه کړې وه او د درې په پای کې مو یوه زراعتي مځکه ولیده. کله چې هلته راورسېدلو د بزګر کوډله مو پیدا کړه چې ډېره کوچنۍ وه او دروازه يې تر سینې پورې لوړه وه چې یو کس ترې راووت او زموږ سره يې روغبړ وکړ. بزګر دوی دننه رهنمايي کړل چې دکرزي په فکر هلته يې د شپږو يا اوو په شاوخوا کې کوچنیان هم وه، چې دوی ته يې د شنو چایو چایبرونه او ډوډۍ راوړه. کله چې موږ چای وڅښلې هغه نفر ولاړ، چې زموږ له پاره خواړه تیار کړي خو دې ته ډېر حیران یم چې دغه خلک څنګه له کلیو څخه لیرې د محصولاتو د کوټې ساتنه کوي، چې په همدې وخت کې يې ډېرې ښه بینډۍ او څو لوی افغاني ډوډۍ چې پر تبخي پخې‌ږي راوړې. ډوډۍ او بېنډۍ مو نوشیجان کړلې او د لږ وخت له پاره مو هلته دمه جوړه کړه چې د ماپښین پر دوو بجو بیرته د چارچینو خوا ته روان سولو.

دغه ډله یو ځای ته راورسېدل چې د کوچیانو کېږدۍ ښکارېدلې چې ورڅخه یو کس راووت او له دوی څخه يې وپوښتل چې چیري ځي؟ کرزي د سیمي څخه یو رهنما چې په غرونو کې بلد و د ځان سره واخیست چې ډېر هوښیار او په غرونو کې پر پښو ډېر چابک و. رهنما وویل چې دوی واده ته تلل خو هغوی راڅخه ولاړل. مګر هغه نابلده کس د دوی تر

مخه ډېر چابک يوازي روان و، چي دغه ډله نه سو پسې رسېدلای، چي رهنما پر دغه شکمن سو او ويې ويل راځئ چي پر فرعي لار ولاړ سو. له همدې کبله دوی پر بله خوا پر يوه بل غره روان سول، چي هلته د دوړو داسي توپان و چي دوی تر يوه متره ليري آخوا څه نه ليدل. کله چي دوی د شپې پر اته بجې د چارچينو ولسوالۍ ته راورسېدل هغه رود چی دوی بايد پر پوري وتلی وای ټوله د طالبانو د پيکپ موټرونو ډک و، چي بتۍ يې روښانه او په دوی پسې ګرځېدل. هغه کس چي په خيمه کي و ښېله شکه د طالبانو جاسوس و. کرزی وايي موږ ښېله دي چي کشف سو تر رود واوښتو او په کلي کي ورک سولو، خو هغه کس چي موږ يې ليدلو ته راغلي و په کور کي نه و. شکر خدايه ! که چيري موږ هلته پاته سوي وای نو په هغه شپه به طالبانو له منځه وړي وای. طالبان په هغه کلي کي کور په کور په حامد کرزي او د هغه په جنګياليو پسې ګرځېدل. دغه ډله د کلي بهر د کرزي د وياند د خور کور ته ورغلل. د هغه اخښي ورته وويل چي د دې هيڅ امکان نسته چي تاسي دلته پاته سئ ځکه چي طالبان خبر دي چي تاسي دلته راځئ.

ده دوی ته بادام او انار ورکړل، او کرزي ته يې وويل چي د خپل امنيت په خاطر بيرته غرونو ته وخېژه. بيرته غرونو ته وخېژه ! کرزی وايي موږ ډېر خواشيني سوو ځکه چي فکر مو کاوه که موږ نور مزل وکړو نو مړه به سو، نو بله مو کومه چاره لرل؟ که چيري موږ په کلي کي پاته سو وبه نيول سو او وبه وژل سو. بيرته په ډېره ستوماني سره د هغه ځای پر لور روان سول په کوم ځای کي چي دوی ته وسلې راوغورځول سوې، مګر پر بله لار چي دا د دوی د مبارزې برخليک ټاکونکی ټکی و.

تر نيمي شپې پوري تر څلور ساعته مزل وروسته کرزی او ملګري

يې د دمي جوړولو له پاره ودرېدل، يو کس چي دا کښېناست بيا له وختـه خوب په منګولو کي اخيستی و. ده خرهار پيل کړ، کرار کرار پسې پـه زوره کېده تر دې چي سپي غپا شروع کړل. کرزی وايي موږ فکر وکړ چي شايد هلته به کلی او يا د کوچيانو کيږدۍ وي. دوی نه غوښتل چي څوک يې ووينې له همدې کبله د سهار پر څلور بجې راپورته سول چي تـر اوسه لا تاريکه وه په حرکت يې پيل وکړ چي د غه رهنما نابېره ودرېد او کـرزي ته راغی چي آرام سي ږغ مه لرئ. ټوله کښېناستل ده شپېلکی وکړ. کـرزي ورڅخه وپوښتل چي څه پېښه ده؟ ده وويل چي مـا يـو کـاروان ولـيـد. دوی ټولو وکتل خو بېله تـاريکې څخه نور څه يې نـه ليـدل. رهنمـا وويـل چي تاسي انتظار وکړئ. تاسي به يې ووينئ، پروت وکړئ.

دوی هلته پـروت وکړ، چي تـر پـنځلس دقيقـو انتظـار وروسـتـه د زنګولې ږغ واوريدل سو . پـه افغـانـستان کي خلك زنګـولې د اوښـانو پـه غاړه تړي، کرزی وايي چي دا ډېر ښايسته آواز و، چي له ډېري ليري څخـه راتلی. جنګيالي آرام پرېوتل چي کله کاروان دونه ليري سو چي نـور يـې د زنګولې ږغ نه راته رهنما وويل چي اوس نو د حرکت له پاره خطر نسته.

دوی سهار تر پنځو بجو پوري مزل وکړ، چي مرګـوني سـتړي وه، چي تقريباً ۳۵ ساعته يې مسلسل مزل کړی و دوي بيا د هغـه بزګـر کـوډلي ته راغلل چي دوی ته يې ډوډۍ او چای ورکړي وې. هغـه يـو ځل بيـا دوی ته ښه راغلې وويل او دننه يې بوتلل او ورته ويې ويل چي بيده سي. کرزی وايي چي اوس هغه شکمن و، چي موږ ساده مسافر نه يو او دا چي موږ به بيا د ده جونګړي ته راځو خو ده هيڅ ونه ويل. تر يـوه سـاعت آرام وروسـتـه بزګر دوی ته چای، ډوډۍ، بادام او آنار ورکړل. دا منی و چي پـه سيمه کـي د بادامو او انارو سېزن وي. بزګر کرزي ته مـشوره ورکـړه چي غـرونـو تـه د

شپنو پر لار ولاړ سي او د نورو لارو څخه ډډه وکړي، ده وويل چي اوس ما ته دا څرګنده ده چي تاسي غواړي د يو چا مخه ونيسئ. دوی روان سول او د ورځي په نيمايي کي تم سول او پر ډبرو د خوب له پاره بيده سول چي لمر هم تاوده کړل بيا يې تر نيمي شپې د کوچيانو د پسونو د دوبي تر ځړ ځايونو چي هلته دوی د خوب له پاره سمځي جوړي کړي وې مزل وکړ، ځکه رهنما فکر کاوه چي هلته تاسي بېله خطره خوب کولای سئ دوی هلته تر سهاره پوري خوب وکړ.

کرزی وايي موږ په غرونو کي خورا ليري تللي و، په داسي حال کي چي نه مو خواړه او اوبه لرل او نه مو د چا سره تماس نيولای سوای. دوو کسانو درې ساعته مزل وکړ تر څو اوبه پيدا کړي داسي ښکارېدل چي زموږ عمليات (ميشن) پر هيڅ لور حرکت نه کوي او نه کوم پلان او هدف لري.

بالاخره د کرزي ملګري حفيظ الله خان په قار سره کرزی له هغه نورو څخه جلا کړ. ورځخه وې پوښتل ته څه غواړې؟ ته غواړې چي دلته په غرونو کي مړ سې؟ د لوږي د لاسه هغه هم ناکامه؟ او که غواړي چي بريالی سې؟

کرزی وايي چي البته ما غوښتل چي بريالی سم. حفيظ الله خان وويل چي داسي ده نو دا يې د ګټلو لار نه ده. کرزي يې په جواب کي وويل چي بلې همدا يې د ګټلو لار ده. موږ به ډېر ژر د کليو سره تماس ونيسو او بيا به ګورو چي څه وکړو.

حفيظ الله خان وويل چي داسي نه ده تاسي پر غلطه ياست. طالبانو بايد دا ټوله سيمه محاصره کړې وي. نه موږ کليو ته رسېدای سو او نه کلي موږ ته. نور موږ خپل توان د لاسه ورکړی دئ. په ورځو مو څه نه

دي خوړلي. نو څنګه به ژوندي پاته سو؟ کرزي وویل نو ته څه غواړې چي ویې کړې؟ده وویل د امریکا په سفارت کي دي خپلو ملګرو ته ټلیفون وکړه هغو ته ووایه چي راسي موږ پورته کړي.

کرزي وویل ټوکي خو به نه کوې؟ هغوی به هیڅکله زما له پاره دا کار ونه کړي، څنګه به هغوی موږ له دغه غرونو څخه پورته کړي. ده وویل ته خو ټلیفون ور وکه بیا به ګورو چي څه کېږي.

کرزي د ټوله ټیم نظر وغوښت. هغوی ورته وویل چي حفیظ الله خان سم وايي موږ باید د دغه ځای څخه د وتلو یوه لار پیدا کړو. دوی وویل چي دا د بري لار نه ده. جنګیالیو وویل د دوی لویه غلطي دا وه چي هغه مرکز یې پرېښود چي طالبانو ته یې ماته پکې ورکړل او بل دا چي ګروپ سره ووېشل سو. اوس دوی د خپلو ټولو ملګرو کلیوالو څخه لیري وه او په دې نه پوهېدل چي طالبانو دوی ته چیري کمینونه نیولي دي. دوی کرزي ته وویل په هغه شپه چي تر رود پوري وتو ډېر بختور و. اوس نو ته ټلیفون لرې د دې ځای څخه د وتلو یو د حل لار پیدا که.

کرزي وویل که ستاسي فتوا همدا وي زه به هم کوښښ وکړم. خو فکر نه کوم چي بطرۍ دي دونه چارج ولري، چي یو ټلیفون په وکړم. د ورځي په ګرم وخت کي ده بطرۍ راوکښلې او لمر ته یې کښېښوولې چي که لمر یو څه چارج کړې خو دی شي هم کار ونه کړ. کرزي یوه بطرۍ ټلیفون ته ور واچول او ورور ته یې ټلیفون وکړ، چي زه ژوندی یم. ورور یې وویل شکر خدایه ! نو ولي دي موږ ته مخکي ټلیفون نه کاوه؟ کرزي وویل چي مابطرۍ د سخت وخت له پاره ساتلي وې خو دا چي کرزي نور څه ویل بطرۍ ختمه سوه. وضعیت توپاني ښکارېده. که ټوله بطرۍ په همدې شان کمزوري وای نو د دې امکان نه و چي امریکایانو ته دي هیڅ

وویلای سي. حتی چي مازي يې خپل موقعيت ورښوولی وای. کرزی وايي چي ما د بطريو په چيکولو پيل وکړ چي يوه داسي بطرۍ پيدا کړم چي د يوې يا دوو دقيقو له پاره خبرو کولو چارج ولري. خو يو ناڅاپه مي بخت رابيدرا سو. ما يوه بطرۍ چيک کړل چي پول نوې وه او پوره چارج وه، دا څنګه راڅخه پاته سوې وه؟

په همدې چارج بطرۍ سره کرزي په اسلام آباد کي د امريکا له سفارت،د روم او خپل ورور سره بيا خبري وکړې. ده ټولو ته وويل چي زه ژوندی يم او په غرونو کي يم او له هغه ځايه د راوتلو له پاره مرستي ته اړتيا لرم. امريکايانو بيا هغه تکراري پوښتنه وکړل چي تاسي چيري ياست؟ کرزي بيا دوی ته وويل چي چي دي او ملګرې يې څونه ليري دي او پر کومه خوا راغلي دي. هغوی بيا ورته د مربعي اور د بلولو وويل چي وروسته به مو موږ پيدا کړو. په دغه شپه دوی په غرونو کي يو اوار ځای پيدا کړ او اور يې پر بل کړ. په دا سبا کرزي بيا ټليفون ور وکړ او ورته ويې ويل چي شايد دا زما وروستی ټليفون وي ځکه چي دا نوې بطرۍ هم مخ پر ختميدو ده. امريکايي تماس نيوونکي ورته وويل چي موږ ستاسي اور وليد او سبا ماښام پر اته بجې به موږ درسو.

دوی بيرته د کوچيانو د پسو سمڅو ته راغلل او هلته بيده سول. او په دا سبا ماښام کي بيرته غره ته وختل او اور يې ولګوی. کرزی وايي چي ځلورو خواوو ته د وسلو سره کښيناستو ځکه چي کېدای سو طالبان هم زموږ اور ووينې. اتو بجو ته لا پنځه دقيقې پاته وې چي ناڅاپه يې د څرخکو ږغ واورېد. دوی د غرونو تر څوکو کښته پرواز کاوه چي شاوخوا ګرځېدې. دوی نه ليده ځکه چي څراغونه يې نه وه روښانه خو يوازي به يې ږغ تعقيبوی چي نابېره يوه بله څرخکه راغله او هلته کښيناستل چيري چي

کرزی او ملګرو یې انتظار کاوه، چې بله سمدستي په پسې وه. کرزي وویل چې څونه په زړه پوري صحنه وه. یو کس چې د شپې دوربین یې پر سترګو و د لومړۍ څرخکي څخه راکښته سو په زوره یې ناره کړل: ښاغلی کرزیه! دا تاسي یاست؟

دغه ډلي د څلورو خواوو څخه د اور ځای ته راوځغستل او څرخکو ته وختل خو چې کله یې پرواز کاوه کرزی وپوهېد چې یو نفر کم دئ. دا حفیظ الله خان و چې پر ده په غوسه سوی و او ورته ویلي یې وه چې مرسته وغواړه. دی له څرخکي څخه راکښته سو او پسې کتل یې. ناري یې ور ووهلې له یوه اور څخه تر بله به یې منډي وهلې او پسې کتل به یې چې بالاخره یې په داسي حال کي پیدا کړ چې ټینګ یې په پټو کي ځان پېچلی و. کرزي پر ږغ کړه چې دا څه کوې؟ هلیکوپټر راغلی دئ حفیظ الله خان وویل فکر کوم چې ما یو څه واورېدل، خو ډېري دوړي وې له همدې کبله مي ځان ټینګ وپېچئ.

څرخکي دوه ساعته پرواز وکړ، چې بالاخره په هلمند کي یو ځای راکښته سوه، چې هلته یو تعداد د کرزي ملاتړو انتظار کاوه. اوس د پښنو شل سوی کوچنی اردو پنځه څرخکي او خورا مجهز امریکایي ځانګړي ځواکونه (سپېشل فورس) د ځان سره لرل. دوی هلته څو ورځي تېري کړې چې کرزی په دې وتوانېده د خپل ټلیفون بطرۍ چارج کړي او څو ټلیفونونه وکړي. هلته دی په دې بریالی سو چې د حاجي بدر سره تماس ونیسي حاجي بدر د ده د هغو قوماندانانو څخه و، چې د غرونو په جګړه کي یې د ده سره اړیکي پرې سوي وې چې البته ده هم سټلایټ ټلیفون درلود.

کرزي کماندو ته وویل چې دی غواړي هغه کلي ته ولاړ سي،

چیري چي حاجي بدر دئ خو بدر نه سو کولای چي سم لوری ور وښووي. دوی کرزي ته وویل چي ورته ووایه چي هغسي اور بل کړي لکه څنګه چي يې په غره کي بل کړی و. امریکایي کمانډو و کرزي ته وویل موږ هم ستا سره ځو او هلته درسره پاتېږو. اوس د هغو اړیکو په مننه چي کرزي په پاکستان او نورو ځایونو کي د متحده ایالاتو سره د استازي په توګه ساتلي چي اوس کرزی تر طالبانو وروسته افغانستان کي د امریکا له پاره تر ټولو غوره مشر ښکاره سوی و او غوښتل يې چي وې ساتي.

یوه شپه تر هغه وروسته چي بدر اور ولګوی امریکایان، کرزی او ملګري يې د هغه پر خوا الوتنه وکړه تر څو له هغه سره یو ځای سي. څلور څرخکي په خوندي توګه راکښته سوې خو هغه پنځمه دانه چي څلور امریکایي ځانګړي ځواکونه پکښې سپاره وه تر اصلي ګروپ څخه یو یا یونیم مایل لیري کښته سوه، ځکه چي مخکنیو څرخکو دوړي او باد جوړ کړی د پیلوټ له پاره يې مشکلات جوړ کړل ده دغه څلور کمانډو همدلته شوه کړل او ځني ولاړی. کرزي د حاجي بدر څخه وپوښتل چي دا څه ډول اراضي وه چي څرخکه پکښې کښېناستل وروسته ده امریکایي قوماندان او خپل کسان ورسره واخیستل او په تاریکه کي د هغه ځای پر خوا ور روان سول.

کرزی وایي چي موږ بیا غره ته په ختو سوو او زه ختلو ډېر ګرم کړم چي وروسته باد بیرته یخ کړم. یوه امریکایي راته د وړیو جاکټ راکړ، چي دې هم یو څه مرسته راسره وکړه. وروسته د شپې پر دوولس نیمي بجې موږ خلک ولیدل چي په یو څه فاصله کي زموږ پر خوا د لاسي او لانتېرین څراغانو سره راروان وه. کرزی وایي موږ نه پوهېدو، چي دا دوستان کلیوال دي او که طالبان؟ کله چي هغوی موږ ته نژدې راغلل او

موږ يې وليدو ناري يې کړې چې تاسي څوک ياست؟ کرزی نه پوهېده چې څه جواب ورکړي، چې وروسته يې په مخابره کې پر حاجي بدر ږغ وکړ، هغه ورته وويل چې ورته ووايه چې موږ د ده ملګري يو. ما هم همداسي ورته وويل. خو دوی وويل چې موږ بايد څنګه پوه سو چې تاسي د ده ملګري ياست؟ ما ورته وويل چې راسي خپله له ده سره خبري وکړئ. دوی خبري ورسره وکړې او وروسته يې وويل چې داسي ده او تاسي طالبان نه ياست. موږ تاسي ته څلور امريکايي سرتېري راوستي دي.

سرتېري ټوله روغ رمټ وه او هغه کسان بيرته د غرونو اخوا د خپل کلي پر خوا ور روان سول. دا چې اراضي ډېر خراب و نو يوه امريکايي سرباز خپله بجلکه ماته کړې وه او نورو اوږه ورکړې وه او کرار کرار را روان وه. د شپې پر دوې بجې دوی د غره اواري سيمي ته راووتل چې هلته د کلي څخه د حاجي بدر لخوا موټران ورته رالېږل سوي وه او دوی ته انتظار وه، چې وروسته ټولو ټوله لار په موټر کي سفر وکړ.

کرزی وايي چې اوس نو روژه رانوې سوې وه او ما پېشلمی وکړ چې وروسته بيده سوم. کله چې دی راويښ سو د سپېشل فورس عسکرو شاوخوا د کليو د کوچنيانو سره لوبي کولې چې د امريکايانو د ليدلو له پاره راغلي وه. يوه ماشوم يو امريکايي سرتېری وليد چې سپينه خولۍ يې پر سر کړې وه ورته ويې ويل چې القاعده ! دا خولۍ هيسته کړه. د طالبانو او القاعدې ملګرو به سپيني بګړۍ د سپېڅلتوب د سمبول په توګه تړلې او هغه هلک هر هغه چاته چې سپين شی به يې پر سر و د هغوی په سترګه کتل چې وروسته ده خپله خولۍ و هغه سرتېري ته ورکړه.

کرزي د حاجي بدر په کلي کي دوې ورځي تېري کړې چې هلته ورته د امريکايانو له خوا نوري وسلې راورسېدې. په دغو ورځو کي د

دوی شمېر څو چنده سو، ځکه چې خلک به د هر ځای څخه راتلل او د طالبانو ضد دغه ځواک سره به یو ځای کېدل. دا لومړی ځل و، چې کرزي په افغانستان کې دننه په خپل واک د یوه نظامي قوماندان په توګه کلیوال منل. په دغو راتلونکو کې یو سپین ږیری او یو هلک چې پر خره یې یو څه را بار کړي وه. د کرزي د راتګ په شپه چې کله هغه یوه څرخکه د حاجي بدر د کلي څخه د یوه او یا یو نیم مایل په اندازه لیري کښېناستو ته اړه سوې وه او هغه څلور سپېشل فورس سرتېري یې هلته خوشې کړي وه هغوی تر خاشو لاندي ځني سامانونه پټ کړي وه او کله چې کلیوال د هغوی د ژغورلو له پاره ورغلل دوی په تاریکه کې ونه توانېدل چې هغه بیرته پیدا کړي. دغه زاړه سړي کرزي ته وویل چې موږ دغه سامانونه تر خاشو لاندي پیدا کړل چې فکر مو وکړ چې شاید دا به د امریکایانو وي. موږ فکر وکړ چې شاید دوی به ورته اړتیا لري نو ځکه مو دلته درته راوړل.

په کلي کې د کرزي په دوهمه ورځ یو شپانه تېرېده چې یو څه ګڼه ګونه یې ولیده. ده وپوښتل چې دا څه روان دي؟ ده ته وویل سول چې کرزی دلې دئ. شپانه وویل کرزي ته وواياست چې ترینکوټ سقوط وکړ او خلک په تا پسې ګرځي. په همدې اړه یې په تا پسې هري خوا ته خلک ولېږل.

کله چې کرزي ته دا وویل سول ده پر خپل ګروپ ږغ وکړ، چې سره راټول سي. هغو مشرانو چې د ده سره په غرونو کې وه او نورو ده ته وویل چې د ده په خبرو باور مه کوه. شاید دا یوه دسیسه وي. یو ځل هلته یو څوک ولېږه چې دا خبره کره کړي. کرزي یو ځوان پر موټرسایکل ترینکوټ ته پټ ولېږه چې د دې خبري جاج واخلي او هغه نفر بیرته د نوي

خبر سره راوګرځېد داسي چي ترينکوټ په رښتيا سره سقوط کړی و. ده وويل چي د افغانستان ملي تور، سور او زرغون بيرغ هلته د طالبانو د بيرغ پر ځای رپېدی. دی د محلي مشرانو هغه جرګې ته ورغلی چي تازه جوړه سوې وه او ورته ويلي وه چي زه د کرزي له خوا راغلی يم. د شورا غړو ويلي وه چي هغه چيري دئ؟ ځوان ورته ويلي وه چي کرزي په خپلي کلي ورجان کي دئ.

کرزی وايي په دا سبا مو د پنځلسو يا شلو موټرو کاروان وليد، چي د کلي پر خوا را روان وو. دا د ترينکوټ د مشرانو شورا وه چي ما ته را روان وه او راته وې ويل چي دوی ښار د طالبانو څخه واخيست او په تاسي پسې مو هره خوا ته پيغام رسوونکي ولېږل، خو موږ نه و خبر چي ته يوازي درې ساعته د موټر د مزل په واټن زموږ څخه ليري په غرونو کي سرګردانه ګرځې.

کرزی ډېر ژر دې ته چمتو سو، چي خپل عمليات و ترينکوټ ته ولېږدوي چي په مخ کي يې پر کنډه او کپر سړک شپږ اووه ساعته سفر پروت. د ټکسيو او پيکپ موټرانو دغه کاروان هلته د شپې پر لس بجې ورسېد، چي کرزی سيخ سيده د ولايت مقام ته ولاړی. ترينکوټ د افغانستان په جنوب غرب کي لومړی ځای و، چي سقوط يې وکړ.

دی وايي چي د طالبانو په شمول خورا ډېر کسان د ده د ليدلو له پاره راغلل. موږ ته اوس خورا ښه جنراتورونه او نور سامانونه د امريکايانو له خوا اکمال سوي وه او د نړۍ سره مو ښه ثابتي اړيکي لرلې. زه اوس په ناڅاپي توګه د نړۍ سره وصل سوم.

په ترينکوټ کي د کرزي په دوهمه ورځ يو طالب ده ته راغی او ورته وې ويل که ته ما ته خط راکړې زه به خپل دوه موټران او وسلې دلته

ترينکوټ ته راوړم او تاسي ته به يې تسليم کړم.

کرزي ترې وپوښتل چي ته ولي زما ليک ته اړتيا لرې؟ کندهار، زابل او نوري هغه سيمي ټولي د طالبانو تر واک لاندي دي. نو ته ولي زما ليک ته ضرورت لرې؟ دا سړي وويل چي ښاغلې پر لويو لارو زه کوم مشکل نه لرم خو مشکل په کليو کي دئ. داسي نه چي موږ په کليو کي تېرېږو کليوال موږ ودروي. کرزی همدا خبره د خپلو ملګرو سره شريکه کړه چي تاسي په دې اړه څه نظر لرئ؟ دوی وويل ده ته ليک ورکړه وبه ګورو چي څه پېښېږي؟

کرزي و هغه طالب ته ليک ورکړ، چي د ده د خونديتوب هيله پکښې سوې وه، چی دوې ورځي وروسته هغه د خپلو موټرانو او وسلو سره راغی او کرزي ته يې وسپارل. دا هغه نښه وه چي کرزي بايد نور خپلواک غځولی وای، ځکه چي دا هر څه د حيثيت له کبله وه، ولي چي کرزی کوم رښتونی ځواک نه درلود. خو په افغانانو کي د حيثيت ځواک خورا ارزښت لري. خورا ډېر کسان ده ته راتلل او د ليکونو غوښتنه يې ځني کول ده هم وېشل چي هغوی هم کار کاوه. کرزی وايي زه په ترينکوټ کي په يوه درې خوني کور کي ناست وم هلته به مي قومي مشران منل، خلکو ته به مي ليکونه ورکول تر هغه ځايه چي به يې کار ورکاوه.

کله چي کرزي د طالبانو وروسته جنوبي افغانستان کي خپله ولکه ټينګول دا مريکا په مشري د هوايي بمباريو کمپاين د طالبانو د ځواکونو د پاته شونو د منځه وړلو پر ضد روان و. ترينکوټ ته د کرزي تر راتګ شل پنځلس ورځي وړاندي امريکايانو د طالبانو په شک په غلطي سره د ارزګان ولايت په ليري پرتو سيمو کي د توري په کلي کي پر يوه کور بم وغورځوي چي د بېګناه ملکي خلکو ډک و او زيات قربيانيان يې

کوچنیان وه ووژل. بم غورځوونکي الوتکي له همدې ځای څخه د یو نیم کیلومتر په اندازه لیري د طالبانو پر معلومي قرارګاه بمبار کاوه، چي یو بم غلط سو که پیلوټ په خطا سره دا ځای په نښه کړ.

د هغو کوچنیانو نیکه چي په توري کي وژل سوی و، ترینکوټ ته د کرزي د لیدلو له پاره راغی او کرزي ته یې د ماخستن ډوډۍ راوړل ځکه چي کرزی د هغه مېلمه و او دا میلمستیا د عجبي پیښې ډکه و. ما دغه کس امریکایي سپېشل فورس سرتېرو ته ورمعرفي کړ او ورته ومي ویل چي امریکایي بم د ده ټوله کورنۍ ور ووژل. دغه کس وروسته خورا په زړه پوري خبره وکړل چي په هغه کي د داسي شي څرک تر سترګو کېدی چي افغانان څونه د آزادۍ آرمان لري. ده امریکایانو ته وویل د هغه بم د لوېدو له کبله مي خپل اووه کوچنیان له لاسه ورکړل، خو که زه ټوله کورنۍ هم د لاسه ورکړم پروا نه کوي خو تاسي افغانستان آزاد کړئ.

خطا بمونو په دوامداره توګه په افغانستان کي د بېګناه ملکیانو د وژلو وسیله ګرځېدلې وه حتی د طالبانو د حکومت تر ړنګېدلو وروسته چي کله به ائتلافي ځواکونو د القاعدې او بیا منظم سوو طالب ښورښیانو پر ضد جګړه کول. خو ټوله پاته سوي کسان د توري د نیکه په شان بخښونکي نه وه.

د نومبر پر اووه ویشتمه پر افغانستان باندي د ملګرو ملتونو خبري د ملګرو ملتونو د استازي لخدر ابراهیمي په مشرۍ پرانیستل سوې. د افغان مقاومت څلور لویو ډلو په کنفرانس کي ګډون درلود. چي په هغه کي شمالي ټلواله، پاکستان مېشت پېښوري ائتلاف، ایران مېشت سایپرس ګروپ او د روم ډله چي د پخواني شاه استازیتوب یې کاوه. کرزی هم د همدې کنفرانس ګډون وال و، چي د ترانسپورټ د

نشتوالي له کبله يې نه شو کولای چې هلته ولاړ سي او بل دا چې د ده له پاره دا ډېره مهمه وه چې د بن پر ځای په افغانستان کي وي. خو ګډونوالو له ده څخه وغوښتل چې له هغه ځایه دوی ته په سټلايټ ټليفون خپله وينا واوروي. کرزی وایي کله چې کنفرانس پيل سو، زه په ترينکوټ کي په يوه خاورين کور کي د پراشوټ پر يوه ډېره کوچنۍ ټوټه په ډېره يخه خونه کي ناست وم. له بله پلوه زه ډېر سخت زکام وم خو بيا هم زما ټليفون په بن کي د کنفرانس سره وصل سو او ما استازو ته وينا واورول. ده په پښتو او دري خبري وکړې او ويې ويل چې موږ ټول افغانان يو او د دې هيواد کاميابي بايد ډاډمنه کړو.

وروسته چې کله دی د سيمي د مشرانو سره په غونډه کي و د طالبانو په وخت کي د مجاهدينو د حکومت ولسمشر برهان الدين رباني ورته د کابل څخه ټليفون وکړ او ورته ويې ويل چې زه غواړم ته واک په لاس کي واخلې. زه غواړم چې قدرت تاسي ته وسپارم.

کرزی وايي ما ورته وويل ښه ښاغلې ولسمشره خو اوس زه هيڅ نه پوهېږم چې تاسي ته څه ووايم. دی د يوه کوچني کور په يوه خاورينه خونه کي په داسي حال کي ناست و، چې ډېر ستړی او د نه خوراک او څښاک له لاسه يې د بدن سبک ختلی و. زه هيڅ نه پوهېدم چې دا نړۍ د څه له پاره ده او همداسي نه پوهېدم چې په دې نړۍ کي څه روان دي. تر ټليفون وروسته ده مشرانو ته وويل چې تاسي په دې اړه څه فکر کوئ؟ دوی وويل چې ستاسي مطلب د فکر کولو څخه څه دئ؟ ته بايد همدا کار وکړې.

خو کرزي ته دا اړينه برېښېدل چې دا خبره د ټولو مشرانو سره شريکه کړي چې په دا سبا شپه يې د ټولو مشرانو غونډه راوبلل. دوی پر

مسايلو خبري وکړي او ټوله په دې راضي وه چي ته بايد همدا کار وکړې.
په هغه ورځ چي د بن کنفرانس داير سو د عبدالحق د مرګ خبر خپور سو، نوموړی د سرو لښکرو په وړاندي خورا مشهور قوماندان و او د طالبانو سرسخت مخالف و. عبدالحق د کرزي په شان پښتون او د مولوي خالص د حزب قوماندان و. په جګړه کي زړه ور او هوښيار پښتون چي د احمدشاه مسعود برابر و. د کرزي په شان په انګليسي ډېر ښه رغېدلای سوای. ده د نړۍ له ډېرو مشرانو د امريکا دولسمشر رونالډريګن سره ليدلي وه، چي هغه يې د يو اتل په شان هرکلی وکړ او د برطانيې له لومړي وزير (Margaret Thatcher) سره .ده په ۱۹۹۲ م کال د مجاهدينو په حکومت کي د کابل د امنيه قوماندان په توګه خدمت وکړ، خو کورنۍ جګړې زړه توری کړ چي تر هغه وروسته يې په لندن او دوبۍ کي آزاد تجارت پيل کړ. د طالبانو د واک ته رسېدلو وروسته ده ډېر ژر دوی د کرزي په شان وغندل او د کرزي په شان يې د همدې مخالفت خورا لويه بيه ورکړل. په پېښور کي د ده مېرمن او ځوان زوی په ۱۹۹۹ م کال کي ووژل سول چي په همدې کال د طالبانو له خوا د کرزي پلار هم ووژل سو.
تر ۱۱/ ۹ وروسته عبدالحق متحده ايالاتو ته وويل، چي پر افغانستان حمله مه کوئ، ځکه چي دی په دې باور و، چي شمالي ټلواله او د هغوی پښتون سياله ډله به وکولای سي چي د طالبانو د پوځ د مشرانو په وژلو سره به په خورا لږ ويني بهولو سره د طالپانو څخه واک تر لاسه کړي. د کرزي په شان دی هم خورا ژر افغانستان ته ننوت خو حق په لومه کي ونښت، طالبانو ونيوی چي وروسته يې اعدام کړ. د پاکستان استخباراتي شبکه د هغه سره په خيانت کولو تورنه ده. که نوموړي

ژوندی وای تر طالبانو وروسته افغانستان کي به یو ځواکمن او د درناوي وړ کس وای.

په بن کنفرانس کي تر وینا وروسته کرزی د کندهار پر لور د حرکت په حال کي سو. ده وویل موږ د لاري په اوږدو کي هیڅ جګړه ونه کړه، ځکه چي موږ له یوې ولسوالۍ څخه بلي ته تللو، نو خلکو به زموږ تر ورسېدو وړاندي لا واک د طالبانو څخه اخیستی و. وروسته د کندهار په شمال کي د شاه ولیکوټ ولسوالۍ ته ورسېدو، چي دلته لوبي بل رنګ واخیست. خدای هلته یو ځل بیا زما سره مرسته وکړه.

کله چي کرزی شاه ولیکوټ ته راورسېد، یوه مجاهد ده ته ټلیفون وکړ، چي د طالبانو رهبري غواړي هلته درسي، او واک درته تسلیم کړي. سبا ورځ د غونډي تر سره کولو له پاره وټاکل سوه. کله چي کرزی په دا سبا راکښېناست ډېر ساړه یې کېدل، له همدې کبله یې پرېکړه وکړه چي په کلي کي یوې کوچنۍ رېګني غونډۍ ته وخېژي او تر هغه وخته پوري چي طالبان راځي پیتاوی وکړي. کرزی وایي چي دا د روژې میاشت وه دا چي سړی د ورځي خوراک او څښاک نه کوي نو یخ یې کېږي. په همدې شپه ډېره امریکایي مرسته راورسېده. چي په هغه کي نور سرتېري، دوا او خواړه شامل وه، ځکه چي د بن په کنفرانس کي د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه د کرزي د احتمالي ټاکلو له کبله امریکایانو ډېره پاملرنه د ده خوا ته کړې وه.

په دغه سهار ډېر کسان د کوچنیانو او زما د کسانو په شمول پر هغه غونډۍ ښکارېدل، کله چي زه هغه غونډۍ ته ور روان سوم، یو کس په ما پسي راغږ کړ او ویل یې چي یو ګروپ مشران راغلي غواړي چي ستا سره وویني. زه بیرته راوګرځېدم او په هغه خونه کي د مشرانو سره یو

ځای سوم، چې ما به لیدونکي پکښې منل. کرزی کښېناست او دوی په خبرو پیل وکړ. د خبرو تر پیل څو دقیقې وروسته خونه وچاودل. د خونې کړکۍ او دروازه وغورځېدل او پر مشرانو خاوري او ټوټې راشوه سوې. دی بهر راووت چې جسدونه، کنډوکپر موټرونه او کلی یې په بده ورانې کې ولید. یو ۲۰۰۰ پونډه بم د (B-52) ډوله لوړ ارتفاع لرونکي امریکایي الوتکې څخه پر هغه غونډۍ شوه سو چې یو تعداد خلک پر راغونډ سوي وه او چې کېدای سو کرزي به هم هلته ولاړ وای. ده وویل که چیري دغه خلک زما د لیدلو له پاره نه وای راغلی او په دغه مهمه شېبه کې ما ته د دوی د لیدلو نه وای ویل سوي زه به پر هغه ځای ولاړ وای چې بم پر ولګېد او په ایرو به بدل سوی وای.

په دغه بم کې ده خپل پنځه غوره ملګري، درې امریکایي کمانډو بایلول چې الېته په وژل سوو کسانو کې کلیوال د کوچنیانو په ګډون هم شامل وه. د نولسو امریکایانو په شمول خورا زیات نور ژوبل سوي هم وه.

دا د ډسمبر ۵ مه وه او د بن غونډې د پای ورځ وه، چې تر یوې اوونۍ زیات یې په افغان موقته اداره کې د واک وېشلو پر سر خورا سخته مناقشه وکړه. تر چاودنې وروسته په وینو ککړ کرزی خورا ژر د بم له ځای څخه لرې کړل سو او نژدې په یوه ځای کې د بل بم د راپرېوتلو له وېرې د پرښو په منځ کې ځای پر ځای کړل سو. کله چې د ده یاور له ده څخه د وینو په پاکولو لګیا و، د ده سټلایټ ټلیفون ته د بن څخه د بي بي سي د لیزدوسیټ زنګ راغی او دا زېری یې وکړ، چې دی د افغانستان د موقتي ادارې د مشر په توګه وټاکل سو. د بن په غونډه کې کرزی د زورواکو سره تر خورا سختو مناقشو وروسته وټاکل سو، چې یو بل ته د غونډې د پرېښوولو ګواښ یې وکړ. کرزی د امریکایانو ملاتړ د ځان سره

درلود چې د ده پر خوا يې د توازن په برابرولو کې مرسته کول او له بله پلوه د مسعود او عبدالحق تر مړيني وروسته کرزی تر ټولو قوي کانديد و. له بله اړخه کرزي د خپلې کورني پسمنظر، د شاه سره د ښو اړيکو او د خپلې نړيوالې اوږدې ډيپلوماسۍ له کبله خورا منطقي انتخاب و.

کرزی وايي چې زه په وينو لړلی د شاه وليکوټ تر کلي دباندې په پرښو کې ناست وم، چې راته وويل سول تاسې د افغان ملت د مشر په توګه غوره سوي ياست. تر دې ډېر ژر د بن څخه د لخدر ابراهيمي رسمي ټليفون راغی او د ليزدوسيټ خبري يې تايېدولې. کله چې ده همدا خبر هضموی او دده ملګرو او امريکايانو مړي او ټپيان د پښتې له ځای څخه ايسته کول د تسليمۍ له پاره د طالبانو پلاوی راورسېد.

کرزی وايي چې موږ د کلي په ښوونځي کې يوې خونې ته ولاړو، او هلته د تسليمۍ له پاره د خبرو کولو له پاره کښېناستو. طالبانو خورا قوي پلاوی رالېږلی و، چې په هغه کې د طالبانو د دفاع وزير، د کورنيو چارو وزير، د ملا عمر شخصي سکرتر او نور شامل وه. دوی هم هلته وروستل سول او کرزي ته يې وويل چې موږ غواړو تاسې ته د افغانستان د نوي قانوني مشر په توګه قدرت تسليم کړو.

ما ورته وويل مننه خو تاسې بايد د تسليمۍ رسمي ليک راوړی وای، دوی ولاړل او په دا ماپښين بيرته د ليک او ځوبنديانو سره بيرته راوګرځېدل، چې په هغو کې يو د کرزي نژدې ملګری و، چې وروسته د ارزګان والي سو کرزي ته تسليم کړل. دا يوه بېله شرطه تسليمېدنه وه.

د طالبانو تر تسليمۍ دوې ورځې وروسته کندهار ته راغی او د ملا عمر په کور کې يې واړول، چې په بمباريو کې خورابد زيانمن سوی و. دا وخت ملا عمر الونيا سوی و. کرزی وايي کله چې موږ کندهار ته راغلو

خورا ډېر خلک موږ ته د روغبړ له پاره راغلل. بهرنۍ میډیا هم راغلل چي اوس هغوی ما ته د نږدې لاس رسی درلود.

د کرزي د کابل د تګ له پاره تیاری ونیول سو. او پرېکړه یې وکړه چي کابل ته به یوازي ننوزي. چي هیڅ ځواک حتی یو باډیګارډ به نه وي ورسره. ده د قومي مشرانو او نورو مخورو کسانو غونډه راوبلل او د خپل پلان څخه یې خبر کړل. د ده د همدې پرېکړې سره ځینو مخالفت وکړ. دوی ویل ته باید کابل ته د درو څلورو زرو کسانو سره خورا په درب ننوزې. خو اکثریت زما ملګري سول. هغوی وویل یوازي ولاړ سه ځکه چي هر افغان یو افغان دئ که چیري یو کندهاری ستاسي ساتنه کولای سي نو ولي یو کابلی او نور ستا ساتنه نه سي کولای. زما پرېکړه ومنل سوه چي البته دا تر ټولو ښه پرېکړه وه.

کرزی د کابل پر لور په امریکایي نظامي الوتکه کي د خپل ورور، اکا او د کورنۍ د یوه نږدې ملګري سره والوت. کرزی وایي بس همداسي مو وکړل. د باګرام هوایي اډې ته زموږ سره د لیدلو له پاره خورا ډېر کسان راغلي وه او ګڼ شمېر موټران یې ورسره راوستلي وه، ځکه چي دوی د خوراډېرو کسانو د راتګ له پاره تیاری نیولی و. خو چي کله موږ د الوتکي څخه کښته سوو موږ یوازي څلور کسان وو. شپه ناوخته وه او د شمالي ټلوالي جنګیالیو د کابل په تیاره جادو کي ګزمې کولې. کرزی ارګ ته بوتلل سو، چي په دا سبا د کابل د هري خوا څخه خلک راغلل او د ماڼۍ دروازه یې په پلاستیکي ګلونو وپوښل چي خپل نوی مشر ته ښه راغلی ووایي. د افغانستان نوي مشر د ارګ ماڼۍ خپل نوی کور ولید چي د یوې لسیزي جګړې ته په کتو سره یې وضعیت خورا ښه و. دا ماڼۍ پر ۱۸ ایکړه مځکه باندي د کابل په شمال ختیځه برخه کي په اتلس سوه

اتیـایمو کلونـو کـي جـوړه سـوې ده، چـي د هـر افغـان واکمـن کـور و، خـو حفیظ الله امین پکښې ووژل سو. د مرمیو سوري یې پـر بهرنـي دېوال هـر چیري ښکاري او د همدې ستري مانۍ برج رالوېدلی چي د تشناب کـار ځني اخیستل کېده، خو دننه په مانۍ کي ورانـي ډېره لږ سوېده. ګلخانـه چي د ولسمشر د کار د دفتـر ودانـۍ ده او مـسجد جوړ او روغ و او همـدا شان د استوګني سیمه چي دوهمـه درجه لویـه دفتـري ودانـۍ ده. دلکـشاه مانۍ چي د شاه رسمي د اوسېدو ځای دئ او د کله چي باچا ظاهرشاه لـه واک څخه په ۱۹۷۳ م* کال کي لیري کړل سو نـه ده اشغال سوې دلکـشاه اوس بیرتـه رغـول سـوې او د درنـو خلکـو لـه پـاره مېلمـستون دئ. پـه دې مـانۍ کـي د بـاختري دورې دوه زره کلـن زاړه تـاریخي آثـار کلـه چـي پـه (۱۹۷۸ م) کال کي پیدا سول سمد ستي پټ کړل سوي وه. ډېر کلونـه دغـه خزانه چي شل زره طلایي توکي، لکه د پیل غاښونه، او غمي یې لـرل پټـه سوې وه. داسي ښېره وه چي د جګړې په جریان کي دغه اثار ورك سوي وې او یا به د ټوپکسالارانو له خوا ویلي کړل سوي وي. خو یوازي څو کسانو تـه دا حقیقت څرګند و او کلـه چـي کـرزی ولـسمشر سـو، د دغـه لـوی راز ښخوونکو فیصله وکړه چي دغه خزانه باید نوره راڅرګنده سي. دغه توکي اوس کیـتلاک سـوي دي او پـه ۲۰۰۶ م کـال کـي یـې سـل پـه پـاریس کـي ننداري ته وړاندي سول. کله چي کرزی په ارګ کي ځای پر ځای سو، نو د ولسمشر رباني او نورو سره د غونډو لړۍ پیل سوې، وروسته یې روم تـه پرواز وکړ چي د باچا ظاهرشاه دعا وغواړي. کرزی وایي چي ده ما ته قرآن کریم او خپله چتۍ راکړل. بیرته کابل تـه راوګرځېد او د واک تبدیلي یـې په رسمي توګه تر سره کړه. په اپریل کي کـرزی بیـا روم تـه ولاړ چـي دا وار

---

* پـه اصل کـي لـیکوال د شـا د لـیري کېدو کـال ۱۹۳۳ بـللی دئ (؟)

یې پاچا د ځان سره راوست. کور ته د شاه ظاهرشاه راتګ باید یوه میاشت مخکې په مارچ کې تر سره سوی وای خو امنیتي ځواکونو یوه دسیسه کشف کړه چې په هغه کې د شاه او کرزي د مرګ پلان جوړ سوی و.
هغه مراسم چې کرزي او نورو ملیونونوافغانانو یې په خورا لېوالتیا تیاری نیولی و وځنډېدل. خو ټولو افغانانو د شاهي نظام د بیرته فعاله کېدو هرکلی ونه کړ، مګر په جنوري کې د افغانستان په شرقي ښار خوست کې په زرګونو پاچا پلوه قبایلو لاریون وکړ چې ویل یې امریکا د شاه ضد شمالي ټلوالي چې د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده پلوي کوي چې البته یاد سو قومونو خورا ډېر وخت د پښتنو تر واکمنۍ لاندي تېر کړي دي.
د ۲۰۰۲ م کال د اپریل پر ۱۸ شاه ته د کابل په نړیوال هوایي ډګر کي خورا تود هرکلی وویل سو، خو مراسم یې خورا ټینګ کنټرول سوي وه. کله چې د ایټالیا هغه نظامي الوتکه چې شاه پکښې سپور و، د کابل بم بېرووونکي هوایي ډګر ته راورسېدل امنیت خورا سخت کړل سوی و چې یوازي یو څو ځانګړو قومي مشرانو شا ته د نژدې ورتګ اجازه لرل. امنیتي چارواکي هغه وخت د خورا مشکل سره مخامخ سول، چې کله قومي مشرانو د شاه د لاس مچولو له پاره کوښښ کاوه. دا مهال شاه ۸۷ کلن و، چې کله له الوتکي څخه را روان سو نو خورا کمزوری ښکارېده، چې کرزی ورسره کومک کاوه. د افغان ملي جامو پر ځای ده د توري نرمي څرمني کوټ اغوستی و. یعني هغه جامه چې اوس کرزی په مشهوره دځ لکه دقره قول خولۍ او اوږده زرغونه چپنه.
ظاهرشاه اوس په هغه مانۍ کي اوسېږي چې یو وخت ده پکښې

واکمني کول، چي کورنۍ او دوستان يې پر راګرځېدلي دي*. په بن کنفرانس کي د افغانستان د حکومت له پاره ټوله وزيران ټاکل سوي وه، چي اوس يو فعاله اداره پر ځای و. کرزی وايي د موقتي اداري د مشر په توګه ما بېله غونډو او بحثونو څخه بل کوم جلا کار نه دئ کړی. ما به خورا ډېر د محلي خلکو سره ليدل. په دې ټولو کي زما ښه اصول همهغه و : کار له افغانستان له پاره ډېر ساده. د طالبانو تر نسکورېدلو وروسته په افغانستان کي خورا ډېر تغيرات راغلي دي، خو کرزی د هغه د کريډيټ اخيستلو څخه ډډه کوي. دی وايي دا تغيرات خپله افغانانو راوستل، ځکه چي دوی تغير غوښت او دوی بالاخره د همدې کار د تر سره کولو له پاره آزاد وه.

---

* د کتاب دليکلو پر مهال د افغانستان پخوانی شاه محمدظاهر ژوندی و.

(۸)

د نوي افغانستان جوړول

د افغانستان ولسمشر حامد کرزی د رايي ورکولو پر مهال

د بن غونډې دافغانستان دموقتي ادار ې پر وزیرانو چې په سر کې یې حامد کرزی و موافقه وکړه. همدې موافقې د هیواد له پاره یو دایمي حکومتي چوکاټ رامنځته کړ او په شپږو میاشتو کې دننه یې د بېړنۍ لویې جرګې جوړول وغوښتل. د بېړنۍ لویې جرګې وظیفه دا وه چې د دوو کالو له پاره د افغانستان د انتقالي ادارې مشر وټاکي. د یو آزاد کمېسیون یوویشت غړو چې مشهور اقتصاد پوهان، اداره چیان او مذهبي مشران وټاکل سول، چې د لویې جرګې چاري منظمې کړي. د جرګې تر سره کېدو څو میاشتي وړاندي په ټوله هیواد کې د ډلو تر منځ د استازو د ټاکلو له پاره غونډې تر سره سوې. دغه استازو د ولایت په سطحه غونډې تر سره کړې چې خپل نماینده ګان و لویې جرګې ته وټاکي چې البته دغه ټاکني ښکاره وې. کله چې د زرو استازو ټاکنه په همدې شان تر سره سوه پنځه سوه نور بیا د آزاد کمېسیون له خوا وټاکل سول.

کمېسیون خورا سخته لار په مخ کې لرل، په ځانګړې توګه چې کله به یې غړو د انصاف په اړه د ټوټه سوي افغان ولس په سوونو شکایتونه اورېدل. داسي تورونه هم وه چې رایې رانیول سوي دي خو د کمېسیون له پاره دا ناممکن کار و، چې د پروسې څارنه وکړي، نو ځکه دوی پر محلي شوراوو تکیه وکړه چې محلي شخړي حل کړي تر جرګې پوري یوه دوامداره موضوع دا وه چې جرګه او که به ولسمشر کابینه ټاکي.

د پخواني پاچا پر رول هم بحثونه روان وه. کله چې شاه په اپریل کې بیرته افغانستان ته راوګرځېد ملاتړ یې زیاتېده تر څو د دولت د مشر په توګه یې رول بیرته برقرار سي. له بحثونو څخه خورا اساسي شکلونه راووتل چې په هغو کې دا سناریو هم شامله وه، چې شاه ته دي د ملت د

پلار لقب ورکړل سي، خو کومه رښتوني حکومتي واک دي نه لري او بلـه دا وه چي شاه دي د ولسمشر او دولت د مشر پـه توګه وټاکل سي، چي لومړی وزير به لري او هغه به د حکومت روزمره چاري پر مخ بيايي.

کله چي د لـويي جرګې نېټـه راورسېده، دا ښکاره سوه، چي د جرګې د غړو شمېر ۲۰۰۰ زرو تـه رسېدلی پـه داسي حال کي چي ۱۵۰۰ سيټونه په نظر کي ورته نيول سوي وه. د لويي جرګې کمېسيون جرګه يـوه ورځ وځنډول تر څو پرېکړه وکړي چي څوک بايد له جرګې څخه منع سي، چي په پای کي ۱۶۵۰ غړو تـه پـه جرګـه کـي د ګډون لـه پـاره اجازه ورکـړل سوه.

نړيوالي ټولني د لـويي جرګې پـه جوړولـو او منظمولـو کـي خورا ډېر کومک وکړ. د جرمني حکومت يوه خورا لويـه خېمـه د کابل پوهنتـون په انګړ کي د لويي جرګې د تر سره کولو له پاره ودرول. د کرزي پـه قـول د افغانـستان لـه پـاره د ملګـرو ملتونـو خـاص اسـتازي لخـدر ابراهيمـي د جرګې په دايرولو، د مختلفو ډلو سره د خبرو کولو او هغوی ته د مـشورې ورکولـو سـره خـورا سـتر خـدمت تـر سـره کـړ. کـرزی وايـي د افغـان اصـله امريکـايي زلمـي خليلـزاد حـضور چـي د ولـسمشر بـوش مرسـتيال چـي وروسته بيا پـه افغانـستان کـي د امريکـا سفير سـو رول هـم خـورا مهـم و، ځکه هغه په ځايي ژبه پوهېده او د افغانانو په منځ کي د درناوي وړ و.

د خليلزاد حضور به ګټور و خو جنجالي هم و. دی افغانستان ته د جګړې په جريان کي راورسېد، او د شمالي ټلوالي سره يې د طالبانو پـه لـه منځه وړلو کي د خورا نژدې سره کار وکـړ. دی او کـرزی نـژدې ملګـري دي او د کرزي سره يې د حکومـت پـه جوړولـو کـي مرسـته او مـشورې ورکـړي دي. ځينو غړو په جرګه کي هغه د اصلي ځواک په توګه وليد، چي د پردې

تر شا به يې د امريکا د نفوذ څخه په ګټه اخيستنه به يې د کرزي ټاکل ډاډمنول. د افغانستان په داخلي چارو کي د خليلزاد د رول پر سر شخړو تر هغه روانه وه چي کله نوموړی دولسمشر بوش له خوا عراق ته د ۲۰۰۵ م کال د اپريل په مياشت کي د سفير په توګه ولېږل سو.

د ۲۰۰۲ م کال د جون پر ۱۰ مه لويه جرګه په رسمي توګه پرانيستل سوه. شاه شورا ته يوه اطلاعيه ولېږل چي په هغه کي راغلي وه، چي دی په پخله د دولت د مشرتوب له پاره د کانديدی څخه تېرېږي او ولسمشری ته د حامد کرزي ملاتړ کوي. کرزي ولسمشری ته د کانديد په توګه په جرګه کي سيټ نه درلود خو د انتقالي ادارې د مشر په توګه يې شورا ته وينا واورول.

کرزي وايي چي ما يې د پرانيستلو په مراسمو کي ګډون درلود او د ځو غړو سره مي وليدل چي تر هغه وروسته مي خپل ځان ليري ځني ساتی. د ولسمشری چوکۍ له پاره خورا ډېر کانديدان وه، چي په هغو کي د مسعوده جلال په نامه يوه ښځه هم وه، چي وروسته بيا د ښځو چارو وزيره سوه. پخواني ولسمشر رباني هم په کانديدانو کي و چي د شورا په دوهمه ورځ د خپلي کانديداتوری څخه تېر سو او د کرزي څخه يې خپل ملاتړ وښود، چي ويل يې دا کار يې د ملي يووالي په خاطر تر سره کړی دئ.

د جون پر ۱۳ مه استازو د ولسمشری له پاره پټي رايي واچولې چي دا په لويه جرګه کي لومړی ځل و. ملګرو ملتونو رايي شمار کړې او اعلان يې وکړ چي له ۱۵۵۵ رايو څخه ۱۲۹۵ رايي کرزي وړي دي.

کرزي وويل چي اوس نو زه د انتقالي ادارې مشر وم. ما و استازو ته په خپله وينا کي وويل، چي دا څونه د وياړ ځای چي يو ځل بيا ټوله

افغانان تر يوې خېمې لاندې سره راټول سوي دي. ما د سولې، ثبات او امنيت پر اړتيا خبرې وکړې. ما تر دغې خېمې لاندې د افغانانو هغه ستر ارمان حيسوي چي د خپل هيواد ملکيت بيرته د افغانانو لاس ته ورسي.

د کرزي تر ټاکلو وروسته لويي جرګې د نوي اساسي قانون پر موضوعاتو باندي بحث پيل کړ. د بن په غونډه کي د افغانستان د اساسي قانون د مسودې د جوړولو له پاره يو ځانګړی کمېسيون ټاکل سوی و خو لويي جرګې پرېکړه وکړه چي د اساسي قانون د تصويب له پاره دي په اتلسو مياشتو کي بله جرګه راوبلل سي. د لويي جرګې ناسته يوه اوونۍ وغځېدل، چي خيمي دننه او د کابل په جادو کي خورا کشمکش روان و. څو واره داسي پېښه سوه چي ځيني خوابدي استازي به د اعتراض په توګه له خېمې څخه ووتل او ځينو نورو بيا چي ويل يې دلته بهرنۍ مداخله روانه ده يوه ورځ له جرګې څخه بايکاټ وکړ. د کابل په جادو کي د ايساف سرتېرو د احمدشاه مسعود د ورور ولي مسعود د وسله والو کسانو سره چي په برتانيه کي د افغانستان سفير دئ، برخورد وکړ، خو په ټوليزه توګه د ايساف عسکرو په مرکز کي ثبات ساتلی و. هغه ورځ چي فکر کېده جرګه به پای ته ورسېږي برتانوي تورن جنرال چي په افغانستان کي يې سوله ساتي ځواکونه ځای پر ځای کړل، په مډال ونازول سو او د استازو له خوا ورته د اوږده عمر او برياليتوب دعا وسوه.

د جرګې په اخره ورځ استازي د کابينې پر ټاکلو کومي موافقې ته ونه رسېدل، او منتخب ولسمشر کرزي استازو ته وويل چي د جرګې وخت پوره سوی دئ چي زه بايد خپله کابينه په خپله وټاکم.

همدې شي خورا ډېر اعتراضونه راوپارول، او کرزي د استازو څخه وغوښتل چي جرګه دوې ورځي نوره هم وغځوي. د جون پر ۱۹ مه

کرزي خپله کابينه اعلان کړه، چي په هغه کي د مسعود د اردو پخواني قوماندان جنرال قسيم فهيم د دفاع وزير په توګه او يو له خپلو دريو معاونينو څخه وټاکی. يو بل مرستيال ولسمشر حاجي عبدالقدير تر دې يوه مياشت څه کم په کابل کي ووژل سو.

تر بېړني لويي جرګې وروسته کرزي او د ده کابينه د خورا سختي دندي سره مخامخ وه. چي بالاخره د کنډ او کپر افغانستان څخه يو نوی ملت جوړ کړي، چي په هغه کي د يوه فعاله حکومت جوړول هم راځي او په هيواد کي بې شمېره سيمه ييزي اونژادي ډلي سره متحدي کړي چي زياتي يې لا تر اوسه پوره وسله وال وه.

کرزی وايي چي تر لويي جرګې وروسته د ائتلاف د ځواکونو امريکايي قوماندان په بېړني توګه راغلی چي ويل يې زه ستا د امنيت په اړه خورا اند ښنمن يم. جنرال وويل هغه افغانان چي ستا پر شاوخوا راټول دي ښه روزنه نه لري او د دې جوګه نه دي چي د تروريزم د خوا تاسي ته د متوجه تهديدونو تر هوده ووتلای سي، او هغه مغلق امنيت ونيسي چي د يوه ولسمشر له پاره اړين وي او ده راته امريکايي امنيتي پلان تشريح کړ. کرزی وايي ما جنرال ته وويل چي زه به په دې اړه فکر وکړم او د خپلو افغانانو سره به دا مسئله شريکه کړم. وبه ګورو چي دوی په دې اړه څه نظر لري. دی ډېر حيران سو چي ټولو افغانانو د هيواد له هر ګوټ څخه د دې خورا په ورين تندي ملاتړ وکړ، چي ما به د همدې پلان په اړه خبري ورسره کولې. دوی کرزي ته وويل دا به ستا تر ټولو غوره کار وي چي تر سره يې کړې او څومره ژر چي امکان لري بايد ويې منې. دوی ده ته وويل چي امنيت يوازي په نفرو نه ساتل کېږي، بلکي پوهه، روزنه او تجهيزات خورا ورته مهم دي. ځکه نو زه ورسره موافق سوم او امريکايانو د امنيت

په برابرولو کې خورا ستر خدمت تر سره کړ، بلکي دوی هغه افغان هم وروزل چې له دوی څخه مسئولیت واخلي. زه اوس یو ځل بیا افغان ساتونکي لرم چې خورانبه روزلي او ښه تهجیز دي. امریکایي امنیتي ځواک چې دوه کاله د کرزي پر شاوخوا راټول و تر څنګ یې د افغان ولسمشري ګارډ هم وروزی، د کرزي امنیتي ساتونکو ټولو د امریکایي اردو په ځانګړو ځواکونو کې د کمانډو په توګه او یا په بحري سیلز کې دنده تر سره کړې وه. غښتلو او جګو امریکایانو چې د لمر عینکي به یې پر سترګو وې او خورا ډېري وسلې به ورسره وې چې کله به کرزی کوم ځای ته تلی هر چیري به دغه امنیتي کسان تر سترګو کېدل، چې همېشه به تر ده شاوخوا راچاپېر و. کله چې به کرزي د یوه ولایت مرکز ته د والي د لیدلو له پاره تلی نو په څرخکه کې به یې سفر کاوه چې د کښېناستلو سیمه به لا د وړاندي د امریکایانو له خوا ساتل سوې وه. که چیري به محلي مشرانو او یا دولتي چارواکو د ولسمشر د روغبړ له پاره لیکي جوړي کړې وې او کرزي به ورسره تېرېده دوه امنیتي ساتونکي به یې اړخونو او دریم د اتوماتي وسلې سره د تیارسي په حالت کې د لیکي تر شا روان و.

د انتقالي اداري د مشر په توګه تر ټاکلو درې میاشتي وروسته د ۲۰۰۲ م کال د سپټمبر پر پنځمه نېټه په کندهار کې چې کله د ورور واده ته تللی و وژونکې حمله پر وسوه، خو دی ژوندی پاته سو. د خپل وطنوال د لیدلو له پاره خورا ډېر خلک راغونډ سوي وه، ځکه چې دا دده تر ټاکلو وروسته کندهار ته د ده لومړی سفر و. کله چې د ولسمشر کاروان په جادو کې د خلکو تر ګڼي ګوڼي کرار تېرېدی یو کس چې د افغان پولیسو یونیفورم یې اغوستی و د کرزي پر موټر یې څلور ډزي وکړې، یوه مرمۍ

د کرزي له سر څخه تېره سوه او د کندهار والي ګل اغا شېرزی يې په سر کي ژوبل کړ. د ده زخمونه شديد نه وه او د کرزي امريکايي ساتونکو پر هغه کس ډزي وکړې او ويې واژه. دغه کس عبدالرحمن نومېده چي يو مشکوک طالب و او تر يوه مياشت لږ موده وړاندي د کندهار د والي په شخصي امنيتي ځواک کي شامل سوی و.

تر دې دوه کاله وروسته د ولسمشرۍ د ټاکنو په هيواد کي د پراخ کمپاين پر مهال چي يو ځای ته په سفر و د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر په مياشت کي يې پر هيلکوپټر راکټي حمله وسوه.

خو د اوس له پاره ډېر څه په مخکي وه چي تر سره سي. کرزی وايي مونږ بايد د اساسي قانون د لويي جرګې د دايرولو له پاره خورا سخت کار کړی وای. لومړی کار دا و چي د اساسي قانون د مسودې له پاره بايد کمېټې جوړي سي چي يوه د اساسي قانون مسوده جوړه کړي او هغه بله يې تر نظر تېره کړي. ما د ډېرو کسانو سره تر سلا مشورو وروسته د دغو کمېټو غړي وټاکل او د راتلونکي کال له پاره د دوی په وړاندي خورا ډېر کارونه پراته وه، چي تر سره يې کړي. د کمېټو غړو لومړی د عامو افغانانو نظر وغوښت. دوی کسان د افغانستان هري برخي ته ولېږل، چي د افغان ولس نظر معلوم کړي چي څه ډول حکومت غواړي. څو نظرونه وه چي په هغه کي د رياستي نظام، صدارتي نظام / پارلماني نظام او د شاهي نظام بيرته راتګ غوښتل سوی و، خو مطلق اکثريت د رياستي نظام غوښتونکی سو.

کرزي پخپله د مختلفو موضوعاتو په اړه د افغانانو د نظرياتو په راټولو بوخت و. دی وايي تر دې وړاندي چي زه د افغانستان د انتقالي اداري د مشر په توګه وټاکل سم ما د هيواد د ټولو پرګنو سره غونډې

وکړې او همداسي پسې جاري وې. په هغو ورځو کي لومړی شی چي خلکو غوښت هغه بې وسلې کول، بې وسلې کول او بې وسلې کول و. خلکو غوښتل چي د بې شمېره ملېشو او ټوپکسالارانو څخه وسلي راغونډې سي او په هیواد کي د تشدد د بیا راتلو خطر کم سي. افغانانو همدا شان په پوره توګه د قانون پر حاکمیت ټینګار کاوه. تر دغو شیانو وروسته چي نور شیان خلکو کرزي ته ویلي وه هغه ښوونه او روزنه، روغتیایي اسانتیاوي، سړکونه، اوبه، برېښنا او هغه ټوله شیان چي پرمختللي نړۍ ورڅخه برخمنه ده. تر دې وړاندي هم د افغانستان زېربنا پرمختللي نه وه خو اوس بیا بېخي د مرګ پر پوله ولاړ و. یوازي ٦ فیصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي او حتی نن هم په کابل کي هر ځای د جنراتورونو ږغونه اورېدل کېږي، ډېر داسي کلي سته چي په ژمي کي یې د واورو له کبله چي پر لوړو کوتلونو و سي د نورو سیمو سره یې اړیکي پرې کېږي. روغتیایي خدمتونه خو تر لویو ښارونو بهر بېخي پر نېست حساب و. د جنګونو په جریان کي په سلګونو ښوونځي نړېدلي وه. د کرزي مکتب حبیبیه لېسه چي په افغانستان کي تر ټولو لوی او غوره ښوونځی دئ په کنډواله بدل سوی و، خو د دې ټولو سره افغانان په دې پوهېدل چي که وسلې ټولي نه سي د پرمختللي ټولني له هیڅ ګټي څخه به برخمن نه سي.

ډي ډي آر یا د بې وسلې کولو پروګرام د ۲۰۰۳ م کال په فبروري کي د افغانستان د نوي پیل پروګرام لاندي د یو ان ډي پي په ملاتړ او د یوناما په همکاري پیل سو. د راتلونکو درو کلونو په جریان کي د ډي ډي آر د پروګرام تر چتر لاندي په زرونو میله وسلې، د توپونو ټوټې، کلاشینکوفونه، ټانکونه، او نوري درنې او سپکي وسلې راغونډي سوې

او د دفاع وزارت په واک کي ورکړل سوې. تر ۲۵۰ زيات مليشه ترخيض او تر ۶۳۰۰۰ ډېر پخواني جنګيالي بې وسلې سول. د ډي ډي آر پروګرام همدا شان د پخوانيو جنګياليو سره مرسته وکړه، چي د حرفوي زده کړو له لاري او نورو وظيفو ته په استخدامولو سره بيرته خپل ملکي ژوند ته راوګرځي او يا بيا په افغانستان کي د نوي ملي اردو نظامي ژوند ته ور وګرځي.

کرزی وايي چي ترخيض سو افسرانو او سرتېرو ته د بيا استخدامولو له پاره ډېر شيان وه، چي په لسو کي نهو يې ملکي چاري انتخاب کړې لکه بزګري ، حرفوي زده کړې او تجارت. دوي نور د جګړې څخه ناروغان او د جنګي الاتو د کارولو څخه ستړي او زاره ترکي و.

د ډي ډي آر پروګرام د ۱۴۱ ميليونو ډالرو په لګښت زياته برخه جاپان پرېکړه چي د روسانو په مقابل کي يې د مجاهدينو سره د تجهيزاتو مرسته کوله، په ځانګړې توګه د وسايطو او د ۲۰۰۲ م کال په جنوري کي د افغانستان د بيا رغوني په اړه د نړيوال کنفرانس کوربه و. په يقين سره چي د ټول افغانستان څخه وسلې ټولي نه سوې خو د درنو وسلو لوی اکثريت لکه ټانکونه او توپونه د ملېشو او ټوپکسالارانو د لاسونو څخه ووتل او و نوي حکومت ته وسپارل سول.

افغانستان يوازي دا نه چي د وسلو څخه ډک و، بلکي د نړۍ له نهو ماين ګذاري سوي هيوادونو څخه و، چي په سوونه زره انسان ضد، ټانک ضد اونور چاودېدونکي مواد يې په ډېرينه خاوره کي کرل سوي وه. د ماين پاکۍ هڅي د طالبانو د حکومت د نسکورولو راهيسي رواني دي، خولا هم په افغانستان کي تر ټولو لويه وژونکې وسيله ده چي هره مياشت تر سلو زيات افغانان وژني او يا يې ټپي کوي.

کله چي مسافرین د کابل و نړیوال هوايي ډګر ته راورسېږي د رن وې او ټکسي لارو پر دواړو غاړو د ماین پاکانو د ډېرو نښانونو په لیدلو حیرانېږي خو د کابل هوايي ډګر تقریباً د ماینونو څخه پاک سوی دئ.

کله چي خلکو ولیدل چي د ډي ډي آر پروسه بریالۍ ده نو لومړیتوب بلي خوا ته وګرځېد داسي چي خلک به د ښووني او روغتیايي خدمتونو په اړه ډېر ږغېدل. کرزی وايي چي یو شی مي ډېر خوشحاله کوي هغه دا چي خلک د هرکلي او ولایت نه زما څخه د پوهنتون غوښتنه کوي. ما کوچنیان ولیدل چي په خېمو کي یې زده کړي کولې او داسي ښوونځي چي دبمباریو له کبله به یې چتونه نړېدلي وه. تعلیم د خلکو تر ټولو لوی ارمان و.

هندوستان چي حامد کرزي پکښې پوهنتون ولوست او انګلیسي یې پکښې زده کړه. د حبیبیې لېسې د بیا رغوني له پاره یې بسپنه ورکړه، د ښووني ستره غوښتنه چي کرزی یې په خبرو کي یادونه وکړه ډېره ښکاره وه، ځکه شاګردان په مختلفو دوروکي ښوونځي ته تلل او راتلل چي په خېمو کي به یې زده کړي کولې او د ورانو ټولګیو د بیا رغوني کار به د دوی په شاوخوا کي روان و.

یوبل شی چي د کرزي څخه به د کلي مشرانو غوښت هغه ښځینه روغتیايي اسانتیاوي وې. دی وايي چي ما احساس کړه چي ښه ښځینه روغتیايي اسانتیاوي ډېري مهمي دي، ځکه چي خلک یې خورا ډېره غوښتنه کوي. دا زما له پاره په دې معنا وه چي ټوله خلک د ښه ژوند ارمان لري. تر دې وروسته به دوی د سړک او برېښنا غوښتنه کوله چي د تجارت او سوداګرۍ له پاره ډېر اړینه ده.

دی وايي چي نن اول لمبر غوښتنه د برېښنا ده، چي د ده دا خبره د

راډيو د يوه مخترع پروګرام چلوونکي لخوا عام ولس هم تايد کړه. په کابل کي يوې شخصي راډيو يوابتکاري پروګرام جوړ کړ چي په هغه کي به اورېدونکي په پروګرام کي برخه اخيستل چي خپل نظر ووايي. د همدې راډيو د ټيليفون شمېره په راډيو کي خلکو ته اعلان سوه چي کله به اورېدونکو زنګ ورته راوواهه نو يوازي به جواب ورکوونکي ماشين بيپ بيپ کاوه چي نور هيڅ لارښوونه يې نه ورته کول، ځينو ټيليفون کوونکو به همداسي ټيليفون وکړ چي هيڅ به نه پوهېدل چي څه وکړي خو نورو به خپل پيغامونه پرېښوول او هغه څه به يې ويل چي په زړه کي به يې وه. دغه پيغامونه وروسته نشر سول چي وروسته ډېر خلک په وپوهېدل، د دغه غير رسمي او نامنظمو نظرياتو اورېدلو وروسته د راډيو مشر هغه پـايلي تـه ورسـېد چي ولسـشمر کـرزی رسـېدلی و. د افغانـانو لـومړني شکايتونه د برېښنا د نستـه والي په اړه وه.

د برېښنا غوښتنه ښله شکه چي ډېره وه، خو د طالبانو تر واکمنۍ وروسته چي کله بازار ته برېښنايي توکي راوارد سول څو چنده يې نوره هم زياته کړل. هيواد اوس د موبايل ټيليفون او برېښنا ليک له لاري د نړۍ سره وصل سو، چي همېشني چارج ته يې اړتيا لرل. ځوان افغانان د کمپيوټر پر خوا ور مات سول، د کمپيوټر دوکانونه او کورسونه د کابل په شمول ښارګوټو او کليو ته وغځېدل. افغانانو په خورا پرېمانه توګه د موسيقۍ د سي ډي ګانو د کاپي کولو غلاوي پيل کړې او په ډي وي ډي کي به يې امريکايي او هندي فلمونه کتل. د امريکايي هغو فلمونو غيرقانوني کاپي به په څو ورځو کي د کابل په دوکانونو کي تر لاسه کېده چي تازه به په امريکا کي ننداري ته وړاندي سوي وه او په کوچنۍ کېمره به په ډېره اسانۍ سره د تياتر د پردې څخه ريکارډ سوي وه. د دغو ډي وي

ډیانو کنتل داسي وه لکه سړی چي خپله په تیاتر کي وي چي د فلم د لغړیانو، خبري، خندا او ټوخی به پکښې اورېدل کېدی. چي بالاخره به یې پرده هغه وخت بنده سول چي کله به یو لیدونکي او لیدونکي ولاړ سول، او پیاده رو ته به ووتل. افغانانو همدا شان د ټلوېزیون له لیدلو سره مینه درلوده چي دا کار یې د سټلایټ ډیشونو له لاري کاوه او حتی په لیري پرتو سیمو کي به هم تر سترګو کېده.

کرزي وویل چي البته موږ د نوري برېښنا له پاره پلان جوړوو خو دا هر څه ډېر ژر نه سي تر سره کېدلای. اوس دا تر ټولو مهم شی دئ چي نړی باید زموږ سره مرسته وکړي چي تر څو د برېښنا د تولید ظرفیت ډېر کړو.

د نوي افغانستان په دغه لومړیو مراحلو کي تر هغه ډېر ژر وروسته چي نړی د جګړې دغه ښروونکی هیواد ته بیرته راوګرځېدله افغانانو خورا ډېري هیلي او ارزوګاني لرلې، چي دا خورا لوړي وې.کرزي وایې چي ما په خپله داسي فکر کوي چي موږ به هیواد په څو کلونو کي ورغوو، چي البته زه پخپله د ډېرو افغانانو سره غلط وم، هیله بلکي فکر مو کړی و چي دا هر څه به ډېر چسپ ورغېږي. خو د ژر تر سره کولو هیله لا تر اوسه ژوندی ده ځکه چي افغانستان څو کاله له لاسه ورکړي دي دوی د هغه فاصلې په بیرته ډکولو کي خورا په بېړه کي دي او غواړي چي خپل ځانونه نوري نړی او په ځانګړې توګه د ګاونډیانو سره برابر کړي.

کله چي هیواد له کورنۍ جګړې له تیارې څخه راووت او طالبانو ته واک ورسېد په لومړي سر کي پرمختګ خورا چټک و خو بیرته دغه پروسه ټکنی سوه، چي د هیواد حرکت همداسي پاته سو خو اوس ارزوګانو هم تغیر کړی و. خلکو لوړي تنخواوي غوښتې چي ښه کالي په

رانیسي او کورونه په سم کړي. کرزی وایي چې کله به ما په لومړي سر کې د خلکو سره غونډې کولې خلکو به خراب کالي اغوستي وه او ستړیا او مشکلات به یې له ورایه له مخه ښکاریدل، نن دوی ډېري ښه جامې اغوندي اونظرونه یې مثبت سوي او د هیلو ډک دي. په افغانستان کې ژوند مثبت تغیر کوي چې همدا تغیر لا پسې روان دئ. کرزي دا خبره په ۲۰۰۵ کال کې وکړه کله چې د طالبانو په حملو کې زیاتوالی راغلی، افغانان د پرمختګ د کراري ودي څخه خواشیني سول، په ځانګړې توګه د هغه ډول امنیت نه ورته برابرول چې دوی یې هیله لرل.

د اساسي قانون لویه جرګه د ۲۰۰۳ م کال په جنوري کې تر سره سوه، کرزی وایي چې هلته خورا سختي چنې ووهل سوې مګر پروفیسر مجددي چې د جرګې مشر وټاکل سو ټوله شیان ده د مختلفو خلکو د ګټو او د هغوی د نظریاتو سره په معامله کې د خورا حیرانوونکي طریقې څخه کار واخیست. د اساسي قانون مختلف شکلونه په نظر کې نیول سوي وه، چې بالاخره استازو ریاستي نظام خوښ کړ چې البته دا د افغانانو هیله هم وه. دې کیسې شل ورځې په بر کې ونیولې چې بالاخره مسوده داسې حال ته راورسېده چې لوی مشکلات یې حل او د اضافي تغیراتو راوستلو تر پولې ورسېده. کله چې د نورو تغیراتو راوړلو نور څه نه وه پاته پروفیسور مجددي و هغه ته د رایې ورکولو اعلان وکړ. دا آزادي رایې وې چې ده یې د منلو له پاره د درېدلو وویل چې تقریباً ټوله غړي چې تر ۵۰۰ ډېر وه په تایید یې ولاړ سول. کرزی وایي چې یوازي دوه درې کسان یې په تایید ونه درېدل. چې دا خورا د حیرانۍ وړ و، ځکه چې افغانستان اوس اساسي قانون درلود چې دا خورا ښه اساسي قانون و چې په نړۍ کې خورا ځانګړی او حکومت ته یې په خورا سمه توګه د رسېدلو چاره

تنظیمول.

د دغه نوي اساسي قانون یوه ځانګړنه دا ده چي کرزی په ویاړي چي ټولو ژبو ته پکښې مساوي حق ورکړل سوی دئ، چي اوس به کوچنیان کولای سي چي په خپله سیمه کي په خپله ژبه زده کړي وکړي.

ښځو ته په پارلمان کي ۲۵ فیصده سیټونه ورکړل سوي دي، خو عملاً د هیواد په ډېرو برخو کي خورا مشکل او ناممکن کار دئ، چي ښځي دي په آزاده توګه دمحلي دفترونو له پاره کمپاین وچلوي. په نتیجه کي د پارلمان خرخ سوي غړي د ځواکمنو په توګه چي په هغو کي قاچاقبران، ټوپکسالاران د چوکیو د تر لاسه کولو له پاره هڅي کوي.

خو بیا هم ښځو ته قانون دا اجازه ورکړېده، چي په پارلمان کي چوکۍ ولري او اساسي قانون هم په دې اړخ کي لږ څه مرسته کړې چي په افغانستان کي د ښځو دغه دردمنه وضع لږ څه سمه کړي چي په روایتي توګه یې حیثیت خورا ټیټ و، چي د جګړو په جریان او د طالبانو د واکمنۍ په جریان کي خو یې هیڅ نه درلود. د ښځو وضعیت مخ پر تغیر دئ خو دغه پروسه په اطرافو کي خورا ټکنۍ ده. د ۲۰۰۴ م کال په پرتله ما په ۲۰۰۵ م کال کي په کابل کي خورا لږ ښځي ولیدې چي بورقې به یې کړې وې او هر وخت به مي دوې درې ښځي لیدې چي بېله نارنه به سره ملګري او د نوي ښار په لوړو مارکېټونو کي به یې سودا کول. د ځوانانو نجونو ډلي به لیدل کېدې چي د کابل د مرکزي هوټل په هال کي به یې قهوه څښل، باندار به یې کاوه او خندل به یې چي تر دوی څو مېزه ها خوا به بیا هلکانو په ناز او نخرو ورته کتل. خو د کابل په اطرافو کي د ښځو حقوق تقریباً له نېست سره برابر دي. کورنۍ تاوتریخوالي ډېر او په زوره ودول خورا عام دي. کم عمره نجوني د کورنیو د غریبۍ له کبله د پیسو په

مقابل کي ځلوېښت کلونو پنځوس کلونو خلکو ته ودېږي. د داسي پېښنو راپـور خـورا لـږ ورکـول کېـږي، خـو بيـا هـم د بـشر د حقوقـو د خپلـواک کمېسيون مشره سيما ثمر وايي چي د افغان ښځو د ځان وژني په سلګونو پېښني يې ثبت کړي دي. کمېسيون وايي چي په زوره ودول، د کم عمر نجونو ودول او پر ښنو ورکول د ځان وژنـي تـر ټولـو لـوی عـاملونـه دي چي اکثـره دغه پېښني په مرګ پای ته رسېږي.

په افغانستان کي رسنيو تـه پـه لاس رسي سره بېلـه شـکه چي د ښـځو په حقوقو کي به ښه والی راسي او د هغوی د اعتبار پـه اعـاده کولـو کي به مرسته وکړي خو سرعت يـو تـصوري ربط دئ چي دا بـه يـو او دوه نسلونه په بر کي ونيسي چي د ښـځو پـه وضـعيت کي رښـتوني پرمختـګ راسي خو په دې شرط چي په هيواد کي امن او ثبات وي.

د اساسي قانون تر تصويب وروسته حکومت د ټاکنو لـه پـاره پـه تياري بوخت سو. دوو ټاکنو ته ضرورت يو يو د ولسمشرۍ له پاره او هغه بل د پارلمان د غړو د ټاکلو له پاره چي دواړه بايد جلا تر سره سوي وای. په نړۍ کي داسي شکونه وه چي په افغانستان کي به آزادي ټاکني تـر سره نه سي، داسي ېېره وه چي طالب او القاعده ترهګر بـه خلـک د انتخابـاتو نوم ليکلو ته پرې نه ږدي او خلک بـه د رايـو ورکولـو څخه ډېـروي. کـرزی وايي چي زما خپل توقعات خورا لوړ وه، چي يو ځل بيا غلط ثابت سـول، مـا ويـل چـي کـه د شـپږو څخـه تـر اوو ميليونـو افغانـانو پـوري نـوم ليکنـه وکړي دا به زموږ له پاره تر ټولو لوی شی وي او د ډيموکراسۍ لـه پـاره بـه ستر ګام وي. خو پـه خورا ډېر لږ وخت کي د نوم ليکني پروسه ۱۰ ميليونو تـه ورسېده چي دا يـوازي د افغانـستان د پولـو دننـه وه. خـو کلـه چي پـه پاکستان او ايران کي مهاجرو نوم ليکنـه وکـړه دغـه شـمېره ۱۲ مليونـو تـه

ورسېده. کرزی وايي چي افغانانو د انتخاباتو سره خورا مينه لرل او دې ته لېوال وه چي د خپل هيواد په راتلونکي کي برخه واخلي.

د ولسمشرۍ ټولټاکني لومړۍ د جولای پر پنځمه پلان سوي وې خو د ټاکنو د اماده ګۍ له پاره چي کوم اټکل سوې و هغه تر هغه ډېر ګران راوخوت. د رايو د کاغذونو له پاره ښه تياري ته اړتيا وه ځکه چي په هيواد کي د بې سوادۍ کچه خورالوړه وه، او خورا ډېرو کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه کانديد کړي وه، په لومړي سر کي درويشت کسانو د ولسمشرۍ له پاره ځانونه نومولي وه چي شپږ يې تر انتخاباتو مخکي له خپلي کانديداتورۍ څخه لاس پر سر سول. د رايي پر هر کاغذ به د کانديد عکس، نوم او يوه خانه چي د ده او يا دې له پاره نښاني سي. دا چي زيات کانديدان مستقل وه او که به کوم رايه ورکوونکي د کوم کانديد نوم نه سو ويلای او عکس به يې نه پېژندی نو دا به يې زده کول چي کومه خانه نښاني کړي. تر انتخاباتو وړاندي ټولو رايه ورکوونکو ته کارډونه ورکړل سول او داسي آوازې هم وې چي ځينو رايه ورکوونکو څو کارډونه اخيستي دي. دا چي د دې مخنيوی وسي چي رايه ورکوونکي تر يوځل ډېر رايه ورنه کړي تر رايي ورکولو وروسته به يې ګوته په رنګ ور لړل داسي تورونه هم وه چي دغه رنګ په خورا اساني سره پاکېږي.

د جولای ۵ وسپټمبر ته وځنډېدل خو چي بيا هم کارونه نه وه سم ټاکني يو ځل بيا د اکتوبر ۷ ته وځنډېدې.

کرزی وايي چي تر ټاکنو وړاندي ما د هيواد د هر ګوټ له خلکو سره وليدل، د ولايتونو څخه په ډلو ډلو مشران راتلل او که به هوا ښه وه نو په ارګ کي به مي له دوی سر د ارګ په باغ کي تر ونو لاندي کتل او هر څه چي به يې په زړه کي وه راته ويل به يې.

په ارګ کي دننه غونډي د کرزي د انتخاباتي کمپاين تر ټولو ښه او خوندي لار وه، چي په بهر کي د ده د وژلو ېېره موجوده وه خو په ارګ کي غونډي هم يو ډېر زړه ور سياسي تاکتيک و، په اوونۍ کي څو ورځي چي کله به دی په کابل کي موجود و د ولايتونو څخه چي به کوم قومي مشران راوستل سوي وه له ده سره به په وار شلو او تر دې زياتو قومي مشرانو مخامخ ليدل. دغه قومي مشران به تر ساعتي ټاور لاندي څوځايه تلاښي کېدل او د ارګ مسجد ته نژدې به د لويو ونو تر سيوري لاندي راغونډېدل. ولسمشر کرزي به د ګلخانې ماڼۍ څخه راووت او هلته به يې له دوی سره وليدل او د دوی خبري، شکايتونه او ستايني به يې واورېدې. دغه مشران به د ارګ د ستر والي څخه اغېزمن کېدل او په حقيقت کي به يې يو په يو د هيواد له ولسمشر سره خبري کولې. خو کله چي به خپلو کليو ته وګرځېدل خلکو ته به يې ويل چي ما له ولسمشر سره وليدل او هغه داسي راته وويل.

کرزی وايي چي زما هغه غونډه په ياد ده چي د کابل و جنوب ته د پکتيا د ولايت د مشرانو سره مي لرل، يوه مشر حاجي عبدالرحمن ځدراڼ راته وويل چي موږ له دې کبله تا ته رايه نه درکوو چي ته پښتون يې. موږ تاسي ته د يوه افغان په توګه رايه درکوو، او ده زياته کړه چي رايه هم تا ته درکوو، ځکه چي موږ پوهېږو چي ته به له هزاره ګانو سره مرسته وکړې او که موږ په دې پوه سو چي ته د دوی ولسمشر نه يې نو موږ تاسي ته رايه در نه کړو.

په يوه بله غونډه کي د مزار شريف يوه افغان ازبک کرزي ته وويل چي ما پرېکړه کړې ده چي رايه به تاسي ته درکوم دا له دې کبله چي زه هم ستاسي غوندي د پاکستان په کوټه کي مهاجر وم او ما هغه ځای

لیدلی دئ چي تاسي به کار پکښې کاوه او هلته به ټول افغانان درتلل او غونډي به يې کولې او هلته هيڅ داسي غونډه نه ده تر سره سوې چي ما ته پکښې د ګډون بلنه نه ده راکړل سوې او له همدې کبله زه پر تاسو باور لرم.

کرزی وايي چي يو استازي له پامير څخه راغلی و دا سيمه په شمال کي واقع ده سفر کول ورته ډېر ګران دي او دا په خورا ډېرو کلونو کي د دوی لومړی ځل و، چي خپل مشکلات يې حکومت ته وويل.

ولسمشر ته په خبرو کي پته ولګېده چي دوی ته ملي يووالی خورا ډېر ارزښت لري. دوی داسي حکومت غوښت چي د ټولو پرګنو استازيتوب وکړي او دا شي په ځانګړې توګه په غير پښتنو کي خورا پياوړی و، چي څو پېړۍ پښتنو واکمني پر کړېده. خو زيات پښتانه ټولو افغانانو ته په مساوي توګه کتلو ته خورا زيات ارزښت ورکوي. کرزی وايي څه موده وړاندي له کندهار څخه يو مخور کس چي زموږ د کورنۍ دوست و دلته راغی او تر پنځلس ورځو تېرولو وروسته يې وويل چي زه بيرته کندهار ته ځم. ما ورته وويل چي زه کوم خدمت وکړم؟ ده وويل هيڅ نه زه مازي راغلم چي ستاسي احوال واخلم او تاسي هم شکر ښه ياست مګر زه يوه هيله لرم هغه دا چي افغانان ټوله ځوربدلي دي او تاسي به البته د هغه چا سره مرسته کوئ چي کومک ته اړتيا لري. مګر د افغانستان هندوان تر ټولو ډېر ځوربدلي دي خو په هره لار چي وي د دوی سره تر ټولو لومړی مرسته وکړه.

د ولسمشرۍ ټاکني د ۲۰۰۴ م کال د اکتوبر پر نهمه تر سره سوې خلکو چي د کومي ببري احساس کاوه غلط راوخوت او په خورا ډېر شمېر کي کسان د رايي اچولو له پاره راووتل او يوازي يو څو پېښې د ترهګرو

له خوا تر سره سوې. د رايي اچوني مرکزونه د سهار پر شپږو او اوو بجو پرانيستل سوه او د مازديگر پر ۴ بجو وتړل سول. د ټاکنو په ورځ اعلان وسو چي څونه امکان ولري هغونه رايي اچوونکي بايد رايي واچوي، د رايي اچوني مرکزونه بايد د مازيکر تر شپږو بجو پوري پرانيستي وي. خو دا خبر د رايو ځينو مرکزونو ته ناوخته ورسېده، درې برخي راجستړ سوو خلکو رايي واچولې او خلک په ډېره خوشحالۍ سره د ډيموکراتيکي پروسې له پاره راووتل.

کرزی وايي چي وروسته مي د انتخاباتو په اړه خورا حيرانوونکي کيسې واورېدې. ځيني دغه کيسې په نړيوالو مطبوعاتو کي هم خپرې سوې چي افغانستان ته د ټاکنو د خبرونو له پاره راغلي وه. يو کس چي خپل عمر يې پنځوس کلن ښووه او پر مخ يې د اوښکو سېلاب را روان و و بي بي سي ته وويل داسي ښکاري لکه خوب چي وينم. پنځه ويشت کاله بې ځايه توب او د خپل کور څخه ليري ژوند مي ملا راماته کړه، خو نن داسي احساس کوم لکه چي بيرته زېږېدلی يم.

کرزی د انتخاباتو د ورځي بله کيسه داسي بيانوي: د فراه په ولايت کي يوه زړه ښځه د رايو اچولو مرکز ته راغله ويل چي دا د ځان او لور له پاره رايه اچوي. دې ته وويل سوه چي ته يوازي د خپل ځان له پاره رايه کارولای سې، خو د لور پر ځای يې نه سې کارولای. ښځي وويل چي ولي هغه خو زما لور ده زه غواړم د هغې پر ځای رايه واچوم. کارکوونکو ورته وويل : بخښنه غواړو خو تاسي داسي نه سئ کولای. دا ښځه ولاړه او تر دوه درې ساعته وروسته بيرته راوگرځېده او خپله ځوانه لور يې د ځان سره په داسي حال کي راوستل چي يو گړی مخکي يې اولاد زېږېدلی و، او هغې خپله رايه پخپله واچوله.

یوه بله کیسه له بامیان څخه راغله چي هلته یوې سپین سري ښځي څلور ساعته په واوره کي پر پښو مزل کړی و تر څو د رایو اچولو مرکز ته ورسېده. کارکوونکو ورڅخه وپوښتل چي ولي دي دونه تکلیف د رایو اچولو له پاره پر ځان تېر کړ؟ ولي رایه دونه ارزښت درته لري؟ دې په جواب کي ورته وویل زما ژوند خو هغسي تېر دئ خو زه غواړم د خپلو کوچنیانو له پاره او د دوی د بچیانو له پاره رایه ورکړم. د رایو اچولو په یوبل مرکز کي یوه ناوې چي د واده جوړه یې په غاړه وه له موټر څخه راکښته سوه او ویې ویل چي په خدای سوګند که رایه ورنه کړم نو خپل واده ته به په آرامو مغزو ولاړه نه سم. د کابل ورځپاڼي یوخبریال چي د مریم لېسې د رایو اچولو مرکز مخ ته شل دقیقې ولاړ و خبر ورکړ، چي زه دلته ډېري ښځي وینم چي د رایو اچولو د مرکز څخه د خوشحالۍ له کبله په اوښکو ډکي سترګي راوزي. یوه اتیا کلنه ښځه چي په سترګو ړنده وه د خپل لمسي په مرسته د ملالۍ لېسې د رایو اچولو مرکز ته د سهار پر نهو بجو راورسېدل. دې یوه خبریال ته وویل چي تېره شپه مي یوه سترګه خوب هم نه دئ کړی. خپل لمسی مي د شپې له دې کبله راکښېنوی چي حتی لیدی مي هم نه، چي سهار سوی به وي د رایو اچول به راڅخه پاته سوي وي. ټکسي ډرایور عبدالمتین وبي بي سي راډیو ته وویل دا یو داسي خوب دئ چي د تل له پاره به راسره وي. دا ټوله کیسې وې چي رایو اچوونکو ټوله خطر هېر کړی و او د رایو ورکولو له پاره راوتلي وه.

د کرزي تر ټولو لوی سیال د شمالي ټلوالي وتلی کس یونس قانوني و، چي پر ډېرو چوکیو یې کار کړی و او په لنډه مهاله اداره کي د کورنیو چارو د وزیر په توګه پاته سوی و. کرزي باید د ټولو رایو څخه پنځوس فیصده تر لاسه کړي وای تر څو د دوهم ځل له رایو لوېدلو څخه

يې مخنيوی کړی وای. کله چې د نومبر پر دريمه د رايو پايلې اعلان سوې دی د افغانستان د لومړي ولسمشر په توګه په ۴، ۵۵ فيصده رايو وټاکل سو. دی وايي چې رايې د ټولو قومونو لخوا د هيواد په هره برخه کې وشمېرل سوې. په رايو کې د درغليو ناري پورته سوی، چې ملګرو ملتونو يې د يوه مستقل کمېسيون له لاري د پلټلو ژمنه وکړه، خو هيڅ داسي يو شی پيدا نه سو چې هغه دي دغه پايلې بې اعتباره کړي.

د ولسمشرۍ تر ټاکنو وروسته سمدستي د پارلماني او ولايتي شوراګانو د انتخاباتو له پاره اماده ګي نيول پيل سوه، چې د ۲۰۰۵ م کال د سپټمبر پر ۱ مه تر سره سوې. د ولسي جرګې د ۲۴۹ سيټونو له پاره ۲۷۰۷ کسانو ځانونه نومولي وه او ۳۰۲۵ د ولايتي شوراګانو له پاره. کرزی وايي چې ترهګرو د رايو اچولو پر ځينو مرکزونو حملې وکړې تر څو رايي ورکوونکي وبېروي، مګر افغانانو، کانديدانو او د هغوی ملاتړو او رايو اچوونکو تر هغه ځايه چې زه خبر يم د هيڅ وران کاري پېښې سره نه دي مخ سوي.

د افغانستان او حامد کرزي سفر (۲۰۰۱) کال راهيسي او بيا تر اوسه د خورا ډېرو پېښو ډک و، چې اکثره به دغه پېښې خورا بېروونکې وې. کرزی وايي چې زه احساس کوم دا د افغانستان له پاره خورا د وياړ شېبې دي. کرزی وايي زما په نظر چې د دغه ښو شېبو په تر لاسه کولو کې قومي مشرانو، جهادي رهبرانو، روحانيونو او هر چا مرسته کړې ده. موږ خپل هيواد بيرته تر ډېري ورانۍ وروسته تر لاسه کړ، سره له دې چې خورا لويې ستونزي او دسيسې يې په وړاندي لوېدلي وې. خو د هيواد تاريخ چې په ژوره توګه يې په ملت کي ريښې غځولي وې او هغه باغيرته خلک چې د خپل هيواد سره يې بې کچې مينه لرل دا ټولي هڅې شنډې کړې،

کله چي موقع راورسېده ملت هم يو سو.

په دغه يووالي کي هغه وخت بيرته درز پيدا سو، چي د افغانستان د بيا رغوني پروسه خورا ټکنۍ پر مخ روانه وه، چي دې کار د کرزي او ډېرو نورو افغانانو هيلي په اوبو لاهو کړې. د افغانستان د بيا رغوني پروسه ځکه کراره وه چي يو خو دا هيواد ټوله وران سوی و او بل دغه ناکامه دولت دې ته اړتيا لرله چي تقريباً ټوله بايد له سره جوړ کړل سي. بل علت يې دا هم و، چي د جنګ په جريان کي يو نسل د جوړوني مهارتونه او ملکي تعليم يافته کسان يې له لاسه ورکړي وه. امنيت يوبل مشکل و. طالبان چي د ۲۰۰۱ م کال په پای کي له واکه ليري کړل سوي وه هغه وخت بيرته راپورته سول کله چي متحده ايالاتو خپله توجه عراق ته واړوله. راپورته سوو طالب ښورښيانو ښوونځي ونړول. استادان او اداري کارکوونکي يې ووژل او د هغه خلکو ملاتړ يې بيرته تر لاسه کړ چي فکر يې کاوه د کابل اداره د دوی امنيت نه سي خوندي کولای. کرزی د نړيوالي ټولني د مرستو په اهميت چي تر اوسه يې د افغانستان سره کړي دي او کوي يې پوهېږي، او دا ورته معلومه ده چي د نوري نړۍ د مرستي او ژمنو پرته دغه هيواد دغه سفر په يوازي سر په ثابته اوخوندي توګه نه سي تر سره کولای. ډېر څه تر لاسه سوي دي او ډېر نور شيان بايد تر سره سي.

افغانستان اوس يو انتخابي حکومت لري، کرزی وايي چي موږ اوس بيرته د ملتونو ټولني ته راوګرځېدو. افغانان يوځل بيا دنړۍ د بلنو په ليست کي چي په کنفرانسونو کي به يې برخه اخيستل او ويناوي به يې اورولې راغلی، دا د افغانانو له پاره د وياړ تر ټولو ښه نخښه ده چي دوی يوځل بيا په نړيوالي ټولني کي ځای لري.

افغاني پاسپورټونه یو ځل بیا وېشل کېږي چي دا تر ټولو مهم شی او د دې ثرګندونه کوي چي افغانان نور بې دولته خلک نه دي چي نوري نړۍ ته سفرونه نه سي کولای. د کابل نوی ښار د جادو پر خامه خواوو چي دغه سیمه هر واګون چلوونکي ته معلومه ده په درزنو خلک د پاسپورټ د تر لاسه کولو له پاره ولاړ وي. په دغو کسانو کي زیات یې لیك لوست نه سي کولای چي عرضه لیکونکو د جادو پر څنډو دوکانونه ورته پرانیستي دي. د سړک د غاړي عکس اخیستونکي په زړو بکسي کامرو باندي تصویرونه ور باسي.

کرزی وایي زه چي د نړۍ هر ګوټ ته سفر کوم په دې ډېر خوشحاله او ویاړم چي د افغانستان بیرغ ما ته ښه راغلی وایي. د افغان حکومت یوه لاسته راوړنه دا وه چي کرزی په هغه ډېر فخر کوي هغه د زړو پیسو ټولول او په نوې سکه بدلیدل دي. کله چي انتقالي حکومت منځ ته راغی ډېري کرنسۍ د چلېدو په حال کي وې. موږ فیصله وکړه چي دغه زاړه بانک نوټونه راټول کړو، چي ټوله اتلس تریولینه وې او په نوي کرنسۍ مو بدلي کړې. دی وایي چي دا هر څه مو په درو میاشتو کي تر سره کړه او هغه زړې پیسې مو وسوځلې. کله چي نوي نوټونه چاپ سول لومړی سړی چي تر لاسه یې کړې په کابل کي و. کله چي هغه ته پیسې په لاس کي ورکړل سوې مچ یې کړې او ویې ویل چي دا زما پیسې دي. معنا دا چي دا د افغانانو پیسې دي. نوي پیسې د هیواد هري برخي ته په موټرو، الوتکو، خرو، اسانو او په غرونو کي پر پښو ورسول سوې. کرزی وایي چي یوه انه یې هم ورکه نه سوه.

د کرزي هغه یاد دي چي په خپل یوه سفر کي ورته یوه بزګر ویلي وه، دا داسي کیسه ده چي دی یې کوي نو ورسره خاندي، ځکه چي دا ده

ته ښکاره کوي پر کوم څه چي دی باور لري هغه د افغانانو ربښتينتوب او حقيقي طبيعت دئ. دی وايي چي زه بدخشان ته تللی وم او هلته د يوه زيارت سره تم سوم. د دغه زيارت ترڅنګ يوه کوچنۍ کوډل وه چي يو سړی پکښې مېوه خرڅول. دا د شاتو په شان د خوړو ختکيو وخت و ، دغه کس يو ختکی مات کړ ما ته يې يوه دړه راکړه ما هم وخوړل او مننه مي ترې وکړه. ما ورته وويل ښاغلې خدای دي ستا دوکان دونه در لوی کړي لکه افغانستان. ده په جواب کي وويل نه ښاغلې زه داسي نه غواړم. موږ بايد د ټول افغانستان د آبادۍ او ښه والي له پاره دعا وکړو چي په هغه صورت کي به زما دوکان هم ښه وي.

(۹)

پرمختګ، ژمنه او مشکلات

په مخ کې پرته لار

د اې بي سي نيوز(ABC News) لخوا چي په ۲۰۰۵ م کال کي تر دې سرليك لاندي سروې تر سره سول چي ايا افغانستان به پر پرتو ستونزو بريالى سي پايلي يې په دې ډول وې: ۷۷ افغانانو فکر کاوه چي هيواد يې پر سم لورو روان دئ. ۷۱ فيصده خلک دا حکومت د طالبانو تر هغې خوښوي. ۸۷ فيصده خلک فکر کوي چي د امريکا په مشري د طالبانو له واکه ليري کول د افغانستان په ګټه دي او د لسو څخه نهه افغانان د اسامه په اړه بد نظر لري. لوی اکثريت په دې نظر دئ چي د ژوند په حالت کي ښه والى راغلى دئ. د نظر څرګندول تر پخوا ډېر آزاد دي او امنيت هم ښه سوی دئ.

چي دا تر ټولو ښه خبر دئ.

په همدې کال کي تر ټولو بد خبرونه دا وه، چي د افغانستان د ټوله نفوذ څخه يوازي ٦ فيصده خلک د برېښنا څخه برخمن دي. د افغانستان سم نيمايي بالغ افراد بې سواده دي او افغانستان لا د نړۍ تر ټولو غريبو هيوادونو په ليکه کي دئ. د تېرو دوو کالو راهيسي د پولي د هغې غاړي څخه د پاکستان ميشت طالبانو او القاعده ښورښيانو په حملو، په کابل کي د ځانمرګو بريدونو په شمېر او د اپيمو په توليد کي زياتوالى راغلى دئ او په حکومت کي فساد خپلي لوړي کچي ته رسېدلى دئ، چي په کابل کي د حکومتي مامورينو ښايسته ودانۍ يې تر ټولو ښه بېلګه ده. تر هغه چي دغه وضعيت حاکم وي تر هغه وخته به افغانان پر خپل حکومت او د هيواد پر ښې راتلونکي اعتبار ونه کړي.

دا هغه مشکلات دي چي ولسمشر حامد کرزی ورسره مخامخ دئ. دی په دې پوهېږي چي دا ټوله شيان په يوازي سر نه سي سمولای.

کرزی وايي د ۲۰۰۱ م کال راهيسي افغانستان ډېر پرمختګونه

کړي خو موږ په مخ کي خورا اوږده لار لرو، چي وروسته دا دعوه وکړو چي موږ پر خپل ځان ويسا او خوندي يو. موږ ډېر مشکلات لرو، چي بايد حل يې کړو او ډېر خنډونه چي بايد له مخه يې ليري کړو.

يو تر ټولو لوی مشکل مخدرات دي، د امريکا او برتانيې پنځه کلني ګډي هڅي چي د ترياکو توليد له منځه يوسي او يا يې کم کړي په څرګند ډول غير اغېزمني تمامي سوي دي. او افغانستان اوس په تخميني توګه د نړۍ د هيروئينو او اپيمو د ۸۵ څخه تر ۹۰ فيصده توليدوي. د سي بي سي (CBC) د ۶۰ دقيقو په راپور کي چي په ۲۰۰۵ م کال کي يې خپور کړ ويل سوي وه چي اپيم د افغانستان تر ټولو لوی نقد حاصل دي او د هيواد د کورني کرهنې سم نيمايي توليد دئ.

ولسمشر کرزی د ترياکو پر کرنه خورا سخته نيوکه وکړه، خو افغان حکومت د دې توان او منابع نه لري چي د دغي پديدې سره جګړه وکړي. د افغان ملت ملي پاليسي هيڅ چيري د دې جوګه نه ده چي د قاچاقبرانو سره مبارزه وکړي، چي زيات يې اوس په پارلمان کي ناست دي. چي د همدې لاري لاسته راغلو پيسو باندي اوس د هيواد په سياسي تشکل کي ځای لري.

کرزی وايي د مخدره موادو مشکل اقتصاد ټکني کوي. چارواکي فاسدوي او ترهګرو ته مالي منابع برابروي. زه په دې باور لرم هغه ترهګر چي نړيوال تجارتي مرکز يې ونړاوه د مخدره موادو او نورو غير قانوني لارو څخه په لاس راغلو پيسو څخه يې استفاده کړې وه.

ډېر څارونکي دا انديښنه لري چي افغانستان به د مخدره موادو په يو دولت بدل سي. داسي چي هر څه به يې د قاچاقبرانو له خوا اداره کېږي. لکه د کولمبيا د (Pablo Escobar) او (Cali) د کوکينو نېکمرغه

شرکتونه چي هر څه د دوی په انحصار کي وه. کرزی وايي چي هغسي يو حالت به هيڅکله رانه سي خو دا يو جدي مشکل دئ او وي به، خو افغانان به يې د نړيوالي ټولني په مرسته او همکاري له منځه يوسي.

کوکنار په افغانستان کي د پېړيو راهيسي کرل کېږي. اپيم به همېشه د کوچنيو ډلو له خوا د اوښانو د کاروانو په واسطه د شرق څخه و غرب ته د افغانستان د وربښمو پر لار تېرېدل. د نونس سوه شپېتمو او اويايمو کلونو کي افغانستان د اروپا او امريکا د خوشحاله کلتور له پاره تر ټولو له دې کبله ښه ځای و چي هلته به اپيم او د هغوی اشتقاق سوې ښه يعني هيروئين په خورا کښته بيه تر لاسه کېدل. له همدې کبله د هيروئينو کمپنيو د پاکستان په غير علاقو يا قبايلي سيمو کي د اپيمو په تصفيه پيل وکړ، چي په غرب کي خورا ډېر غوښتونکي لري. خو کرونده ګر د همدې پيسو خورا لږه برخه تر لاسه کوي چي ډېري پيسې يې د توليدونکو، قاچاقبرانو، منځګړو او پر چادو خرڅوونکو جېبونو ته لوېږي. دا چي د مخدره موادو د کرلو غوښتنه ډېره وه کوکنارو د افغانستان په نقدي محصولاتو کي لومړی ځای ونيوی او هيواد چي د انارو، انګورو او خټکيو له کبله مشهور و بازار له لاسه ورکړ. جګړو د هيواد د غلو محصول ته نور زيان واړوی. د مجاهدينو ځيني ډلي بالاخره د همدې مخدره موادو په پيسو چلېدلې. دا چي د هيواد اقتصاد په خورا بد حالت کي و ځينو افغان بزګرانو له دې کبله چي ژوندي پاته سي خپلي مځکي د کوکنارو په مزرع واړولې او ځينو ته خو د کوکنارو نه کرلو په صورت کي د قاچاقبرانو له خوا د فصلونو اړولو او حتی وژلو ګواښ سوی و.

کرزی په دې اړه داسي څرګندوني لري چي وايي کله چي په ۱۹۷۹

م کال کي روسانو پر افغانستان يرغل وکړ ډېر افغانان مختلفو هيوادونو ته مهاجر سول. هغه خلک چي په افغانستان کي دننه د خپلو کورونو او فارمونو د ساتلو له پاره پاته سول د روسانو اومجاهدينو تر منځ جګړه کي د دوام داري ببري سره مخامخ وه. هيڅ افغان پرته له دې ببري په خپل کور کي بېدېداى نه سواى چي سبا به د دوى کور روغ وي، فارم به يې په راکټونو او بمونو نه وي وران سوى. سبا به ډوډۍ وخوري او حتى چي سبا به ووينې که نه. افغانان د سبا له پاره په پلان جوړولو نه وه اړ بلکي د هغه ورځي هغه ساعت او هغه دقيقې چي دوى پکښې ژوند کاوه.

افغانان په خورا مايوسه حالت کي وه له همدې کبله نو د کرزي په قول چي (بهرنيو عناصرو) د دغه وضعيت څخه ګټه پورته کړه او د کوکنارو کرلو ته يې وده ورکړه. بزګران چي د پېړيو راهيسي يې خټکي، انار او انګور کرل او هغو چي غواوي او پسونه روزل د قاچاقبرانو له خوا وهڅول سول، چي خپل زاړه محصولات پرېږدي او په خپلو مځکو کي کوکنار وکري. په ډېرو ځايونو کي دغه بزګران د ټوپک په څوکه دې ته اړ کړل سول خو زيات يې په نورو لارو هم رامات کړل سوي دي. د مخدره موادو قاچاقبرانو به بزګرانو ته په لويه اندازه پيسې په پور ورکړې خو د هغه بيرته ادا ينه به يوازي د کوکنارو په کرلو کي ممکنه وه. کرزى د همداسي يوې کورنۍ يادونه کوي، چي د کندهار ولايت تر ټولو حاصل خېزه سيمه کي اوسېدل. چي په زوره دې ته اړل کړل سول چي خپل د انارو باغ له منځه يوسي. دى وايي دا چي نوره ټوله کورنۍ پاکستان ته مهاجره سوې وه او يو کس تر شا پاته و، چي مازي ژوندى پاته سي د انارو پر ځاى کوکنار کرل. دا ډېر ګران او ځوروونکى کار و، چي هغه دې په زړه پوري د انارو باغ له منځه يوسي، چي د ده په کورنۍ کي د څو کلونو

راهیسي و، چې ډېر به دي نازوی او له مېوو څخه دې خوند اوګټه پورته کول. خو دغه کس په دې اړ و، چې همداسي وکړي. ډېر افغان بزګران په همدې شان وځورول سول، چې خپل باغونه او د ختکیو فارمونه یې وران کړل خو ځینو بیا دا کار بېله کومي اقتصادي ګټو او ژوندي پاته کېدلو له بېرې وکړ.

وروسته طالبان راغلل، چې هر څه له بدوبتر سول. کرزی وایي چې تر دوی وړاندې په افغانستان کې د هیروئینو هیڅ کمپنۍ نه وه کله چې دولت ونړېدی قاچاقبران وپوهېدل چې اوس نو په هیواد کې دننه په خوندي توګه فعالیت کولای سي. تر دې وړاندې د هیروئینو دغه کمپنۍ په همسایه هیوادونو کې وې. البته دا د دې کبله نه چې بزګران دي د کوکنارو د کرلو له کبله شتمن سوي وي داسي نه ده، ځکه چې د غه زیاته ګټه د اکمالولو کړۍ وړي خو بیا هم بزګران تر انارو ډېري پیسې جوړوي، چې له همدې کبله کرزی د کوکنارو په وړاندې د سوځېدونکي مځکي پالیسي مخ ته بیایي. دی وایي چې بزګرانو ته باید بدل معیشت برابر سي، تر څو دوی بیرته خپل رښتوني ژوند ته راوګرځي چې د افغانستان او نړۍ په پرمختګ کې برخه واخلي.

یوازي پنځه ویشت کلنه جګړه نه وه چې تر څنګ یې وچکالي هم چې په نونسوه نیویمو کلونو کې پیل او په یویشتمه پېړۍ کې لا روانه ده. همدې ګډ ترکیب په لویه پیمانه د افغانستان د اوبو لګولو زوړ سیستم زیانمن کړ چې خارویو او حاصلاتو ته یې زیان واړاوه او دې ته یې زمینه برابره کړه چې بزګران دي ډاډمن توکي وکري. په ملیونونو پسونه او غوایان له منځه ولاړل. دوی اکثره د لوږي او تندي له کبله مړه سول او یا په ارزانه بیه د مالکانو له خوا خرڅ سول ځکه چې نور یې نه سو کولای د

دوی د اوبو او خوراک تر اوده ووزي. کرزی وایي چي زه یو داسي کوچي پېژنم چي هر څوک به دده سره تېرېدی نو وریان به یې ورکول ځکه چي هغوی دونه کمزوري سوي وه، چي ده مړولای نه سوای او هغوی نور د ژوند کولو نه وه. ده به خلکو ته ویل چي دا درسره بوزئ که یې مړولای سئ وې ساتئ که یې نه سئ نو حلال یې کړئ.

کرزي وایې یوبل شی په غرب کي د مخدره موادو لویه غوښتنه ده، چي دوی یې په اړه ډېر څه نه وایي. په مطبوعاتو کي لویه خالګاه د اکمال په برخه کي ده، چي راپور جوړوونکي یوازي په افغانستان کي د اپیمو د تولید د ډېرېدو خبر ورکوي چي دا مناسب او متوازن راپور نه دئ ځکه چي هغه اړخ یې له پامه غورځول سوی دئ چي په افغانستان او د هغه په ګاونډیو هیوادونو کي د تولید سوو هیروئینو هر ګرام په غرب کي د روږدو کسانو لخوا رانیول کېږي وروسته څکول او پېچکاري کېږي. خو کرزی نه غواړي چي د پړې ګوته بل چا ته ونیسي. دی وایي چي موږ نه سو کولای غرب ته ووایو چي د مخدره موادو مشکل له دې کبله رامنځته سوی دئ چي ستاسي خلک یې رانیسي. دا یوازي د غرب مشکل نه دئ چي مبارزه ورسره وکړي بلکي دا د ټولو هیوادونو وظیفه ده. موږ په نشه یي توکو ډېر اخته کسان لرو، ایران همدا مشکل لري، چي دا یوازي تر غرب پوري محدود نه دئ، ځکه چي دا د ټول بشریت مشکل دئ. برتانوي او امریکایي ځوان، په افغان کلیو کي نجلۍ او هلک ټوله یو شان دي، ټوله یو ډول ارزښت لري، دوی ټوله یو بشر دي، موږ ټوله باید په ګډه هڅه وکړو، چي دوی د دغه خطر څخه وژغورو. کرزی یو داسي موقف غوره کوي چي بس افغانستان باید د مخدره موادو دغه مشکل په خپله حل کړي ځکه چي افغانستان ته زیان رسوي، او له بله پلوه دا د اسلام،

افغاني کلتور او اخلاقو خلاف کار دئ.
دی وايي چي افغانان په دې ډېر ښه پوهېږي چي کله زه دوی د مخدره موادو په وړاندي مبارزې ته رابولم دوی هم غبرګون ښوولی دئ. ننګرهار چي د کوکنارو د کرلو ډېر لوی ولايت و په خورا لويه پيمانه يې په توليدولو کي کموالی راوستی دئ. بدخشان، ارزګان اونور ولايتونه همداسي درواخله. دا چي افغانستان په کراره يوځل بيا پر خپلو پښو درېږي د يو څه استقرار له کبله بزګران يو ځل بيا پر دې برياली سوي دي چي خټکي، انګور او انار تر مارکېټ پوري ورسوي، او په ښه بيه يې وپلوري. کرزی وايي چي موږ د مخدره توکو په وړاندي مبارزه کي ښه پرمختګ وينو.
د ۲۰۰۵ م کال په پای کي د ملګرو ملتونو د سروې پر اساس د کوکنارو په کرنه کي ۲۱ فيصده زياتوالی راغلی و او د امريکا د متحده ايالاتو د سروې له مخي ۴۸ فيصده خو په نيولو کي يې هم زياتوالی راغی چي په۲۰۰۴ م کال کي افغان امنيتي ځواکونو ۱۸۰۰۰ کيلو ګرامه اپيم، ۱۴۰۰ کيلو ګرامه هيروئين او ۸ د مخدره موادو لابراتوارونه ونيول او له منځه يې يووړل. خو سره له دې بيا يې هم په توليد کي زياتوالی راځي.
ترهګري او توندلاريتوب د افغانستان له پاره يو بل مشکل دئ، چي دا د نړۍ د ډېرو هيوادونو ګډه وظيفه ده، کرزی وايي اسلامي هيوادونه بايد د توندلاريتوب په وړاندي سخته مبارزه وکړي. د هغو په وړاندي چي مذهب د نورو د ځورولو له پاره کاروي او د هغه چا په وړاندي چي لومړني قربانيان يې اسلامي ټولني دي. دی وايي چي توندلاريتوب د غلطو پاليسيو او تنګ نظريو پايله ده، چي هغه وخت بيا سياسي بڼه خپلوي چي حکومتونه د مذهب توندلاري بڼه د خپلو سياسي

اهدافو له پاره وکاروي. کرزی اخطار ورکوي چي د نړۍ په هيڅ ګوټ کي به هيڅوک پر ارامه پاته نه سي چي توندلاريتوب د راپورته کېدو په حال کي وي، او هغه ته په بل نظر ګوري. په هر فورم کي او د هري ټولني او مذهب په نامه توندلاريتوب د ټولي نړۍ له پاره خطر دئ او ټوله نړۍ د هغه سره د مبارزې مسئوليت لري.

دا چي افغانستان اوس د مخدره توکو، فساد او ترهګرۍ له مشکل سره لاس او ګرېوان دئ سبب يې دا دئ چي د طالبانو تر نسکورولو وروسته له دې هيواد سره لږ مرسته وسوه، د ډېرو ډالرو مرستي او وعدې ورسره وسوې خو هغه هيوادونه چي په ۲۰۰۱ م کال کي د افغانستان د ژغورلو له پاره راغله چي په سر کي يې امريکا دئ دلته يې د يوه فعاله حکومت په جوړولو کي غلطه محاسبه کړې وه. دا بس نه وه چي طالبان دي له واکه ګوښه سي او د القاعدې ښوونيز مرکزونه دي له منځه يووړل سي. دا چي افغانستان د بيا ناکامۍ او د ټوپکسالارانو، تنګ نظرو او ترهګرو و لاسو ته د لوېدلو څخه وساتو غربي هيوادونه تر هغه وخته پوري له افغانستان سره مرسته وکړي چي نوی حکومت پر پښو ودرېږي. د ښه امنيت په صورت کي افغانان کولای سي چي د ملي سړکونو د رغولو سيستم، ملي برېښنا او محلي او ساحوي د اوبو لګولو سيستم ته توجه وکړي. د ښه امنيت په صورت کي به ښوونځي د هلکانو او نجونو له پاره پرانيستي وي چي په همدې سره به د يوه نسل د افغان عالمانو تشه ډکه سي. د ښه امنيت په صورت کي به وزارتونه او د حکومت قضايي سيستم فعاله وي لکه څنګه چي بايد وي او په داسي حال کي به ممکن وي چي واک د ټوپکسالارانو او قاچاقبرانو څخه واخيستل سي او يو قانوني ادارې ته وسپارل سي.

کله چي افغانستان د طالبانو څخه ازاد سو، اسامه بن لادن او د هغه عرب (د ځینو راپورونو له مخي چیچینیایان) جنګیالي د جلال آباد په شرق کي د توري بوړې غرونو سمڅو ته پر شا سول داسي ښکاري لکه چي متحده ایالاتو سترګي د توپ څخه واړولې، ولسمشر بوش په خپلو خبرو کي دا شعار ګرځولی و، چي دی به اسامه مړ یا ژوندی عدالت ته راولي، خو د امریکایي ځواکونو هغه کوچنۍ ډلي ته چي اسامه یې په غرونو کي تعقیبوی سرتېري ورنه کړل سول، چي پاکستان ته د ده د تښتېدلو لار بنده کړي. چي له همدې کبله د نړۍ لومړی لمبر ترهګر او د القاعده سازمان مشر وتښتېد. دا چي القاعده ماته سوې وه او نژدې و، چي له منځه یووړل سي بیا دغه ترهګري ډلي ته موقع ورکړل سوه، چي سره راټوله او خپل ځان سره منظم کړي.

تر هغه وروسته د بوش ادارې عراق ته د جګړې له پاره تیاری پیل کړ. چي په ۲۰۰٦ م کال بوش د یوې خبري غونډې په جریان کي دې ته اړ کړل سو چي ومني دې د ۱۱/ ۹ له پېښي سره هیڅ تړاو نه درلود. له همدې کبله پر افغانستان د بسپني نل لیکه وچه کړل سوه او نظامي ځواک یې ورڅخه لیري کړ، چي له امله یې د افغانستان د نوي ژوند هیله په نا امیدي بدله سوه. توجه تر دې حده ورسېدل چي ولسمشر بوش په دې کي پاته راغی چي د ۲۰۰۳ م کال په بودجه کي دافغانستان ته بسپنه ځانګړې کړي چي وروسته بیا د امریکا کانګرس دغه کار وکړ.

د امریکا د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ هغه وړاندیز رد سو چي افغانستان ته اضافي عسکر ولېږي، حتی د ۲۰۰۱ م کال په هغه وخت کي هم چي د افغانستان توري بوړي ته په اسامه او د القاعدې په مورال بایللو سرتېرو پسې عسکر ولېږي. خو امریکا په مځکه کي پر بې

باوره ټوپکسالارانو باندي تکيه وکړه او امريکايي الوتکو به په دوام داره توګه له هوا څخه بمبارۍ کولې. خو پينتاګون له دې څخه انکار وکړ چې هلته مځکني پوځونه ولېږي، تر څو پاکستان ته د اسامه د تېښتې لار بنده کړي چې له کبله يې اسامه په اسانۍ سره تر پولې واوښت چيري چې هلته ده ته د يو اتل په سترګه کتل کېږي. هلته يې پر سوونو کسانو اغېزه وکړه او په خپله ترهګري شبکې کې يې استخدام کړل.

د ترهګرۍ ضد جګړې په پيل کې د پاکستان ولسمشر پروېز مشرف د امريکا سره د ترهګرو په له منځه وړلو کې د پوره همکارۍ ژمنه وکړه. د هغه راهيسي پاکستاني حکومت د طالبانو او القاعدې په له منځه وړلو کې يوازې نمايشي جګړه کړې ده سره له دې چې د ولسمشر کرزي د اعتراض او د امريکا له فشار سره هم مخامخ سوي دي. کله چې پاکستان خپل ځواکونه قبايلي سيمو ته د عملياتو له پاره ولېږي نو پر ضد يې د تشدده ډکې مظاهرې وسي او پر مشرف فشار راوړي چې د اسلامي توندلارو سره موافقه وکړه او پوځ له هغه ځای څخه راوباسه، تر څو اسلامي توندلاري پر آرامه وي. البته دوی د پاکستان خوا ته خورا ښه آرام ژوند لري، خو امريکايي او افغان نظامي قوماندانان شکايت کوي چې تر تړون وروسته په افغانستان کې د طالب او القاعده سازمان جنګياليو په حملو کې ډېروالی راغلی دئ، ځکه چې دوی په آزاده توګه پر پوله تګ راتګ کوي. د طالبانو پخواني ويانډ د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې چې کله افغانستان ته را اوښت ونيول سو. او ده افغان ادارې ته وويل چې د طالبانو مشر ملا عمر د کوټې په سرحدي ښار کې په ازاده توګه ژوند کوي، دا هغه ځای دئ چې يو وخت کرزی پکښې اوسېدی. کار يې پکښې کوی او په ۱۹۹۹ م کال کې يې پلار د طالبانو لخوا پکښې

ووژل سو.

په افغانستان کې د طالبانو او القاعده شبکې نفوذ په تدریجي توګه مخ پر ډېرېدو دی او دوی په ډېره پیمانه د عراقي ښورښیانو تاکتیکونه کاروي چې په هغوی کې ځانمرګي بریدونه، چاودیدونکي مواد او د سړک د غاړې بمونه د ناټو، امریکا او افغان امنیتي ځواکونو په وړاندې استعمالوي.

د ۲۰۰۷ م کال په پیل کې څلیرویشت زره امریکایي سرتېري په افغانستان کې وه، چې د هغو څخه یې یوولس زرو د ناټو د ګډ ملتي ځواکونو په چوکاټ کې کار کاوه چې هغوی هم یو دېرش زرو ته رسېدل. نظامي قوماندانان او سیاستوال د بوش اداره دې ته راکاږي چې افغانستان ته نور سرتېري ولېږي. سناتور جان کیري چې په ۲۰۰۴ م کال کې یې بوش ته د ولسمشرۍ ټاکني بایلودې بوش له دې کبله ملامت کړ چې په افغانستان کې د زړه نا زړه پالیسۍ پر مخ بیایي او پر ده یې ږغ وکړ چې هلته نور پنځه زره سرتېري ولېږي. امریکایي قوماندانانو هم د نورو اضافي عسکرو غوښتنه کړېده.

د دفاع نوي وزیر رابرت ګېټس چې کله د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې د افغانستان څخه لیدنه وکړه په دې راضي سو چې د بوش له ادارې څخه غوښتنه وکړي چې هلته نور سرتېري ولېږي، خو په عین حال کې بوش په عراق کې (نظامي څپې (Surge)) پلان کړ، چې هلته به سرتېري زیاتوي. چې په هغه کې باید ځیني پوځیان له افغانستان څخه استول سوي وای، چې دې هیواد لا په نور بد حالت کې پرېښود. په همدې مهال کې د ناټو ځیني هیوادونه په دې کې پاته راغله چې په ګډ ملیتیزه ځواکونو کې خپلي ژمني پوره کړي. افغانستان یو ځل بیا د خورا

ضرورت په وخت کي د مرستو څخه محروم دئ.

پر ولسمشر کرزي باندي له دې کبله انتقادونه کېږي، چي په دې کي پاته راغلی دئ، چي خپل هیواد مخ ته او په چټکه توګه د خودکفایۍ پر لار بوزي. پر ده باندي له دې کبله هم تورونه لګېږي، چي د کوکنارو د کښت په مخنیوي کي بریالی نه دئ. ټوپکسالاران یې په ټوله هیواد کي ایله کړي او ملي اداره د فساده ډکه ده. مګر دغه ناروغي به تر هغه وخته پوري پاته وي چي کله مرکزي حکومت او ولایتي اداري ددې جوګه سي چي افغان قانون په ټوله هیواد کي نافض کړي ځکه چي په افغانستان کي تر جګړې وروسته واك له منځه تللي و. خو دا کار یوه نسل او یا تر دې ډېر وخت ته اړتیا لري، چي افغانستان ته باید مرستي ورکول سي. د کرزي د بې ځواکه اقداماتو ملامتي باید د ده پر نړیوالو ملګرو واچول سي، په ځانګړې توګه د بیارغوني په چارو کي چي د ده حکومت د دې جوګه نه دئ چي د هیواد لوی مشکلات دي حل کړي او بل شي په افغانستان کي د بوزکشي د ذهنیت حاکمیت دئ.

لکه یو خان چي تر هغه وخته پوري به د بوزکشۍ لوبي راونه بولي چي په بري یې ډاډمن نه سي. کرزی به هم هیڅکله پر هغه لار ولاړ نه سي چي وروسته د ده ځواک ته زیان ورسوي. ده ځیني ډېر با جرئته او بریالي اقدامات کړي دي د بېلګي په توګه کله چي لویه جرګه په شخړه کي راګیره سوه ده کابینه اعلان کړه. اوقوي کسان یې له خپلو سیمو څخه لیري او مرکز ته یې راوستل. لکه اسعمیل خان له هرات او دوستم له مزار څخه چي اوس دوی دواړه په کابل کي دي تر څو د دوی له نفوذ څخه په سمه توګه د حکومت په راتلونکو اهدافو کي کار واخیستل سي.

هیڅا تر اوسه داسي تور نه دئ لګولی چي کرزی شخصاً په فساد

ککړ دئ او نه يې تر اوسه ستر ګي پر پټې کړي دي. څه چي باید دی وکړي هغه دا چي د خپل ټول شخصي او اخلاقي نفوذ څخه کار واخلي چي کابینه او پارلمان دې ته چمتو کړي چي په حکومت کي ریفورم راولي او په فساد اخته چارواکي له مخې لیري کړي چي دا لړ ناڅرګنده او مشکل ته د رسېدلو اوږده لار ده.

د ده په پراخو سفرونو کي چیري چي لا ده ته د یو اتل په سترګه کتل کېږي، د کرزي پیغام هغه یو شان دئ: زموږ سره مرسته وکړئ چي دا به مو په اصل کي له ځان سره کومک وي. ده په ۲۰۰۵ م کال کي د بوسټن پوهنتون فارغینو ته په وینا کي وویل چي: «همېشه باید د ملي ګټو سوال درسره وي» او همېشه مو باید پرېکړي بشریت ته د خدمت په رڼا کي وي. ده متحده ایالات او نور ځواکمن هیوادونه له دې کبله ملامت کړل چي افغانستان یې د نونس سوه نوي په کلونو کي ترهګرو ته پرېښود او افغانان له ځورونې څخه خلاصول چي د دوی مسئولیت و سترګي پر پټې کړي او حتی پر خپلو ملي ګټو تر هغه چي د ۱۱/ ۹ پېښه وسوه او دوی یې متوجه کړل. د بوسټن په پوهنتون کي د نیکرسن په ځای کي د ده د خبرو په تاید دوه واره پنځه ویشت زره کسان په تودو چکچکو ودرېدل.

ولسمشر کرزی په دې باور دئ، چي افغانستان خورا ښه اینده لري خو دی و دغه راتلونکي ته د نړیوالي ټولني د مداخلې په اهمیت هم پوهېږي. د ۱۱/ ۹ پېښې تر پنځه کاله زیاته موده کي افغانستان بیا هم د نړۍ د غریبو هیوادونو څخه دئ.

کرزی وایي چي وګورئ د ۲۰۰۱ م کال څخه څونه لیري راغلي یو. پنځه سوه ښوونځي مو جوړ کړي او تر درې زره زیات مو رغولي دي. په سلګونو مایله سړک مو جوړ کړی او که مو کار همداسي روان وي نو

۲۰۰۸ م کال ته به تر دوه زره مایله ډېر سړک جوړ سوي وي.
خو هیواد تقریباً تر ۱۱ زره مایله زیات نوي سړکونو ته اړتیا لري او د ښوونې او روزنې وزارت اټکل کوي دا چې ټولو افغانانو ته ښه ښوونه برابره سي نو تر اوه زره زیاتو نوو ښوونځیو ته اړتیا ده.
کرزی وایي چې موږ باید ټوله هیواد ته برېښنا برابره کړو، ځکه چې بېله برېښنا سرمایه ګذاري امکان نه لري، په همدې شان روغتیایي اسانتیاوي باید برابري سي. زموږ د زراعتي توکو په محصولاتو کي باید ډېروالی راسي او نړۍ یې باید راڅخه رانیسي. دی وایي افغانان د سخت کار سره خورا ډېره مینه لري او نوره نړۍ باید د افغانانو سره په څنګ کي ودرېږي، تر څو بالاخره ملت د خپلو ارزښتونو په رڼا کي پر پښو ودرېږي.
یو غریب او کمزوري دولت په توګه افغانستان د نړیوالي ټولني منځګړیتوب ته ضرورت لري تر څو د ګاونډیانو سره یې مثبت اړیکي رامځنته کړي. کرزی دا احساس کوي چې هیواد یې د ترانزیټي لاري په توګه یو ځل بیا ښه رول لوبولای سي لکه د پېړیو په اوږدو کي چې یې لوبولی و. د مرکزي اسیا څخه د تیلو نل لیکه چې د افغانستان او پاکستان څخه تېرېږي او تر هندي سمندر پوري غځېږي چې خورا ډېر بحث پر سوی دئ به یو مثال وي. خو اوس چې د افغانستان او پاکستان اړیکي خورا ترینګلي دي او په پراخه توګه د پاکستان څخه د طالبانو او القاعده د غړو را اوښتل چې تل د متحده ایالاتو د غندني سره مخ سوي دي په داسي یو وضعیت کي نو د داسي یوې پروژې تر سره کېدل ممکن نه برېښي.
افغانستان ډېره مرسته تر لاسه کوي، په بلیونونو ډالر افغانستان ته د بیارغوني او امنیت له پاره ورتوی سول. ولسمشر بوش د ۲۰۰۷ م

کال په پلان کي اعلان وکړ، چي د افغانستان د بيا رغوني له پاره به مرسته ډېروي او همدا شان د سرتېرو په شمېر کي به زياتوالی راولي. نور غربي هيوادونه د جاپان او چين په شمول همداسي در واخله. کرزی په روکه توګه وايي چي زه به ډېر خوښ سم چي د اسلامي هيوادونو ډېره مرسته ووينم چي البته اوس دوی په خپله د دغه مشکل سره په کراره کراره مخامخ کېږي.

په افغانستان کي د سرمايه ګذاری له پاره په خصوصي سکتور کي ځای سته. په ۲۰۰۵ م کال کي په کابل کي يو عصري هوټل پرانيستل سو، چي مارکيټ، د کافي ښنلو ځای په افغانستان کي لومړی برقي ځيني يې لرلې، چي کابليانو به په خورا خندا سره پورته او کښته پکښې کېدل. د اغا خان بنياد يو پنځه ستوريز هوټل جوړ کړ او همدا شان يې د تاريخي ځايونو د بيا رغوني له پاره څو پروژو ته بسپنه ورکړل. يو شمېر تعليم يافته افغانان چي د جګړې په جريان کي امريکا، اروپا او استراليا ته تللي وه، بيرته هيواد ته راوګرځېدل. ځينو يې په حکومت کي پوستونه اشغال کړل او ځينو بيا شخصي تجارتونه پيل کړل، لکه د راډيو او ټلوېزيون مرکزونه، د موبايل ټليفون شرکتونه او د بيا رغوني کمپنۍ.

د افغانستان د بيا رغوني بريالۍ نمونه د کابل د لرغونتون بيا رغونه ده چي د مرکزي او جنوبي آسيا د زرګونو کلونو تاريخي خزانې پکښې خوندي وې. دا چي لرغوني او د تجارت لويه لار د افغانستان څخه تېرېږي نو له کبله يې همېشه د چنګېزخان ،لوی سکندر او نورو د لښکرو لخوا اشغال سوي دي. له همدې ځايه به کلتورونه تېرېدل چي خورا لرغوني مختلفي تاريخي خزانې به يې تر شا پرېښودلې. د کابل په لرغونتون کي اوس رومي سيکې، هندي عاج بودايي آثار او تر اسلامي

پېر وړاندي مجسمو خزانې خوندي وې خو د کورنۍ جګړې په جریان کي ورته سخت زیان ورسېد ، چي په دوامداره توګه به یې آثار لوټېدل. خو کله چي طالبان واک ته ورسېدل دوی د موزیم د لوټماری مخه ونیول خو د غیر اسلامي هنرونو ننداره یې منع کړه. دوی هغه مجسمې او نور هنرونه یې مات کړل چي ژوندي موجودات به یې انځورول چي په هغه کي یو تعداد د لرګي څخه جوړ د انسانانو او حیواناتو لویې مجسمې وې، چي له کافرستان څخه په لاس راغلی و. د لرګي څخه جوړ په دغو مجسمو کي ځیني یې تر دوه متره جګې وې چي د کافرانو جدي او حیواني خدایان وو. د دوی سیمه د افغانستان شمالي شرق غرونو کي وه او دا د هیواد یوازینۍ سیمه وه چي اوسېدونکي یې یاغي او غیر مسلمانان و. دا د دې هیواد یوازینۍ سیمه وه چي باید رعیت سوي او وګړي یې مسلمانان سوي وای چي په اتلس سوه نوییمو کلونو کي همدا کار تر سره سو او د ولایت نوم یې نورستان سو چي معنی یې د (رڼا ځمکه) ده.

د طالبانو تر واکمنۍ وروسته د موزیم کارکوونکي په خورا احتیاط اخته وه تر څو ځیني اثار بیرته ترمیم کړي چي اوس یې یو څو و ننداري ته ایښوول سوي وه، په نونس سوه اتیایمو کلونو کي د موزیم د کارکوونکو لخوا ډېر شیان یوې او بلې خوا ته سره پټ کړي وه، چي ځني د باختري دورې آثار په ملي زېرمتون کي ساتل سوي وه. د کابل موزیم دوباره پرانیستل سو او په خورا ښکلې بڼه رغول سوی چي د بیا رغوني کار یې لا دوام لري.

د ملي ارشیف ودانۍ بیرته رغول سوې او په زرګونو دوسیې او اسناد یې و مجموعې ته وراضافه سوي دي. امنیتي ځواک مؤظف سوی دئ چي کلتوري او تاریخي ځایونه د بیا تالان څخه وژغوري چي په هغه

کي د باميان د بودا د مجسمو ځايونه هم شامل دي، چي د طالبانو تر وخت پوري ولاړ او وروسته بيا هغوی په ۲۰۰۱ م کال کي د خاورو سره برابر کړل.

په افغانستان کي د ۲۰۰۱ م کال راهيسي د لوړو زده کړو په موسسو کي زده کوونکي ډېر سوي دي چي شمېر يې ځلوېښت زرو ته رسېږي، چي ۲۰ فيصده يې نجوني دي.

کرزی وايي چي موږ د پرمختګ په حال کي يو ، چي بايد هيڅکله بيرته شا ته راونه ګرځو ، دی وايي کله چي نړۍ نن د افغانستان په اړه فکر کوي او په هغه علتونو پسې ګرځي چي ولي بايد هلته منابع په کار واچوي نو دې ته اړتيا نه لري چي ليري وګوري يوازي دي د ۱۱/ ۹ پېښي ور په ياد کړي. اوه زما خدايه ! دغه ښايسته ټاورونه د اور خوراک سول او خلک يې د اتيايم يا نيويم منزل څخه راوغورځېدل.

کرزی وايي نړۍ افغانستان ته د هغه لوی خطر د له منځه وړلو له پاره راغله چي په افغانستان کي له دې کبله راپيدا سوی و، چي ملت له پښو غورځول سوی و. ترهګرو او نورو بهرنيو عناصرو دغه هيواد يرغمل کړی او چلوی يې. په سترګو خو داسي ښکارېدل چي هر څه د افغانانو له خوا تر سره کېږي، خو په حقيقت کي افغانانو دا هيواد نه اداره کاوه. د هيواد ټوله تاسيسات د ترهګرو په خدمت کي وه چي هر وخت يې بېله کومه مشکله استفاده څني کولای سول. افغانستان هوايي ډګرونه، الوتکي، ټيکنالوژي، ماشينري او د ښه نظامي سابقې کارپوهان لرل چي د هيواد دا ټول جوړښت د ترهګرو لاس ته ورغلی و.

کرزی وايي مګر نوري نړۍ افغانستان هېر کړی و، دوی فکر کاوه چي هلته هر څه روان وي تر دوی پوري به ور ونه رسېږي. دا و چي د

نیویارک او واشنګټن پېښې رامنځته سوې. هر هغه هیواد چې اوس د افغانستان د پرېښودلو په لټه کې دئ او تر هغه وړاندې چې هیواد پر خپلو پښو نه وي درېدلی خپل ځان په خپله وساتي خپله دوړه ولري، او د هغو بدو خلکو سره جګړه وکړي، چې هر وخت د بیرته راتلو هڅه کوي، شاید بیا د ۹ /۱۱ د پېښو سره مخامخ سي. موږ نه سو کولای د هغسي یوه افغانستان بیه ورکړو لکه د مخه چې مو ورکړل. موږ باید دغه خطر له پامه ونه غورځوو. افغانستان باید د نړۍ د سولې او ثبات او پر افغانانو د رحم په توګه ورغول سي چې دا پخپله یو ښه دلیل دئ.

نطق

کله چې د ۲۰۰۷ م کال په پیل کې د امریکا په کانګریس کې ډیموکراتانو اکثریت تر لاسه کړ تقریبا د افغانستان څخه هر راوتونکی خبر تکان ورکوونکی و. پر ایتلافي او افغان ځواکونو باندې د طالبانو او القاعدې لخوا حملې زیاتې سوې وې او په ۲۰۰۶م کال کې چې د پاکستان او ښورښیانو تر منځ چې کوم تړون له دې کبله وسو چې تر پولې د ښورښیانو اوښتل کم کړي په اصل کې دوی ته لا ښه زمینه برابره کړه، چې په خورا بیخاره به له سرحده پورې وتل. کله چې پاکستان د افغانستان او پاکستان پر پوله په قبایلي سیمو کې دنظامي عملیاتو څخه ځان وژغوري ښورښیانو دا یوه موقع وبلل چې بیله د پاکستان له بېرې یې په افغانستان کې خپلو حملو ته زور ورکړ.

دا چې د پرویز مشرف حکومت د ښورښیانو په مقابل کې په اقدام کولو کې سوړ او بې میله ښکاري نو سړي ته دا شك ورپیدا کیږي چې په اصل کې دغه تړون ښورښیانو ته په افغانستان کې د خپلو وژونکو فعالیتونو له پاره یو جواز په لاسه ورکول دي. هم مهاله کوکنارو د خپل وخت ریکارډ ټینګ کړ او د مخدره موادو د پیسو له لارې په افغان حکومت کې فساد د ساري ناروغي په شان خپرېږي . د امریکا او نورو ایتلافي ځواکونه لخوا پر غلطه رهبري سوي بمونه او د غلطو استخباراتي معلوماتو پر اساس پر کلیو هجوم وروړل د ملکي خلکو مرګ ژوبله زیاتوي چې دا د غربي هیوادونو په وړاندې د عامو خلکو

کرکه راپاروي او د یاغیانو سره مرسته کولو ته یي هڅوي. د ۲۰۰۷ م کال ځینو پیښنو د نونسوه اتیایمو کلونو له حوادثو سره ورته والي درلود چي پاکستان میشتو مجاهدینو به د روسي یرغلګر ځواك په مقابل کي جګړه کول. اوس امریکایي او ناټو ځواکونو ته ډیرو افغانانو د اشغالګرو قواو په سترګه کتل چي د افغانانو پر خاوره هیڅ داسي یوه ځواك ته ښه راغلی نه دئ ویل سوی.

د کانګریس د غړو په منځ کي ورځ په ورځ دا پوهاوي زیاتېږي چي امریکا د دواړو جګړو د بایللو په درشل کي ده او د بوش اداري هیواد د ۹\۱۱ تر پیښنو وروسته د افغانستان او عراق په شحړه اخته کړ. افغانستان ته د نورو مرستو د ورکړي ږغونه را اوچت سول ځکه چي ددي سمي جګړي ګټل ممکن دي او حتي په کانګریس کي ډیمکراتانو او جمهوري خواهانو ویل چي د عراق څخه دي د سرتیرو د را ایستلو له پاره مهال ویش وټاکل سي ځکه چي د هغه جنګ د ګټلو څرك خورا لږ ښکاري.

د ۲۰۰۶م کال د ډسمبر پر ۱۳ د نیویارك ټایمز د Op-ed column کي (یوه جګړه اوس هم ګټل کیداي سي) تر سر لیك لاندي د titled ستراتیژیکو او نړیوالو مطالعاتو له مرکز څخه Anthony Cordesman پر امریکا او د ناټو پر غړو هیوادونو ږغ کړی و چي افغانستان ته نظامي او اقتصادي مرستي ډیري کړي . ده غرب ته اخطار ورکړي و چي پر کابل توجه زیاته کړي په خاصه توګه د ښه حکومتداري په برخه کي چي د دي چاري د نسته والي له کبله د دښمنو ډلو د پیاوړتیا او نفوذ له پاره ډېري خالیګاوي موجودي دي.

د ۲۰۰۷ م کال په مارچ کي ژورنالیست Rory Stewart په ټایمز کي په یوه کالم کي نړیواله ټولنه له دي کبله ملامته کړي وه چي د

افغانستان د کلتور او ارزښتونو سره اشنايي نه لري او کوښښ کوي چې غربي ډيموکراسي او مدني ټولنه پر افغانستان وتپي. ستهيورت استدال کړی و، چې ډيري پيسي افغانستان ته د فساد او مخدره موادو پر ضد مبارزې په لار کي مصرف سوي چي زموږ پر عمليايتو (ميشن) يي هيڅ مثبته اغيزه نه ده کړې او د نورو غربي هيوادنو د مرستي پرواګرامونه و محلي کلتور ته د خطر په سترګه کتل کيږي، چي همدې شي د افغانانو کرکه راپارولې ده. شايد غربي هيوادنونه په خپل هدف کي پاك وي او هدف يي د افغانستان سره مرسته کول وي خو تر ټولو مهمه دا ده چي په دغه غربي پيسو باندي کوم هدف تر لاسه سي هلته د کلتور او ارزښتنونو پيژندنه وسي. هغه څوك چي افغانان ډېر ښه پېژني وايي چي افغانان د هغو مرستو چي دوی ته ورکول کيږي قدرداني کوي خو دا د دې مخالفت کوي چي که چيري دوی غربي ارزښتونه ومني نو هر څه به د دوی له پاره سم سي.

په داسي وضعيت کي نو هر څه يوه معما ښکاري. غربي هيوادونه فکر کوي چي دوی د يو داسي ټولني ملاتړ نه سي کولای چي هلته نارينه خپلي ښځي په بورقه کي ساتي، چيري چي د کوکنارو کرنه د نړی د مخدره موادو مشکل تغذيه کوي، چيري چي يو غيري انتخابي ټوپکسالار واك چلوي او چيري چي مذهبي قانون د غير مذهبي مخه نيسي. افغانان استدلال کوي چي دا د دوی خپل شخصي کارونه دي. د کوم علت له مخي چي دوی کوکنار کري هغه ګټه ده نه دا چي دوی پدې باور دي چي کوکنار ښه شی دي. په هغه غربي هيوادونو کي چي دوی ته وايي کوکنار مه کرئ د هيروئينو غوښتنه خورا ډيره ده نه په افغانستان کي که څه هم د تخميني راپورونو پر اساس چي يو مليون افغانان په نشه

يي موادو اخته دي. كه چيري دوى د اپيمو غوښتنه لږ كړي افغانان به يي هم لږ كري. د افغانانو د ژوند او كلتور اړخ غربي هيوادونو ته د منلو وړ نه دئ او دا خورا مغلقه مسئله كرځيدلې چي د بازاري ځواكونو په واسطه يي حلول ناشونى كار دئ. دغه اړخ كېداى سي او (كيداي هم نه سي) چي په مرور د زمان تغير وكړي خو په افغانستان كي د غربي نړۍ په پرتله وخت خورا ورو دروميږ.

راډيكال اسلام د افغانانو د ژوند كلتور نه و، تر هغه چي بهرنيو يرغلګرو شوروي اتحاد هڅه وكړه چي خپلو راډيكالو ته تغير وركړي. تر هغه وخت پوري افغانستان يو ربښتوني او د زغمه ډك مسلمان هيواد و، چي په نونسوه شپيته او د نونسوه اويا په لومړيو كي يي غربي سيلانيان شاهدان دي. د روسانو د اشغال په وخت كي مليونونو افغانانو خپل هيواد پرېښود او دا توندلاري وه چي د جهاد له پاره يې په لوړ اواز نارې وهلي او همدې شي د غربي هيوادونو په ځانګړې توګه امريكا مرستي راجلب كړې. د سړې جګړې ذهنيت د هيڅ داسي موقع مخنيوى نه سو كولاى چي شوروي اتحاد ببله مخامخ جګړې څخه په بهرني هيواد كي را ايسار كړي. د توندلاريتوب تر ټولو شرير او موقع پېژوندونكى ګلبدين حكمتيار و، چي په نتيجه كي يې د امريكايي مرستو تر ټولو لويه برخه تر لاسه كول او د پاكستان استخباراتي اداري ISI چي د امريكا د لاسپوڅي او پيسه ويشونكي ادارې په توګه يې كار كاوه د ده پوره درناوى كوي. موږ بايد دا هېر نه كړو چي يو وخت امريكا دغه اسلامي توندلاري تربيه، تجهيز او بسپنه وركول چي نن يې د له منځه وړولو هڅي كوي.

۹\۱۱ تر پېښو وروسته د بوش ادارې ډېر لوي چانسونه د لاسه وركړل.تر ټولو څرګند يي د اسامه په وژلو او نيولو كي پاته راتلل دي چي

د ۹\۱۱ د پېښې پلان جوړونکی دئ. پر افغانستان د حملې په وخت کې چې د ده د القاعده سازمان د رهبرۍ په نیولو کې چې ټوله بې زړه سوې، ماته سوې او د پښنو غورځیدلې وه چې ټوله باید د شرقي افغانستان په غرونو کې له منځه تللي وای هلته د پاکستان پولې ته نژدې د لارې بندولو له پاره د پوځونو په استولو کې پاته راغلل چې همدې شي اسامه او د ده ډلې ته موقع برابره کړه چې پاکستان ته وتښتي. دې تېښتې اسامه په یو اتل بدل کړ او مرسته یې ورسره وکړه چې د خلکو کومکونه راجلب، نوي کسان استخدام او دا تروریستي سازمان تر پخوا لا ډیر ښه سره منظم کړي. د لارو د بندولو له پاره د ځمکنیو پوځونو د لېږلو پریکړه د دفاع پخواني وزیر ډونالډ رمسفلډ ته راجع کېږي داسې چې دا د ترهګرۍ په وړاندې د بوش د ادارې تر ټولو لویه تېروتنه وه. دې د نړۍ تر ټولو لوی ترهګر ته اجازه ورکړه، چې بیرته لوبې ته راسي.

کله چې امریکا د طالبانو پر رژیم حمله وکړه اسامه او القاعده پټ سول ځکه چې په حمله کې تقریباً هیڅ ځمکنیو ځواکونو ګډون نه درلود. د طالبانو چاره د شمال ټلوالې او د امریکایي او برتانوي کمانډو په لار ښوونه او د هوایي ځواك په مرسته وسول. په ټوله افغانستان کې د طالبانو د پخواني مرکز څخه نیولې په شرق کې تر هراته، له شماله تر کابله او نور په هر ځای کې چې د طالبانو حکومت نسکوریدی یو هوس یې درلود. په دې ټوله راضي وه چې د طالبانو دغه زیږ او ناپوه حکومت دې د دوی د غرب ملګرو سره چې دغه ناکامه هیواد ته د ویني په سرطان اوښتی دئ له منځه یوړول سي.

حامد کرزی فکر کوي چې دی د غرب تر اغېزې لاندې د بون په غونډه کې د موقتي ادارې د مشر په توګه ټاکل سوی دئ او له هغه پراخ

ملاتړ څخه خوند اخلي چي د ۲۰۰۴ م کال په ملي ټاکنو کي افغانانو د لومړي ځل له پاره د خپل مشر د ټاکلو له پاره په ډېري خوشحالۍ سره رايي واچولي. نوي ښوونځي د نجونو او هلکانو څخه په خورا شوق سره ډکي سوي او خوشباوريو هر چيري خپل وزرونه غوړولي و. کله چي طالبان نسکور سول غربي يو بي کنټروله ځواك د ټانکونو سره هيواد ته ننوت چي ور پسې يې حکومتي ادارو، انجوګانو او شخصي د امنيتي کمپنيو هيواد پر سر سره واخيست چي افغانانو ته به يې ويل د يو مکمل ملت له پاره بايد څه تر سره سي. د غربي نظاميانو وظيفه چي ښورښ له منځه وړل و، يو څه د دوی دناپوهۍ او يو څه د افغانان کلتور او عنعناتو ته نه درناوي دا مسئله نوره هم پېچلې کړل. افغانانو بيرته په مقاومت لاس پوري کړ او د غرب ضد ښورښيانو چي د خلکو په زړونو کي يې ځای د لاسه ورکړی و بيرته تر لاسه کړ.

د افغانستان د بنسټونو جوړونه او رغونه تقريباً په هغه اوايلو کي د بې کاره بيروکراټيك او بي اغېزې او د فساد له ډك حکومت له کبله د خنډ سره مخامخ سوه. حتی په کابل کي چي بې ساري ودانۍ جوړي سوي او نفوس هم خورا ډير سوی دئ حکومت په دې بريالی نه سو، چي خلکو ته برېښنا او نور اساسي خدمتونه برابر کړي. مرکز د پيسو ډك و خو بيا هم ملکي کارکوونکو او ښوونکو ته معاش نه رسېدی. د افغانستان د ملي اردو او ملي پوليسو روزنه د تجهيزاتو د نسته والي او د فاسدو قوماندانانو له کبله چي ټولي پيسې به يې په خپلو جيبونو کي اچولې وځنډيد. په سوونو مليونه ډالر افغانستان ته راغله خو تر اوسه لا د هيواد د اقتصادي پياوړتيا تر ټولو ښه نښه د کابل په خامه جادو کي د لوکسو موټرانو کرځېدل، د فاسدو حکومتي چارواکو لوړي لوړي ودانۍ

او ښایسته او د خیال رستورانتونه وه چې مړو غربیانو به را وارد سوي الکول پکښې څښل او ډوډي پکښې خوړل.

بیا هم پرمختګونه سوي دي ځکه چې ډېر افغانان سولې او ثبات ته خورا ډیر لېوال دي او د پرمختګ په کارونو کي ونډي اخیستلو ته ډېره تلوسه لري. نجوني مکتبونو ته ځي ځکه چې ډېر افغانان د نجوني زده کړي غواړي او ډېرو استادانو او اداري کارکوونکو د ښوونځیو په فعال ساتلو سره خپل ژوند د هغه دوامدار تهدید له کبله چې دوی ته د توندلارو له خوا متوجه و په خطر کي اچولی و. د اطرافو ډېر ښوونځي وران او ښوونکي او اداري کار کوونکي یې د طالب ښورښیان له خوا ووژل سول. ملکي کارکوونکو د تنخوا نه تر لاسه کولو له کبله غوغا جوړه کړې وه. د ښاروالۍ کار کوونکو چې باید د کثافاتو غرونه یې له منځه وړي وای د نوو خلکو په راستنېدلو سره د سونامي سره مخامخ سول. ترافيك پولیسو په کابل کي په کابل کي د نظم راوستلو خوشي هڅي کولې او افغاني سرتېري به د ښورښیانو سره په جګړه کي وژل کېدل.

د حامد کرزي هغه هڅي چې د ښه حکومتدارۍ له پاره یې کولې د کورنیو شخړو او فساد له کبله له خنډ سره مخامخ سوې. په ۲۰۰۱م کال کي د طالبانو چټکه ماته چې په ټوله هیواد کي د خوشحالۍ سبب سوه، چې ور سره سمدستي دا سوال ور سره راپورته سو چې په افغانستان کي د ائتلافي ځواکونو یو داسي ځواك ته اړتیا سته چې په افغانستان کي سوله وساتي. د ائتلافي ځواکونو د هوايي ځواك په ملاتړ شمالي ټلوالي ډېر ژر پر دې بریالي سول چې طالبان له پښو وغورځوي. دغه ټلواله د تاجکو او ازبکو څخه جوړه ده چې په څرګند ډول یې د جنوب د پښتنو د

خوا هر کلي ونه سو. د عبدالحق د وړاندیز له مخي چي باید په جنوب کي هم د ټوپکسالارانو یوه ټلواله رامنځ ته سوې وای او دې به د طالبانو په بیا راپورته کولو کي تر ائتلافي ځواکونو ډېره اغېزه لرلای چي اوس یې غربي ځواکونه لري.

حامد کرزي په خپل وخت کي دغسي یو ایتلاف جوړوی او طالبان هم خورا غلي وه تر څو چي دوي بالاخره په هغه ویرجنه ورځ په ترینکوټ کي تسلیم سول. که د پښتنو دغه ناخبره ائتلاف تقویه سوی وای او ائتلافي ځواکونو یې د هوا څخه ملاتړ کولای دا به د هیواد له پاره تر ټولو ښه امنیتي ځواک وای. دا هغه طریقې دي چي افغانستان خپل ځان د تاریخ په اوږدو کي په ساتلی دئ. افغانستان هیڅکله هم په یوي قوي او ملي اردو سره نه دئ ساتل سوی او د قومي حکومتونو اتحاد د محلي او ساحوي حکومتونو په چلولو کي خورا اغېزمن دئ لکه څنګه چي د کرزي پلار کارونه د یوه قومي مشر په توګه تر سره کول. د افغانانو مطلق اکثریت د طالبانو د رژیم څخه ښه خاطره نه لرل خو که د طالبانو تر نسکورېدلو وروسته د افغانانو سره مرسته سوې وای کېدای سول چي دوی په خپله د طالبانو د بیرته راتګ مخه نیولې وای.

ددي ټولو سره افغانستان یو ځل بیا د بهرنیو سرتېرو له خوا اشغال سو او د ۲۰۰۷ مال په پیل کي هلته د نورو سرتېرو جوپې ور رواني وې. د جنوب د ائتلاف موقع د ۲۰۰۱م کال په اخیر کي د همېشه له پاره له منځه ولاړه. دا شاید د غربي ځواکونو پر ځاي تر ټولو ښه چاره وای چي د هیڅ سره هم بلد نه و. مګر د دغو غربي ځواکونو قومانده او کنټرول داسي یو شی دئ چي اوس هم کېدای سي چي خبري پر وسي او یو تغیر راولي چي په څه ډول د افغانانو سره متقابل عمل وکړي.

د ۲۰۰۵م کال د مي ۵ ولسمشر کرزي سپيني ماڼۍ ته ولاړ، چې هلته يي په خپل هيواد کي پر بهرنيو ځواکونو د ډېر کنټرول غوښتنه وکړه ولسمشر بوش نه يوازي دغه غوښتنه رد کړل بلکي په خلکو کي يي د ولسمشر کرزي سپکاوی وکړ. کرزي په دې اړه په عامه خبري نه دي کړي او نه زما سره په شخصي توګه خو ولسمشر ته نژدي افغانانو ماته وويل چي دی دې کار ډېر په غوسه کړی و. شايد کرزي په رسمي او عامه توګه پر خپلو غوښتنو ډېر ټينګار کړی وي خو ولسمشر بوش بايد له ده څخه د خلکو په وړاندي خپل ملاتړ څرګند کړی وای. اوس ولسمشر کرزی د ناټو او امريکايي قواوو د وژونکو اشتباهاتو له کبله خورا ځورېږي او غندل کېږي او له بله پلوه د هغوی په اداره کولو کي هم بېوسه دئ. که چيري کرزی او دده لوړ پوړي مشاورين پر دغو ځواکونو ډېره اغېزه ولري نو په ډاډ سره ويلای سو چي مثبت تغير به راسي. له بله اړخه به کرزی دافغانانو په سترګو کي د اعتبار خاوند سي. د بلي خوا به د ناټو او امريکايي ځواکونو له خوا چي کوم تاکتيك په کار اچول سوی دئ په تضمين سره به د وراني، ملکي وګړو ته د مرګ ژوبلي او د افغانانو سره د راشي درشي په چارو کي د کلتوري حساسيتونو د پېښو په مخنيوي کي مرسته وکړي.

په افغانستان کي د سولي له پاره هيلي ژوندۍ دي او خوشبختي مخ پر ډېرېدو ده، ځکه چي ډېر افغانان ورته لېوال دي. خو د افغانستان راتلونکی شکل بايد يوازي د افغانانو لخوا د دوی د خپل مهال وېش له مخي او د دوی په خپلو طريقو باندي وټاکل سي. څونه چي غرب پر افغانانو د خپلو نظرياتو د تپلو کوښښ کوي هغونه د افغانانو د مقاومت سره مخامخ کېږي. لکه څرنګه چي مخکي وويل سول چي افغانان د بهرنۍ نړۍ د مرستي مننه کوي خو هيڅکله مداخله نه مني. غرب بايد

افغانانو ته ښېلچه په لاس ورکړي خو دا باید ورته ونه وايي چي کوم ځاي وکيندي. دوی ته ښنتي په لاس ورکړي خو باید ورته ونه وايي چي څه پـه جوړ کړي. افغانان خورا غښتلي، ځانګړي او په زړه پوري خلك دي. دوی خورا دوستانه او میلمه پال خلك دي خو یوازي میلمنو ته نه اشغالګرو ته. دوی محافظه کار دي خو توندلاري نه دي. توندلاريتوب د افغانانو پـه خاوره کي د امريکا او نورو هیوادونو د غلطو پالیسیو نتیجه ده چي افغانان یي د خپلو هدفونو له پاره وکارول. یو وخت ټولي نړۍ د افغانو احترام کاوه. په افغانستان کي به مثبت تغیرات راسي خو پـه کراره کـه چیري موږ د ژر تغیر راوستلو هڅه وکړو نو پایلي به یي راته په زړه پوري نه وي.